J.M. COETZEE

BARBARLARI BEKLERKEN

Çeviren: Beril Eyüboğlu

J. M. Coetzee

Barbarları Beklerken

"Waiting for the Barbarians"

ADAM YAYINLARI

Birinci Basım: Ocak 1985
İkinci Basım: Aralık 1985

Kapak Düzeni: Erkal Yavi

284.01.031.388.241.2

YAZIŞMA ADRESİ: ADAM YAYINLARI, BÜYÜKDERE CADDESİ, ÜÇYOL MEVKİİ, NO: 57 MASLAK–İSTANBUL
TEL: 176 23 30 (8 hat) TELG: ADAMYAY TELEKS: 26534 rada tr

J.M. Coetzee

•

Barbarları Beklerken

Roman

İngilizce'den Çeviren : Beril Eyüboğlu

I

Böylesini hiç görmemiştim: Telden ilmiklerle gözlerinin önünde duran iki ufak cam yuvarlak. Kör mü yoksa? Görmeyen gözlerini saklamak için olsa neyse. Ama kör olmadığı kesin. Cam yuvarlaklar kopkoyu, dıştan bakıldığında saydam değil ama o görmesine görüyor. Bana bunun yeni bir buluş olduğunu söylüyor. Güneşin parıltısına karşı gözleri koruyor diyor. «Burada çölde çok işe yarar. Boyuna gözünü kısmaktan kurtulursun. Baş ağrıların azalır. Bak.» Göz uçlarına hafifçe dokunuyor. «Hiç kırışık yok.» Gözlükleri yeniden takıyor. Teni bir delikanlınınki gibi. «Bizim orda herkes kullanıyor bunları.»

Bir şişe içki ve bir tabak çerezle hanın en iyi odasında karşı karşıya geçmiş oturuyoruz. Burada bulunmasının nedenlerini tartışmıyoruz. Olağanüstü durumdan kaynaklanan yetkilerle gelmiş, bu yeterli. Yerine avcılıktan söz açıyoruz. Binlerce geyiğin, domuzun, ayının vurulduğu son sürek avından söz ediyor bana. Öldürülen hayvanlar öylesine çokmuş ki, dağ gibi bir ceset yığını kokmaya bırakılmış («Doğrusu yazık olmuş»). Ben de her yıl göç zamanı göle inen kaz ve ördek sürülerini ve yerlilerin onları tuzağa düşürme yöntemlerini anlatıyorum. Yerli kayıklarıyla gece balığa çıkmayı öneriyorum. «Kaçırılmaması gereken bir

fırsat bu,» diyorum. «Balıkçılar balıkları ağlara çekmek için meşalelerle kıyıda yürüyerek davul çalarlar.» Kafasını sallıyor. Kendi de, sınırın başka bir kesiminde bulunduğu sırada halkın nadide bir yiyecek olarak sunduğu yılanları, avladığı görülmemiş irilikteki ceylanı anlatıyor.

Yabancı mobilyalar arasında güvensiz adımlarla yürüyor, gene de kara gözlüklerini çıkarmıyor. Erkenden odasına çekiliyor. Bu hana yerleştirilmesinin nedeni kentte daha iyi bir seçeneğin bulunmayışı. Önemli bir konuk olduğunu, handa çalışanlara üstü kapalı anlatıyorum. «Albay Joll Üçüncü Şube'dendir,» diyorum. «Üçüncü Şube şu sırada Milli Güvenlik Örgütü'nün en önemli bölümü.» Başkentten gelen çoktan bayatlamış dedikodular da bunu doğruluyor zaten. Patron başıyla onaylıyor. Hizmetçi kızlar boyun kırıyorlar. «İyi bir izlenim bırakmalıyız onda.»

Şiltemi, sıcaktan biraz olsun soluk aldırtan, gece esintisine açık surlara taşıyorum. Ay ışığında kentin düz damlarında uyuyanların karaltılarını seçebiliyorum. Alandan, ceviz ağaçlarının altında sohbet edenlerin mırıltısı geliyor. Karanlığın içinden bir borazanın ateşböceği gibi parıldadığı, söndüğü, yeniden parladığı görülüyor. Yaz yavaş yavaş sona eriyor. Meyve ağaçları yüklerinin altında inliyor. Delikanlılığımdan beri başkenti görmedim.

Gün doğmadan uyanarak parmaklarımın ucuna basa basa merdiven basamaklarında uyuklayan, analarını, sevgililerini düşlerken kımıldanan, ah çeken askerlerin arasından geçiyorum. Gökyüzünden binlerce yıldız bize bakıyor. Gerçekten de dünyanın damında gibiyiz. Geceleyin açık havada yürürken gözü kamaşıyor insanın.

Kapıdaki nöbetçi bacak bacak üstüne atmış, kollarını tüfeğine dolamış, derin uykularda. Kapıcının odası kapalı, arabası dışarda. Yürüyüp gidiyorum.

«Tutuklular için özel bir binamız yok,» diye açıklıyorum. «Fazla suç işlenmiyor buralarda, cezalar da ya para

ya da zorunlu çalışma. Bu kulübe de gördüğünüz gibi, tahıl ambarına bitişik bir yüklük sadece.» İçersi havasız ve pis kokulu. Penceresi yok. Bağlanmış iki tutuklu yerde yatıyor. Koku onlardan geliyor, üzerlerinde kurumuş sidik kokusu. Nöbetçiyi çağırıyorum. «Yardım et de temizlensin bu adamlar, ama elini çabuk tut lütfen.»

Konuğumu tahıl ambarının loş serinliğine yöneltiyorum. «Kamu tarlalarından bu yıl üç bin kile ürün alacağımızı umuyoruz. Yılda bir kez ekiyoruz. Havalar da iyi gitti şansımıza.» Tarla farelerinden ve üremelerini önleyici yöntemlerden söz ediyoruz. Döndüğümüzde kulübe ıslak kül kokuyor. Tutuklular derlenip toparlanmış, bir köşeye çömelmişler. Yaşlı bir adamla bir erkek çocuk. «Birkaç gün önce gözaltına alınmışlar,» diyorum. «Burdan yirmi mil kadar öteye baskın yapmışlar. Olağan bir şey değil bu. Genellikle surlara pek yaklaşmazlar. Bu ikisi sonradan yakalandı. Baskınla hiçbir ilgileri olmadığını söylüyorlar. Ne bileyim, belki de doğrudur. Bir de siz konuşmak isterseniz dil konusunda yardımcı olurum.» Oğlanın yüzü şiş, yara bere içinde, bir gözü kapanmış. Önünde çömelerek yanağını okşuyorum.

«Bak oğlum,» diyorum kendi dilinde, «seninle konuşmak istiyoruz.»

Tepki göstermiyor.

Nöbetçi, «Numara yapıyor,» diyor. «Aslında anlıyor.»

«Kim dövdü onu?» diye soruyorum.

«Ben dövmedim, geldiğinde böyleydi,» diyor.

«Seni kim dövdü?»

Beni dinlediği yok. Omzunun üzerinden nöbetçiye değil de onun yanında duran Albay Joll'a bakıyor.

Joll'a dönüyorum. «Daha önce böyle bir şey görmemiş olmalı.» Elimle göstererek, «Yani gözlükleri demek istiyorum. Sizi kör sanıyor herhalde.» Ama Joll gülümsemiyor. Tutukluların önünde başka bir kalıba girmesi gerekiyor anlaşılan.

İhtiyarın önünde çömeliyorum. «Bak baba, dinle beni. Sürüler yağmalandıktan sonra yakalayıp getirdik sizi bura-

ya. Bu işin şakası yok bilirsin. Cezayı yersin, haberin olsun.»

Diliyle dudaklarını ıslatıyor. Yüzü kül rengi, bitkin.

«Bu beyi görüyor musun, baba? Bu bey başkentten geldi buraya. Sınır boyundaki tüm istihkâmları geziyor. Görevi gerçeği bulmak. Bütün işi bu. Gerçeği arıyor. Bana anlatmazsan, onunla konuşmak zorunda kalacaksın, anlıyor musun?»

«Beyim,» diyor. Sesi çatallaşıyor, gırtlağını temizliyor. «Beyim, haberimiz yok soygundan filan. Askerler hiç nedeni yokken yolumuzu kestiler, bizi bağladılar. Doktora görünmek için çıkmıştık yola. Bu bacımın oğlu. Şifa bulmayan bir yarası var. Eşkiya değiliz biz. Aç göster yaranı beylere.»

Çocuk dişleri ve elleriyle çabuk çabuk kolundaki sargıyı açmaya girişiyor. Kan ve irinle kurumuş bezin ucu etine yapışmış. Gene de kenarını kaldırarak kıpkızıl, azgın yarayı gösteriyor bana.

«Gördün işte,» diyor ihtiyar. «Şifa bulmaz bir yara. Tam doktora gösterecekken askerler yolumuzu kesti. Hepsi bu.»

Konuğumla alandan geçerek geri dönüyoruz. Başlarının üzerinde çamaşır sepetleriyle sulama kanallarından dönen üç kadın geçiyor yanımızdan. Boyunları dimdik. Meraklı gözlerle izliyorlar bizi.

«Ne zamandır hiç tutuklu yoktu,» diyorum. «Rastlantı doğrusu. Genellikle barbarlar görülmez buralarda. Soygunlar önemsizdir. Arada birkaç koyun ya da yük hayvanı çalarlar trenlerden. Kimi zaman da biz onlara baskın yaparız. Bunlar çoğunluk küçük sürüleriyle ırmak boyuna yerleşmiş yoksul aşiretlerdendir... Böyle geçinir giderler işte. İhtiyar doktora gitmek istediklerini söylüyor, belki de doğrudur dediği. Yaşlı bir adamla hasta bir çocuğu kim takar peşine soyguna giderken?»

Onlar için yalvardığımı farkediyorum.

«Gene de belli olmaz tabii. Ama yalan söylüyor olsalar bile, böyle kendi halinde insanların ne yararı olur size?»

Hesaplı suskunluğuna, sağlam gözlerini gizleyen karanlık perdelerin ucuz, dramatik gizine karşı kabaran öfkemi bastırmaya çalışıyorum. Kadınsı bir tavırla ellerini önüne kavuşturmuş yürüyor.

«Öyle bile olsa onları sorguya çekmem gerekir,» diyor. «Eğer işim rast giderse bu akşam sonüç alırız. Yanıma yardımcımı alacağım, ancak dil sorunu var. Nöbetçi de görür o işi dillerini biliyorsa.»

«Hepimiz anlaşacak kadar biliriz. Benim bulunmama gerek yok mu?»

«Can sıkıcı gelir size. Uygulanacak bir dizi yöntemimiz var.»

Sonradan herkesin tahıl ambarından geldiğini iddia ettiği çığlıkları ben duymuyorum. O gece olağan işlerimi görürken her an neler olabileceğinin bilincindeyim; öyleki kulaklarım insan acısının tınısına ayarlı. Ancak tahıl ambarı kunt kapılı, ufacık pencereli koskoca bir bina. Güney kesime, salhane ile değirmenin ötesine düşüyor. Kentimiz ise bir zamanlar ileri karakol, sonra da istihkâmken, şimdi üç bin canın yaşadığı bir kırsal yerleşim alanı. Yaşamın uğultusu, sıcak bir yaz gecesinde tüm canlıların yaygarası bir yerlerde birisi acı çekiyor diye diner mi? (Bir noktadan sonra kendi kendimi savunmaya geçiyorum.)

Albay Joll'u vakti olup da yeniden gördüğümde sözü işkenceye getiriyorum. «Ya tutuklu doğruyu söylüyor da inanılmadığını görüyorsa,» diye soruyorum. «Korkunç bir durum çıkmaz mı ortaya? Düşünün: Alçalmayı göze almak, boyun eğmek, başını dik tutmasına olanak veren tüm dayanaklarını yitirmek, yıkılmak, ancak daha da alçalması için yeniden baskı. Sorguyu yürütene ne büyük sorumluluk. İnsanın gerçeği söyleyip söylemediği nasıl bilinebilir?»

«Belirli bir tını vardır,» diyor Joll. «Gerçeği söyleyen adamın sesinde belirli bir tını sezilir. Uygulama ve dene-

yımle bu tınıyı tanımayı öğreniriz.»

«Gerçeğin sesi! Günlük konuşmada da bu tınıyı yakalayabilir misiniz? Ne zaman doğruyu söylediğimi anlayabilir misiniz?»

Şimdiye değin yaşadığımız en teklifsiz ânı elinin küçük bir devinimiyle savuşturuyor. «Hayır, yanlış anladınız beni. Çok özel bir durumdan söz ediyorum şu anda. Gerçeği bulmaya uğraştığım, gerçeği ortaya çıkarmak için baskı uygulamak zorunda kaldığım çok özel bir durum söz konusu. Önce hep yalan söylenir, anlarsınız ya — olan şu — önce yalan, bunun üzerine baskı, biraz daha yalan, daha fazla baskı, sonra çözülme, ardından daha çok baskı, derken gerçek. İşte gerçeği bulmanın yolu.»

Acı gerçektir. Gerisi kuşkuya açık. Bir an önce gitmek için can attığı başkentin tiyatro koridorlarında manikürlü tırnakları, leylak rengi mendilleri, ince ayaklarını saran yumuşak iskarpinleriyle iki perde arasında arkadaşlarıyla alçak sesle konuştuğunu gözümde canlandırdığım Albay Joll' la yaptığım konuşmadan aklımda kalan bu.

(Öte yandan ben kim oluyorum da kendimi ondan farklı görüyorum. Onunla yiyip içiyor, onu gezdiriyorum. Atanma mektubunda istenen her şeyi fazlasıyla yerine getiriyorum. İmparatorluk, uyruklarının birbirini sevmesini zorunlu kılmıyor. Görevlerini yerine getirmeleri yeterli.)

⁂

Yargıç olmam dolayısıyla bana sunduğu rapor kısa.

«Tutuklunun sorgusu sırasında ifadesinde açık çelişkiler görüldü. Bu çelişkilerle ilgili olarak yüzleştirildiğinde öfkeye kapılarak görevli subaya saldırdı. Kısa süren bir mücadeleden sonra tutuklunun olanca ağırlığı ile duvar dibine yığıldığı görüldü. Kendine gelmesi için gösterilen çabalar sonuçsuz kaldı.»

Yasanın öngördüğü gerekleri yerine getirmek için nöbetçiyi çağırarak ifadesini alıyorum. Ezbere anlattıklarını

yazıyorum. «Tutukluyu zaptedemediklerini, görevli subaya saldırdığını söyleyerek onunla başa çıkmak için beni çağırdılar. İçeri girdiğimde mücadele bitmişti, tutuklu yerde baygın yatıyordu. Burnundan kan geliyordu.» İmzalaması gereken yeri gösteriyorum. Saygıyla kalemi elimden alıyor.

Usulca, «Bana ne anlatman gerektiğini subay mı öğretti sana?» diye soruyorum.

«Evet, efendim.»

«Tutuklunun elleri bağlı mıydı?»

«Evet, yani, hayır efendim.»

Nöbetçi odadan çıktıktan sonra gömülme iznini dolduruyorum.

Ancak yatmadan önce bir fener alarak alanı geçip arka sokaklardan tahıl ambarına yöneliyorum. Kulübenin kapısında yeni bir nöbetçi var, battaniyesine sarınmış uyuyan bir köylü çocuğu bu da. Öten cırcırböceği ben yaklaşınca sesini kesiyor. Sürgünün çekilmesi nöbetçiyi uyandırmıyor. Feneri yüksekte tutarak, Devletin gizlerinin saklı olduğu — kutsal ya da lanetlenmiş ne fark eder — toprakları çiğnediğimin bilincinde, kulübeye giriyorum.

Çocuk, köşede saman şiltenin üzerinde yatıyor, sağ ve sağlıklı. Uyuyormuş gibi yapıyor ama bedeninin gerginliği onu ele veriyor. Elleri önden bağlı. Öbür köşede uzun, ak bir çuval duruyor.

Nöbetçiyi uyandırıyorum. «Cesedi burada tutmanı kim emretti? Kim dikti bu kefeni?» Sesimdeki öfkeyi seziyor. «Albayla gelen görevli emretti efendim. Ben görevi devraldığımda buradaydı. Oğlana, 'dedenin koynuna gir de ısıt onu' dediğini duydum. Çocuğu kefene, dedesinin kefenine sokacakmış gibi yaptı ama sonra caydı.»

Çocuk hâlâ kaskatı, gözleri sımsıkı kapalı yatarken biz cesedi dışarı taşıyoruz. Nöbetçi avluda feneri tutuyor, ben bıçağın ucuyla dikişleri buluyor, kefeni yırtıyorum, sonra ihtiyarın başından arkaya doğru sıyırıyorum.

Kırçıl sakalının telleri pıhtılaşmış kanla birbirine yapışmış, dudakları parçalanmış ve kasılmış, dişler kırık. Gö-

zün biri yuvasından uğramış, diğeri kanlı bir oyuk. «Ört,» diyorum. Nöbetçi iki ucu bir araya getirerek kapatmaya uğraşıyor, açılıyor yeniden. «Başını duvara vurdu diyorlar, sen ne dersin?» Sakınarak bakıyor bana. «Bir sicim parçası bul da dik onu.»

Feneri çocuğun yüzüne tutuyorum. Kıpırdamıyor, fakat yanağına dokunmak için eğildiğimde gövdesini hızla benden kaçırıyor. Tüm bedeni tepeden tırnağa uzun titreşimlerle dalgalanıyor. «Dinle beni oğlum,» diyorum. «Sana bir şey yapmayacağım.» Sırtını dönerek bağlı elleriyle yüzünü örtüyor. Eller şiş, mosmor. İpleri çözmeye çabalıyorum. Bu çocukla ilgili ne yapmak istesem hep acemice oluyor. «Dinle bak, subaya gerçeği anlatmalısın. Senden başka bir şey istediği yok. Sadece gerçeği öğrenmek istiyor. Bir kez doğruyu söylediğine inanırsa artık seni incitmez. Ama ona ne biliyorsan söylemelisin. Her sorduğu soruya doğru karşılık vermelisin. Canın acısa da cesaretini yitirme.» Nihayet düğümü çözerek ipi gevşetiyorum. «Yeniden parmaklarına kan gelinceye dek ellerini birbirine sürt.» Ellerini ellerimin arasına alarak ovalıyorum. Parmaklarını acıyla oynatıyor. Babasının öfke nöbetinden çocuğunu korumaya çalışan bir anadan farkım yok. Bir işkencecinin iki maskesi olduğu, biri kandırıcı diğeri haşin iki ayrı sesle konuştuğu aklımdan çıkmış değil.

«Akşam bir şey yedi mi?» diye soruyorum nöbetçiye.

«Haberim yok.»

«Yemek yedin mi?» Hayır, anlamında başını sallıyor. Yüreğim külçe gibi. Bu işe karışmayı hiç istemedim. Nasıl sona ereceğini kestiremiyorum. Nöbetçiye dönüyorum. «Ben artık gidiyorum, yalnız senden istediğim üç şey var. Bir, oğlanın elleri biraz iyileşince yeniden bağla, ama çok sıkma ki eskisi gibi şişmesin. İki, cesedi avluda, şimdi durduğu yerde bırak, içeri alma. Sabah erkenden gömülmesi için görevlendireceğim ekibe teslim edersin. Soran olursa benden emir aldığını söyle. Üç, kulübeyi kilitlemeni ve benimle gelmeni istiyorum. Mutfaktan çocuğa yiyecek çıkaracağım, sen de onu kulübeye götüreceksin. Gel.»

Bu işe bulaşmaya hiç niyetim yoktu. Bir taşra yargıcıyım ben. Bu aylak sınır kentinde emekliliğimi bekleyerek günlerini dolduran, İmparatorluğun hizmetinde sorumlu bir memurum. Aşarı ve vergileri toplar, kamu topraklarını yönetir, askeri birliğin gereksinmelerini sağlar, kıdemsiz subayları — onlardan başka subay yok burda zaten — denetler, tecimsel işlere göz kulak olur, haftada iki kez mahkemeye başkanlık ederim. Kalan zamanda güneşin doğuşunu ve batışını izler, yer, içer ve uyurum. Hoşnutum durumumdan. Bu dünyadan göçerken İmparatorluğun resmi yayın organında küçük puntolu üç satırlık bir anma yazısını hak edeceğimi umuyorum. Dingin bir ortamda, dingin bir yaşam sürmekten başka isteğim olmadı.

Ne var ki geçen yıl barbarlar arasında huzursuzluk olduğuna ilişkin başkentten haberler gelmeye başladı. Tüccarlar güvenli bildikleri yollarda saldırıya ve soyguna uğramışlardı. Son zamanlarda sürüler pervasızca kaçırılıyor, büyük çapta yağma olayları yer alıyordu. Sayımla görevli bir ekip kaybolmuş, sonra cesetler bir yerde gömülü bulunmuştu. Bölge valisine bir denetleme gezisinde ateş açılmış, sınır devriyeleriyle çatışmalar çıkmıştı. Söylentilere bakılırsa, barbar aşiretler silahlanıyordu. İmparatorluk geleceği düşünerek önlem almak zorundaydı, yoksa iş savaşa varırdı.

Bana kalırsa huzursuzluk filan yoktu. Gözlemlerime göre her kuşakta bir kez olsun bu barbar isterisi depreşiyordu. Sınır boyunda yaşayıp da, kara bir barbar elin yorgan altından bacağına yapışacağı kaygısını duymayan kadın; barbarların evini basıp, zil zurna sarhoş varı yoğu kırıp dökerek, perdeleri yakarak, kızlarının ırzına geçeceği korkusuyla aklı başından gitmeyen adam yoktu. Bu türden sanılar çok rahat bir ortamın ürünüydü bence. Bir barbar ordusu göstersinler, inanırım o zaman.

Başkentte, kuzeydeki ve batıdaki aşiretlerin sonunda birleşeceği yolunda kaygılar vardı. Genelkurmaydan subaylar sınır boyunda denetleme gezileri yapıyorlar, kimi birlikler güçlendiriliyor, isteyen tüccarlara koruyucular ve-

riliyor ve Milli Güvenlik Örgütü'nün Üçüncü Şube görevlileri, devletin koruyucuları, fesat ve fitneden kaynaklanan karanlık eylemlerin adamları, gerçek düşkünleri, sorgu uzmanları ilk kez sınır boyuna gönderiliyordu. Şurasına burasına azıcık dokunup dürtükleyerek, dünyanın eski düzenini sürdüreceğini bildiğim için gönül rahatlığıyla uyuyabildiğim durağan yılların çok geçmeden sona ereceği görülüyordu.

Düşünüyorum da, şu iki gariban tutukluyu Albaya teslim etseydim, 'Albayım, bu işin uzmanı sizsiniz, alın bakalım işinize yarar mı bunlar,' deseydim ya da birkaç günlüğüne ava çıksaydım. Irmağın yukarsına uzanır, geri döndüğümde raporu okumadan ya da şöyle bir göz atarak mührümü basar, «soruşturma»nın ne anlama geldiğini araştırmaz, uyuyan yılanın kuyruğuna basmamış olurdum. Eğer akıllı davransaydım, kışkırtmaların sona ermesini ve sınırdaki çalkantının durulmasını beklerken ava gider, atmacayla kuş tutar, basit cinsel isteklerime doyum arardım. Ne var ki yapamadım, çekip gitmedim. Bir süre ambarın bitişiğindeki araç gereçlerin durduğu kulübeden gelen seslere kulaklarımı tıkadım, nihayet karanlık basınca bir fener alarak gözümle görmeye gittim.

Ufuktan ufuğa her yer apak karla örtülü. Güneş sisler içinde erimiş. Gökyüzünden bir ışık seli yayılıyor ortalığa. Düşümde kışlanın kapısından giriyor, bayrak direğini geçiyorum. Alanın çevresi ışıltılı gökle bütünleşerek sonsuza dek uzanıyor önümde. Duvarlar, ağaçlar, evler ufalmış, ağırlığını yitirmiş, dünyanın kıyısına çekilmiş.

Alandan süzülüp geçerken aklığın içinden kara gölgeler çıkıyor. Kardan kaleler yapan çocuklar bunlar... Minicik bir bayrak dikmişler kalelerinin tepesine. Eldivenleri, çizmeleri, atkılarıyla soğuğa karşı korunaklılar. Avuç avuç karla kalelerinin duvarlarını pekiştiriyor, gediklerini ka-

patıyorlar. Solukları ak bulutçuklara dönüşüyor. Kalenin çevresindeki surlar daha tamamlanmamış. Havada dolaşan çocuk seslerinin gizini çözmeye çalışıyorum ama, beceremiyorum.

Cüssemin ve hortlaksı görünümümün farkındayım. O yüzden de her iki yandaki çocukların ben yaklaşırken yok olmalarını yadırgamıyorum. İçlerinden biri kaçmıyor nedense. Diğerlerinden daha büyük, çocuk sayılmaz belki de. Kukuletalı başı öne eğik, bacakları iki yana açık karda oturmuş, oyup sıkıştırarak elleriyle kalenin kapısını biçimlendirmeye çalışıyor. Arkasında dikilip bakıyorum, başını çevirmiyor. Sivri kukuletasının yapraksı kenarlarının altından yüzünü görmek istiyorum ama olmuyor.

Oğlan çırçıplak, sırtüstü uzanmış uyuyor. Soluğu kesik kesik. Teni terden sırsıklam. İlk kez kolu açık, sargının artık gizlemediği azgın yara gözüme çarpıyor. Feneri yaklaştırıyorum. Karnında ve kasıklarında küçük kesikler, çürükler var. Yara bere içinde; kiminden kan sızıyor.

«Ne yaptılar buna?» diye fısıldıyorum. Nöbetçi akşamki delikanlı hâlâ.

«Çakı,» diye yanıtlıyor o da fısıltıyla. «Ufacık bir çakı sadece, böyle.» Başparmağıyla işaretparmağını öne uzatıyor. Hayali çakısını sımsıkı tutarak uyuyan çocuğun gövdesine saplıyor. Çakıyı anahtar gibi dikkatle önce sola, sonra sağa çeviriyor, çekiyor. Eli yanına sarkıyor, kalıyor öylece.

Çocuğun üzerine eğiliyorum. Işığı yüzüne yaklaştırarak sarsıyorum. Gözleri isteksizce açılıyor, sonra yeniden kapanıyor. İç geçiriyor, soluğu yavaşlıyor. «Bak,» diyorum ona, «kötü bir düş görüyordun, uyan.» Gözlerini aralıyor, aramıza giren ışığın içinden kısık gözlerle bana bakıyor.

Nöbetçi bir tas su veriyor. «Oturabilir mi?» diye soruyorum. 'Hayır' anlamında başını sallıyor. Çocuğu azıcık

doğrultarak suyu yudumlamasına yardım ediyor.

«Dinle beni,» diyorum. «İtirafta bulunduğunu söylüyorlar. Seninle ihtiyarın ve sizin aşiretten kimi adamların koyun ve at çaldıklarını doğrulamışsın. Aşiretin erkeklerinin silahlandığını, ilkyazla birlikte İmparatorluğa karşı savaş açacaklarını söylemişsin... Doğru mu söylüyorsun? Bu itirafın ağırlığını anlıyor musun? Ha? Anlıyor musun?» Duraksıyorum. Benim bu şiddetli tepkime uzun bir koşudan sonra yorgun düşmüş birinin boş bakışlarıyla karşılık veriyor. «Askerler halkını ezecekler. Kıyım olacak. Soydaşların, anan, baban, kardeşlerin ölecekler. İster misin bunların olmasını?» Yanıtlamıyor. Gözünü bile kırpmıyor. Ölü bir balık gibi. Nöbetçi arkamdan, «Çok hasta galiba,» diyor. «Çok acı çekiyor, çok hasta.» Oğlan bana dikili gözlerini kapıyor.

⁂

Diş çekerek ve kemik tozuyla kertenkele kanından cinsel istek uyandırıcı kocakarı ilaçları yaparak geçinip giden ihtiyar doktoru çağırıyorum. Ondan başkası yok zaten. Yaraya lapa koyuyor, delik deşik olmuş gövdeye merhem sürüyor. «Bir haftaya kalmaz ayağa kalkar,» diyor. Besleyici yiyecekler önererek arkasına bakmadan çıkıp gidiyor. Oğlanın bu yaraları nasıl aldığını sormuyor.

Albay artık sabırsızlanıyor. Göçerlere bir yıldırım harekâtıyla baskın yaparak daha çok tutsak ele geçirmeyi planlıyor. Oğlanı kılavuz olarak götürecek yanında. Birlikteki kırk askerden otuzunu kendisinin emrine vermemi ve onlara binek hayvanı sağlamamı istiyor.

Caydırmak için elimden geleni yapıyorum. «Saygısızlık ettiğimi sanmayın, Albayım,» diyorum. «Ama profesyonel asker değilsiniz. Bu yaban topraklarda deneyiniz olmadı hiç. Sizden korkan, sizi hoşnut etmek için aklına her geleni söyleyecek olan ufak bir çocuktan başka kılavuzunuz yok. O da yola çıkacak durumda değil zaten. Köylüden

devşirme. Burdan beş mil öteye geçmemiş bu askerlerin yardımına da güvenemezsiniz. Kovaladığınız barbarlar, siz daha bir günlük yoldayken kokunuzu alır, çölde izlerini yok ederler. Kuşaklar boyu burda yaşamışlar. Yöreyi avuçlarının içi gibi biliyorlar. Siz de, ben de yabancıyız ne de olsa. Siz benden de fazla. Gerçekten, gitmeseniz iyi olur.»

Beni sonuna dek dinliyor, hatta bana öyle geliyor ki biraz da kapı açıyor konuşmam için. Bu sözlerimin sonradan 'güvenilmez' kaydıyla tutanaklara geçeceğini adım gibi biliyorum. Bir süre daha dinledikten sonra, «Yerine getirmekle yükümlü olduğum bir görev var, Yargıç Bey. Ancak işimi tamamladıktan sonra değerlendirmesini yapabilirim,» diyerek itirazlarımı kesiyor. Hazırlıklarını sürdürmeye koyuluyor.

İki tekerlekli kara arabasıyla yolculuk ediyor. Kamp yatağı ve portatif masası arabanın üzerine bağlanmış. Onlara at, araba, hayvan yemi ve üç hafta yetecek yiyecek veriyorum. Birlikten kıdemsiz bir teğmen de kafileye katılıyor. Teğmeni bir kenara çekerek uyarıyorum. «Kılavuz çok yorgun, üstelik korkuyor, ona güvenemezsin. Havayı kolla, sınır işaretlerini gözden kaçırma. Başlıca görevin konuğumuzun güvenliğini sağlamaktır.» Kafasıyla onaylıyor.

Niyetini anlayabilmek için yeniden Joll'un yanına gidiyorum. «Aslında önceden belli bir şeye saplanmamalıyım,» diyor. «Ama ilk yapacağım iş sizin şu göçerlerin karargâhını bulmak olacak. Ondan sonrası gelişmelere bağlı.»

«Öğrenmek istememin nedeni var. Yolunuzu şaşırır da kaybolursanız, sizi bularak yeniden uygarlığa kavuşturmak bizim görevimiz olacak.» Bir an duraksayarak, farklı konumlarımızdan sözcüklerin içerdiği çelişkileri tartıyoruz.

«Orası öyle,» diyor. «Ama olasılık az. Elimizde sizin hazırladığınız kapsamlı haritaları var bölgenin.»

«O haritalar daha çok söylentilere dayanarak çizildi Albayım. Son yirmi yıl içinde gezginlerin anlattıklarını bir araya getirerek ortaya çıktı. Sizin gitmek istediğiniz yere ben ayak basmadım bugüne dek. Sadece sizi uyarıyorum.»

Geldiğinin ikinci gününden beri varlığından öylesine

tedirgin oldum ki, ona karşı davranışımda kusursuz olmaktan da öte bir çaba gösterdim. Bana öyle geliyor ki herkesin kendisinden cellattan kaçar gibi kaçmasına alışkın. (Yoksa artık sade taşrada mı cellatlara ve işkencecilere ahlaksız gözüyle bakılıyor?) Onu gözlerken ilk başta neler duyduğunu merak ediyorum: Çırak olarak kerpeteni kanırtmak, tornavidayı sokmak ya da her ne yapılıyorsa yapmak için çağrıldığı ilk anda, yasak bölgeye adım attığını bilmekten ötürü azıcık da olsa içi titredi mi?

İnsanların arasına karışabilmek ve onlarla ekmeğini bölüşebilmek için kapalı kapılar ardında özel bir arınma töreni yapıp yapmadığı da ayrı bir merak konusu benim için. Ellerini güzelce yıkıyor mudur? Belki de tüm giysilerini tepeden tırnağa değiştiriyordur. Yoksa Şube günahkârlıkla saflık arasında hiç tedirginlik duymadan gidip gelebilen alışılmadık türden adamlar mı yetiştiriyor?

Gecenin ileri saatlerinde alandaki yaşlı ceviz ağaçlarının altından orkestranın gürültüsü ve cazırtısı geliyor. Askerlerin Albay hazretlerinin armağanı koyunları çevirdikleri geniş kor yatağının kızıllığı göğe vuruyor. Gün ağarana dek kafaları çekip sonra yola çıkacaklar.

Arka sokaklardan tahıl ambarına yollanıyorum. Nöbetçi yerinde yok. Kulübenin kapısı ardına dek açık. Tam girecekken fısıltılar ve gülüşmeler geliyor kulağıma.

Gözlerimi kopkoyu karanlığa dikerek, «Kim var orda?» diye sesleniyorum.

Alelacele toparlanmaya çalıştığını anladığım nöbetçi bana çarparak dışarı fırlıyor. «Bağışlayın, Yargıç Bey,» diyor. Soluğu içkili. «Tutuklu çağırmıştı da ona yardım ediyordum.» Karanlıktan alaycı bir kahkaha kopuyor.

Uyuyakalıyorum, alandan gelen yeni bir müzik dalgasıyla gözlerimi açıp sonra yeniden dalıyorum. Düşümde sırtüstü serilmiş bir ceset görüyorum. Karnı, beline doğru yayılan ve apış aralarına giren mürekkep gibi kapkara, yaldızlı, gür bir kıl örtüsüyle kaplı. Okşamak için kıllara elimi uzatır uzatmaz kımıldanmaya başlıyorlar. Kıl değil, salkım gibi birbiri üstüne konmuş arılar bunlar. Bala bulan-

mış, yapış yapış, apış aralarından çıkıp kanatlarını silkeliyorlar.

⁂

Albaya, yolun göl kıyısından kuzeybatıya yöneldiği noktaya dek eşlik ederek son saygı görevimi de yerine getirmiş oluyorum. Güneş yüksekte; öyle kızgın bir ışıltısı var ki gözlerimi örtmek zorunda kalıyorum. Adamlar geceki eğlentiden sonra ekşimiş midelerle, yorgun argın peşimizden sürükleniyorlar. Keşif kolunun ortalarında, yanı sıra yürüyen bir nöbetçinin desteğiyle, tutuklu ilerliyor. Yüzü sapsarı, atın üzerindeki rahatsız duruşundan yaralarının hâlâ acı verdiği anlaşılıyor. Su fıçıları, kumanya, mızrak, silah, cephane ve çadır gibi ağır eşyanın yüklendiği atlarla arabalar en geride. Yürüyüş düzensiz, adamların kiminin başı açık, kimi sorguçlu ağır süvari miğferi giymiş, kiminde ise deri kasket var. Hepsi de gözlerini ışıktan sakınıyor, ancak içlerinden biri bir çubuğun ucuna iliştirilmiş isli, ince bir cam parçasını gözlerinin önüne tutmuş, ısrarla ileri bakıyor. Bakalım bu gülünç özenti ne denli yaygınlık kazanacak?

Konuşmadan yol alıyoruz. Tan ağarmadan ekin biçmeye koyulan köylüler işlerini bırakarak bize el sallıyorlar. Dönemece gelince atımı dizginleyerek onları yolcu ediyorum. «Hayırlısıyla dönmenizi dilerim, Albayım,» diyorum. Arabanın penceresinin çerçevelediği başının anlaşılmaz bir devinimiyle karşılık veriyor.

Yükümden kurtulmuş olmaktan, bildiğim, anladığım bir dünyada yeniden kendi başıma kalmaktan mutlu, geriye dönüyorum. Küçük keşif kolunun, kuzeybatı yolunu izleyerek ırmağın göle kavuştuğu ve sebze tarlalarının çölün buğusu içinde eridiği uzaklardaki yeşil noktaya doğru kıvrılışını görebilmek için surlara tırmanıyorum. Tunç güneş olanca ağırlığıyla suyun üzerine sarkmış. Gölün güneyinde bataklık ve tuz katmanları, onların ötesinde boz mavi çıplak tepeler uzanıyor. Köylüler kocaman iki arabaya saman

yüklüyorlar. Bir yaban ördeği sürüsü tepemde dolanarak göle süzülüyor. Yaz sonu. Barış ve bolluk günleri. Ben barışa inanıyorum, bedeli ne olursa olsun, barışa.

Kentin iki mil güneyinde dümdüz uzanan kumlukta bir dizi tepecik göze çarpıyor. Bataklıkta kurbağa avlamak ve cilalı tahta kızaklarla bu tepeciklerden kaymak çocuklar için başlıca yaz sporu. Birincisini sabahları, ikincisini akşamları güneş batıp da kum soğumaya başlayınca yapıyorlar. Tepecikler, her mevsim sürekli esen yele karşın, üzerlerinin bir ot tabakasıyla örtülü olması, bir de birkaç yıl önce raslantıyla bulduğum ahşap yapı kalıntılarının tutması yüzünden hiç bozulmuyor. Kum tepeciklerinin sakladığı bu örenleşmiş evler, batı eyaletlerinin imparatorluğa bağlanmasından ve kalenin yapımından çok öncesine ait.

Boş zamanlarımdaki uğraşlardan biri de bu kalıntıları kazıp çıkartmak. Sulama kanallarında onarım gerekmiyorsa, hafif suçlulara kum tepeciklerinde birkaç günlük kazı cezası veririm. Askerler bizim buraya ceza için gönderilirler. Keyfim yerindeyse emeklerime karşılık kendi cebimden bir şeyler bile verdiğim olur. Özendirici bir iş değil bu. Adamlar kızgın güneşin altında, keskin yele karşı korunaksız, her yandan uçuşan kum tanecikleriyle boğuşarak çalışmak zorundalar. Benim anlamsız buldukları ilgimi paylaşan olmaz aralarında. Kumun kazdıkları hızla yeniden birikmesinden cesaretleri kırılarak gönülsüz çalışırlar. Ne var ki birkaç yıllık çalışmayla en büyük yapılardan kimini, zemin katlarına dek çıkartmayı başardım. En son çıkartılanı kent duvarlarından bile görmek olası, çölün ortasında bir gemi kalıntısı heybetiyle duruyor. Ya bir devlet dairesi ya da bir tapınak olduğunu sandığım bu yapıdan, üzerinde birbirine sarılmış balıklardan bir kabartma bulunan, kavak ağacından ağır bir lento getirdim. Evimde, ocağın duvarında asılı şimdi. Döşemenin altına gömülmüş, daha çıkartırken elimde dağılan bir torbadan ise, üzerinde şimdiye dek benzerine rastlamadığım harfler yazılı tahta tabletler çıktı. Daha önce de ören yerlerde çamaşır mandalı

gibi öteye beriye dağılmış, çoğu kumun etkisiyle rengini yitirerek, üzerindeki yazı seçilmez durumda bir sürü tablet bulmuştuk. Oysa yeni tabletlerin yazıları yazıldığı günkü gibi pırıl pırıl. Metni çözebilmek amacıyla tüm tabletleri bulmaya niyetliyim. Çocuklar da buldukları her yazılı parça için bir peni kazanacaklarını biliyorlar.

Bulduğumuz tahtalar kuruluktan hemen dağılıveriyor. Çoğu sadece kumun içinde gizlendiği için dayanabilmiş, çıkartır çıkartmaz ufalanıyor. Kimi de en ufak bir dokunmayla kırılıveriyor. Tahtalar ne denli eski bilemiyorum. Çadırda yaşayan, oradan oraya konup göçen, çobanlık eden barbarlar, destanlarında gölün kıyısında sürekli bir yerleşim alanından söz etmiyorlar hiç. Kalıntılar arasında insan izine rastlamadık. Bir gömütlük varsa bile henüz bulunamadı. Evlerde hiç eşya yok. Bir kül yığınının içinden güneşte kurutulmuş çanak çömlek parçalarıyla birlikte, dokunur dokunmaz ufalanıveren, kasket mi, ayakkabı mı olduğunu anlayamadığım kahverengi deriden bir şey çıktı. Bu evlerin tahtası nereden gelmiş bilmiyorum. Öyle sanıyorum ki geçmişte suçlular, tutsaklar, askerler öküz arabalarıyla on iki mil ötedeki ırmağa giderek oradaki kavakları kestiler, biçtiler, rendelediler ve keresteleri arabalara yükleyerek bu çorak yere getirip evler kurdular, hatta bir de kale yaptılar. Beyler, valiler, yargıçlar, reisler sabah akşam barbarları gözlemek için damlara, kulelere tırmanarak bir ufuktan diğerine dünyayı tarayabilsinler diye insancıklar yaşamlarından oldular. Belki de kazarak sadece en üst tabakayı kaldırdım. Yerden on ayak aşağıda barbarların yerle bir ettiği, yüksek duvarlar ardında güvenlik içinde bulunduklarını sanan insanların kemikleriyle dolu, bir başka kalenin kalıntıları da olabilir. Adalet Sarayı'nda (böyle anılması uygunsa eğer) görev yaparken, belki de bir barbarla yüz yüze gelerek yetke arenasında yenik düşen benim gibi bir yargıcın, İmparatorluğun kır saçlı bir başka bendesinin başına basıyorum. Nasıl öğreneceğim bunları? Tavşan gibi yerin altına girerek mi; yoksa tabletlerdeki yazılar mı açıklayacak bu gizi bir gün bana? Torbada iki yüz elli

altı tablet var. Sayının kare kökünün alınabilmesi bir rastlantı mı? Onları bir kez saydıktan ve karelere bölünebileceğini keşfettikten sonra, çalışma odamın yerini boşaltarak hepsini önce büyük bir kare, sonra on altı küçük kare oluşturacak gibi güzelce dizdim. Daha sonra şimdiye dek hece olduğunu varsaydığım şekillerin bir resmin parçaları olabileceğini ve doğru yerleştirirsem, dış hatlarıyla olduğu gibi karşıma çıkacağını düşünerek başka bileşimler denedim. Bu barbarların eskiden yerleştikleri toprakların bir haritası, ya da yeryüzünden silinmiş bir tapınağın resmi olabilirdi. Tabletleri aynadan okumayı bile denedim. Üst üste koyarak birbiriyle çakışıp çakışmadığını, bir tabletteki şekillerin bir başkasında bulunup bulunmadığını inceledim.

Bir akşam çocuklar evlerine yemeğe gittikten sonra ilk yıldızların belirdiği menekşe moru alacakaranlıkta, kalıntıların arasında uzun süre dolaştım, hurafeye göre hayaletlerin dolaştığı saatti bu. Çocukların öğrettiği gibi kulağımı yere yapıştırarak, yerin altından gelecek iniltileri, gümbürtüleri, derinden düzensiz davul seslerini duymak için bekledim. Kalıntıların üzerinden savrularak nereden gelip nereye gittiği belli olmayan kum taneciklerinin pıtırtısını yanağımda duyuyordum. Son ışık da yok oldu. Ufukta belirsizleşen surlar karanlığın içinde eridi. Gocuğuma sarınmış, bir zamanlar insanların yiyip içtiği, çalıp söylediği bir evin direğinin dibine çökerek bir saate yakın kaldım. Tüm duyularım geceye açık, ayın doğuşunu izlerken çevremde, ayağımın bastığı yerde yalnızca kum değil kemik tozu, pas kırıntısı, çömlek parçaları, belki de kül bulunabileceğine ilişkin bir işaret bekledim. Beklediğim gelmedi. Hayalet görürüm diye ürküntü duymuyordum. Kumun içindeki yuvam sıcacıktı. Oracıkta uyuyakalmışım.

Kalkarak gerindim. Sonra evlerden gelen aydınlığın gökyüzündeki belirsiz kızartısından yolumu bularak dingin karanlığın içinden ayaklarımı sürüye sürüye eve yollandım. Benim gibi yaşını başını almış birinin, karavanadan çıkan yemeğini yiyip, rahat yatağına girmezden önce, tarihin derinliklerinden ruhların çıkıp gelmesini beklemesi

amma da tuhaf diye geçirdim aklımdan. Çevremiz uzayla kuşatılmış; kentin gecekondularını, evlerini, tapınaklarını, kamu kuruluşlarını içine alan da aynı uzay. Ne daha engin, ne de daha sığ. Uzay uzaydır. Yaşam gibi. Nerde olursa olsun farksız. Benim gibi yaşaması başkalarının kol emeğine bağlı, uygarlığın gününü gün etmeye yarayan kötü alışkanlıklarından etkilenmemiş biri için ise, can sıkıntısını beslemekten ve uçsuz bucaksız çölde özel tarihsel bir tat aramaktan başka uğraş yok. Nafile, başıboş, yönsüz... Neyse ki kimseler görmüyor!

Bugün, keşif kolunun yola çıkışından sadece dört gün sonra, Albay'ın ilk tutsakları geldi. Penceremden atlı nöbetçilerin arasında, toz toprak içinde, bitkin, çevrelerini saran izleyicilerden, hoplayıp zıplayan çocuklardan, havlayan köpeklerden şimdiden ürkmüş, alandan geçişlerini izliyorum. Nöbetçiler kışla duvarının gölgesinde atlarından iniyorlar. Anasının omzuna dayanarak tek ayağının üzerinde duran küçük bir oğlan çocuktan başka tutukluların tümü hemen oracığa çöküveriyor. Çocuk kendini izleyenlere meraklı gözlerle bakıyor. Biri bir kova su ile bir maşrapa getiriyor. Herkes kana kana içiyor. Çevreleri bir anda öylesine sarılıyor ki, kimseyi göremez oluyorum. Kışlaya girebilmek için insanları ite kaka kendine yol açmaya çalışan nöbetçiyi bekliyorum sabırsızlıkla.

«Ne demek oluyor bu?» diye bağırıyorum. Kafasını eğerek ceplerini karıştırıyor. «Balıkçı bu adamlar. Nasıl olur da getirirsin onları buraya?»

Bir mektup uzatıyor. Mührü koparıp okuyorum: «Ben geri dönünceye dek bu adamları ve arkadan gelecek olanları kimseyle görüştürmeksizin gözaltında tutun.» İmzasının altında mühür var, Şube'nin mührü, çöle götürdüğü, başına bir şey gelmesi halinde aramak için ikinci bir keşif kolu çıkarmam gerekecek olan mühür.

«Gülünç bu herif,» diye bağırıyorum öfkeyle odayı arşınlarken. Hiçbir zaman subayları astlarının, babaları çocuklarının önünde küçük düşürmemeli, ne var ki bu adama karşı yüreğimde en ufak bir bağlılık duymuyorum. «Bu

adamların balıkçılıkla geçindiğini kimse söylemedi mi ona? Zaman yitirmekten başka bir şey değil onları buraya getirmek. Sözde haydutları, eşkiyaları, İmparatorluğun sınırlarına göz dikenleri bulmakta ona yardımcı olacaktınız! Bu adamlarda İmparatorluğu tehdit edecek hal var mı?» Mektubu cama fırlatıyorum.

Ben yaklaştıkça yol açan kalabalığın arasından ilerleyerek orta yerdeki sekiz on zavallıyla yüz yüze geliyorum. Öfkemden ürktükleri belli, küçük oğlan anasının kollarına sığınıyor. Nöbetçilere sesleniyorum, «Yolu açın ve bu adamları kışlanın avlusuna getirin.» Tutsakları önlerine katarak içeri sokuyorlar. Kışlanın kapısı ardımızdan kapanıyor. «Hesap verin bakalım şimdi,» diyorum. «Bu tutukluların bir işe yaramayacağını kimse söylemedi mi ona? Kimse balık ağlarıyla balıkçıların, at sırtındaki oklu yaylı yabanıl göçerlerden farkını anlatmadı mı? Aynı dili bile konuşmadıklarına dikkatini çekmedi mi?»

Askerlerden biri açıklıyor: «Yaklaştığımızı görünce kamışların arasına gizlenmeyi denediler. Atlılardan ürktükleri belliydi. Bunun üzerine Albay onları yakalamamızı buyurdu. Saklandılar ya, ondan.»

Sinirden sövmemek için zor tutuyorum kendimi. Polis işte! Tam polis mantığı! «Albay neden buraya gönderilmelerini istediğini açıkladı mı? Sorgulamayı neden yerinde yapmamış, biliyor musunuz?»

«Dillerinden anlayan yoktu aramızda, Yargıç Bey.»

Öyle ya, ırmak boyunda yaşayan bu insanların geçmişi göçerlerden bile eskiye dayanır. Irmağın kıyısında iki üç ailelik yerleşim kümeleri halinde, çoğunluk balık tutarak ve avlanarak geçinir, güz gelince kayıklarla kızılkurt yakalamak için gölün ırak, güney kıyılarına iner, yakaladıklarını kurutur, kamıştan üflesen uçacak barınaklar yapar, sarındıkları postların içinde kış boyunca soğuktan tir tir titrerler. Herkesten korkan, güvenliği kamışların ardına gizlenmekte bulan bu insancıkların İmparatorluğa karşı yürütülen büyük barbar komplosundan nasıl haberleri olabilir?

Adamlardan birini yiyecek getirmesi için mutfağa gönderiyorum. Önceki günden kalma bir somunla geri geliyor, tutuklulardan en yaşlısına veriyor onu. İhtiyar adam iki elini uzatarak sonsuz bir saygıyla alıyor ekmeği, kokusunu içine çekiyor, sonra lokmalara bölerek çevresindekilere dağıtıyor. Herkes ağzını bu kutsal besinle doldurarak gözlerini yerden kaldırmadan hızlı hızlı çiğniyor. Kadınlardan biri çiğnenmiş lokmasını avcuna tükürerek bebesine yediriyor. Biraz daha ekmek getirtiyorum. Olduğumuz yere çakılmış, görülmedik yaratıklarmış gibi onların yemek yiyişlerini izliyoruz.

«Avluda kalabilirler,» diyorum nöbetçilere. «Bizim için zor olacak ama başka yer yok. Gece soğuk olursa bir şeyler düşünürüz. Yemeklerini verirsiniz. Bir uğraş bulun da elleri boş kalmasın. Kapıları kapalı tutun. Kaçmasına kaçmazlar ama, başıboş serserilerin musallat olmalarını istemem.»

Böylece öfkemi tutarak Albay'ın dediğini yapıyor, işe yaramaz tutukluları 'kimseyle görüştürmüyorum'. Bir iki gün geçince bu yabanıl yaratıklar, daha önce sanki başka yerleri, yurtları yokmuşçasına alışıyorlar yeni ortama. Bol ve beleş yiyecek, özellikle ekmek, onları avutmaya yetiyor. Kendilerini koyveriyorlar, herkese gülümsüyor, gün boyunca kışlanın avlusunda bir gölgelikten öbürüne geçerek uyuyor, uyanıyor, yemek beklentisiyle heyecanlanıyorlar. Davranışları özgür ama tiksindirici. Avlunun bir köşesi kadın erkek kimsenin gizlenmeye gerek duymadan sıçtığı bir helaya dönüştü. Aralıksız vızıldayan bir sinek bulutu hiç kalkmıyor üzerinden. Bir kürek verin şunlara', diyorum nöbetçilere, ama kullanan olmuyor küreği. Artık hiç korkusu kalmayan küçük oğlan ikide bir mutfağa giderek hizmetçi kızlardan şeker dileniyor. Ekmeğin yanı sıra verilen şeker ve çay onlar için büyük yenilik. Her sabah bir paket çayı ateşin üzerine çattıkları sopalara asılı bir bakraçta kaynatıyorlar. Mutlular burada; bana öyle geliyor ki, kovulmazlarsa ömür boyu kalabilirler bizimle. Doğadan kopmaları için bu kadarcık şeyin yeterli olması şaşırtıcı. Üst kattaki penceremden saatlerce onlara bakıyorum. (Öteki

aylaklar kapıdan gözetlemek zorundalar.) Kadınların bitlerini kırışını, birbirlerinin uzun kara saçlarını tarayarak örüşlerini izliyorum. Kimi, zaman zaman kuru, sert öksürük nöbetlerine tutuluyor. Toplulukta küçük oğlandan ve bebekten başka çocuk bulunmayışı tuhaf. Yoksa daha uyanık ve becerikli olanlar askerlerden kaçmayı başardılar mı? Keşke! Dilerim, onları ırmak kıyısındaki barınaklarına geri götürdüğümüzde, komşularına bu uzak diyarlardan aktaracakları bir alay öykü olsun. Dilerim, tutsaklıklarının tarihi destanlarına girsin, dededen toruna anlatılsın dursun. Ancak kasabanın rahat yaşamına ve ilginç yemeklerine ilişkin anılar onları geri getirecek güçte olmasın. Elimi kolumu bağlayacak bir dilenci kuşağına yokum.

Çıkardıkları tuhaf sesler, doymak bilmez iştahları, hayvansı utanmazlıkları, çabuk parlayan mizaçlarıyla balıkçı kafilesi birkaç günlük bir eğlence oluyor. Askerler kapı aralıklarından tembel tembel onları izlerken, anlamadıklarını bildikleri açık saçık laflar ederek gülüşüyorlar. Kapının demir parmaklıklarına suratlarını yapıştırmış çocuklar hiç eksik olmuyor. Ben de görünmeden camın ardından onlara bakıyorum.

Sonra birdenbire bu insanlara duyduğumuz yakınlığı yitiriveriyoruz. Pislikleri, kokuları, öksürükleri, kavga gürültüleri çok geliyor. Bu sırada tatsız bir olay da geçiyor. Askerin biri onlardan bir kadını içeri kapatmak istiyor, belki de şaka, kim bilir? Ama taşa tutuluyor. Çok geçmeden hastalıklı oldukları, kenti bu bulaşıcı hastalığın saracağı söylentisi yayılıyor. Avlunun köşesine bir çukur kazdırarak gece pisliğini oraya attırmama karşın, mutfakta çalışanlar tutsaklara çatal kaşık vermemekte direniyorlar. Yemekleri sanki hayvanlara verirmiş gibi kapıdan fırlatıyorlar. Askerler kışlanın giriş kapısını kilitliyor. Çocuklar da gelmekten vazgeçiyor. Geceleyin duvardan içeri atılan bir kedi ölüsü tepkilere yol açıyor. Uzun, sıcak günlerde boş avluda miskin miskin geziniyorlar. Bebek ha bire ağlıyor, öksürüyor, ağlıyor, öksürüyor. Duymamak için evin en uzak köşesine sığınıyorum. İmparatorluğun uyanık bekçisi Üçüncü Şube'

ye, görevlilerinden birinin ehliyetsizliğini ihbar eden sert bir mektup yazıyorum. «Sınırdaki huzursuzlukla ilgili soruşturma için neden bu konuda deneyimi olan birini göndermediniz?» diye soruyorum. Sonra aklımı başıma toplayarak mektubu yırtıyorum. Gecenin köründe kapının kilidini açsam, balıkçı tayfası kaçmayı becerebilir mi acaba diye düşünüyorum. Ama hiçbir şey yapmıyorum. Derken bir gün bebeğin artık ağlamadığını fark ediyorum. Pencereden de göremiyorum onu. Aranması için bir nöbetçiyi görevlendiriyorum. Küçük ceset anasının etekleri arasında bulunuyor. Kadın vermeye razı olmuyor. Zorla koparıyoruz kollarından. Yere çömelmiş, yüzü gözü örtülü, yiyip içmeden, kımıldamadan bütün gün olduğu yerde kalıyor. Kimseler yaklaşmıyor yanına. Bebeği alıp gömmekle törelerine aykırı bir iş mi yaptık acaba? Başıma açtığı dertten ve getirdiği utançtan dolayı Albay Joll'a lanetler yağdırıyorum.

Çok geçmeden bir gece yarısı çıkageliyor. Surlardan kopan boru sesleriyle uyanıyorum. Kışla, silahlarını kuşanmaya çalışan erlerin şamatasına boğuluyor. Kafam karmakarışık, ağır ağır giyiniyorum. Alana vardığımda keşif kolu kapıdan girmiş bile. Adamların kimi at sırtında, kimiyse hayvanının yanı sıra yürümekte. Ben geride duruyorum. Askerlerin sırtını sıvazlayan, coşkuyla kucaklayan, gülüp söyleyen bir meraklı kalabalığı toplanmış hemencecik. Biri, «Çok şükür sağ salim döndüler,» diye bağırıyor. Gözlerim kafilenin ortasında, ne zamandır dehşet içinde beklediğim görüntüye takılıyor: Kara arabanın yanı sıra boğaz boğaza bağlanmış, ayaklarını sürüye sürüye yürüyen tutsaklar, ayın simli ışığı altında koyun postlarına bürünmüş biçimsiz karaltılar. Onları arabalar ve yük hayvanlarını güden artçılar izliyor. Giderek büyüyen kalabalık, alev alev yanan meşaleler, yükselen şamata... Albay'ın utkusuna sırtımı çevirerek evime doğru yola koyuluyorum. O anda kasabanın yargıcına ayrılmış olan pencereleri sardunyalı güzel villa yerine, yıllardır varlığına tanık olmadığımız askeri komutanın mutfak ve ambarın üzerindeki derme çatma dairesine yerleşmekle yaptığım yanlışı görüyorum. Artık ke-

sinlikle bir cezaevi avlusu niteliğine büründüğü görülen aşağıdaki avludan gelen gürültülere kulaklarımı tıkayabilsem! Uyumak istiyorum. Şimdilerde ne zaman olursa olsun uyuyuveriyorum. Uyanınca da istemeye istemeye gözlerimi açıyorum. Uyku artık şifa vermiyor; dirimsel güçlerin yeniden canlanmasını sağlamıyor, ancak unutturuyor, bir gececik unutkanlık. Bu dairede oturmak yararıma olmadı sanırım; ama sorun bu değil sadece. Kasabanın en dingin yöresinde yargıca ayrılmış olan villaya yerleşip, pazartesi ve perşembeleri duruşmalara başkanlık ederek, sabahları ava giderek, her akşam klasikleri karıştırarak, kulaklarımı bu zıpçıktı polisin yapıp ettiklerine tıkayarak, düşüncelerimi uluorta herkese söylemeyip de kötü günleri savuşturmaya baksaydım, anafora kapılınca savaşımı bırakarak yüzmekten cayan, kendini açık denize ve ölüme terk eden bir adam durumunda hissetmeyecektim kendimi. Tedirginliğimin ne denli rastlantısal olduğunu bilmek; bir gün penceremin altında viyaklayan bir bebeğin sonraki gün sesinin kesilmesine bağlı olması, yok edilmeye karşı umursamazlığın büyük utancını veriyor. Bir bakıma gereğinden fazla şey biliyorum. Bu türden bilgiye ise bir kez bulaşınca artık kurtuluşu yok. Fenerimi alıp ambarın yanındaki kulübede ne oluyor diye bakmaya gitmemeliydim. Öte yandan bir kez feneri elime aldıktan sonra tekrar yerine bırakmanın yolu yoktu. Düğüm düğüm üstüne biniyor. Ucunu bulamıyorum.

Sonraki günü Albay handaki odasında uyuyarak geçirdiği için, tüm çalışanlar ayaklarının ucuna basa basa iş görmek zorunda kalıyorlar. Avludaki yeni tutuklu kafilesine aldırmamaya çalışıyorum. Kışla kapılarının ve evime çıkan merdivenin avluya açılması ne kötü. Gün ağarırken alelacele evden çıkarak bütün gün belediye kiralarıyla oyalanmaya bakıyorum. Akşam arkadaşlarla yemek yiyorum. Dönüşte Albay Joll'a çöl seferinde kılavuzluk eden genç teğmene rastlıyor, kazasız belasız geri gelebildiği için kutluyorum onu. «Bu balıkçı takımının soruşturmaya hiçbir katkısı olamayacağını neden anlatmadınız Albay'a?» di-

yorum. Sıkılmış görünüyor. «Anlatmaz olur muyum?» diyor. «Ama, 'tutsağın öylesi böylesi olmaz,' diye kestirip attı. Ben de daha fazla üstelemenin yersiz olduğu kanısına vardım.»

Çok geçmeden Albay soruşturmaya başlıyor. Önceleri sapık zevkleri olan sıradan, tembel bir bürokrat sanmıştım onu. Ne denli yanıldığımı şimdi anlıyorum. Gerçeği bulma uğraşında yorulmak bilmiyor. Sorgulama sabahın erken saatlerinde başlıyor, karanlık bastıktan sonra eve döndüğümde hâlâ bitmemiş oluyor. Irmak boyunda domuz avlamakla geçinen bir avcıyı, bildiği yüz kadar sözcükle, balıkçıların çevirmenliğini yapsın diye tutmuş. Odasına teker teker alınan tutsaklara yörede yabancı atlılara rastlayıp rastlamadıkları soruluyor. Çocuğu bile sorguya çekmişler. «Gece babana gelen yabancılar oluyor muydu?» diye. O odada geçenleri, korkuyu, şaşkınlığı, onur kırıcı davranışları az çok kestirebiliyorum. Tutsaklar avluya geri gönderilmiyor, kışlaya kapatılıyor. Kışla boşaltılmış, askerler kentte görevli. Evimde, kapalı pencerelerin ardında, esintisiz bir akşamın boğucu sıcağında, kulaklarım her türden vahşet sesini duymaya ya da duymamaya hazır, okumaya çabalıyorum. Gece yarısı sorgulama sona eriyor, çarpan kapıların gürültüsü, ayak sesleri diniyor. Avlu ay ışığı altında sessiz. Artık uyuyabilirim.

Yaşama sevincim yok oldu. Gün boyu listeler ve rakamlarla oyalanıyorum. Saatleri doldurmak için ufak tefek işler yaratıyorum. Akşamları otelde yemeğimi yedikten sonra, eve gitmek istemediğimden, üst kattaki seyislerin yatıp kalktığı ve kızların karşı cinsten konuklarını ağırladığı odalara yöneliyorum.

Leş gibi uyuyorum. Sabahın ilk ışıklarıyla gözlerimi açtığımda, kızcağızı yerde kıvrılmış uyur buluyorum. Koluna dokunarak, «Neden yerde yattın?» diye soruyorum.

Gülümsüyor karşılık olarak, «Zararı yok, çok rahatım burada,» diyor. Görünüşü dediğini doğruluyor: Yumuşak koyun postunun üzerinde gerinerek esniyor. Çıtı pıtı, narin bedeni postun tamamını doldurmuyor bile. «Uykunda çır-

pınıp duruyordun, git dedin bana, ben de iyisi mi yerde yatayım, dedim.»

«Git mi dedim sana?»

«Evet, uykunda. Üzme canını bunun için.» Karyolaya çıkarak yanıma uzanıyor. İstek duymaksızın minnetle sarılıyorum ona.

«Bu gece de burda yatsam keşke,» diyorum. Göğsüme sokuluyor. Bu kız halden anlar, söyleyeceğim her şeyi anlayışla karşılar, diye geçiriyorum aklımdan. Ama ne anlatabilirim ona? «Sen de, ben de uykudayken korkunç şeyler oluyor,» desem... Çakal tavşanın karnını deşse de dünya dönüyor.

Bir günü ve bir geceyi daha acının sultasından uzakta geçiriyorum. Kızın kollarında uyuyakalıyorum. Sabah gene yerde buluyorum onu. Umarsızlığıma gülüyor. «İte kaka attın beni yataktan. N'olur dert etme bunu. Ne düşlerimizi, ne de uyurken yaptıklarımızı önlemek elimizde değil ki.» Boğuk bir iniltiyle sırtımı dönüyorum. Bir yıldır tanıyorum bu kızı. Kimi zaman haftada iki kez geldiğim oluyor odasına. Yumuşacık bir sevgiyle seviyorum onu. Belki de yaşlanmakta olan bir erkek yirmisinde bir kızla ancak böyle bir ilişki kurmalı. Sömürücü bir tutkuya yeğdir elbette. Birlikte yaşamayı önermeyi düşündüğüm de oldu. Hangi karabasanın etkisiyle onu yataktan ittiğimi anımsamaya çalışıyorum ama boşuna. «Bir daha yaparsam uyandıracağına söz ver,» diyorum.

Derken Adliye'deki odama beklenmedik bir konuk geliyor. Kara gözlüklerini içerde bile çıkarmayan Albay Joll karşıma geçip oturuyor. Ellerimin titremeyişine şaşarak çay sunuyorum ona. Gideceğini haber veriyor. Sevincimi gizlesem mi? Baston yutmuş gibi ölçülü oturuşuyla çayını yudumlarken gözlerini odada gezdirerek, onca yıl tekdüze sürüp gitmiş bir yönetimin belgeleri olan raflardaki iplerle bağlı, üst üste yığılı kâğıt tomarlarını, yasa kitaplarının durduğu küçük kitaplığı, üstü dolu çalışma masasını inceliyor. Şimdilik soruşturmayı tamamladığını, bir an önce başkente giderek raporunu sunmak istediğini söylüyor. Sı-

kıca denetlediği bir utku esrikliği içinde. Onay anlamında başımı sallıyorum. «Yolculuk için size yardımcı olabilir miyim?» diyorum. Kısa bir duraksamadan sonra oluşan sessizlikte denize fırlatılan bir taş gibi sorumu atıyorum ortaya: «Ya göçerlerle balıkçıların soruşturması Albayım, umduğunuz gibi başarılı oldu mu?»

Yanıt vermezden önce ellerinin parmak uçlarını birbirine değdiriyor. Yapmacık davranışlarının beni ne denli sinirlendirdiğini biliyor sanırım. «Evet, Yargıç Bey, bu konuda başarılı olduğumuzu söyleyebilirim. Özellikle, aynı türden soruşturmaların çeşitli sınır bölgelerinde eşgüdümle yürütüldüğü düşünüldüğünde...»

«Güzel. Korkulacak bir şey var mı dersiniz? Geceleri güven içinde uyuyabilir miyiz?»

Ağzının kıyısı anlık bir gülümsemeyle kıvrılıyor. Sonra kalkıyor, başıyla selam vererek, çıkıp gidiyor. Sonraki sabah erkenden küçük güvenlik ekibinin eşliğinde uzun doğu yolundan başkente hareket ediyor. O da, ben de gerilimli bir süreci uygar insanlar gibi aşmayı becerebildik. Yaşamım boyunca hep uygarca ilişkilerden yana oldum. Ancak ne yalan söyleyeyim bu olayı andıkça kendimden tiksiniyorum.

İlk işim tutukluların yanına gitmek oluyor. Tutukevine dönüşen kışlanın kilidini açarken duyularım ter, dışkı ve sidik kokusuna isyan ediyor. Kapıları ardına dek açıyorum. Çorbalarını içerken bir yandan beni izleyen yarı giyinik askerlere, «Çıkarın bunları burdan,» diye bağırıyorum. Tutuklular içinde bulundukları karanlıktan boş gözlerle dışarı bakıyorlar. Öfkemi tutamayarak bağırmayı sürdürüyorum: «İçeri girin de temizleyin orayı. Ne var ne yok yıkayın suyla sabunla. Eskiden nasılsa her şeyi öyle istiyorum.» Askerler buyruklarımı yerine getirmek için oradan oraya koşuyorlar. Kendi kendilerine neden onlara bu denli öfkelendiğimi soruyor olmalılar. Tutuklular gözlerini kırpıştırarak ve güneşten korunmaya çalışarak gün ışığına çıkıyorlar. Kadınlardan biri yardımsız yürüyemiyor. Genç olmasına karşın kocamış biri gibi aralıksız titriyor. Ayakta

duramayacak denli hasta olanlar da var.

En son beş gün önce görmüştüm onları. (Şöyle bir bakmaya, dalgın bakışlarımı isteksizce üzerlerinde gezdirmeye görmek denirse eğer). Bu beş günde başlarına neler geldiğini bilmiyorum. Nöbetçilerin gütmesiyle avlunun bir köşesinde birbirlerine sokulmuş umutsuz bir küme oluşturuyorlar. Göçerlerle balıkçılar bir arada hasta, aç, yaralı ve ürkek... En iyisi tarihin bu karanlık sayfasını bir an önce kapatmak. Bu çirkin insanları yeryüzünden silmek. Her şeye yeni baştan başlayarak, acının ve haksızlığın yürürlükte olmayacağı bir yönetim için ant içmek. Onları çöle sürmek hiç de fazla bir masrafı gerektirmez, (yürüyüşü kolaylaştırmak için belki önce karınlarını doyururuz) son güçleriyle, hepsinin içine sığabileceği büyüklükte bir çukur kazdırırız kendilerine (ya da biz kazarız) ve onları orada toprak altında sonsuza dek bırakıp, yeni erekler, yeni kararlarla surların kuşattığı kentimize döneriz. Ama benim tutacağım yol bu olmayacak. Yeni başlangıçlara, yeni bölümlere, temiz sayfalara inananlar İmparatorluğun yeni adamları. Ben eski öyküyle boğuşuyorum hâlâ, tam sonuna gelmeden böyle bir öyküyle uğraşmayı neden göze aldığımın açıklamasını bulacağımı umuyorum. Böylece bugün, düzen ve yasa uygulaması gene benim yetkime geçtiği için, tutukluların doyurulmasını, doktor çağrılarak ne yapabilirlerse yapılmasını, onları eski durumlarına kavuşturmak için gerekenlerin en kısa zamanda yerine getirilmesini buyuruyorum.

II

Kapıdan birkaç adım ötede, kışla duvarının gölgesinde, kendine çok büyük gelen bir paltoya sarınmış, önünde kürk şapkası, diz üstü oturmuş bekliyor. Barbarlar gibi çekik kara kaşları, parlak kara saçları var. Bu barbar dilenci kadının kentte işi ne? Şapkasında birkaç peni duruyor.

Aynı gün iki kez daha önünden geçiyorum. Bakışlarının tuhaflığı dikkatimi çekiyor. Yanına yaklaşıncaya dek dosdoğru karşıya dikiyor gözlerini, sonra yavaşça başını öteye çeviriyor. İkinci geçişimde şapkaya para atıyorum. «Dışarda durmak için geç artık, hava soğudu,» diyorum. Başıyla onaylıyor. Güneş kara bir bulut şeridinin ardında batmakta. Kuzey yeli kar haberi veriyor. Alan bomboş, yürüyüp gidiyorum.

Sonraki gün yerinde bulamıyorum onu. «Dün burada gün boyu dilenen kadın nereli?» diye soruyorum bekçiye. «O kadın kör,» diye yanıtlıyor beni. «Albayın getirdiği barbarlardan. Geride bırakmışlar.»

Birkaç gün sonra sırtında yerleri süpüren koyun postu paltosu, iki değneğin yardımıyla alanı geçmeye çabalarken rastlıyorum. Buyrukla odama getirtiyorum. Değneklerine dayanarak önümde ayakta duruyor. «Şapkanı çıkar,» diyorum. Onu getiren asker şapkayı başından alıyor. Aynı kız.

Aynı perçemli kara saçlar, aynı geniş ağız, bana bakıp uzaklara dalan aynı kara gözler.

«Kör diyorlar senin için.»

«Görürüm,» diyor. Gözleri yüzümden ayrılarak, sağ yanda arkamda bir yere çakılıyor.

«Neredensin?» Omzumun üzerinden arkaya göz atıyorum. Gözlerini diktiği yer çıplak duvar. Bakışları kaskatı şimdi. Yanıtını bilmeme karşın sorumu yineliyorum. Suskun duruyor.

Askeri yolluyorum. Yalnızız odada.

«Kim olduğunu biliyorum,» diyorum. «Otursana.» Değneklerini alarak oturmasına yardım ediyorum. Paltosunun içine botlarının konçlarına sıkıştırdığı bol bir iç donu giymiş. İs, küf, balık karışımı bir koku yayıyor çevreye. Elleri nasırlı, sert.

«Dilenerek mi geçiniyorsun?» diye soruyorum. «Bu kentte kalmanın yasak olduğunu biliyorsun. İstediğimiz zaman seni sınır dışı eder, köyüne geri göndeririz.»

Ürkek bakışlarını uzağa dikmiş, oturuyor.

«Bak bakayım bana.»

«Bakıyorum ya, benim bakmam böyle.»

Gözlerinin önünde elimi sallıyorum. Kırpıştırıyor göz kapaklarını. Yüzümü yaklaştırarak gözlerinin içine bakıyorum. Bakışlarını duvardan ayırarak bana yöneltiyor. Kara gözbebekleri ancak çocuklarda rastlanan durulukta süt gibi akların içine oturmuş. Yanağına değiyorum. İrkiliyor.

«Geçimini nasıl sağladığını sordum.»

Omuz silkiyor: «Çamaşıra giderim.»

«Nerde oturuyorsun?»

«Nerde olursa.»

«Serserilere yer yok bu kentte. Kışın eli kulağında. Kalacak bir yer bulmalısın. Yoksa gidersin köyüne.»

İnatçı bir duruşu var. Dilimin ucundakini bir türlü söyleyemiyorum.

«Seni işe alabilirim. Bu odaları temizleyecek, çamaşırımı yıkayacak biri gerekli bana. Şimdiki kadın pek yeterli değil.»

Ne önerdiğimi anlıyor. Elleri kucağında dimdik oturuyor.

«Yalnız mısın?»

«Evet,» diyor fısıltıyla. Boğazını temizliyor. «Evet.»

«Burda işe başlamanı öneriyorum. Sokaklarda dilenemezsin. Buna iznim yok. Ayrıca kalacak bir yerin olmalı. Burda çalışırsan aşçı kadının odasında yatıp kalkabilirsin.»

«Anlamıyorsun,» diyor. «Benim gibi biri işine yaramaz senin.» Değneklerine uzanıyor. Hiç göremediğini biliyorum artık. «Ben...» diyor, eliyle işaretparmağını yakalayıp büküyor. Bunun ne demeye geldiğini anlayamıyorum. «Gidebilir miyim?» Merdivenin başına dek kendi kendine yürüyor; merdivenden inmesi için beni beklemesi gerekiyor.

Aradan bir gün daha geçiyor. Fırtınanın toz bulutlarını savurduğu alana bakıyorum. İki küçük oğlan çember çeviriyor. Esen yele kaptırıyorlar çemberlerini. Önce ileri fırlıyor, sonra yavaşlıyor, biraz yalpaladıktan sonra geri yuvarlanarak devriliyor. Çocuklar peşinden koşuyorlar. Saçlarını üfleyen yel pırıl pırıl alınlarını ortaya çıkarıyor.

Kızı buluyor, önüne dikiliyorum. Kocaman bir ceviz ağacının gövdesine sırtını dayamış oturuyor. Uyukluyor mu, uyanık mı anlamak güç. Omzuna dokunarak, «Gel,» diyorum, «sokakta kimseler kalmamış.» Şapkasının tozunu silkeleyerek eline veriyorum. Ayağa kalkmasına yardım ediyorum. Elini gözlerine siper ederek bizi izleyen bekçiden başka kimselerin bulunmadığı alanı ağır ağır yürüyerek geçiyoruz.

Ocak yanıyor. Perdeleri örtüp ışığı açıyorum. İskemleye oturmak istemiyor, koltuk değneklerini uzatarak halıya diz çöküyor. Boş bulunarak, «Aklına sakın bir şey gelmesin,» diyorum. Kendimi bağışlatmak niyetinde miyim? Ağzını sımsıkı kapatmış, kuşkusuz kulaklarını da. Kocamış heriflerin kanayan vicdanlarının onu ilgilendirmediği belli. Kendimden tiksinerek sinsi sinsi yanına yanaşıyor, sözümona serserilere karşı çıkarılan yeni yasaları açıklıyorum. Odanın ılık havasından teni yavaş yavaş pembeleşiyor. Paltosunun yakasını açarak boynunu ateşe uzatıyor. Benimle iş-

kencecileri arasındaki kıl payı ayrımı kavrayınca ürperiyorum.

«Ayaklarını göster,» diyorum. «Göster ne yaptılar sana.»

İşimi ne kolaylaştırıyor ne de engelliyor. Paltonun iliklerі ve şeritleriyle uğraşıp açıyor, botları ayağından çekiyorum. Kendine kocaman gelen erkek postallarının içinden sarmalanmış biçimsiz ayaklar çıkıyor.

«Bakayım,» diyorum.

Kirli sargıları çözmeye koyuluyor. Odadan çıkarak mutfağa iniyor, bir leğen ve ılık su dolu bir güğümle geri dönüyorum. Halıya oturmuş, yalınayak bekliyor. Ayakları taraklı, parmakları küt, tırnaklarının içi kirli.

Aşıkkemiğine parmaklarıyla değiyor; «İşte her ikisi de buradan kırılmıştı,» diyor. Ellerinden destek alarak ayaklarını uzatıyor. Aynı yere dokunarak, «Acıyor mu?» diye soruyorum. Parmaklarım duyarsız.

«Hayır, artık geçti, iyileştim. Ama havalar soğuyunca belki gene ağrır.

«Otur şimdi,» diyerek paltosunu çıkarmasına ve iskemleye oturmasına yardım ediyorum. Suyu leğene boşaltarak ayaklarını yıkamaya başlıyorum. Bacaklar bir süre gerginliğini koruduktan sonra elimin altında gevşiyor. Diri kaslı baldırlarını, ayaklarının kemik ve kirişlerini ellerimle ovalayarak, parmak aralarına değin köpüklü suyla ağır ağır yıkıyorum. Yerimi değiştirerek yanına geçip bacaklarından birini koluma dayadıktan sonra iki elimle ayağını okşamaya başlıyorum.

Yaptığım işin uyumuna öylesine kaptırıyorum ki kendimi, kızı unutuyorum nerdeyse. Hiç anımsayamadığım bir zaman parçası var. Nerdeyim ben? Kendime geldiğimde parmaklarım gevşemiş, ayak leğenin içinde duruyor, başım göğsüme düşmüş.

Sağ ayağı kuruluyor, sürünerek öte yana geçip, uyku sersemliğini yenmeye çalışarak iç donunu dizine doğru çektikten sonra, sol ayağını yıkamaya başlıyorum. «Bu oda da ne sıcak,» diyorum. Sağ yanımda bacağının ağırlığını du-

yuyorum. «Sarmak için temiz sargı bezi bulmalıyım, ama hemen olmasa da olur,» diyorum. Leğeni iterek ayağını kuruluyorum. Ayağa kalkmak için çabaladığını anımsıyorum. Artık kendi işini kendi görmeli diye geçiyor aklımdan. Gözlerim kapanıyor.

Yemek yiyişini izliyorum. Tıpkı körler gibi boşluğa bakarak dokunma duyusunun yardımıyla yiyor. İştahı yerinde; sağlıklı genç bir köylü kızın iştahıyla atıştırıyor.

«Görebildiğine inanmıyorum,» diyorum.

«Yok, görüyorum. Dosdoğru bakarsam bir şey göremiyorum gerçi, sadece...» (Eliyle cam silermişçesine bir devinim yapıyor.)

«Sadece bulanıklık.»

«Evet, bulanıklık. Ama göz uçlarımla görebiliyorum. Sol sağdan daha iyi. Görmesem yolumu bulabilir miyim?»

«Onlar mı yaptı bu işi?»

«Evet.»

«Nasıl yaptılar?»

Omuz silkip susuyor. Tabağı boşalmış. Çok sevdiği kuru fasulyeden biraz daha koyuyorum. Çabuk çabuk yiyor. Geğirirken eliyle ağzını örtüp gülümsüyor, «Fasulye gaz yapar,» diyor. Oda sıcak, paltosuyla botları bir köşede duruyor. Üzerinde ak bir entariyle iç donundan başka bir şey yok. Bana bakmadığı zaman görme alanının dışında, devinimleri belirsiz, boz bir cisimim sadece. Baktığında ise bulanık bir nesne, bir ses, bir koku, kimi zaman ayaklarının dibinde sızan, kimi zaman onu kuru fasulye ile besleyen, bir sonraki gün ne yapacağını kestiremediği, devinip duran bir yaratık.

Onu iskemleye oturtup leğeni dolduruyorum. İç donunu dizlerinin üzerine kıvırıyorum. Her iki ayak da suyun içinde yan yana durduğunda, solun sağdan daha içe dönük olduğu görülüyor. Demek ayakta dururken, ayakları-

nın dış yanlarına basmak zorunda kalıyor. Bilekleri şiş, kalın ve biçimsiz, derisinde mor yara izleri var.

Yıkamaya başlıyorum. Ayaklarını rahatça uzatıyor bana. Süt gibi kaygan sabunlu suda yumuşamış ayak parmaklarını ovalıyorum. Çok geçmeden gözlerim kapanıyor, başım düşüyor. Bu da bir tür esriklik.

Ayaklarını yıkadıktan sonra bacaklarına geliyor sıra. Bu iş için leğenin içinde ayakta durması ve omzuma dayanması gerekli. Ellerim, kâh sıkıştırarak, kâh okşayarak bilekleri ile dizleri arasında gidip geliyor. Bacakları kısa ve sağlam yapılı, baldırları güçlü. Kimi zaman parmaklarım dizlerinin arkasındaki kirişleri izliyor, kirişler arasındaki boşlukları yokluyor. Bir tüy hafifliğiyle uyluklarına uzanıyor.

Yatağa yatmasına yardımcı oluyor, ılık bir havluyla kuruluyorum onu. Ayak tırnaklarını kesip temizlemeye koyuluyorum, ama gene uyku bastırıyor. Kafam göğsüme düşüyor, gövdemi bir uyuşukluk kaplıyor. Makası dikkatle bir kenara koyuyorum. Sonra başım yatağın ayak ucuna gelmek üzere, giysilerimle boylu boyunca yanına uzanıyorum. Kollarımın arasına aldığım bacaklarına yüzümü gömerek hemencecik uyuyuveriyorum.

Uyandığımda ortalık zifiri karanlık. Lamba sönmüş. Yanık fitil kokuyor. Kalkıp perdeleri açıyorum. Kız tortop olmuş yatıyor. Dokunur dokunmaz inliyor, ayaklarını karnına çekiyor. «Üşüyeceksin,» diyorum; duymuyor beni. Üzerine bir battaniye örtüyorum, sonra yetinmeyip bir tane daha koyuyorum.

***

Yıkanma olayı bir töreni andırıyor. Kız artık bu törene çırçıplak katılıyor. Eskiden olduğu gibi ayaklarını, bacaklarını, kıçını yıkıyorum. Sabunlu ellerimin kayıtsızca uyluklarında dolaştığını farkediyorum. Koltukaltlarını yıkarken kollarını kaldırıyor. Karnını, memelerini sabunluyo-

rum. Saçlarını arkaya iterek boynunu, boğazını yıkıyorum Sabretmesini biliyor. Durulayıp, kuruluyorum.

Boylu boyunca yatakta yatıyor. Tüm bedenini badem yağıyla ovuyorum. Odun yığını çatırtıyla yanarken gözlerimi yumarak ellerimin ritmine kaptırıyorum kendimi.

Odunların yalımında ışıldayan tıknaz, ufarak bedenine girmek için istek duymuyorum. Bir haftadır tek laf etmedik. Onu doyuruyor, barındırıyor, bedeninden yararlanıyorum; bu olağandışı yaklaşımıma yararlanmak denirse eğer... Fazla teklifsiz davrandığım kimi zamanlarda kasıldığını sezdiğim oldu. Ama artık burnumu karnına gömdüğümde ya da ayaklarını bacaklarımın arasına aldığımda kendini koyveriyor. Ne yapsam boyun eğiyor. Kimi zaman işimi tamamlamadan uyuyakalıyor. Çocuklar gibi derin uyuyor.

Bana gelince, kör bakışlarının altında, odanın korunaklı sıcaklığında soyunabiliyor, sıska baldırlarımı, pörsümüş erkeklik organımı, yaşlı göbeğimi, kocamış erkeklere özgü sarkık memelerimi sıkılmadan açabiliyorum. Düşünmeksizin çırılçıplak dolaştığım, kız uykuya daldıktan sonra ocağın karşısında kendimi tatlı bir gevşekliğe bıraktığım ya da oturup okuduğum oluyor.

Ama çoğu zaman tam onu sevip okşarken uyuyakalıyor, bedeninin üzerine yayılarak unutkanlık evrenine dalıyorum. Bir iki saat geçtikten sonra sersemlemiş, şaşkın, ağzım kupkuru uyanıyorum. Bu düşsüz büyü, ölümün ta kendisi ya da çılgınlık. Zamanın ötesinde hiçlik.

Bir akşam saç diplerine yağ sürer, alnını ve şakaklarını ovarken göz ucunda esmer, sanki içine bir tırtıl yerleşmiş izlenimini veren bir karaltı dikkatimi çekiyor.

Tırtılı parmağımla yoklayarak, «Ne bu?» diye soruyorum.

«Şişledikleri yer işte,» diyor elimi iterek.

«Acıyor mu?»

Hayır anlamında kafasını sallıyor.

«Bir bakayım.»

Bu kızcağızın gövdesindeki tüm izler birer açık-

lanıp anlaşılmadıkça onu bırakamayacağımı kesinlikle anlıyorum. İşaret ve başparmağımla gözkapağını çeviriyorum. Kapağın pembe iç kıyısında tırtıl yok oluyor. Başkaca iz yok. Göz sağlam.

Gözlerinin içine bakıyorum. Göz göze gelip de hiçbir şey görmediğine inanayım mı? Belki ayaklarımı, odanın bir köşesini, bir ışık lekesini yarım yamalak görebiliyor, ama merkezde, benim durduğum yerde sadece bir karaltı, bir hiçlik. Elimi usulca yüzünde gezdirerek gözbebeklerini inceliyorum. Hiçbir kımıltı yok. Gözünü kırpmıyor ama gülümsüyor... «N'apıyorsun öyle? Görmüyor muyum sanıyorsun?» Kahverengi gözler, öyle koyu ki, nerdeyse kara.

Dudaklarımı alnına değdiriyorum. «Ne yaptılar sana?» diye mırıldanıyorum. Dilim ağırlaşmış, yorgunluktan ayakta sallanıyorum. «Neden anlatmak istemiyorsun?»

Başını sallıyor. Uykunun unutkanlık burgacına yuvarlanmazdan önce parmaklarım gövdesinde hayal ürünü çapraz kesikler keşfediyor. İnsanın aklına gelen başına gelenden betermiş diyorum kendi kendine. Beni işitip işitmediğini anlayamıyorum. Kendimi sedire atarak onu da yanıma çekiyorum. Esnerken, 'içini aç bana' demek istiyorum. 'Durup dururken gizemli bir hava yaratma. Acı neyse odur.' Ama sözcükler çıkmıyor bir türlü ağzımdan. Onu kollarımla sararken dudaklarım kulağına yapışık konuşmaya çabalıyorum. Derken her şey kararıyor.

Kızı dilenciliğin utancından kurtararak kışlanın mutfağına bulaşıkçı alıyorum. «Mutfaktan yargıcın odasına on altı basamakla kestirmeden geçiş.» Askerler bulaşıkçı kızlara böyle laf atarlar işte. Bir de, «Yargıç sabahları evden çıkmadan ne yapar? En son sevgilisini fırına koyar,» var. Bir kent ne denli küçükse, dedikodusu da o denli çalkantılı oluyor. Özel ilişkilere yer yok burada. Dedikodu içimize çektiğimiz havaya sinmiş.

Günün bir bölümünde bulaşık yıkıyor, sebze soyuyor, ekmeğin pişirilmesine, hiç şaşmayan lapa ve yahni karavanasının hazırlanmasına yardım ediyor. Ondan başka mutfak işlerini yöneten nerdeyse benim kadar kıdemli bir aşçı kadınla, yaşça küçük olanı geçen yıl on altı basamağı birkaç kez inip çıkmış olan, iki kız var. Başlangıçta bu ikisinin birlik olarak onu hırpalayacaklarından korkuyorum, neyse ki çok geçmeden arkadaş oluyorlar. Mutfağın önünden geçerken sıcak buharın yumuşattığı sesler, gülüşmeler, tatlı bir gevezelik çalınıyor kulağıma.

Içimde belli belirsiz de olsa bir kıskançlık uyanmasına şaşıyorum.

«İş ağır mı?» diye soruyorum.

«Kızlarla aram iyi. Çok tatlı şeyler.»

«Dilenmekten iyi hiç değilse, di mi?»

«Öyle.»

Kızların üçü de başka yerde gecelemedikleri zaman mutfağın yanındaki küçük odada kalıyorlar. Kızı gece yarısı ya da sabahın erken saatlerinde gönderdiğimde karanlıkta bu odaya inmek zorunda. Kuşkusuz arkadaşları bu kaçamaklarından ötürü ona takılıp gülüyorlardır. Üstelik çarşıda bundan başka şey konuşulmuyor. Adam kocamaya görsün, herkesin maskarası oluyor. Tıpkı ölmek üzere olan bir hayvanın son titreyişleri gibi. Ben güçlü bir iradeye sahip değilim, ermiş dul rolü de yapamam.Alaylı gülüşmelerin, şakaların, bilmiş bakışların tümü ödemeye katlandığım bedel.

«Kentte yaşamaktan hoşlanıyor musun?»

«Hoşlanıyorum. Yapacak iş daha çok.»

«En çok neyi özledin?»

«Kız kardeşimi.»

«Gerçekten gitmek istersen seni gönderirim.»

«Nereye göndereceksin?» Elleri göğsünün üzerinde sırtüstü sakin yatıyor. Ben de yanına uzanmış ağır ağır konuşuyorum. Hep böyle anlarda bir kopukluk baş gösteriyor. Karnını okşayan elim ona yabancılaşıyor. Cinsel dürtü (böyle adlandırılabilirse eğer) sönüyor. Bu duygusuz kıza

kenetlenmiş olmaktan şaşkınlık duyuyorum. Onda arzulanacak ne bulmuş olabileceğimi anımsayamıyorum bir türlü. Önce isteklenip sonra vazgeçmiş olmaktan ötürü kendime kızıyorum.

Oysa o benim bu değişken duygularımdan habersiz. Günleri, hoşnut göründüğü bir düzene girmiş gibi. Sabahları ben çıktıktan sonra evi silip süpürmeye geliyor. Sonra öğle yemeğine yardım etmek için mutfağa iniyor. İkindi saatlerini çoğunlukla dilediği gibi geçiriyor. Akşam yemeği yenip de tüm kap kacak yıkandıktan, yerler silindikten ve ateş örtüldükten sonra arkadaşlarından ayrılarak bana gelmek için basamaklara yöneliyor. Üzerindekileri çıkararak yatağa uzanıp benim ne anlama geldiğini pek kestiremediği ilgimi bekliyor. Kimi zaman yanında oturup onu sevip okşuyor, kanında bir kımıltı, bugüne dek rastlamadığım bir kıvılcım uyandırmaya çalışıyorum, ya da lambayı üfleyip öylece yanına uzanıyorum... Bir süre sonra beni unutup uyuyakalıyor. Ben de uykusunda en onulmaz noktalarını, ayaklarını hatta gözlerini, sessiz sedasız yeniden iyileştirmeye ve bütünlemeye çalışan bu sağlıklı genç bedenin yanından ayrılmıyorum.

Belleğimi zorlayarak kızın geçmişte nasıl olduğuna ilişkin bir fotoğraf canlandırmaya çalışıyorum. Askerler tarafından diğer barbar tutuklularla boyunlarından birbirlerine bağlı olarak getirildikleri gün görmüş olmalıyım onu. Tutuklular kışla avlusunda başlarına gelecekleri beklerken, bakışlarım üzerinde gezinmiş olmalı. Onu görmemiş olamam ama, o ânı hiç anımsamıyorum. Henüz damgalanmamıştı o gün, ama buna bir zamanlar benim de onurumla yaşadığım bir evrende, kuzusunun peşinden koşan saçları örülü küçük bir kızın bulunduğuna inandığım gibi inanmalıyım. Ne denli kendimi zorlarsam zorlayayım, belleğimde dizlerinin üzerine çökmüş dilenci kız görüntüsünden başka bir şey yok.

Onunla hiç yatmadım. En başından beri isteklerim o doğrultuda gelişmedi, öylesine belirleyici olmadı. Kupkuru kocamış erkeklik organımı bu kanlı canlı kına sokmak, sü-

te limon, bala kül, ekmeğe kireç katmak gibi geliyor bana. Bir onun çıplaklığına, bir de kendiminkine baktığımda, bir zamanlar insan gövdesini kasıkların gizlediği özden fışkıran bir çiçek olarak düşlediğime inanamıyorum. Gövdelerimiz, geniş, yaygın, özden yoksun. Hava gibi, bir merkezleri yok. Bir burgaca kapıldığını sandığım anda pelteleşiveriyor. Çoğunluk duyarsız ve bomboş. Kıza nasıl davranacağımı bilemiyorum. İki bulut gibi yabancıyız birbirimize.

Soyunuşunu izlerken eski özgür davranışlarını çağrıştıracak bir ipucu arıyorum. Oysa entarisini başından sıyırıp kenara fırlatırken bile devinimleri ürkek, ağa düşmüş gibi çırpınır ve kendini savunur halde. Sanki görünmeyen nesnelere çarpmaktan korkuyormuş gibi. Yüzü izlendiğini sezen birinin kuşkusunu taşıyor.

Bir avcıdan gümüşsü, ufacık bir tilki yavrusu aldım. Sütten yeni kesilmiş, daha birkaç aylık, dişleri kıltestere gibi. Geldiği gün kız mutfağa götürdü onu, ama ateşten ve gürültüden öylesine ürkmüş ki artık hep evde tutuyorum. Bütün gün koltukların altından çıkmıyor. Kimi geceler tahta döşemede gezinirken pençelerinin çıkardığı tıkırtıyı duyuyorum. Bir fincan tabağına koyduğum sütü yalıyor, etli yemeklerin artıklarıyla doyuruyor karnını. Her yanı kirletiyor, ev kokmaya başladı, alıştırma olanağı yok. Ama avluda özgürce dolaşabilmesi için daha erken. İki üç günde bir aşçının torununu çağırarak dolapların ve koltukların altında biriken pislikleri temizletiyorum.

«Ne şirin bir yaratık bu,» diyorum.

Omuz silkiyor, «Hayvanlar doğada yaşar.»

«Onu göl kıyısına götürüp bırakayım mı?»

«Olmaz, çok küçük daha, ya açlıktan ölür ya da köpekler parçalar.»

Böylece yavru tilki evde kalıyor. Arada sırada karanlık bir köşede parlayan sipsivri bir burun gözüme çarpıyor. Varlığını, geceleri çıkardığı tıkırtılar ve keskinliği giderek artan sidik kokusu kanıtlıyor. Başımdan atmak için büyümesini bekliyorum.

«Evimde iki yabanıl hayvan beslediğimi yayacaklar.»

Şakayı anlamıyor, belki de hoşlanmıyor. Dudakları kasılıyor, bakışları duvara saplanıyor. Bana bakmak için kendini zorladığını biliyorum. Yüreğim sızlıyor, ama elimden ne gelir? Yargıç cüppemi giysem de, önünde anadan doğma soyunsam da, bağrımı parçalasam da neysem oyum. Sözcükler ağzımdan dökülerek, «Bağışla,» diyorum. Köfte gibi parmaklarımla okşamak için saçlarına dokunuyorum. «Elbette aynı şey değil.»

⁂

Tutuklular sorguya çekildiği sırada görev başında olan adamlarla teker teker görüşüyorum. Hepsi aynı şeyleri anlatıyor: Tutuklularla konuşmamışlar bile, sorgulamanın yapıldığı odaya girmelerine izin verilmemiş, içerde ne olup bittiğini bilmiyorlarmış. Ancak temizlikçi kadından odanın neye benzediğini birazcık öğreniyorum: «Ufak bir masa, birkaç iskemle... üç iskemle, köşede bir şilte, başka bir şey yok. Ocak yanmaz, sadece bir mangal bulunur. Külünü ben temizlerim.»

Yaşam artık olağan halini aldığı için oda eskisi gibi kullanılıyor. Benim ricamla orda kalan dört asker şiltelerini, sandıklarını, kapkacaklarını, ipteki çamaşırlarını toplayarak koridora çıkıyorlar. Kapıyı örterek boş odanın ortasında duruyorum. Hava durgun, ayaz var. Göl donmaya başladı bile. İlk kar düştü. Uzaklardan bir at arabasının çıngırak sesleri geliyor. Gözlerimi yumarak odanın bir ay önce, Albay burada bulunduğu sırada, nasıl olduğunu kafamda canlandırmaya çalışıyorum. Ancak, ılık solukları havada bulutçuklar oluşturan, ellerini birbirine sürterek, tepinerek, homurdanarak oyalanmaya çalışan, sabırsızlıkla gitmemi bekleyen dışardaki dört genç adam yüzünden, hayal kurmak kolay olmuyor.

Döşemeyi incelemek için diz çöküyorum. Tertemiz, her gün silinip süpürülen, diğerlerine benzer bir oda. Ocağın üzeri islenmiş. Duvarda el kadar bir kara leke var, başkaca

iz yok. Nasıl bir iz arıyor olabilirim? Kapıyı açarak adamlara eşyalarım içeri almalarını söylüyorum.

O gün avluda görevli olan iki nöbetçiyi yeniden sorguya çekiyorum. «Tutukluların sorgulaması sırasında neler olduğunu tastamam anlatın bana. Ne gördüyseniz bilmek istiyorum.»

Sivri çeneli, ilgili tutumuyla her zaman dikkatimi çeken uzun boylusu, «Görevli...»

«Güvenlik görevlisi mi?»

«Evet, güvenlik görevlisi tutukluların bulunduğu yere gelerek eliyle hangisini istediğini gösteriyordu. Biz de tutukluyu sorgulamanın yapıldığı odaya götürüyor, işi bitince de geri getiriyorduk.»

«Birer birer mi?»

«Kimi zaman ikişer ikişer.»

«Tutuklulardan birinin sonradan öldüğünü anımsıyor musun? Gözünün önüne geliyor mu o adam? Ne yaptılar kendisine biliyor musun?»

«Delirmiş, dediler. Önüne gelene saldırdığını duyduk.»

«Sonra?»

«Hepsi bu. Odadan çıkarılırken yardım etmiştim. Tutukluların kaldığı yere getirdiğimde soluması bir tuhaftı. Çok derin ve sık soluk alıyordu. Ondan sonra bir daha görmedim. Çok geçmeden ölmüş zaten.»

«Devam et, dinliyorum. Anımsayabildiğin ne varsa öğrenmek istiyorum.»

Genç adamın yüzü gergin. Konuşmaması için uyarıldığı belli. «O adamın sorgusu herkesinkinden uzun sürdü. İlk sorgudan sonra bir köşede başını iki elinin arasına almış otururken görmüştüm onu.» Arkadaşına kaçamak bir bakış fırlatıyor. «Ağzına hiçbir şey koymuyordu. Kızı yanındaydı. Ona bir şeyler yedirmeye uğraşıyordu ama, o istemiyordu.»

«Kıza ne oldu?»

«Onu da sorguya çektiler ama öyle uzun boylu değil.»

«Devam et.»

Söyleyecek sözü yok artık.

«Dinle bak,» diyorum. «Sen de, ben de kızın kim olduğunu biliyoruz. Benimle birlikte oturan kız... Gizli kapaklı yanı yok bu işin. Şimdi anlat başka neler olduğunu.»

«Bilmiyorum, Yargıç Bey. Hep orada değildim ki.» Arkadaşına dönüyor, ama o dilini yutmuş. «Kimi zaman çığlıklar duyuluyordu. Sanırım dövüyorlardı onu ama içerde değildim. Görevim bitince kalmıyordum orada.»

«Artık yürüyemediğini biliyorsun. Ayaklarını kırdılar. Babasının yanında mı işkence ettiler ona?»

«Evet, sanırım öyle oldu.»

«Doğru dürüst göremediğini de biliyorsun di mi? Ne zaman yaptılar bu işi?»

«Yargıç Bey, ilgilenilmesi gereken tutuklu sayısı çok fazlaydı. Kimi adamakıllı hastaydı. Ayaklarının kırıldığını biliyordum ama gözlerini kör ettiklerini çok sonra öğrendim. Yapabileceğim bir şey yoktu. Aklımın ermediği bir işe bulaşmak istemedim.»

Arkadaşının ekleyeceği bir şey yok. Gitmelerine izin veriyorum. «Benimle konuştuğunuz için korkmayın,» diyorum.

Gece bir kez daha aynı düşü görüyorum: Kar altındaki uçsuz bucaksız ovada kardan bir kalenin çevresinde oynayan küçük karaltılara doğru yürüyorum. Ben yaklaştıkça onlar uzaklaşıyor, havaya karışıyorlar sanki. İçlerinden sadece biri, arkası bana dönük, kukuletalı olanı kalıyor. Ben çevresinde dolanırken elleriyle kalenin duvarlarını sıkılamayı sürdürüyor. Dayanamayıp kukuletanın altına bakıyorum. Yüzü yok. Silik. Bir küçük balina ya da cenin gibi. Yüz değil, derinin altından pırtlamış bir organ sanki, ya da basbayağı kar, göz alabildiğine kar. Uyuşmuş parmaklarımın arasında madeni bir para var.

Kış geldi çattı. Kuzey yeli artık dört ay aralıksız eser durur. Pencerenin önünde, alnım soğuk cama dayalı, yelin ıslıklarını, yerinden oynamış kiremitlerin damdaki tıkır-

tısını dinliyorum. Toz bulutları alanda yarışıyor, gelip camlara yapışıyor, toz zerrecikleri her yanı kaplamış. Güneş yaygın bir turunculuk içinde yüzüyor, bakır kızıllığında batıyor. Zaman zaman oluşan kar fırtınası toprağı kısa bir süre için ak bir yaygıyla örtüyor. Kışın kuşatması altındayız. Tarlalar bomboş, yaşamını avcılıkla sağlayan birkaç kişinin dışında kimse surlardan dışarı çıkmıyor. Kışladaki askerlerin haftada iki kez yaptıkları eğitim çalışmalarını süresiz erteledik. Kentte kalmak isteyenlere kışladan ayrılmaları için izin verildi. İçip uyumaktan başka işleri yok nasılsa.

Sabahın erken saatlerinde koruganların önünden geçerken gözetleme kulelerinin yarısında nöbetçi bulunmadığını gözlüyorum. Görev başında olanlar ise soğuktan kaskatı kesilmişler, selam vermek için güçlükle ellerini oynatıyorlar. Keşke sıcak yataklarında olsalar şu anda. Kış süresince İmparatorluk güvence altında. Barbarlar gözlerden ırak, ocaklarının başında, soğuğa karşı dişlerini takırdatmaktan başka yapacakları yok.

Bu yıl barbarlardan buralara uğrayan olmadı. Önceleri küme küme gelirler, surların dışına çadırlarını kurar, yün, post, keçe, deriden öteberi karşılığında pamuklu eşya, çay, şeker, fasulye, un alırlardı. Barbarların deri eşyaları, özellikle yaptıkları sağlam çizmeler çok aranır. Eskiden bu tür tecimi canlandırmaya çalışmış, ancak parayla alışverişi yasaklamıştım. Meyhaneleri de onlara yasaklamayı denedim. Kentin eteklerinde içki tutsağı serseri ve dilencilerden oluşan asalak bir yerleşim alanının ortaya çıkmasına izin veremezdim. Bu insanların mallarını, dükkân sahiplerinin hilelerine kurban olarak değersiz teneke parçalarıyla değiştirmeleri, yol kıyılarında sızıp kalmaları, bu yüzden tembel, ahlaksız, pis, akılsız olduklarına ilişkin kentlilerin önyargılarını doğrulamaları, geçmişte hep yüreğimi sızlatmıştır. Sonuçta, barbarların sahip olduğu tüm değerleri birer birer yıktığı ve bağımlı bir halk oluşturduğu için böyle bir uygarlığa karşı olduğuma karar verdim. Bu karar görev anlayışımı belirleyici oldu. (Bir barbar kızını koynuna

alan ben söylüyorum bunları.)

Ne var ki, bu yıl sınıra bir duvar çekildi sanki. Surların ardından ıssız toprakları gözlüyoruz. Bildiğimiz kadarıyla bizimkilerden daha keskin gözler tarafından izlenmekteyiz. Tecimsel yaşam sona erdi. İmparatorluğun güvenliğinin sağlanması için her şeyin göze alınacağına ilişkin başkentten gelen haberden sonra, bir silahlı baskına karşı her an tetikte olma dönemine girdik. Kılıçlarımızı bileyerek gözlemekten ve beklemekten başka yapacak şey yok.

Eski uğraşlarımla vakit geçiriyorum. Klasikleri okuyor, çeşitli koleksiyonlarımı düzene koyuyor, güneydeki çölün elimizde bulunan haritalarını karşılaştırıyorum. Kum fırtınası yoksa yanıma birkaç işçi alarak kazıya gidiyorum; haftada bir ya da iki kez ise gün doğumunda göl kıyısında ceylan avına çıkıyorum.

Birkaç kuşak önce bu yörede tavşan ve ceylan öyle çokmuş ki, ekini korumak için köpekli nöbetçiler dolaşırmış geceleri. Yerleşim alanının yayılması ve geceleri sürüler halinde başıboş gezen köpeklerin saldırısı karşısında ırmağın ağzına ve göl kıyısına çekilmişler. Şimdilerde avcılar avlanma alanına girmezden önce en az bir saat yürümek zorundalar.

Güzel başlayan kimi sabahlarda erkekliğimin gücünü ve çevikliğini yeniden duyduğum oluyor. Tüy gibi çalılıktan çalılığa atlıyor, su geçirmez çizmelerimle buz tutmuş derelerden geçiyorum. Gocuğumdan başka üzerimde kocaman bir ayı postu var. Sakalım buz tutmuş, ne ki yün eldivenlerimin içinde parmaklarım sıcacık. Gözlerim keskin, kulaklarım açık. Havayı tazı gibi kokluyor, yaşamaktan sevinç duyuyorum.

Atımı sazlığın bitimindeki çıplak güneybatı kıyısına bıraktıktan sonra kamışlar arasında kendime yol açmaya çalışıyorum. Soğuk ve kuru yel doğrudan gözlerime vuruyor. Kara ve mor yollu gökyüzünde güneş portakal gibi asılı duruyor. O anda akıl almaz bir rastlantıyla kalın büklümlü boynuzları, salkım saçak kışlık postu içinde bir erkek geyik çıkıyor karşıma. Az ötemde kamışların filizleri-

ne uzanırkenki dengeli duruşunu, çiğnerken çenesinin telaşsız devinimini izliyor, toynaklarının suda çıkardığı şıpırtıyı duyuyorum. Tüylerinin ucundan buz damlaları sarkıyor.

Çevreme tam uyum sağlarken geyik ön ayaklarını göğsüne doğru çekerek gitmeye hazırlanıyor. Sessiz ve kararlı bir devinimle tüfeğimi yukarı doğrultarak nişan alıyorum. Belki de güneş ışınlarının namluya çakımından irkildiği için, başını arkaya çevirince beni görüyor. Toynaklarının buzda çıkardığı sesi algılıyorum. Çiğnemesi yarıda kalıyor. Göz göze geliyoruz.

Nabzımın atışında bir değişiklik yok. Geyiği vurmanın benim için bir önem taşımadığı anlaşılıyor.

Çenesiyle son kez bir yarım daire çizdikten sonra çiğnemeyi kesiyor. Olduğu yerde çakılı kalıyor. Sabahın duru sessizliğinde bilincimin bir kıyısına pusu kurmuş garip bir duyarlıkla irkiliyorum. Geyik önümde kıpırtısız dururken, 'her şey için zaman vardır' diye düşünüyorum. Şu anda bile kendi kendime avın tadını kaçıranın ne olduğunu, *sıradan bir* sabah avı olmaktan çıkarak, ya heybetli geyiğin buz üstünde kanayarak can vereceği ya da ihtiyar avcının hedefini şaşıracağı bir olay niteliği almasının nedenini sormak için zaman var. Bu donmuş an süresince, yıldız kümelenmelerinin olayların yüzeysel görünümlerinin değil, onların ardına gizli, başka şeylerin nedeni oldukları düşünülemez mi? Gizlendiğim sazlıkta bu nedeni belli olmayan, tedirgin edici duygulardan kurtulmaya çalışırken geyik dönüyor, kuyruğunun hafif bir devinimi ve toynaklarının sıçrattığı sularla birlikte kamışların arasında yok oluyor.

Eve dönmeden bir saate yakın amaçsız dolaşıyorum. Kıza olanları anlatmaya çabalayarak, «Bugüne dek yaşamımı kendi koşullarıma uyduramadığım sanısına kapılmamıştım,» diyorum. Yanıtlamasını beklediğim kaygısı ile bu türden konuşmalardan tedirgin oluyor. Başını iki yana sallayarak, «Anlamıyorum,» diyor, «geyiği vurmak istemiyor muydun?»

Uzun süren bir sessizlik oluyor aramızda.

«Bir şey yapmak istedin mi yaparsın,» diyor, son dere-

ce kesin. Olabildiğince açık anlatabilmek için çaba gösteriyor ama belki de, «yapmak isteseydin, yapardın,» demek istiyor. Aramızda kullandığımız iğreti dil ince ayrıntılardan yoksun. Gerçeklere önem verdiğini, somut eylemden yana olduğunu, sorulardan, varsayımlardan, yorumlardan hoşlanmadığını biliyorum. Biz uyumsuz bir çiftiz. Barbar çocukları gelenek ve göreneklere uyularak, atalarının bilgeliğini kuşaktan kuşağa ileterek, yetiştiriliyor olmalı.

«Ya sen?» diyorum, «her istediğini yapıyor musun?» Kendimi sözcüklere kaptırarak alabildiğine ileri gitme sakıncası beliriyor. «İstediğin için mi burda, yatağımdasın?»

Yatakta çıplak yatıyor, yağlanmış gövdesinin alevlerin yalımında bitkisel bir parıltısı var. Ona duyduğum istek çoğunlukla son derece belirsizken, şu anda kıpırtısını duyduğum türden, tanıyabildiğim bir biçim aldığı anlar da oluyor. Elim canlanarak onu okşamaya koyuluyor, memesini avuçluyor.

Sözlerimi yanıtlamıyor. Ben ise üsteliyor, ona sımsıkı sarılarak, boğuk ve anlaşılmaz bir sesle kulağına, «Söyle bana hadi, neden burdasın?» diyorum.

«Çünkü gidecek yerim yok.»

«Peki neden istiyorum seni ben?»

Kollarımdan kurtulmaya çabalayarak kendi göğsüyle benimkinin arasına yumruğunu sıkıştırıyor. «Durmadan konuşmak istiyorsun,» diye yakınıyor. Büyü bozuluyor. Birbirimizden ayrılarak yan yana ses çıkarmadan yatıyoruz. Hangi kuşun yüreği dikenli çalılıkta ötmeye dayanır? «Keyfini çıkaramıyorsan ava gitmezsin, olur biter.»

Başımı sallıyorum. Sorunun özü bu değil ki, ama tartışmanın ne yararı var. Onu gerçeklerle donatacak yerde, yerli yersiz sorularla aklını karıştıran beceriksiz bir öğretmene benziyorum.

Kendiliğinden konuşmaya başlıyor, «Durmadan sorup duruyorsun, onun için anlatayım bari. Çatal, iki dişli bir çataldı! Uçları yuvarlatılmış, küt. Kömür ateşinde iyice kızdırıyorlar, sonra yakmak için batırıyorlar adama. Çoğu tutukluda yanıkların izlerini gördüm.»

Sorduğum soru bu muydu? Karşı çıkmak istiyorum ama tersine ürpertiyle dinliyorum.

«Beni dağlamadılar. Gözlerimi oyacaklarını söylediler, ama yapmadılar. Çatalı gözüme iyice yaklaştırarak bakmaya zorladılar, göz kapaklarımı açık tuttular. Onlara söyleyecek hiçbir şeyim yoktu, hepsi bu.»

«Gözlerim bozuldu ondan sonra. Artık bir daha doğru dürüst göremedim. Neye baksam orta yerinde bir leke var. Ancak göz uçlarıyla görebiliyorum. Anlatması zor. Ama artık iyileşiyorum. Sol göz daha iyi; olan bu.» Yüzünü ellerimin arasına alarak çatık kaşlı ikiz suretimi yansıtan cansız gözbebeklerine bakıyorum.

Göz ucundaki tırtılsı kabartıya dokunarak, «Ya bu?» diye soruyorum.

«O bir şey değil, çatalın değdiği yer. Ufak bir yanık, acımıyor bile.» Elimi itiyor.

«Sana bunu yapan adamlara karşı ne duyuyorsun?»

Uzun süre düşünüyor yattığı yerde. Sonra, «Usandım konuşmaktan,» diyor.

Yağlama, ovma, ardından gelen mahmurluk ve kendinden geçiş sürecine tutsak olmaktan dolayı öfke nöbetlerine tutulduğum oluyor. İnatçı, yaralı bedeninden ne tat aldığımı, baş gösteren hırçınlıklarımın nedenini anlayamıyorum. İçine kapanık ve alıngan oluyorum. Kız bana sırtını dönerek uykuya dalıyor.

Bu karamsar duygularla bir akşam hanın ikinci katındaki odalara yöneliyorum. Binanın dışındaki eski merdivene tırmanırken, tanımadığım bir adam yüzünü benden kaçırarak telaşla merdivenlerden iniyor. Koridordaki ikinci kapıyı tıkırdatarak içeri giriyorum. Oda tıpkı anımsadığım gibi: özenle düzeltilmiş bir yatak, rafın üzeri oyuncaklar ve ıvır zıvırla dolu, iki mum yanıyor, duvar boyu giden kalın baca odaya tatlı bir sıcaklık dağıtıyor. Havada

portakal çiçeği kokusu var. Kız aynanın önünde bir şeyler yapıyor. Girmemle irkiliyor, sonra gülümseyerek beni karşılamak için yerinden kalkıyor, kapıyı sürgülüyor. Onu yatağın kenarına oturtarak üzerindekileri soymaktan daha doğal bir şey yok sanki. Hafif silkinişlerle biçimli gövdesinin ortaya çıkmasına yardımcı oluyor. «Nasıl özledim seni bilsen,» diyerek içini çekiyor. «Yanında olmak öyle güzel ki,» diye fısıldıyorum. Yalan olduğunu bile bile böyle pohpohlanmak da güzel. Sarılıyorum ona, içine gömülüyorum, soluk soluğa kuş gibi çırpınışlarına kendimi bırakıyorum. Öteki kızın, uzakta bir odada, yatağımda uyuyan cansız, kapanık bedeni anlaşılır gibi değil. Bu tatlı zevklere kendimi kaptırmışken o yabancı gövdeye beni neyin çektiğini aklım almıyor. Kollarımdaki kız küçük çığlıklarla, titreyişlerle doyuma ulaşıyor. Mutluluk içinde gülümseyerek uykunun gevşekliğine kendimi bırakırken, ötekinin yüzünü bile gözümün önüne getiremediğimi farkediyorum. «Eksik o,» diyorum kendi kendime. Bu yargı nerdeyse uçup gidecekken peşini bırakmıyorum, ısrarla yapışıyorum ona. Kapalı gözleri ve yüzü ince bir zarla örtülüyor. Kapkara bir takma saçın altında yumruk gibi belirsiz bir yüz, hiçbir girişi olmayan deliksiz bir gövdenin boynundan çıkıyor. Tiksintiyle ürpererek küçük kuş kadınıma sımsıkı sarılıyorum.

Gece yarısı kollarından sıyrılarak kalkarken azıcık sızlanıyor ama uyanmıyor. Karanlıkta giyinip kapıyı usulca kapatarak el yordamıyla merdivenlerden iniyorum. Ayaklarımın altında gıcırdayan kara ve sırtıma vuran buz gibi yele karşın hızlı adımlarla eve doğru yürüyorum.

Bir mum yakarak bir bakıma tutsağı olduğum bedenin üzerine eğiliyorum, parmaklarımın ucunu hafifçe yüzünün çizgilerinde gezdiriyorum: Güçlü bir çene, çıkık elmacık kemikleri, geniş bir ağız. Belli belirsiz gözkapaklarına değiyorum. Uyuyormuş gibi yapıyor ama uyanık olduğunu biliyorum.

Gözlerimi yumarak derin soluklarla heyecanımı dindirmeye çalışıyor, kör parmak uçlarımla onu görme uğraşına veriyorum kendimi. Güzel mi bu kız? Yanından az ön-

ce ayrıldığım, belki de kokusunu hâlâ üstümde taşıdığım kız kuşkusuz çok güzel: Çıtı pıtı bedeninin salınışına, ölçülü davranışlarına, devinimlerindeki uyuma bayılıyorum. Oysa bu kız için söyleyebileceğim kesin hiçbir şey yok. Onun kadınlığı ile benim isteklerim arasında tanımlayabildiğim bağlayıcı hiçbir öğe bulunmuyor. İstek duyup duymadığımı bile kesinlikle söyleyemiyorum. Bu kösnül davranışlarımın tümü dolaylı: Çevresinde sinsi sinsi dolanıyor, yüzüne dokunuyor, onunla yatmadan, yatma isteği bile duymadan orasını burasını mıncıklıyorum. Az önce tanıdığım bir yıl boyunca duygularımdan bir an için olsun kuşkuya düşmediğim bir kadının yatağından çıktım. Arzulamak, ona sımsıkı sarılarak sevişmek, kabuğunu delerek dingin iç dünyasında fırtınalar koparmak, sonra yatışarak geri çekilmek, isteklenmenin yeniden doruğa ulaşmasını beklemek... Oysa bu kadınla birlikteyken içi yokmuş gibi geliyor bana, bir giriş bulmak için sürekli yokladığım bir yüzey sanki. Gizini (her ne olduğunu sandılarsa) açığa çıkarmak isteyen işkencecileri de aynı duyguya kapılmışlar mıdır? İlk kez acıyorum onlara: Yakarak, yıkarak, ırzına geçerek bir kimsenin gizlerine sahip olunabileceğini düşünmek ne büyük yanılgı. Kız yatağımda yatıyor. Yatak değil de başka bir yer de olabilir. Onu soyarak, yıkayarak, okşayarak yanında yatarak sevgilisiymişim gibi davranıyorum bir bakıma, oysa bir iskemleye bağlayarak dövsem daha uzak olamam.

Bu arada belli bir yaşa gelen erkeklerin başından geçenler benim de başıma geliyor; davranışlarımda çapkınlıktan, güçsüzlüğün umarsızlığına düşüşün hıncı seziliyor. Kişiliğimde bir değişim olsa farkeder, bu akşamki güven tazeleyici deneyime girişmezdim. Eskiden nasılsam öyleyim, ne var ki zaman şeridi koptu, durup dururken, rasgele gökten üzerime bir şey düştü; yatağımdaki bu gövdeden sorumluyum ya da sorumlu olmam gerekiyor, yoksa neden tutayım onu burada? Şu sırada iyice sersemlemiş gibiyim, belki de hep öyle kalacağım. Kızın yanında yatıp uyusam da, onu bir çarşafa sarıp karın altına gömsem de farketmezmiş gibi geliyor. Gene de üzerine eğilir, parmaklarımla

alnına dokunurken kızgın mumun damlamaması için özen gösteriyorum.

Nerden geldiğimi sezip sezmediğini bilemiyorum. Ancak dün gece yağlamanın ve ovmanın tekdüzeliğine kendimi kaptırmış, nerdeyse uykuya dalarken elimin durdurulduğunu, tutulup, bacaklarının arasına götürüldüğünü farkediyorum. Elim bir süre cinsel organının üzerinde kalıyor, sonra parmaklarıma ılık yağdan sürerek okşamaya başlıyorum onu. Çok geçmeden bedeni yay gibi geriliyor, ürpererek elimi itiyor. Yeniden gevşeyip uykuya dalıncaya dek bedenini ovmayı sürdürüyorum.

Bugüne değin gerçekleştirdiğimiz en önemli eylembirliği sırasında heyecanlanmıyorum. Ona eskisinden daha yakınlaşmış değilim. O da bu olaydan pek etkilenmiş görünmüyor. Sonraki sabah yüzünü inceliyorum, bomboş, anlatımsız. Giyinerek paldır küldür mutfaktaki işine gidiyor.

Tedirginim, «Seni etkilemek için ne yapmalıyım?» Konuşmanın yerini alan bu sözler kafamda dinmeyen bir mırıltı halinde dolaşıyor. «Kimse uyandıramaz mı seni?» Anlamlı bir bakış yerine, sadece çift görüntümü yansıtan, iki kara camdan böcek gözü biçiminde pusuda bekleyen yanıtı dehşetle kovuyorum.

İnanmazlık içinde, öfkeyle başımı iki yana sallayarak, «Yok, yok, hayır,» diyorum kendi kendime. Gururumu yenemeyerek kendimi kandırmak için boşuna anlam çıkarmaya, ilişkiler bulmaya çalışan benim. Beni pençesine alan nasıl bir düşkünlük bu! Çay yapraklarından fal bakan bir kocakarı gibi ne denli garip olursa olsun gizler ve yanıtlar peşindeyim. Karanlık mahzenlerde hamam böcekleri gibi bekleyen işkencecilerle hiçbir bağım yok benim. Yatağın göründüğünden farklı bir nesne olabileceğine, kadın bedeninin insana zevk vermekten öte bir nitelik taşıyabilece-

ğine nasıl inanayım? Albay Joll'la aramızdaki uzaklığı korumalıyım. Onun suçları yüzünden ben acı çekmeyeceğim.

Handaki kıza düzenli aralıklarla gidiyorum. Duruşma salonunun arkasındaki odamda zaman zaman dikkatim dağılarak cinsel düşlere daldığım, ateş basarak heyecanla kabardığım, şehvet düşkünü bir yeniyetme gibi kızın bedenine sımsıkı yapıştığım anlar oluyor. Sonra istemeye istemeye bıraktığım yerden can sıkıcı yazışmaları sürdürmeye zorluyorum kendimi, kimi zaman da pencereden dışarı bakıyorum.

Buraya atandığım ilk yıllarda günbatımında yüzümü paltomun yakasına gizleyerek dolaştığımı, alev alev yanan ocağa sırtını vermiş doyumsuz bir ev kadınının ısrarlı bakışlarıma aralık kapıdan gözünü kırpmadan karşılık verdiğini, sokaklarda ikişer üçer gezinen kızlarla lafladığımı, onlara şerbet ısmarladığımı, arada sırada içlerinden birini tahıl ambarının kuytuluğundaki saman yığınına çektiğimi anımsıyorum. Eş dost, sınır boyuna atanmanın heves edilecek bir yanı varsa, bunun vahadaki hoşgörülü ahlâk anlayışı, mis kokulu uzun yaz geceleri, badem gözlü, konuksever dilberler olduğunu söylerlerdi. Yıllarca damızlık bir boğa gibi her önüme çıkanla yatıp kalktım. Zaman içinde ilişkilerim daha sakıngan bir biçim alarak kâhya kadınlar, evimdeki hizmetçiler, çoğunlukla da mutfaktaki bulaşıkçılarla handaki kızlar düzeyine indi. Kadınlara eskisinden daha az gereksinme duyuyor, işime, meraklarıma, antikalarıma, haritalarıma daha çok zaman ayırıyorum.

Hepsi bu kadar değil. Fıkra anlatırken sonunu nasıl bağlayacağını unutan hikâyeci gibi, cinsel ilişki sırasında ipin ucunu kaçırdığımı farkettiğim tedirgin edici durumlar oluyor. Dudaklarında bağışlanma dileğiyle sevgililerinin kollarında dertli yürekleri yorularak can veren; genelevin ünü sarsılmasın diye karanlık bir sokağa terk edilen

alay konusu şişko ihtiyarlar geliyor aklıma ürpertiyle. Eylemin başarıya ulaşması uzak, önemsiz, garip bir iş gibi görünüyor. Kimi zaman yarı yerde bırakıveriyorum, kimi zaman ise kurulmuş bir makine gibi sonuna dek götürüyorum. Haftalarca, aylarca canım hiçbir kadını çekmiyor. Kadın bedeninin sıcaklığından ve güzelliğinden aldığım eski tadı unutmuş değilim. Ama şaşırtıcı bir durum var ortada. Bu olağanüstü yaratıklarla sevişmek ve onlara sahip olmak istemiş miydim gerçekten? İstek beraberinde yadsınması olanaksız olan uzaklık ve ayrılığın kederini getiriyor sanki. Bir de bedenimin bir parçasının mantıksız ve yalancı vaatlerle öbürlerine baskın çıkarak, isteklerinin mutlaka giderilmesi gerektiği yolunda bir üstünlüğe sahip olmasını anlayamıyorum. Kimi zaman cinsel organım bana büsbütün yabancı bir yaratık gibi geliyor. Üzerimden koparıp atamadığım, pençeleriyle etime yapışmış, kendine özgü doyumsuzluğu gidermek için büzüşüp şişen geri zekâlı bir asalak sanki. «Neden seni boyuna bir kadından öbürüne taşımak zorunda kalayım?» diye soruyorum ona. «Bacakların yok da ondan mı? Bana değil de, bir köpeğe ya da kediye yerleştirilmiş olsaydın, durum değişir miydi?»

Ne var ki, kimi zaman, özellikle de bu son yıl handa 'Yıldız' adını taktıkları ama bana hep kuş izlenimi veren kızla birlikte olduğumda, eskisi gibi cinsel coşkunun gücünü duyuyor, kendimden geçerek onunla kenetleniyor, gençliğimde tattığım doyuma ulaşıyorum. Bu nedenle kendi kendime, «Yavaş yavaş soğuyarak ölen bir bedenin yaşlanmaktan ötürü coşkuyla duygusuzluk arasında gidip gelen nöbetleri bu,» diyorum. «Gençliğimde bir kadının kokusu bile beni heyecanlandırmaya yeterdi. Artık ancak en şirin, en genç, en yeni tanıdıklarım bu etkiyi yaratıyor. Bu işin ufak oğlanlara dek uzanmayacağını kim söyleyebilir. Bu varsıl topraklarda geriye kalan yıllarımı hiç de özlemle beklemiyorum.

Üç gündür her gece küçücük odasına gidiyor, ona kananga yağı, şekerleme ve yalnız kaldığında oburca mideye indirmekten pek hoşlandığı isli geyik eti götürüyorum. Kol-

larıma aldığım zaman gözlerini yumuyor, bedeni sözde zevkten hafif titreşimlerle sarsılıyor. Onu bana salık veren dostum, «Hepsi rol ama,» demişti, «başkalarının tersine o bu rolü inanarak oynuyor.» Bana göre hava hoş. Gösterisinin büyüsüne kendimi kaptırarak çırpınışlar, titreyişler ve iniltiler arasında gözlerimi aralıyor, sonra yeniden kendimi zevk ırmağının derinliklerine bırakıyorum.

Cinsel yorgunluğun sonucu, peş peşe üç gün gözlerim yarı örtük, uyurgezer, düşler içinde dolaşıyorum. Gece yarısından sonra odama dönüyor, yatağımdaki kalıp gibi gövdeye aldırmaksızın, usulca yatağa giriyorum. Kız kalkıp giyinirken uyanırsam, odadan çıkıncaya dek uyur gibi yapıyorum.

Mutfak kapısının önünden geçerken içeri bir göz atıyorum. Buhar perdesinin ardında tıknaz bir kız masa başında yemek hazırlıyor. Kendi kendime şaşkınlıkla, «Tanıyorum bu kızı, kim olduğunu biliyorum,» diyorum. Ancak avluyu geçerken belleğimde kalan, sadece masanın üzerindeki bezelye yığını. Kendimi zorlayarak bezelyelerden onları ayıklayan elleri, ellerden de yüzü gözümün önüne getirmeye çalışıyorum. Bunu gerçekten istemediğimi, onun için de anımsamamak için direndiğimi anlıyorum. Bezelyelerin ıslak kabuklarına vuran ışıktan başka bir şey canlanmıyor belleğimde. Görüntü sanki kendi iradesiyle hiç değişmiyor. Ancak o zaman niyetimin ne olduğunun bilincine varıyorum: Kızı yokluğa itmek. Yüzünü çizmek için elime bir kalem alsam işe nereden başlayacağımı bilemeyeceğim. Gerçekten yüz çizgileri o denli belirsiz mi? Büyük bir çabayla yeniden gözümde canlandırmaya çalışıyorum onu. Kukuletalı, ağır, biçimsiz paltosunun içinde değneklerden güç alarak sarsak bacaklarının üzerinde durmaya çalışan hafif öne eğik bir gövde. «Ne çirkin,» diyorum kendi kendime. Bu sevimsiz sözcük bir kez ağzımdan çıktıktan sonra yinelemekten kendimi alamıyorum: «Çirkin o, çok çirkin.»

Dördüncü gece çok hırçın dönüyorum eve. Odada uyuyana aldırmadan gürültü ederek her şeyin altını üstüne

getiriyorum. Başarısız bir gece. Canlanmış olan cinsel istek akımı kesildi. Çizmelerimi yere fırlatarak yatağa giriyor, çocukça olduğunu bile bile suçlayacak birini arıyor, kavga çıkarmak istiyorum. Yanımda yatan bu kadının yaşamımdaki yeri nedir, anlayamıyorum. Kusurlu bedeni aracılığıyla tuhaf bir heyecan duyarak esrikleştiğim geceler aklıma geldikçe öfkeleniyorum kendime. Geceler gecesi içine saman tıkıştırılmış bir tulumla nasıl yatmış, onda ne bulmuş olabilirim?

Kızın, işkence uzmanları görevlerini yerine getirmeden önce ne biçim bir şey olduğunu çıkarmaya çalışıyorum. Getirildikleri gün, avluda öteki barbar tutsakların arasında otururken, bakışlarım mutlaka üzerinde dolaşmış olmalı. Beynimin hücrelerinin bir köşesine bu anının sıkışmış olduğuna inanıyorum ama bir türlü bulup çıkaramıyorum. Bebekli kadını, hatta bebeğin kendisini bile iyice anımsıyorum: Yün atkının liflenmiş kenarlarını, bebeğin ince bir tutam saçın altında boncuk boncuk terleyen yüzünü, ölen adamın kemikli ellerini, hatta biraz kendimi zorlarsam yüzünü bile çıkarabilirim. Oysa yanı başında, kızın bulunması gereken yerde bir boşluk, sadece bir hiçlik var.

Gece yarısı kızın beni sarsmasıyla uyanıyorum. Havada hâlâ bir iniltinin titreşimleri seziliyor. «Uykunda bağırıyordun,» diyor. «Uyandırdın beni.»

«Ne diye bağırıyordum?»

Bir şeyler mırıldanarak bana sırtını dönüyor.

Daha sonra gene sarsalıyor beni: «Bağırıyorsun!»

Tam ayılmadan, şaşkın ve öfkeli kendimi anlamaya çalışıyorum. Ancak bir burgaç, burgacın dibinde ise hiçlik var.

«Düş mü görüyordun?» diye soruyor.

«Hiçbir şey anımsamıyorum.»

Kardan kale yapan kukuletalı çocuğun düşü geri mi geliyor yoksa? Öyle olsaydı o düşün tadını, kokusunu ya da ışıltısını bir süre üstümden atamazdım.

«Senden mutlaka öğrenmem gereken bir şey var,» diyorum. «Kışlanın avlusuna ilk getirildiğiniz günü anımsı-

yor musun? Nöbetçiler hepinizi oturttu. Sen nerde oturuyordun? Yüzün ne yana dönüktü?»

Pencereden ayın önünden geçen incecik bulutları izliyorum. Yanıbaşımda, karanlığın içinden konuşuyor, «Bizi hep birlikte gölgeye oturttular, ben babamın yanındaydım.»

Babanın görüntüsünü zihnimde canlandırmayı deniyorum. Ses çıkarmadan o günün sıcağını, tozunu, onca yorgun bedenden gelen kokuyu yeniden duymaya çalışıyorum. Anımsadığım tüm tutukluları birer birer kışlanın gölgesine oturtuyorum. Kadını bebesi, yün atkısı, çıplak göğsüyle bir araya koyuyorum. Bebek ağlıyor, ağladığını duyuyorum. Su bile içemeyecek denli bitkin. Ana perişan, susuz, gözlerini yüzüme dikmiş, benden bir şey isteyip istemeyeceğini hesaplıyor. Arkalarda iki belirsiz şekil seçiyorum; belirsiz ama varlıkları kesin. Biraz belleğimi biraz da hayal gücümü kullanarak onları da yerlerine oturtuyorum. Sonra kızın babası geliyor. Kemikli ellerini önünde kavuşturmuş, kasketi eğik, gözleri yere çakılı. Yanındaki boşluğa bakıyorum.

«Babanın hangi yanındaydın?»

«Sağında.»

Adamın sağındaki yer hâlâ boş. Kendimi öyle zorluyorum ki, teker teker yerdeki taşları ve arkadaki duvarın pürtüklerini bile görebiliyorum.

«Peki, ne yapıyordun, onu söyle.»

«Hiç, hepimiz çok yorgunduk. Gün doğmadan yola çıkmıştık. Ancak bir kez mola verildi. Yorgun ve susuzduk.»

«Sen beni gördün mü?»

«Elbette, herkes gördü seni.»

Kollarımı dizlerime dolayarak belleğimi yokluyorum. Adamın yanındaki yer boş, ama kızın varlığı ruh gibi, hayal meyal belirmeye başlıyor. Kendimi zorluyorum... İşte... şimdi gözlerimi açacağım ve onu orda görüvereceğim. Gözlerimi aralıyorum, loşlukta yanımda şeklini seçiyorum. Yoğun bir duyarlıkla elimi uzatarak saçlarına, yüzüne dokunuyorum. Yanıtlayıcı bir canlanma yok. Sadece yüzeyi olan bir kavanozu ya da topu okşamış gibi oluyorum.

«Bütün bunlar başına gelmezden önce nasıldın? Çok merak ediyorum,» diyorum. «Senin de bir şey anlattığın yok ne yazık ki.» Sözlerimi yadsımasını beklemiyorum. Suskunluğunu sürdürüyor.

Sınır boyunda üç yıllık hizmetlerini tamamlayarak evlerine dönmeye hazırlanan askerlerin yerini alacak yenileri birliğe gelmeye başladı. Birliğin yeni komutanı genç bir subay.

Onu ve iki arkadaşını hana yemeğe çağırıyorum. Akşam iyi başlıyor. Yemekler güzel, içki bol. Konuğumun bütünüyle yabancısı olduğu bir yörede, çetin iklim koşullarında yaptığı yolculuğa ilişkin anlatacağı bir alay şey var. Yolda adamlarından üçünü yitirmiş. Biri doğanın çağrısına kapılarak çadırından çıkmış, bir daha da geri dönmemiş. Diğer ikisi çölle karşılaşır karşılaşmaz birliği terk ederek kamışların içinde yok olmuşlar. 'Başbelaları,' diyor onlara, kurtulmuş olmaktan hoşnut. Gene de kaçmak enayilik değil mi, diye soruyor bana. Hak veriyorum. Neden kaçmış olabileceklerine ilişkin bildiği bir şey var mı? Yok diyor. Herkese iyi davranılıyor, kimseye haksızlık edilmiyordu. Ama askerlik işte, diyerek omuz silkiyor. Biraz daha önce kaçmış olsalar akıllılık etmiş olurlardı diyorum. Doğa pek konuksever değildir bu yörede. Barınacak bir yer bulamamışlarsa sonları gelmiştir.

Söz barbarlardan açılıyor. Yolculuğun bir bölümünde uzaktan uzağa barbarlar tarafından izlendiğinden kuşkusu olmadığını söylüyor. Barbarlar olduğundan emin misin, diye soruyorum. Ya kim olabilir başka... Arkadaşları onaylıyor.

Bu genç adamın canlılığı, sınır bölgesinin değişik yörelerine duyduğu ilgi hoşuma gidiyor. Bu ölü mevsimde adamlarını buralara getirebilmesi gerçekten başarı. Arkadaşları saatin ilerlediğini öne sürerek kalkmak istediklerinde biraz

daha kalması için ona ısrar ediyorum. Gece yarısından sonra demlenerek konuşmayı sürdürüyoruz. Çoktandır gitmediğim başkente ilişkin en son haberleri öğreniyorum. Zaman zaman burnumda tüten yerlerden söz ediyorum ona. Parkta gezinen insanları, açık hava orkestrasını, yerleri örten atkestanesi yapraklarının ayaklar altındaki hışırtısını, ayın suya bir cennet çiçeği gibi yansıdığını anımsadığım bir köprüyü anlatıyorum.

«Karargâhta, barbarları sınırdan dağlara sürmek için ilkyaz gelince genel bir saldırıya geçileceği söylentisi dolaşıyor,» diyor.

Anılar zincirinin kopmasından üzüntü duyuyorum. Gecenin bir tartışmayla sona ermesini hiç istemiyorum. Gene de yanıtlamadan duramıyorum; «Sanırım dedikodudan başka bir şey değildir bu. Böyle bir şeyi ciddi olarak düşünmüş olamazlar. Barbar diye adlandırdığımız insanlar meralarla dağlar arasında her yıl gidip gelen göçerlerden başka kimse değil. Yaşama düzenleri böyle. Dağlara sürülmeye boyun eğmeyeceklerdir.»

Tuhaf bir şekilde bakıyor bana. Akşamdan beri ilk kez aramıza bir perde indiğini duyumsuyorum; siville asker arasında var olan perde. «Açık konuşmak gerekirse savaş da bunun için çıkmıyor mu?» diyor. «Razı olmayacağı bir duruma zor kullanarak boyun eğdirmek.» Beni Harp Akademisini yeni bitirmiş genç bir kurmayın haklı gururuyla süzüyor. Bu arada Şube'nin görevlendirdiği bir subaydan yardımımı esirgediğim yolundaki söylentileri anımsamış olmalı. Beni nasıl değerlendirdiğini tahmin edebiliyorum: Yıllarca bu unutulmuş sularda akıntıya kürek çektikten sonra yerlilerin tembelliğini benimseyerek kendini koyvermiş, geri kafalı, İmparatorluğun güvenliğini geçici ve sakıncalı bir barış için tehlikeye atmaktan çekinmeyen önemsiz bir sivil yönetici.

Merakını yenemeyen terbiyeli bir çocuk tavrıyla öne doğru eğiliyor. Benimle dalga geçtiğine giderek daha çok inanıyorum. «Laf aramızda Yargıç Bey, nedir derdi bu barbarların? Bizden ne istiyorlar?» diyor.

Ölçülü olmam gerektiğini biliyorum ama olamıyorum. Esnesem, sorusuna yan çizsem, geceyi tatlıya bağlasam. Oysa oltanın ucundaki yemi kapmaya hazır buluyorum kendimi. (Kurnazca konuşmayı ne zaman öğreneceğim?)

«Topraklarındaki yayılmacılığın sona ermesini istiyorlar. Amaçları yitirdikleri toprakları geri almak. Sürüleriyle otlaktan otlağa eskiden olduğu gibi özgürce gidebilmeyi istiyorlar.» Söylevimi noktalamanın tam zamanı. Ancak sesimin tonunun yükseldiğini duyuyor ve ne yazık ki kendimi öfkenin esrikliğine kaptırıyorum. «İmparatorluğun güvenliği söz konusu olduğu ya da bana öyle söylendiği için, onlara karşı düzenlenen ve savunulacak hiçbir yanı olmayan son baskınlara ve ardından uygulanan hiç nedensiz zulme ilişkin bir şey söyleyecek değilim. Birkaç günde açılan yaraların kabuk bağlaması yıllar alacak. Hadi buna da bir şey demeyelim ama, bir yönetici olarak ilişkilerin iyi olduğu barış günlerinde bile asıl beni neyin üzdüğünü biliyor musun? İlişkilerin sözümona iyi olduğu günlerde pazar yerine gidecek olsan kimin tartısında hile yapıldığını, kimin aldatıldığını, horlandığını, itilip kakıldığını gözlerinle görürdün. Askerlerin eline düşmesinden çekindikleri için karılarını, kızlarını geride bırakanlar, sızıp hendeklere yuvarlananlar, durduk yerde öldüresiye tekmelenenler kimler? Soyu bozuk uşaklarla köylülerin bile barbarlara karşı duydukları bu nefretle bir yargıç olarak yirmi yıldır mücadele ediyorum. Nefretle nasıl başa çıkılır? Özellikle de bu nefret yemek yeme alışkanlıklarının başkalığı ya da gözkapaklarının biçimindeki ayrılıklar gibi temelsiz nedenlerden kaynaklanıyorsa... Sana söyleyeyim mi kimi zaman içimden ne geçiyor? Keşke şu barbarlar ayaklanarak bize bir ders verseler de, onlara karşı saygılı olmayı öğrensek! Biz bu toprakları kendimizin sayıyoruz, İmparatorluğumuzun bir parçası, sınır bölgemiz, yerimiz, yurdumuz, alışveriş merkezimiz. Ne var ki bu insanlar, yani barbarlar hiç de bizim gibi düşünmüyorlar. Yüz yılı aşkın bir süredir buradayız. Çölün bir bölümüne sahip çıkarak sulama kanalları yaptık, tarlaları ektik, sağlam konutlar kurarak çevrelerini

surlarla kuşattık ama onlar bizi gene de geçici sayıyor. Aralarında hâlâ eskiden bu toprakların göl kıyısınca alabildiğine uzanan, kışın bile zümrüt gibi yeşil bir çayır olduğunu atalarından dinlemiş ihtiyarlar var. Anlatılanlar hep geçmişi yaşatıyor onlara. Sanki o gün bugün bir kürek toprak atılmamış, tek bir tuğla bile konmamış... Bu yerleri eskiden nasılsa öyle görmekte direniyorlar. Günün birinde arabalarımızı yükleyerek geldiğimiz yere geri gideceğimizden, evlerimizin sıçanlara ve kertenkelelere yuva olacağından, davarlarının ekip biçtiğimiz bu bereketli topraklarda otlayacağından hiç kuşku duymuyorlar. Gülüyorsun bakıyorum... Her yıl gölün tuzu biraz daha artıyor. Bunun basit bir açıklaması var. Ne olduğuna boş ver şimdi. Barbarlar bu gerçeği biliyor. 'Sabırlı olalım, pek yakında ekinleri tuzdan kavrulmaya başlayacak, açlık kol gezecek, gitmekten başka çareleri kalmayacak,' diyorlar birbirlerine. Bu toprakların asıl sahipleri olarak görüyorlar kendilerini.»

Genç adam güvenle, «Ama biz gidecek değiliz,» diyor.

«Emin misin?»

«Gidecek değiliz, bu konuda yanılıyorlar. Kendi gücümüzle koruyamayacak durumda kalsak bile dışardan yardım alır, gene de terk etmeyiz bu toprakları. Çünkü sınırdaki bu yerleşim yerleri İmparatorluğun ilk savunma hattı. Barbarlar bunu ne denli çabuk kavrarlarsa, o denli yararlarına olur.»

Cana yakın havasına karşın, katı düşünceli diye geçiriyorum içimden, askeri eğitimin sonucu olmalı. Göğsüm daralıyor. İçimi boşaltmakla hiç de iyi etmedim. Güvenilmez ve eski kafalı olduğum yolundaki kuşkuları kanıtlanmış olmalı. Kendi söylediklerime gerçekten inanıyor muyum acaba? Barbarların zihinsel uyuşukluğunun, derbeder yaşamlarının, hastalık ve ölüm karşısındaki kaderci tutumlarının belirleyici olacağı bir ortamı düşlüyor olabilir miyim? Biz yok olduktan sonra, barbarlar boş zamanlarında bizden arda kalanları ortaya çıkarmak için kazılar yaparlar mı, kim bilir... Nüfus sayımı listelerimizi, buğday

tüccarlarının hesap defterlerini cam fanuslarda saklar, sevda mektuplarımızın yazılarını çözmek için uğraşırlar mı? İmparatorluğun politikasına karşı bu öfkenin nedeni sınır boyundaki son birkaç yılımı dinginlik içinde geçiremeyeceğimden duyduğum kaygı mı? Sohbeti atlar, avcılık, hava gibi zararsız konulara yöneltmeyi deniyorum ama artık geç. Genç dostum gitmek istiyor. Ben de oturup bu akşamki toplantının bir değerlendirmesini yapsam iyi olur.

Çocuklar karda oynuyor gene. Arkası bana dönük olan kukuletalı kızı seçebiliyorum aralarından. Ona ulaşayım diye çabaladıkça tipinin ardında yitip gidiyor. Ayaklarım öylesine saplanmış ki batağa, bir türlü çekip çıkaramıyorum. Bir adım atmak yıllar alıyor. Hiçbir düşümde böyle yoğun yağmamıştı kar.

Onlara yaklaşmaya uğraşırken çocuklar oyunlarını bırakıp beni izlemeye koyuluyorlar. Pırıl pırıl ciddi yüzleri bana dönük. Solukları ak bulutçuklar oluşturuyor. Gülümsemeye çalışıyorum. Onlara sürtünerek yanlarından geçip kıza ulaşmak istiyorum. Ancak gülümsemeyi beceremiyorum bir türlü. Yüz çizgilerim donmuş, ağzımı örten bir buz tabakası var sanki. Elimle buzu koparmaya çalışıyorum ama kalın eldivenlerin içinde parmaklarım kaskatı. Eldiveni yüzüme değdirdiğimde hiçbir şey duyumsamıyorum. Ağır devinimlerle çocukların arasından kendime yol açıyorum.

Şimdi kızın ne yaptığını görebiliyorum. Surlarla kuşatılmış kardan bir kale ve tüm ayrıntısıyla bildiğim bir kent yapmış: Dört nöbetçi kulesi, mazgalları, kent kapısı ve bitişiğindeki nizamiye karakolu, sokaklar, evler, bir köşede kışlanın olduğu büyük alan ve benim bulunduğum yer. Ancak alan bomboş, tüm kent suskun ve terk edilmiş, göz alabildiğine bir aklığa bürünmüş. Alanın ortasını göstererek, insanlar koymalısın oraya, demek istiyorum; oysa balık gibi donmuş dilimin doldurduğu ağzımdan hiç ses çıkmıyor. Ancak o anlıyor, dizlerinin üstüne kalkarak kukuleta-

lı başını benden yana çeviriyor. Son anda düş kırıklığına uğramaktan, ışığa yabancı bir iç organı gibi anlamsız, ablak bir yüzle karşılaşmaktan korkuyorum. Ama hayır. İşte gerçek yüzü. Pırıl pırıl dişleri, kapkara ışıl ışıl gülen gözleriyle şimdiye dek bir türlü doğru dürüst görmeyi başaramadığım kız işte. Kendi kendime, «Görmek için bunca uğraşım boşa gitmedi,» diyorum. Ağzımı kaplayan kalın buz tabakasına karşın konuşmak, «Ellerin eldivenliyken böyle ince bir işi nasıl yapabiliyorsun?» diye sormak istiyorum. Çıkardığım hırıltılara anlayışla gülümsüyor. Sonra yeniden kardan kalesini yapmaya koyuluyor.

Üşümüş, kaskatı uyanıyorum düşten. Günün ışımasına daha bir saat var. Ocak geçmiş, kafam soğuktan uyuşmuş. Kız yanımda tespihböceği gibi kıvrılmış uyuyor. Yataktan iniyor, paltomu sırtıma alarak ateşi canlandırmaya çalışıyorum.

Düş iyiden iyiye yer etti. Hemen her gece karla örtülü bomboş alanın ortasındaki karaltıya ulaşmaya çabalıyor, yaptığı kentte hiçbir canlının bulunmayışına yeniden tanıklık etmiş oluyorum.

Kardeşlerini soruyorum ona. İki kız kardeşi olduğunu söylüyor. Küçüğü çok güzelmiş ama biraz aklı havadaymış. «Onları görmek istemez misin?» diye soruyorum. Devirdiğim çamın büyüklüğüne ikimiz de gülüyoruz. «Nasıl istemem!» diyor.

Benim yetki alanımda yaşayıp da varlığından habersiz olduğum tutsaklık sonrası dönemine ilişkin sorular soruyorum. «Geride bırakıldığımı öğrenince herkes çok iyi davrandı bana,» diyor. «Ayaklarım biraz iyileşene dek handa kaldım. Benimle yakından ilgilenen bir adam vardı. Gitti sonra. At yetiştiricisiydi.» Ona ilk rastladığımda ayağında gördüğüm potinleri veren adamdan da söz ediyor. «Daha başkaları da oldu mu?» diye soruyorum. «Evet, oldu. Yapacak başka şey yoktu ki. Kaçınılmazdı bir bakıma.»

Bu konuşmadan sonra sıradan askerlerle olan ilişkilerimde bir tedirginlik baş gösteriyor. Sabahleyin Adalet Konağı'na gitmek için evimden çıktığımda seyrek yapılan as-

keri denetlemelerden birine rastlıyorum. Tüm takım taklavatlarıyla hazırolda duran bu adamlardan kiminin kızla yatmış olabileceğinden kuşkum yok. Ne var ki ben geçerken elleriyle ağızlarını örtüp güleceklerini sanmıyorum. Tersine avluyu kamçılayan keskin yel altında başları dik duruyorlar. Davranışları hiç bu denli saygı uyandırıcı olmadı. Karşılıklı laflayacak olsak, hepimizin sonunda erkek olduğunu, kadın yüzünden bir erkeğin kolayca baştan çıkabileceğini söyleyeceklerdir. Öyle de olsa akşamları kapıda kuyruk olan adamlarla karşılaşmamak için eve geç dönmeyi yeğliyorum.

Teğmenin iki kaçağı bulundu. Avcının biri kentin yaklaşık otuz mil güneyindeki bir korunağın içinde donmuş olarak bulmuş onları. Teğmen cesetleri orda bırakmak niyetinde ama ben geri getirilmeleri için bir ekip çıkarmaya razı ediyorum onu. (Otuz mil gidiş, otuz mil de dönüş, artık erkekten sayılmayan bu adamlar için değer mi, savında kendisi.) «Dinin gereklerine uyulması yerinde olur,» diyorum. «Ayrıca askerin moralini de yükseltir. Bir gün çöl ortasında ölecek olurlarsa, ölülerine kimsenin sahip çıkmayacağı kaygısını duymamalılar. Bu yaşanası dünyadan ayrılmaktan duydukları korkuyu gidermek için ne gerekirse yapmalıyız. Eninde sonunda biz değil miyiz onları bu tehlikeye atan?» Bunun üzerine ekip yola çıkıyor ve iki gün sonra bir arabaya yüklenmiş kaskatı buzdan iki cesetle geri dönüyor. İnsanların sıcak bir barınağa ve yiyeceğe kavuşmak için sadece bir günlük yolları kalmışken, yerlerinden yurtlarından yüzlerce mil ötede askerden kaçmaya kalkışmalarının nedenini çözmeye çalışıyorum ama fazla da yormuyorum kafamı. Baştan başa buz tutmuş gömütlükte, ölenlerden daha şanslı olan yoldaşlarının yanı sıra, baş açık dinsel törenin sona ermesini beklerken, kemiklere gereken saygının gösterilmesi yolundaki ısrarımla, bu genç adamlara ölümün bir son olmadığını, bizi tanıyanların belleklerinde yaşayacağımızı anlatmak istediğimi kendi kendime yineliyorum. Acaba bu töreni gerçekten onların yararını düşünerek mi düzenledim? Sakın kendimi

avutmak için olmasın? Oğullarını yitirdiklerini ana babalarına bildirmek görevini ben üstleniyorum. «Yaşlı birinin bu işi yerine getirmesi daha kolay olur,» diyorum.

«Daha değişik bir şey yapmak istemez misin?» diye soruyor.

Ayağı kucağımda. Şiş ayak bileğini ovalamanın ritmine kendimi kaptırarak dalıp gitmişim. Beklenmedik sorusu beni şaşırtıyor. İlk kez böyle iğneleyici bir dil kullanıyor. Omuz silkerek gülümsüyorum. Tam uykuya dalarken tedirgin edilmek canımı sıkıyor, daldığım âleme geri dönmek istiyorum.

Ayak elimin altında kımıldanarak canlanıyor, usulca kasıklarımı dürtüyor. Yataktaki altın yaldızlı gövdeye aralıyorum gözlerimi. Kolları başının altında, artık alıştığım bakışlarıyla gözünün kıyısından beni süzüyor. Sağlıklı genç bir hayvan gibi diri memelerini ve biçimli karnını sergiliyor. Ayak parmakları hâlâ yokluyor beni, ancak önünde diz çöken ateşi tükenmiş bu eflatun bornozlu ihtiyardan yanıt gelmiyor bir türlü. Sözcükleri beceriksizce ağzımda yuvarlayarak, «Bir başka zaman,» diyorum. Bilebildiğim kadarıyla yalan bu ama gene de, «Belki bir başka zaman,» diye yineliyorum. Sonra bacağını kucağımdan indirerek yanına uzanıyorum. «Ne demeli! Yaşlı erkeklerin korunacak erdemleri yoktur ki.» Sözcükleri özenle seçilmemiş sevimsiz bir şaka. O da anlamıyor zaten. Bornozumun önünü açarak okşuyor beni. Bir süre sonra elini uzaklaştırıyorum.

«Başka kızlara gittiğini bilmiyor muyum sanıyorsun?» diye fısıldıyor. Tartışmaya girmemek için susturuyorum onu.

«Onlara da böyle mi davranıyorsun?» diyerek hıçkırmaya başlıyor.

Yüreğim sızlasa da elimden bir şey gelmiyor. Oysa nasıl da küçültücü bir durum onun için. Evden çıkıp gitmeye

kalksa sağa sola çarpmadan, sendeleyip düşmeden giyinmeyi bile beceremez. Eskisi gibi tutsak hâlâ. Elini okşuyor, kendimi derin bir karamsarlığa bırakıyorum.

Son kez aynı yatakta uyuyoruz. Oturma odasına bir şilte taşıyarak o günden sonra artık orada yatıyorum. Aramızdaki fiziksel yakınlık sona eriyor. «Şimdilik, kış geçinceye dek böylesi daha iyi,» diyorum. Sesini çıkarmadan razı oluyor. Akşamları eve geldiğimde çayımı getiriyor sonra mutfağa iniyor. Aşağı yukarı bir saat sonra yemek tepsisini taşıyan kızın ardından merdivenleri tırmanarak geri geliyor. Yemeği birlikte yiyoruz. Yemekten sonra ya çalışma odama çekiliyor ya da ihmal ettiğim toplumsal ilişkilerimi tazeliyor, kimi zaman dostların evinde satranç, kimi zaman da subay kantininde kâğıt oynuyorum. Han odasını da birkaç kez ziyaret ettiğim oldu. Ne var ki, suçluluk duygusu tat almamı engelliyor. Eve ne zaman dönersem döneyim kızı uyur buluyor, suçlu bir kocanın kaygısıyla ayaklarımın ucuna basa basa içeri giriyorum.

Bu yeni uygulamaya çabuk alışıyor. Kolay boyun eğmesini barbar kökenli yetiştirilme biçimine bağlıyorum. Hemen ardından barbarların nasıl çocuk yetiştirdiklerini biliyor muyum sanki, diye soruyorum kendi kendime. Benim boyun eğme olarak nitelediğim tutum düpedüz ilgisizlik olabilir. Yetim bir kız, bir dilenci için başını sokacak bir dam altı, karnını doyuracak birkaç lokma bulunduktan sonra, yanında yatmışım, yatmamışım ne değişir.

Sapkın ve belirsiz davranışlarımdan dolayı beni tutkunun güdümünde bir adam olarak tanımıştır diye düşünüyorum. İlişkimizin büyük bir bölümünü kapsayan soluk kesici suskunluklar sırasında, altında ezildiği gövdeye denk ağırlıktaki bakışlarımın ayrımına varmamış olamaz. Barbarların kızlarını, erkeklerin her kaprisine, hatta ilgisizliğine bile katlanacak bir hoşgörüyle yetiştirecek yerde, cinsel tutkuyu — at, keçi, erkek ya da kadın, her kimle olursa olsun — en kestirme yoldan ulaşılarak sonuç alınacak yalın bir yaşamsal gerçek olarak benimsetmiş olabileceklerini düşünmek istemiyorum. Bu yüzden de onu sokaktan

toplayarak evine getiren yaşlı yabancının kimi zaman ayaklarını öpmesini, kimi zaman hiç umursamamasını; bir gün gövdesini güzel kokulu yağlarla ovarken bir sonraki gün yüzüne bile bakmamasını; bütün bir gece kollarında uyuduktan sonra, bir başka gece surat asarak ayrı yerde yatmasını, erkeklik gücünü yitirmekten, kararsızlıktan ve kendi duygularına yabancılaşmasından doğan tutarsızlıklar olarak algılamasından kaygılanıyorum. Ben onu hâlâ sayrı, sakat, yaralı bir gövde olarak görürken, bir kedinin parmak yerine pençeleri olmasından rahatsızlık duymaması gibi, belki de o bu eksik bedene alıştı bile. Bu düşüncelerimi biraz daha tartsam iyi olacak. Sandığımdan daha sıradanmış, diye hüküm verirken, onun da beni sıradan biri olarak görmesi olasılığını unutmamalı.

III

Artık hava her sabah güneyden gelerek tuzlu bataklığa yerleşmezden önce gölün çevresini dolanan kuşların kanat sesleri ile dolu. Rüzgâr esmediği zaman cik ciklerden, vak vaklardan, viyak viyaklardan geçilmiyor. Bizim kentin gürültüsüyle yarışan bu su kentinin sakinleri yaban kazları, ördekler, balıkçıllar, kılkuyruklar...

Göçmen su kuşlarının öncüleri ılık rüzgârları muştuluyor. Gölü kaplayan buz tabakası giderek saydamlaşıyor. İlkyazın eli kulağında, çok geçmeden ekime başlarız.

Av mevsimi geldi. Avcılar göle ağlarını kurmak için gün doğmadan yola çıkıyorlar. Öğlen olmadan boyunları kırılarak ayaklarından sopalara dizi dizi bağlanmış ya da tıkıldıkları tahta kafesler içinde ciyak ciyak bağırarak yakınan, birbirlerinin tepesine çıkmaya çalışan sayısız kuşla dönüyorlar. Kimi zaman bu kuş kalabalığının arasında ezilen kocaman, sessiz bir kuğu görmek de olası.

Doğanın cömertliği bu. Önümüzdeki birkaç hafta süresince herkesin karnı tıka basa doyacak.

Yola çıkmazdan önce kaleme almam gereken iki yazı var. Bunlardan biri bölge valisine: «Üçüncü Şube'nin barbar topraklarına yaptığı baskınların yarattığı zarar ziyanın bir bölümünü gidermek ve eskiden var olan iyi ilişki-

leri yeniden kurabilmek amacıyla kısa süreli bir iyi niyet gezisine çıkıyorum...» yazdıktan sonra mektubu imzalayıp mühürlüyorum.

İkinci yazının ne türden olacağını daha bilmiyorum. Vasiyetname mi? Özyaşam öyküsü mü? İtiraf mı? Bir sınır kentinde geçen otuz yılın öyküsü mü? O gün sabahtan akşama dek önümde duran bomboş ak kâğıda gözlerim dikili, sözcüklerin gelmesini bekliyorum. İkinci gün de tıpkı birincisi gibi geçiyor. Üçüncü gün umudumu yitirerek kâğıdı çekmeceye geri koyuyor ve yol hazırlığına başlıyorum. Koynundaki kadına nasıl davranacağını bilmeyen bir herifin ne yazacağını bilmemesi yadırganmamalı diyorum kendi kendime.

Benimle yola çıkacak üç adamı seçtim. İkisi birliğe yeni katılan gençlerden. Üçüncüsü buranın yerlisi, avcılık ve at ticaretiyle geçiniyor. Ücretini cebimden kendim ödeyeceğim. Yola çıkmazdan önce onları yanıma çağırıyorum. «Yolculuk için en elverişli zaman değil, biliyorum,» diyorum. «Çok berbat bir mevsim. Kışın son günleri, ilkyaz ise başlamadı daha. Ama gecikirsek göçerleri yerlerinde bulamayız.» Hiçbir şey sormuyorlar.

Kıza ise sadece, «Seni aşiretine geri götüreceğim, son zamanlarda dağıldıkları için olabildiğince yakınlarına gitmeye çalışacağız,» diyorum. Sevinç belirtisi göstermiyor. Yolda giymesi için aldığım kalın kürkü, işlemeli tavşan tüyü şapkayı, yeni çizmeleri, eldivenleri yanına bırakıyorum.

Kendimi bir amaca adadığımdan beri daha iyi uyuyorum. Mutluluğu çağrıştıran bir şeyler bile duyduğum oluyor.

Çocuklardan ve sokak köpeklerinden oluşan bir uğurlayıcı kafilesiyle 3 Mart'ta kentin kapısından çıkarak yola düzülüyoruz. Sulama kanallarını geçtikten sonra ırmak yolundan ayrılarak avcılardan başka kimsenin kullanmadığı sağdaki patikaya yöneliyoruz. Bizi yolcu etmeye gelenler yavaş yavaş azalıyor. Birbiriyle yarışan iki yumurcaktan başka kimse kalmıyor.

Güneş yükseldi, gene de hiç ısıtmıyor. Göl yönünden

esen rüzgâr göz yaşartacak denli sert. Dört erkek, bir kadın ve dört yük hayvanı tek sıra halinde ilerliyor. Rüzgârdan tedirgin olduklarından sürekli geri basan atları başlarından çekmek gerekiyor. Kentin duvarlarından uzaklaşarak çıplak tarlalardan geçiyoruz, soluk soluğa bizi izleyen iki çocuk geride kalıyor.

Niyetim bu yolu izleyerek güney kıyısından gölü dolaştıktan sonra kuzeydoğuya yönelmek, çölü aşarak otlakların bulunduğu koyaklarda kışlayan göçerlere erişmek. Göçerler sürüleriyle güneydoğuda geniş bir yay çizen eski ırmak yatağını yol yaptıkları için ender kullanılan bir yol bizim izlediğimiz. Ne var ki altı haftalık yolculuğu bir iki haftaya indiriyor. Daha önce hiç geçmemiştim bu yoldan.

Böylece ilk üç gün zar zor önce güneye sonra doğuya doğru yol alıyoruz. Sağımızdaki ovada sıralanan rüzgârın oyduğu kilden taraçalar çok uzaklarda kızıl toz bulutlarına dönüşerek sapsarı puslu göğe karışıyor. Solumuzda saz kümelerinin örttüğü bataklık ve buzları henüz çözülmemiş olan göl var. Buzlu gölden esen yel soluklarımızı donduruyor, bu nedenle atlara binecek yerde onların duldasında yürümeyi yeğliyoruz. Kız kafasına birkaç kez doladığı yün atkısıyla eğerin üzerine abanmış hiç görmeden önünden gideni izliyor.

Atlardan ikisi odun yüklü. Odunları çöle saklıyoruz. Yolda rüzgârın savurduğu kumların altında bulduğumuz ılgınları yakmak için kırıyoruz. Şimdilik kurumuş saz demetleriyle yetinmek zorundayız. Kızla aynı çadırda kürklerimize sarınmış yan yana yatıyoruz.

Yolculuğun ilk günlerinde yiyeceğimiz bol. Kavurma, un, kuru fasulye, kuruyemiş var yanımızda. İstediğimiz zaman yaban ördeği avlayabiliyoruz. Ancak suyu çok dikkatli kullanmak gerekiyor. Bataklığın ağzında biriken su içilecek gibi değil, çok acı. Su tulumlarını doldurmak, daha doğrusu buzu kırmak için adamlardan birinin en az yirmi otuz adım diz boyu bataklığın içinde yürümesi gerekiyor. Erimiş buzlu suyun acısı ancak çok demlenmiş koyu çayda belli olmuyor. Irmak taştıkça kıyılardan getirdiği tuz ve

şaptan göl her yıl biraz daha acılaşıyor. Dışarıya akıntısı olmadığı için, özellikle güney kıyısındaki kum setlerinin önünü kesmesiyle, madensel tuzların oranı giderek artıyor. Yaz sellerinin ardından balıkçılar sığlıklardan sürüyle balık topluyorlar. Artık tatlı su levreğine hiç rastlanmadığı söyleniyor. Göl ölü denize dönüşürse buralarda yaşayanların hali ne olacak?

Kızdan başka hepimizin acı sudan barsakları bozuluyor. Benim durumum herkesten berbat. Diğerleri beklerken atı duldalayarak donmuş parmaklarımla ikide bir soyunup giyinmenin utancını duyuyorum. Suyu olabildiğince az içiyorum. Bu nedenle de at sırtında giderken kuyu başında testiden taşan billur gibi suları, dupduru karları düşlüyorum hep. Ara sıra ava çıkmalar, kız peşinde koşmalar, erkeklik taslamalar yüzünden bunca zaman bedenimin ne denli dayanıksızlaştığı açığa çıkmamıştı. Uzun yürüyüşlerden sonra tüm kemiklerim sızlıyor, akşamları öyle yorgun düşüyorum ki canım yemek yemek istemiyor. Bir adım daha atamayıncaya dek yürümeyi sürdürdükten sonra eğere tırmanıyor, gocuğuma sıkıca sarılarak dar patikada öncülük görevini yanıma çağırdığım adamlardan birine bırakıyorum. Rüzgâr aman vermiyor. Buzların üzerinden esip savurarak, nereden gelip nereye gittiği belli olmadan, gökyüzünde kızıl bir toz tabakası bırakıyor. Tozdan kurtuluş yok. Giysilerimize siniyor, derimize yapışıyor, denklerimize giriyor. Dillerimiz kerpiç gibi, tozlar dişlerimizin arasında çıtırdıyor. Yemek yerken ikide birde tükürüyoruz. Hava yerine toz soluyoruz, suda balık gibi tozda yüzüyoruz.

Kızın hiçbir şeyden yakındığı yok. İştahı yerinde, sağlığı bozulmadı. Geceleri ısınmak için ben köpekle bile yatmaya razıyken, o tortop olmuş, mışıl mışıl uyuyor. Bütün gün gık çıkarmadan at sırtında gidiyor. Bir ara başımı kaldırıp baktığımda, bebek gibi saf bir yüzle atın üzerinde uyukladığına tanık oldum.

Üçüncü gün bataklık kıyısının kuzeye kıvrıldığını görerek gölün çevresini dolandığımızı anlıyoruz. Erkenden ça-

dırlarımızı kurarak hava kararmazdan önceki bir iki saati yakacak toplayarak geçiriyoruz. Atlar son kez otluyorlar bataklıkta. Dördüncü gün tan ağarırken bataklığın berisinde yaklaşık kırk mil uzanan eski ırmak yatağına giriyoruz.

Korkunç bir ıssızlık hüküm sürüyor. Yer yer tümsekler ve sivri çıkıntılar halinde tuz kristallerinin yer aldığı bu çorak topraklarda hiçbir şey yetişmiyor. Yol tehlikelerle dolu: En önde giden at pek olağan sayılmayacak bir düzlükte yol alırken birden boynuna dek pis, yeşil bir batağın içine gömülüyor. Onu çekmeye çalışan adamın bir anlık şaşkınlığı kendinin de batmasına yol açıyor. Her ikisini de kurtarmaya çabalıyoruz. Tuz tabakası atın toynakları altında ufalanıyor, delik büyüyor, ekşimsi, leş gibi bir koku yayılıyor ortalığa. Gölü arkada bırakmadığımızı, hâlâ ayaklarımızın altında olduğunu, kimi zaman çok kalın bir toprak örtüsünün, kimi zaman ise incecik bir tuz tabakasının altında uzandığını fark ediyoruz. Bu ölü suların üzerine güneş ışıklarını en son ne zaman serpmişti kim bilir? Zangır zangır titreyen adamın ısınması ve giysilerinin kurutulması için göçmeyeceğini umduğumuz bir yerde ateş yakıyoruz. Adam kafasını sallıyor, «Yeşillik olan yerlerden sakınılması gerektiğini duymuştum hep, ama böylesi hiç başıma gelmemişti,» diyor. Aramızda daha önce gölün doğusuna gitmiş bir o var, bizim kılavuzumuz!... Bu olaydan sonra ölü gölden kurtulmak için daha sıkı bir yürüyüşe geçiyoruz. Buzdan da soğuk madensel bir sıvının içinde yok olup gitmekten korkuyoruz. Kafalarımızı göğsümüze eğerek, sırtımızda balonlaşan giysilerimizle rüzgâra doğru atılıyoruz. Düzlüklerden sakınarak, tuz kayalarının üzerinden seke seke yolumuzu bulmaya çalışıyoruz. Gökyüzünden olanca görkemiyle akıp giden toz ırmağının içinden güneş bir portakal gibi ışıldıyor ama ısı vermiyor. Karanlık basınca çadırın kamalarını kaya gibi sert tuz tabakasındaki çatlaklara saplayarak kampımızı kuruyor, büyük bir lüks sayılan ateşimizi yakıyor ve denizciler gibi karaya ayak basabilmek için dua ediyoruz.

Beşinci gün göl yatağını geride bırakarak hiç pürüzsüz, billur gibi bir buz tabakasını aşıp taşlık ve kumluk alana giriyoruz. Herkes, yol boyunca acı suyla bir avuç kenevir tohumundan başka bir şey bulamayan atlar bile, yürekleniyor. Ancak atların durumunda gözle görülür bir kötüye gidiş var.

Adamların hiçbiri yakınmıyor. Çiğ et bitmek üzere ama kavurma, kuru fasulye, bol un ve çay var. Yolculuğa katlanmanın ödülleri bunlar. Her molada çay demliyor, ateşte bazlama pişiriyoruz. Karnı aç birinin ağzını sulandıracak şeyler yediklerimiz. Yemek pişirme işini erkekler üstleniyor. Kızdan utandıkları, durumunu tam anlamıyla kavrayamadıkları, onu barbarlara geri götürmemize bir anlam veremedikleri için kendisiyle pek az konuşuyor, yüzüne bakmaktan çekiniyor, yemek işinde ondan yardım beklemiyorlar. Ben de işi oluruna bırakarak yolculuk süresince ilişkilerin yumuşayacağını umuyorum. Bu adamları seçmemin nedeni gözüpek, dürüst ve yolculuğa istekli olmalarındandı. Bu koşullarda olabildiğince kaygısız davranarak isteklerimi yerine getiriyorlar. Ne ki ana kapıdan çıkarken üzerlerinde bulunan şatafatlı üniformalar çoktan bohçalanarak atların sırtına vuruldu, kılıçlarının kınlarına toz toprak doldu.

Engebesiz uzanan kumluk, tepeciklere dönüşmeye başladı. Kum tepelerine tırmanıp inmek yürüyüşümüzü uzatıyor. Atlar için bundan daha beter yol olamaz. Toynakları sürekli kuma gömüldüğü için her adımda ancak bir arpa boyu ilerleyebiliyorlar. Kılavuzumuzdan medet umarak yüzüne bakıyorum. Ama omuz silkmekten başka bir şey yapmıyor. «Bu millerce böyle gider, dişimizi sıkıp yürümekten başka çare yok,» diyor. Bir kum tepesinin üzerinden gözlerimi elimle koruyarak uzaklara bakıyorum, inişli çıkışlı kumluk göz alabildiğine uzanıyor.

Aynı akşam yük beygirlerinden biri yem yemek istemiyor. Sonraki sabah acımasızca kamçılanmasına karşın yerinden bile kımıldamıyor. Onun taşıdığı yükü diğer hayvanlara dağıtarak odunun bir bölümünü bırakmak zorun-

da kalıyoruz. Öbürleri yola çıkarken ben geride kalıyorum. Bıçağı görür görmez başına geleceği sezmiş gibi hayvanın gözleri yuvalarından uğruyor. Boynundan kan fışkıraraktan ileri atılıyor. Rüzgâra karşı sarsak birkaç adım attıktan sonra oracığa yıkılıp kalıyor. Oluk oluk kuma akan bu kanın boşa gitmesinden bir gün pişmanlık duyar mıyız, kim bilir?

Yedinci gün kum tepelerini geride bırakıyor, önümüzde uzanan donuk, kül rengi ovada boz gölgeler oluşturuyoruz. Uzakta tek tük ağaç karaltıları seçiliyor. Kılavuzumuz, «Talihimiz varmış,» diyor. «Burada mutlaka su buluruz.»

Suyu çekilmiş bir gölcüğün üzerinde olduğumuz anlaşılıyor. Bir zamanların sulak kıyılarında kırılgan, kuru, hortlaksı beyazlıkta sazlar kalmış. Kavaklar ise çoktan ölmüş. Yıllarca önce sular köklerinin uzanamadığı derinliklere çekilince kaçınılmaz sonlarına varmışlar.

Hayvanların yükünü indirerek hemen toprağı kazmaya başlıyoruz. İki ayak derinlikte yoğun bir mavi kil katmanına rastlıyoruz. Onun altında gene kum var. Daha altında ise ilkine göre gevşek sayılacak ikinci bir kil katmanı. Yedi ayak derinlikte kulaklarımın çınlamasına ve yüreğimin çarpıntısına dayanamayarak küreğimi bir başkasına vermek zorunda kalıyorum. Ötekiler çalışmayı sürdürüyorlar. Çukurdan çıkarılan toprak, uçları düğümlenmiş bir çadır bezine dolduruluyor.

On ayak kazdıktan sonra adamların ayaklarının dibinde su toplanmaya başlıyor. Tatlı su bu, hiç tuz tadı gelmiyor. Keyifle gülerek birbirimize bakıyoruz. Ne ki çok yavaş birikiyor, derine indikçe de oyuğun çevresini genişletmek gerekiyor. Acı suları dökerek tulumları tatlı suyla doldurmamız öğlen sonunu buluyor. Daha sonra tenekeyi kazdığımız çukura daldırarak atların da içmesini sağlıyoruz.

Bu arada adamlar çevredeki kavak bolluğundan yararlanarak, kilden oydukları sırt sırta iki fırının çarçabuk kuruması için kocaman bir ateş yakıyorlar. Alevler geçince korları fırınların içine alarak ekmek pişirecekler. Kız da kumda rahat yürüyebilmesi için uçlarına tahtadan yu-

varlaklar çaktığım değneklerine dayanmış, olan biteni izliyor. Güzel bir günün yarattığı yoldaşlık duygusunun yanı sıra sonraki günün dinlenmeye ayrılmış olması çeneleri gevşetiyor. Adamlar kıza takılarak ilk dostluk adımını atıyorlar. «Yanımıza gel de er ekmeği nasıl olurmuş gör,» diyorlar. Onlara gülümseyerek karşılık veriyor. Çenesi azıcık yukarı kalkıyor, bunu daha iyi görebilmek için yaptığını bir ben biliyorum. Sakınmayı elden bırakmadan fırınlardan gelen sıcaklıktan payını almak için usulca yanlarına ilişiyor. Ben ise rüzgâra karşı çadırımın duldasına yerleşerek yanımda pır pır eden gaz lambasının ışığında yol defterime olayları not ederken, bir yandan da konuşulanlara kulak misafiri oluyorum. Şakalaşma sınır boyunun kırık dökük diliyle sürüp gidiyor. Ne ki kızın laf yetiştirmede hiç de geri kalmadığını fark ediyorum. Konuşmasının akıcılığı, yanıtlamadaki hızı ve kendine güveni beni şaşırtıyor. Bundan azıcık böbürlendiğimi de söyleyebilirim. İhtiyarın kapatması olmaktan öte zeki, çekici bir genç kadın o. Belki en başında bu hafif tertip alaycı argoyu kullanmayı becerebilseydim birbirimize daha kolay ısınırdık. Oysa ona hoşça vakit geçirtecek yerde aptal gibi, sıkıntılarımla içini kararttım. Dünya dans edenlerin ve türkü söyleyenlerin olmalı. Boşuna tasalar, yersiz can sıkıntıları, gereksiz pişmanlıklar! Lambayı üfleyerek çenem yumruğuma dayalı, gözlerim ateşte, karnımın gurultusunu dinliyorum.

Yorgunluktan derin bir uykuya dalıyorum. Kız üzerimi örten ayı postunun altına girerek yanıma sokulurken uyku sersemliği içinde, «Çocuklar üşür geceleri,» diye geçiyor aklımdan. Onu kollarımın arasına alarak yeniden uyuyorum. Belki de bir süre daha sürüyor bu derin uyku. Sonra birden ayılarak elinin giysilerimin altında gezindiğini, dilinin kulağımı yaladığını duyumsuyorum. Cinsel isteklenmenin verdiği sevinçle dalgalanıyor içim. Esniyor, gerini-

yor, karanlıkta gülümsüyorum. Eli aradığını buluyor. «N'olur sanki?» diye düşünüyorum. «Sonsuzluğun ortasında yitip gitsek ne olur? Hiç değilse acı çekerek ve mutsuz ölmeyelim.» Entarisinin altında hiçbir şey yok. Bir solukta üzerindeyim. Sımsıcak, dipdiri, hazır bekliyor beni. O anda beş ay süren anlamsız çekingenlik yok oluyor. Cinsel kaygısızlığın özgür akışına kaptırıyorum kendimi.

Uyandığımda zihnimdeki boşluktan ürküntüye kapılıyorum. Büyük bir zorlukla yeniden zamana ve yere uyum sağlamaya çalışıyorum: Yatağa, çadıra, geceye, dünyaya, batıyla doğu arasında yer alan gövdeme... Kız, üzerinde bir öküz ağırlığıyla yatıyor olmama karşın, kolları gevşekçe bana dolanmış, uyuyor. Usulca yana kayarak postu düzeltiyor, kendime çekidüzen vermeye çalışıyorum. Kampı bozarak geri dönmek, yargıçlara ayrılan güneşli villada geri kalan günlerimi bir mevsimden ötekine, genç karımın kollarında uyuyarak, dizlerinin dibinde çocuklarına babalık ederek geçirmek bir an için olsun aklıma gelmiyor. Gece gençlerle kamp ateşinin çevresinde oturmamış olsaydı bana gereksinme duymayacaktı diye düşünmekten kendimi alamıyorum. Belki de kollarımın arasındayken onlardan biriyle seviştiği sanısındaydı. Bu düşüncenin içimde uyandırdığı yankılanmalara kulak veriyorum. Ama yüreğimde incindiğime ilişkin bir belirti yok. Kız hâlâ uyuyor. Elim pürüzsüz karnının üzerinde gidip geliyor, kalçalarını okşuyor. Oldu işte. Hoşnutum durumumdan. Aynı zamanda birkaç gün ayrı kalmasaydık, bunun gerçekleşmeyeceğine inanmaya da hazırım. Açık söylemek gerekirse, şu sırada sönmekte olan alevinin sıcaklığını hâlâ avuçlarımın içinde duyarken bile ondan aldığım zevk, pek derinlere inmiyor. Ona dokunduğumda yüreğim ne eskisinden daha hızlı çarpıyor ne de kanım daha fazla kaynıyor. Onunla olmamın nedeni coşkulu bir beraberlik umudu değil; hâlâ benim için bilinmez olan bambaşka şeyler. Ancak yatakta, karanlığın içinde işkencecilerinin bıraktığı izler, o çarpık ayaklar, yarı kör gözler kolayca unutulabiliyor. Yoksa kusursuz kadın mı benim aradığım? Üzerindeki izler silinmeden, es-

ki bütünlüğüne kavuşmadan ondan zevk almam olanaksız mı? Ya da — ahmak olmadığıma göre söylememde bir sakınca yok — ondaki bereler önce beni çekti de, derin bir bağlılık yaratmadığı için düş kırıklığına mı uğradım? Her ne ise, onu mu istiyorum, yoksa gövdesinin taşıdığı bir tarihin izlerini mi? Uzun süre gözlerim kopkoyu karanlığın derinliklerine takılı yatıyorum. Oysa çadırın tavanı ancak bir kol boyu uzaklıkta. Kıza duyduğum ilginin kaynağını açıklamaya yardımcı olacak hiçbir düşünce, ne de çelişkili olsa, beni rahatsız etmiyor. «Çok yorgunum galiba,» diyorum. «Ya da varsayımlarım hatalı.» Dudaklarım sözcüklere çeşitli biçimler vermek için sessizce kıpırdıyor. «Belki de varsayımlara dayanmadan, ancak yaşanarak ortaya çıkacak bir durum bu.»

Bu son önermeyi ne onaylıyorum ne de yadsıyorum. Sözcükler giderek donuklaşıyor, anlamlarını iyiden iyiye yitiriyorlar. Uzun bir günü izleyen upuzun bir gecenin ortasında iç çekerek kıza uzanıyor, ona sımsıkı sarılarak bağrıma basıyorum. Uykusunda mırıl mırıl sesler çıkarıyor. Çok geçmeden ben de uyuyakalıyorum.

Sekizinci gün mola vermek zorunda kalıyoruz. Atların durumu berbat. Sazların özsüz, kupkuru saplarını büyük bir açlıkla kemiriyorlar. Karınlarını suyla şişiriyor, ha bire osuruyorlar. Son kenevir tohumlarını da yiyip bitirdiler. Ekmeğimizden verdik doysunlar diye. Bir iki gün içinde bir otlağa varamazsak ölecekler.

Kuyumuzu ve kazdığımız toprak yığınını geride bırakarak kuzeye doğru yol alıyoruz. Kızdan başka herkes yürüyor. Atların yükünü azaltmak için geride ne bırakabilir-

sek bıraktık. Ancak ateş yakmadan soğuğa dayanamayacağımız için hâlâ çok miktarda odun taşıyorlar.

Kılavuzumuza, «Dağlar ne zaman görünecek?» diye soruyorum.

«Bir ya da iki gün sonra belki, pek bilemiyorum. Daha önce hiç geçmedim buralardan,» diyor. Gölün güney kıyısında ve çölün çevresinde avlanırmış hep. Çölün içinden geçmesi için bir neden olmamış. İçinden geçenleri açıklaması için zaman tanıyorum ona; tehlikeyle karşılaşacağımızı sanmıyor, tedirgin değil. «Sanırım iki gün sonra dağlar görünür, bir günlük yürüyüşle de eteklerine varırız.» Gözlerini kısarak ufku örten sis perdesini delmeye çalışıyor. Dağlara varınca ne yapacağımızı sormuyor.

Çakıllı düzlükten sonra kayalık bir inişe geçiyoruz. Ayaklarımızın altında uzanan yaylada öbek öbek yeşilliklerin yer aldığı bir kış otlağı uzanıyor. Atlar çılgınca öne atılıyor. Bir şeyler yediklerini görmek büyük bir iç rahatlığı.

Gece yarısı birden başımızda bir uğursuzluk dolaştığı önsezisiyle uyanıyorum. Kız da yerinden doğruluyor. «Ne var?» diye soruyor.

«Dinle bak. Rüzgâr dindi.» Postuna sarılarak arkamdan yalınayak sürünerek çadırdan çıkıyor. Solgun bir dolunayın altında her yer baştan başa karla örtülü. Kızın ayağa kalkmasına yardım ediyorum. Bir hafta boyunca kulaklarımızı patlatırcasına esen rüzgârdan sonra bu elle tutulacakmış gibi yoğun sessizlikte, kar tanelerinin indiği boşluğa gözlerimizi dikmiş, öylece duruyoruz. Öteki çadırdakiler de yanımıza geliyor, şaşkın şaşkın gülümsüyoruz birbirimize. «İlkyaz karı,» diyorum. «Bir daha yağmaz artık.» Başlarını sallayarak onaylıyorlar. Yakınımızdaki atlardan birinin silkinişi hepimizi ürkütüyor.

Karın kuşatması altındaki sıcacık çadırımızda sevişiyoruz. Kız edilgen bir uyum içinde. Başlangıçta her şey yolunda gidiyor. Yaşamın yüceliğine yürekten inanarak büyük bir istekle sarılıyorum ona. Ancak yarı yolda ilgimi yitiriyorum, sevişmemiz tavsıyor. Önsezilerimde yanıldığım

anlaşılıyor. Gene de kollarımda hemencecik uyuyuveren bu kız yüreğimi ısıtıyor. Bir başka zaman, diyorum kendi kendime. Eğer olmazsa da, pek üzüleceğimi sanmıyorum.

⁂

Çadırın ağzındaki yarıktan biri bana sesleniyor. «Yargıç Bey, Yargıç Bey, uyanın!»

Uykuyu fazlaca kaçırmışım anlaşılan. Sessizlikten olacak, diye geçiriyorum aklımdan, sessizlik bizi uyuşturdu galiba.

Çadırdan gün ışığına çıkıyorum. Beni uyandıran adam kuzeydoğuyu göstererek, «Hava bozacak,» diyor.

Karlı ovanın üzerinden kapkara, dev gibi bir dalga yuvarlanarak bize doğru geliyor. Millerce uzakta olmasına karşın, yaklaştıkça toprağı emip, yuttuğu görülüyor. Yerkabuğu kara bulutların içinde yok olmuş. «Kasırga geliyor,» diye bağırıyorum. Böyle korkunç bir şey görmedim, bugüne değin. Adamlar çadırı toplamak için koşuyorlar. «Atları getirin, bağlayalım onları.» İlk dalgası geldi bile. Karlar döne döne uçuşmaya başladı.

Kız yanı başımda değneklerine dayanmış duruyor. «Görebiliyor musun?» diyorum. Kendine özgü yanpiri bakışıyla görmeye çalışarak başını sallıyor. Adamlar ikinci çadırı sökmeye koyuluyorlar. «Kar iyi bir belirti değilmiş meğer.» Yanıt gelmiyor kızdan. Yardım etmem gerektiğini bilmeme karşın gümbür gümbür üzerimize gelen kara duvardan gözlerimi ayıramıyorum. Rüzgârın hızı artıyor. Nerdeyse ayaklarımız yerden kesilecek. Alışkın olduğumuz uğultu yeniden kulaklarımızda.

Kendime gelerek ellerimi çırpıyor, «Haydi, haydi,» diye bağırıyorum. Adamlardan biri diz üstü çökmüş çadır bezlerini katlıyor, keçeleri dürüyor, şilteleri birbirinin üzerine koyuyor. Ötekiler atları getiriyor. Kıza, «Otur,» diye sesleniyor, sonra kendimi toplayarak adamlara yardıma koşuyorum. Fırtına az önceki kara duvar değil artık. Kum,

kar ve tozdan oluşmuş bir burgaç. Birden kuduran rüzgârın şapkamı kafamdan almasıyla kendimi yerde buluyorum. Ne var ki kulaklarını kısmış, gözleri yuvalarından uğramış kaçmakta olan atlardan biri beni yere yıkan. «Yakalayın onu,» diye bağırıyorum. Sesim sanki bir fısıltı, kimselere duyuramıyorum. At bir hayalet gibi gözden yitiyor. Aynı anda çadır havalanarak göğe doğru yükseliyor. Keçelerin üzerine kapanarak onları uçmaktan alıkoymaya çabalarken kendi kendime sövüyorum. Dört ayak yürüyerek keçeleri çeke çeke kıza doğru ilerliyorum. Akıntıya karşı yüzmeye benziyor bu. Gözlerim, burnum, ağzım kumla doldu, soluk almakta güçlük çekiyorum.

Kız kollarını kanat gibi açarak atların boynuna atmış, öylece duruyor. Onlarla konuşuyormuş gibi bir hali var. Hayvanların gözleri deli deli bakıyor ama, duruşları dingin. Elimle gökyüzünü göstererek, «Çadırımız uçtu,» diye bağırıyorum. Yüzünü bana dönüyor. Şapkasının üzerine kâra bir başörtüsü sarmış. «Çadır uçtu,» diye yineliyorum avazım çıktığı kadar. Kafasını sallıyor.

Tam beş saat, odun yığınının ve atların arkasına sinerek, rüzgârın kar, buz, yağmur ve kum saldırısına karşı korunmaya çalışıyoruz. Kemiklerimiz soğuktan sızlıyor. Atların böğrü buz tutmuş. Hayvanlarla insanlar birbirine sokulmuş, sıcaklıklarını bölüşerek yaşamak için direniyorlar.

Derken öğle üzeri, sanki bir yerlerde bir kapı kapanmışçasına, rüzgâr diniyor. Sessizliği yadırgayan kulaklarımız çınlamaya başlıyor. Uyuşan kollarımızla bacaklarımızı kımıldatmalı, üstümüzü başımızı temizlemeli, hayvanları yüklemeli, damarlarımızdaki kanın yeniden devinimini sağlamak için ne gerekirse yapmalıyız. Ne var ki sığınağımızda bir süre daha yatmaktan başka bir isteğimiz yok. Uğursuz bir uyuşukluk içindeyiz. «Haydi arkadaşlar artık yükleyelim atları,» derken sesim boğazımı tırmalıyor.

Yerde oluşan tümseklerden kum altında kalan eşyamızın yeri belli oluyor. Ama rüzgârın estiği yönde yaptığımız tüm aramalara karşın çadırımızı bulamıyoruz. Ayakta durmakta güçlük çeken atları yüklüyoruz. Şu anda üzerimize

buzdan bir tabut gibi çöken soğuğun yanında fırtınanın soğuğu hiç kalıyor. Soluklarımız kırağıya dönüşüyor. Çizmelerimizin içinde ayaklarımız buz tutuyor. Önden giden at sarsak adımlarla yalpaladıktan sonra art ayaklarının üzerine çöküyor. Taşıdığı odunları yere indirerek sopa zoruyla ayağa kaldırıyor, yürümesi için ha bire kırbaçlıyoruz. Korkulu bir mevsimde, güvensiz bir kılavuzla çetin bir yolculuğa atıldığım için lanetler yağdırıyorum kendime.

Onuncu gün: Hava biraz daha ılık, gök daha açık, rüzgâr daha yumuşak. Düzlükte iyi kötü yol alırken, kılavuzumuz, «Dağlar,» diye bağırıyor. Bu söz yüreğimi oynatıyor. Ama gördüğü dağ filan değil, birtakım insan karaltıları, atlılar... Barbarlardan başkası olabilir mi? Yürüyemeyen atının başını çekerken kıza, «Nerdeyse geldik,» diyorum. «İlerde birileri var. Çok geçmeden kim olduklarını öğreniriz.» Son günlerin yükü birden kalkıyor omuzlarımdan. Öne geçerek adımlarımı hızlandırıyor, uzaktaki minicik karaltılara doğru yöneliyorum.

Yaklaşık yarım saat yürüdükten sonra hâlâ aradaki uzaklığı kapatamadığımızı fark ediyorum. Biz ilerledikçe onlar da ilerliyor. Bize aldırdıkları yok, diye geçiyor aklımdan. Ateş mi yaksak acaba? Ne ki biz durunca onlar da duruyor, yürürsek yürüyorlar. Bizim yansımamız bunlar. Bir ışık oyunu mu bu?... Arayı bir türlü kapatamıyoruz. Ne zamandan beri izliyorlar bizi? Yoksa bizim onları izlediğimizi mi sanıyorlar?

«Durun,» diyorum adamlara, «onlara yetişmeye çalışmanın anlamı yok. İçimizden biriyle görüşmeye razı olurlar mı bakalım.» Kızın atını alarak tek başıma yabancılara doğru ilerliyorum. Kısa bir süre kuşkulu bir bekleyiş içinde oldukları yerde duruyorlar. Sonra geri çekilmeye başlıyor, toz perdesinin ardında titrek gölgelere dönüşüyorlar. Atımda onlara yetişecek güç yok. Peşlerine düşmek-

ten cayarak attan iniyor, arkadaşlarımın gelmesini bekliyorum.

Atların gücünü tüketmemek için yürüyüşleri giderek iyice kısalttık. Sert toprak düzlükte yaklaşık altı mil yürüdükten sonra ikindi vakti kâmp kuruyoruz. Atlılar görüş alanımızın içindeler hep. Ot adına ne bulurlarsa yiyebilmeleri için atları salıyor, sonra onları çadıra yakın bir yere bağlayarak başlarına bir de nöbetçi dikiyoruz. Karanlık çöküyor, puslu gökyüzünde yıldızlar titreşiyor. Kamp ateşinin çevresinde tembel tembel uzanmış sıcaklığın tadını çıkarıyor, sızlayan eklemlerimizi dinlendiriyor, aynı çadırın içine sıkışmayı olabildiğince geciktiriyoruz. Kuzeyde bir başka ateş gördüğüme kalıbımı basarım. Oysa arkadaşlara göstermek istediğimde zifiri karanlık gecede hiçbir ışık belirtisi bulamıyorum.

Adamların üçü de dışarda yatmaya talip oluyorlar. Özverileri duygulandırıyor beni. «Birkaç güne kalmaz, havalar ısınır, o zaman yatarsınız,» diyorum. İki kişilik çadırda gövdelerimiz birbirine değerek tedirgin uyuyoruz. Kız hanım hanımcık en uçta yatıyor.

Tan atmadan uyanarak kuzeye bakıyorum. Gündoğumunun pembeleri, eflatunları altına dönüşürken dümdüz uzanan ovada benekler yeniden cisimleşiyor. Üç değil artık, sekiz, dokuz, on, belki de on iki tane.

Bir sopanın ucuna taktığım beyaz gömlekten bayrakla yabancılara doğru ilerliyorum. Rüzgâr dindi, hava açık. At sırtında giderken sayıyorum: Bir tepenin yamacında on iki karaltı ve çok gerilerde dağların varlığına işaret eden belli belirsiz bir mavilik. Ben onları izlerken karaltılar devinime geçiyor. Karıncalar gibi peş peşe tepeye tırmanıyorlar. Dorukta duruyor, bir toz burgacının içinde bir an yittikten sonra yeniden görünüyorlar. Ufukta on iki atlı. Omzumda beyaz bayrakla ilerliyorum. Gözümü onlardan ayırmamama karşın, ne zaman gözden yitirdiğimi anımsayamıyorum.

Yol arkadaşlarıma, «En iyisi onları görmezden gelmek,» diyorum. Hayvanlarımızı yükleyerek dağlara vuruyoruz. Gerçi her gün yükleri biraz daha azalıyorsa da, hayvanlar

bir deri bir kemik. Onları kırbaçlamak zorunda kalışımız içimizi sızlatıyor.

Ayın belli dönemine giren kız kanıyor. Saklaması olanaksız. Arkasına gizleneceği en ufak bir çalılık bile yok. Özel yaşamının gizliliğini koruyamıyor. Canı sıkkın; adamların da keyfi kaçtı. Bildik öyküdür bu, kadının adet görmesi ekine de, atlara da, ava da uğursuzluk getirir. Herkes somurtuyor. Atlara yaklaşmasını istemiyorlar; olur mu hiç? Yemeğe el sürmesin, diyorlar. Kızcağız utancından gün boyu kimseye yaklaşmıyor. Akşam yemeğinde de yanımıza gelmiyor. Yemeğimi yedikten sonra bir tas kuru fasulye ile bir tabak lokma alarak çadıra götürüyorum.

«Bana öteberi taşıman doğru olmaz belki. Çadırda bile kalmamalıyım ama gidecek yerim yok,» diyor. Yalnız bırakılmasına ilişkin durumu tartışmıyor.

Adamlara onunla aynı çadırda yatmaları için ısrar etmek boşuna. Ateşi söndürmeden sürekli nöbet değiştirerek dışarda uyuyorlar. Kızla aynı yatağı paylaşmakla kendimi kirlettiğimden, adamları hoşnut etmek için, sabah olunca küçük bir arınma töreni düzenliyorum. Bir değneğin ucuyla kuma bir çizgi çektikten sonra kızı çizginin öte yanına geçiriyor, hem kendi ellerimi hem de onun ellerini yıkıyorum. Bu iş bitince çizginin üzerinden atlayarak kampa dönüyoruz. «Bu işi yarın da yapmak zorunda kalacaksın,» diye mırıldanıyor. Yolda geçen bu on iki günde, aylardır aynı odada yaşayarak edinemediğimiz bir yakınlık kuruldu aramızda.

Dağların eteklerine ulaştık. Yabancı atlılar çok uzaklarda kuru bir ırmağın kıvrım kıvrım yatağında ilerliyorlar. Onlara yetişmek için çabalamaktan caydık. Bizi izler gibi yaparken, yönlendirdiklerini anlamış bulunuyoruz artık.

Sarp dağ yollarında ağır ağır ilerliyoruz. Dinlenmek için dursak da, ırmağın kıvrımlarında yabancıları gözden yitirsek de, artık kaçacaklarından kaygı duymuyoruz.

Atlara onca dil dökerek, ite kaka tırmanmayı başardığımız bir yamaçta ansızın yabancıların tepesinde buluyo-

ruz kendimizi. Belki on iki, belki de daha fazla adam uzun yeleli atlarının sırtında, koyun postundan gocukları ve külahlarıyla kayaların ardındaki bir sel yatağından çıkıyorlar. Çekik gözlü, rüzgârdan kavrulmuş yanık tenli, etten kemikten barbarlar bunlar, bu toprakların insanları. At teri, is, yarı tabaklanmış deri kokusunu duyumsayacak yakınlıktayım. İçlerinden biri nerdeyse bir adam boyundaki çiftesinin namlusunu göğsüme dayıyor. Yüreğim ağzımda, «Yapma,» diye fısıldıyorum. Büyük bir ihtiyatla atımın dizginlerini bırakarak boş ellerimi gösteriyorum. Ağır ağır sırtımı dönerek dizginleri topluyor, taşlık yamaçtan, kaya yuvarlana, otuz ayak ötedeki arkadaşlarımın yanına iniyorum.

Barbarlar az yukarıda gökyüzüne karşı bir dizi oluşturuyorlar. Yüreğimin gümbürtüsünden, atların solumasından, rüzgârın dinmeyen uğultusundan başka ses yok. İmparatorluğun sınırlarının dışındayız artık. Hafife alınacak bir durum değil bu.

Kızın attan inmesine yardım ediyorum; «Beni iyi dinle,» diyorum. «Onlarla görüşmen için seni yanlarına götüreceğim. Değneklerini al, toprak gevşek, başka yol da yok. Konuştuktan sonra ne yapmak istediğine karar verirsin. Onlarla gitmek istersen, seni ailene götüreceklerse, git. Bizimle kalmak istersen, birlikte geri döneriz. Anlıyor musun, karar senin.»

Başını sallıyor. Öyle tedirgin ki.

Kolumu beline sararak taşlık yamaca tırmanmasını kolaylaştırıyorum. Barbarlarda kımıltı yok. Uzun namlulu üç tüfekten başka hepsi bildiğimiz bodur yaylarla silahlı. Tepeye vardığımızda azıcık geri çekiliyorlar.

Soluk soluğa, «Görebiliyor musun?» diye soruyorum.

Uyarıya karşılık vermeyen o tuhaf, yanpiri bakışıyla, «Pek göremiyorum,» diyor.

«Kör, kör nasıl denir?»

Söylüyor. Barbarlara dönerek, gözkapaklarıma dokunuyor, «Kör!» diyorum. Tepki göstermiyorlar. Atın iki kulağı arasına yerleşmiş duran tüfeğin namlusu hâlâ üzerim-

de. Sahibinin gözlerinde keyifli pırıltılar çakıyor. Sessizlik uzuyor.

«Konuş onlarla,» diyorum. «Buraya neden geldiğimizi açıkla, geçmişini anlat. Olduğu gibi söyle her şeyi.»

Yan bakışıyla azıcık gülümseyerek, «Gerçekten ne var ne yok hepsini anlatmamı istiyor musun?»

«Gerçeği söyle, başka ne var söylenecek...»

Dudaklarındaki gülücük silinmeden başını sallıyor. Suskunluğunu sürdürüyor.

«Ne söylersen söyle. Seni buralara getirdikten sonra, tüm içtenliğimle kente dönmeyi diliyorum. Sen istersen eğer.» Sımsıkı yakalıyorum kolunu. «Anlıyor musun, başka bir şey istediğim yok.»

«Niçin?» sözcük ölümcül bir yumuşaklıkla dökülüyor dudaklarından. Ta başlangıçtan beri yanıtını bulamadığım bu sorunun beni bunalttığını biliyor. Tüfekli adam ağır ağır üzerimize doğru geliyor. Kız kafasını sallıyor: «Hayır, oralara geri dönmek istemiyorum.»

Düşe kalka yokuşu iniyorum. «Ateş yakıp çay demleyin, burada konaklayacağız,» diyorum adamlara. Kızın çavlanı andıran konuşması rüzgâr yüzünden kesik kesik geliyor kulağıma. Değneklerine abanmış durmadan anlatıyor. Atlarından inen barbarlar çevresini almış. Tek sözcüğünü bile anlayamıyorum söylediklerinin. «Ne yazık,» diye geçiriyorum içimden; o upuzun, bomboş gecelerde bana ana dilini öğretseymiş keşke... İş işten geçti artık.

Heybemden kentten getirdiğim iki gümüş tabletle bir top ipekli kumaş çıkartıyorum. «Bunlar sana. İpeğin yumuşaklığını, tabletlerin üzerindeki iç içe geçmiş balık ve yaprak kabartmalarını duyumsaması için elini tutarak dokunduruyorum. İçinde ne olduğunu bilmediğim küçük çıkınını da beraberimde getirdim. Yere bırakıyorum onu. «Sana eşlik edecekler mi gideceğin yere dek?»

Başını sallıyor. «Yazın ortalarına doğru varacağımızı

söylüyorlar. Bir de at istiyorlar benim için.»

«Önümüzde uzun ve çetin bir yol olduğunu anlat onlara. Atların ne durumda olduğunu görüyorlar. Sor bakalım bize bir at satarlar mı? Gümüş veririz karşılığında.»

Ben beklerken dediklerimi yaşlı adama aktarıyor. Arkadaşlarının yere inmesine karşın o kocaman tüfeğiyle hâlâ at sırtında. Üzengiler, eğer, dizgin, yular, tümü kemik, deri ve yakarak kavileştirilmiş ağaçtan yapılma. Sırımla dikilmiş ne varsa. Maden hiç girmemiş yaşamlarına. Doğma büyüme süt ve etle beslenmiş bu insanlar yalnızca yün ve hayvan postunu biliyorlar. Pamuğun o güzelim yumuşaklığına yabancı, hoş kokulu yemişlerin ve tahılın üstün niteliklerinden habersizler... İmparatorluğun yayılması sonucu dağlara sürülen işte bu insanlar. Kuzeylilerle kendi topraklarında, eşit koşullar altında daha önce hiç karşılaşmamıştım. Zaman zaman kente alış verişe gelen, ırmak boyunda çadır kuran ve bir de Joll'un biçare tutsaklarından başka barbar tanımadım. Bugün burada bulunmak bir yanıyla ne denli önemliyse, bir başka yanıyla da o denli utanılası. Gün gelecek insanlar benim yazılı tabletlerim ve kuş yumurtalarımın yanı sıra bu adamların el oyması ok başlarını, süslü bıçak saplarını, tahta tabaklarını koleksiyonlarına katacaklar. Bir arabulucu, İmparatorluğun kuzu postuna bürünmüş sırtlanıyım ben. Geçmiş ile geleceğin insanları arasındaki örselenmiş ilişkileri, bağışlanma dileğiyle, özsuyunu sömürdüğümüz bir bedeni geri vererek onarmaya çalışıyorum.

«Olmaz,» diyor.

Küçük gümüş çubuklardan birini heybemden çıkararak uzatıyorum. «Ata karşılık bunu vereceğimi söyle.»

Adam atından sarkarak ışıldayan çubuğu alıyor, dişlerinin arasında sıkıyor, sonra koynuna atıyor.

Kız açıklıyor, «Gümüş el koymadığı atın karşılığıymış. Benim atıma dokunmuyor. At satmayı da kabul etmiyor.»

Sabrım nerdeyse taşacak ama öfkelenmek neye yarar! Kız gidiyor artık, gitti sayılır aslında. Benim için gerçekten ne değer taşıdığını anlamak için yüz yüze, yüreğimin tit-

reşimlerine kulak verebileceğim son fırsat bu. Biliyorum ki bundan sonra onu anı dağarcığımdan yararlanarak, ne olduğu bellisiz isteklerimin doğrultusunda yeniden biçimlendirmeye başlayacağım. Yanağına dokunuyor, elini avcuma alıyorum. Gün ortasında, bu ıssız dağ yamacında ne geceler gecesi beni bedenine çeken sersemletici kösnüllükten, ne de yol boyunca sürdürdüğümüz sevgi dolu arkadaşlıktan iz bulabiliyorum. Sadece bir boşluk, bu boşluğun yarattığı bir kimsesizlik duyuyorum. Sıktığım elden hiçbir uyarı gelmiyor. Karşımda geniş ağızlı, perçemleri alnını örten tıknaz bir kız var, omzunun üzerinden gökyüzüne bakıyor. Mutsuz bir konukluktan sonra gurbetten baba ocağına dönmekte olan bir yabancı. «Hoşça kal,» diyorum. «Hoşça kal,» diye karşılık veriyor. Onun sesi de benimki gibi duygudan yoksun. Ağır ağır yamaçtan inmeye başlıyorum. Düzlüğe vardığımda atlıların kızın değneklerini alarak atına binmesine yardım ettiklerini görüyorum.

⁂

Görünüşe bakılırsa ilkyaz geldi sayılır. Hava çiçek kokularıyla yüklü, yeni sürgünler boy veriyor yer yer. Bıldırcın sürüleri birbirini kovalıyor. Yurdumuzdan iki hafta önce değil de şu sıralar çıksaydık, daha hızlı yol alabilecek ve yaşamımızı böylesine tehlikeye atmamış olacaktık. Ne var ki barbarları bulma şansını yakalayabilecek miydik o zaman? Öyle sanıyorum ki şimdi çadırlarını dürüyor, arabalarını yüklüyor, kırbaç zoruyla sürülerini toplayarak ilkyaz göçüne hazırlanıyorlardır. Adamlarımın beni suçladıklarının farkındayım ama bu tehlikeyi göze almak zorundaydım. «Bu kış kıyamette bizi buralara sürükledi,» dediklerini duyar gibiyim. «Başından razı olmamalıydık.» Ya şimdi, önceden çıtlattığım gibi bir iyi niyet gezisi yerine, barbarların geride bıraktıkları hiç de önem taşımayan bir tutsağa, bir kadına, üstelik de yargıç beyin yosmasına eşlik etmek için buralara getirildiklerini anlayınca ne düşünüyorlardır acaba?

Geldiğimiz yoldan geri dönmeye çalışıyor, yıldızların yol göstericiliğine güveniyoruz. Rüzgâr arkadan esiyor, hava eskisine göre daha ılık, atların yükü azalmış, nerede olduğumuzu da bildiğimize göre hızlı yol almamak için bir neden yok. Oysa daha ilk mola verdiğimiz akşam bir engelle karşılaşıyoruz. Ateşin yanına çağrıyorlar beni. Genç askerlerden birini başını ellerinin arasına almış, kara kara düşünür buluyorum. Çizmelerini çıkarmış, dolaklarını çözmüş.

Rehberimiz, «Bakın ayağına ne olmuş!...» diyor.

Sağ ayak şişmiş, yangılı. «N'oldu?» diye soruyorum delikanlıya. Ayağını uzatarak kan ve irin içindeki topuğunu gösteriyor. İrin kokusu kirli dolakların kokusunu bastırıyor.

«Ne zamandan beri bu durumda ayağın?» diye bağırıyorum. Yüzünü kaçırıyor benden. «Neden haber vermedin? Ayaklarınızı temiz tutmanız, dolaklarınızı iki günde bir değiştirerek yıkamanız, çatlaklara merhem sürerek sarmanız için sürekli uyarmadım mı sizi? Nedeni vardı bu öğütlerin. Ayağın bu durumdayken nasıl yürüyeceksin?»

Sesini çıkarmıyor. Arkadaşı sesini alçaltarak, «Bize engel olmamak için belli etmedi,» diyor.

«Bize engel olmamak içinmiş, şimdi onu kente varana dek taşımak zorundayız,» diye bağırıyorum. «Çabuk su kaynatın. Ayağını iyice temizleyip sarın. Ona göz kulak olun.»

Aklımdan geçirdiğim doğrulanıyor. Sonraki gün çizmesini giymesine yardım ederlerken, acısını gizleyemiyor. Sargılı ayağı bir torbaya sokularak bağlandıktan sonra düzgün yolda tek ayağının üzerinde sekerek gidebilse de, çoğu zaman ata binmesi zorunlu oluyor.

Bu yolculuk sona erince hepimiz rahat bir soluk alacağız. Her gün birbirimizin suratını görmekten bıktık usandık.

Dördüncü gün bir lagün yatağına giriyoruz. Güneydoğu yönünde birkaç mil ilerledikten sonra, su çıkarmak için kuyu kazdığımız, çıplak kavak kümelerinin yer aldığı eski konaklama yerimize varıyoruz. Yolun en çetin bölümüne

başlamazdan önce güç toplamak için bir günlüğüne mola veriyoruz. Son kalan kuru fasulyeleri haşlıyor, gözleme pişiriyoruz.

Adamlardan uzakta duruyorum. Alçak sesle konuşuyor, yanlarına yaklaştığımda susuyorlar. Yolculuğun başındaki coşku uçup gitti. Boş laflara kanıp gelmiş olmaktan ya da aynı yoldan geri dönmekten dolayı duyulan düş kırıklığı değil bu sadece. Kızın varlığı, erkekleri, cinselliklerini dışa vuran yoldaşça bir yarışmaya itmişti. Oysa şimdi ister istemez öfkeleri ve can sıkıntıları onları böyle çılgın bir yolculuğa sürüklediğim için bana, yürümemekte inat eden atlara, ağrıyan ayağı yüzünden hızlarını kesen arkadaşlarına, taşımak zorunda kaldıkları akıl almaz ağırlıktaki yüklere, hatta kendilerine yöneliyor. Gerilim içinde üç kişiyle aynı çadırın boğucu havasını paylaşmaktansa, yatağımı ateşin yanına, yıldızların altına sererek onlara öncülük ediyorum. Sonraki gece kimse çadır kurma önerisinde bulunmuyor. Hepimiz dışarıda uyuyoruz.

Yedinci gün tuz tarlaları başlıyor. Atlardan birini daha yitiriyoruz. Fasulyeden ve hamur tatlılarından bıkan adamlar ölen atın etine göz koyuyorlar. Kesmeleri için izin vermekle birlikte eylemlerine katılmıyorum. «Ben atlarla önden gideyim,» diyorum. Varsın şölenlerinin tadını çıkarsınlar. Atı parçalarken benim boynumu vurduklarını, barsaklarımı deştiklerini, kemiklerimi kırdıklarını düşlemelerine neden engel olayım... Belki daha dostça davranırlar işleri bitince.

Yapmaya alışkın olduğum tekdüze işleri, yaklaşan yazı, düş dolu ikindi şekerlemelerini, ceviz ağaçlarının altında delikanlılar çay ve limonata dağıtırken eş dostla sürdürülen akşam sohbetlerini, alanda ikişer üçer kırıtarak gezen evlenmeye aday cilveli kızları özlemle anıyorum. Öbüründen ayrılalı ancak birkaç gün geçmiş olmasına karşın, yüzünün belleğimde katılaşarak donduğunu, sanki kendi salgısıyla oluşturduğu bir kabuğun içine kapandığını sezinliyorum. Tuz tabakasının üzerinde isteksiz adımlarla ilerlerken böylesine uzun ve yabancı bir diyardan gel-

miş bu kızı sevmiş olmaktan dolayı bir an için şaşkınlık duyuyorum. Artık alışık olduğum çevrede rahat içinde yaşamak, kendi yatağımda ölmek ve tabutumun arkasından birkaç eski dostun gelmesini istemekten başka hiçbir dileğim yok...

***

On mil öteden gözlem kulelerinin gökyüzüne karşı duran sivri karaltılarını seçebiliyoruz. Gölün güneyinden geçen yoldan bile kent duvarlarının aşı boyası çölün boz renginden ayırt edilebiliyor. Dönüp ardımdan gelen adamlara bakıyorum. Onlar da adımlarını hızlandırdılar. Coşkularını zor tutuyorlar. Üç haftadır ne yıkandık ne de giysilerimizi değiştirdik. Leş gibi kokuyoruz. Derimiz kurudu, yanık yüzlerimizde güneşin ve rüzgârın oluşturduğu derin çizgiler var. Bitkiniz ama, başlarımızı dik tutuyoruz. Ayağı yaralı delikanlı bile göğsünü şişirmiş, koltuk değneklerine abanarak seke seke ilerliyor. Daha beteri olabilirdi, kim bilir... Daha iyisi de olabilirdi belki. Ama beterin beteri olmadı diye geçiriyorum aklımdan. Karınları tıka basa bataklık sazıyla dolu olan atlar bile yaşama yeniden kavuşmuş görünüyorlar.

Tarlalarda ilkyazın taze sürgünleri çıkmış şimdiden. Uzaklardan bir borozanın belli belirsiz sesi geliyor. Kentin kapısından bizleri karşılamak için çıkan atlıların tolgaları güneşin yansımalarıyla ışıldıyor. Korkuluktan farkımız yok. Keşke kente birkaç mil kala adamları üniformalarını giymeleri için uyarsaydım. Gözüm atlılarda. Doludizgin havaya ateş ederek, naralarla yanımıza yaklaşmalarını bekliyorum. Ne ki davranışları son derece ağır ve ciddi. Hiç de bizi karşılamak için yola çıkmışa benzemiyorlar. Çocuklar bile takılmamış peşlerine. İkiye ayrılarak çevremizi sarıyorlar. Bir tek tanıdık yüz yok aralarında. Bakışları donuk. Sorularımı yanıtlamaya gerek duymadan, bize tutsakmışız gibi davranarak kentin kapısından içeri sokuyorlar. Ancak alandaki çadırları görüp de dolaylarındaki devinim ve uğultunun ayrımına varınca aklımız başımıza geliyor: Ordu gelmiş, barbarlara karşı yürütülecek saldırının hazırlığı içinde.

IV

Duruşma salonunun arkasında bulunan odamdaki masamda bir adam oturuyor. Onu önceden görmüşlüğüm yok. Ama leylak moru ceketinin yakasındaki işaretten Üçüncü Şube'ye bağlı bir güvenlik görevlisi olduğunu anlıyorum. Yanı başında pembe şeritle bağlı kahverengi bir dosya yığını duruyor. Bir tanesini önüne açmış, hepsi de eski dosyalar, son elli yılın vergi ve haciz kayıtları. Gerçekten inceliyor olabilir mi bunları? Ne arıyor acaba? Soruyorum: «Size yardımcı olabilir miyim?»

Aldırış etmiyor bana. İki yanımda dikilen askerler odun gibi kaskatı duruyorlar. Yakındığım filan yok. Haftalarca çölde kaldıktan sonra bu aylaklık rahatsız etmiyor. Üstelik Şube ile aramdaki yapay dostluğun sona ereceğine ilişkin belli belirsiz bir sevinç de duymuyor değilim.

«Albay Joll'la görüşebilir miyim?» diye soruyorum. Boş atıp dolu tutmak niyetim. Joll burdaysa söyler mi bana?

Yanıt vermeden dosyayı inceliyormuş gibi yapıyor. Güzel mavi gözleri, sütbeyaz düzgün dişleri olan yakışıklı bir adam. Yatakta oturmuş, yanındaki kıza gelişkin kaslarını göstererek onun hayranlığı karşısında böbürlenişini gözümün önüne getiriyorum. Bedeninin ritmik uyumundan habersiz, onu makine gibi kullanan bir adam. Birkaç saniye sonra, yakışıklı, devinimsiz yüzündeki duru gözlerini ba-

na dikeceği zaman, bir aktörün yüzünü gizleyen maskenin ardından bakarcasına beni izleyeceğini biliyorum.

Başını dosyadan kaldırıyor. Tıpkı düşündüğüm gibi... «Neredeydiniz?» diye soruyor.

«Uzun bir yolculuğa çıkmıştım. Geldiğinizde konukseverlik gösteremediğim için üzgünüm. Ama artık döndüm. Emrinizdeyim.»

Omzundaki işaretlerden gedikli subay olduğu anlaşılıyor. Üçüncü Şube'de bir gedikli subayın işi ne? Beş yıl boyunca eline düşene eziyet ve işkence ettiğini, yürürlükte olan yasa ve kuralları, sıradan güvenlik görevlilerini küçümsediğini, benim alışkın olduğum saygılı konuşma diline karşı tiksinti duyduğunu kestirmek zor değil. Belki de haksızlık ediyorum. Başkentten ayrılalı öyle çok zaman geçti ki...

«Düşmanla işbirliği ederek vatana ihanet ettiniz,» diyor.

Sonunda baklayı ağzından çıkardı: 'İşbirliği ederek vatana ihanet.' Kitaptan alınmış bir tümce sanki.

«Burada barış içinde yaşıyoruz,» diyorum. «Düşmanımız yok.» Susuyor. «Yanılıyor olabilirim. Biz düşmanlık etmedikçe...»

Beni anladığını sanmıyorum. «Yerliler bize savaş açtı,» diyor. Yaşamı boyunca bir kez olsun bir barbarla karşılaştı mı acaba?

«Neden onlarla ilişki kurdunuz? Görevinizi bırakmak için kimden izin aldınız?»

Kışkırtmasına kulak asmıyorum. «Özel bir sorun bu,» diyorum. «Bana inanmanızı isterim. Tartışmaya girmek niyetinde değilim. Ancak Bölge Yargıçlığı görevinden de elini kolunu sallaya sallaya ayrılınmayacağını bilirim.»

İki nöbetçinin arasında götürülürken adımlarımın tüy gibi hafiflediğinin ayrımına varıyorum, «Acaba yıkanabilir miyim?» diye soruyorum. Beni duymuyorlar bile. Aldırma gitsin...

Mutluluğumun nereden kaynaklandığını biliyorum: İmparatorluğun bekçileriyle sözleşmem son buldu. Karşı kamp-

ta yerimi aldım. Zincir kırıldı. Özgür bir insanım bundan böyle. Gülmek hakkım değil mi? Ama tehlikeli bir mutluluk bu! Kurtuluşu kazanmak bu denli kolay olmamalı. İlkeli bir karşı çıkış sayılır mı benimki? Yeni barbarlardan birinin masama el koyarak kâğıtlarımı karıştırması değil mi böyle bir tepkinin doğmasına yol açan başlıca neden? Ya şu anda duraksamadan harcamaya hazır olduğum özgürlüğün benim için bir değeri var mı? Geçen yılın sınırsız özgürlüğünün tam anlamıyla tadını çıkardım mı? Şimdiye dek hiç sahip olmadığım ölçüde bana ait olan yaşamımı her adımda yenileyebildim mi? Örneğin kızı ister karım, ister cariyem, ister kızım, ister tutsağım yapmakta özgürdüm. Canım isterse hepsi birden olur, istemezse hiçbiri olamazdı. Çünkü ona karşı hiçbir sorumluluğum yoktu, ancak zaman zaman duygularımın etkisi altında kalıyordum. Bu türden bir özgürlüğün boğuntusuna karşın, tutukluluk kurtuluş değil de nedir? Benim direnişimin yiğitlikle ilgisi yok, bir an bile aklımdan çıkmamalı bu.

Geçen yıl kışlada sorgulamanın yapıldığı odaya alıyorlar beni. Orda yatan askerlerin yatakları, yorganları kapının önüne yığılırken bir kenarda bekliyorum. Hâlâ üstlerini başlarını değiştirmemiş olan benim üç adam ne olduğunu anlamak için merakla mutfaktan dışarı çıkıyorlar. «Ne yiyorsunuz?» diye bağırarak soruyorum. «İçeri tıkılmadan bana da bir şeyler getirin bari.» İçlerinden biri sıcak irmik çorbası dolu çanağını uzatarak, «Buyur, iç,» diyor. Nöbetçiler içeri girmem için uyarıyorlar. «Bir dakika,» diyorum. «Yatağımı getirsinler, bir daha sizi rahatsız etmem.» Güneşli bir köşede kıtlıktan çıkmış gibi kaşıkladığım çorbayı bitirmemi bekliyorlar. Ayağı yaralı delikanlı gülümseyerek bir fincan çay uzatıyor. «Sağol,» diyorum ona. «Kaygılanmayın sakın. Size bir şey yapamazlar. Verilen buyruklara uydunuz hepsi o kadar.» Yatağım ve koltuğumun altındaki ayı postuyla hücreme giriyorum. Mangalın bulunduğu yerin arkasındaki duvarda hâlâ is izleri duruyor. Kapının örtülmesiyle karanlık çöküyor.

Duvarın öte yanından gelen kazma seslerine, uzaklar-

daki trafik uğultusuna, işçilerin bağırıp çağırmasına aldırmadan bir gün bir gece deliksiz uyuyorum. Düşümde gene uçsuz bucaksız bir çölde bilinmez bir hedefe doğru ayaklarımı sürüye sürüye ilerliyorum. Uyanınca içimi çekiyor, kuruyan dudaklarımı dilimle ıslatıyorum. Yemeğimi getiren gardiyana, «Bu gürültü nedir?» diye soruyorum. «Kışlanın güney duvarındaki evleri yıkıyorlar,» diyor. «Kışlayı genişleterek doğru dürüst hücreler yapacaklar.» «Desene, uygarlığın kara çiçeği açmak üzere.» Bir anlam veremiyor dediklerime.

Pencere yok. Duvarın tepesinde bir delik var sadece. Ne ki birkaç gün sonra gözüm odanın karanlığına alışıyor. Sabah akşam yemek getirildiği zaman kapıdan giren ışıktan gözlerimi korumaya çalışıyorum. Uyanarak yatağımda ilk kuş cıvıltılarını dinlediğim, baca deliğinin karesinden karanlığın kumru grisi bir aydınlığa dönüşmesini izlediğim sabahın ilk saatlerini çok seviyorum.

Askerlere çıkan tayından yiyorum. İki günde bir kışla kapısı bir saat için kilitlenerek yıkanmama ve volta atmama izin veriliyor. Her çıkışımda, bir zamanlar doruktayken ayağı kayan birinin düşüşünü izlemekten hoşlanan, kapı demirlerine yapışmış yüzlere rastlıyorum. Çoğu tanıdık ama içlerinden beni selamlayan çıkmıyor.

Geceleri el etek çekilince hamamböcekleri keşfe çıkıyorlar. Kanatlarının boynuzsu tıkırtısını, ayaklarının taşların üzerindeki telaşlı devinimini duyuyorum, ya da duyduğumu sanıyorum. Köşede duran kovadan yayılan koku, yerlere saçılmış yemek artıkları onları çekiyor. Dirim ve çürümüşlüğün binbir çeşit kokusunu üreten cüssemin çekiciliğini de unutmamalı... Gecelerden birinde boynumda tüysü kımıltılarla uyanıyorum. O geceden sonra sık sık antenlerin dudaklarımda, göz kapaklarımda dolaştığını sanarak yataktan fırlıyor, üstümü başımı silkeliyorum. Saplantıların böyle başladığı yolunda kendi kendimi uyarıyorum.

Dikkatli bir gözle bakılırsa, bu odaya tutsak edilmiş olan tüm acıların ve rezilliklerin somut bir biçim kazan-

mamasının olanaksızlığına inanarak, gün boyu çıplak duvarlardan gözlerimi ayıramıyorum. Ya da gözlerimi yumarak tüm işkenceden geçenlerin çığlıklarının bir duvardan öbürüne usul usul dalgalanışına kulaklarımı ayarlamaya çalışıyorum. Bu duvarların yerle bir olacağı, dalgaların güçlenerek kabaracağı günlerin umuduyla yaşıyorum. Ne var ki yanı başımda örülen duvarı bilmezden gelmek olası değil.

Rüzgârı yüzümde, toprağı ayaklarımın altında duyumsayabildiğim havalandırma saatlerini büyük bir özlemle bekliyorum. İki günlük yalnızlıktan sonra dudaklarım pörsük ve işe yaramaz, ağzımdan çıkan sözcükler yabancı geliyor. İnsanın tek başına yaşamak için yaratılmadığı bir gerçek. İster istemez yemek verilen saatler günün odak noktasını oluşturuyor. Önüme ne konursa köpek gibi yalayıp yutuyorum. Hayvanca yaşantım beni giderek canavarlaştırıyor.

Bir zamanlar bu duvarların arasına kadın erkek kıstırılmış olan insanların aç susuz, koltuk değneksiz yürüyemeyen hayallerini ancak büsbütün yalnız olduğum günlerde yeniden belleğimde canlandırabiliyorum.

Nerede olursa olsun mutlaka dayak yiyen bir çocuk oluyor. Buraya getirildiğinde babasının gözleri önünde işkence edilen, babasının aşağılanmasını izlemek zorunda bırakılan, her gördüğüne babasının da tanık olduğunu bilen, yaşına karşın çocuk kalmış bir tanesi hiç aklımdan çıkmıyor.

Belki de o sırada gözleri artık görmüyordu ama başka yollardan öğrendi olanları. Babasının, artık daha fazla dayanamayacağını söylerkenki sesinin yakaran tınısından örneğin.

İçerde olup bitenlerin ayrıntısına girmekten kaçtığımın farkındayım. Kız o olaydan sonra kimsesiz kaldı. Babası kendini tüketmiş, yitmişti artık. Kızının ona yabancılaştığı an bir dönüm noktası olmuş, eğer anlatılanlarda gerçek payı varsa, adam yabanıl bir hayvan gibi dişleri ve tırnaklarıyla çevresindekilere saldırmış, ancak coplarla vura vura

pes ettirilebilmişti.

Soluk gün ışığında odanın ortasında gözlerim yumulu saatlerce oturuyor, bu uzlaşmaz adamı belleğimde canlandırmaya çalışıyorum. Çocuğu dövülürken onu kurtaramamanın umarsızlığını yaşayan herhangi bir babadan farkı yok. Sevdiği insana elini uzatamıyor. Bu yüzden hiçbir zaman bağışlanmayacağını biliyor. Bu babalık sezgisi, bu suçluluk duygusu kaldıramayacağı bir yük. Ölmek istemesine şaşmamalı.

Çok belirgin olmamakla birlikte kıza babalık etmek, onu korumak istedim. Ama geç kalmıştım. Babalara olan güvenini yitirmişti çoktan. Doğru olan neyse onu yapmak, yaralarını sarmaktı isteğim. Kuşku götürür kimi amaçlar işin içine girmiş olsa da, bu soylu dürtüyü yadsıyacak değilim. Pişmanlığın ve zarardan dönme kaygısının da bir yeri olmalı. Ne var ki dürüstlükten daha üstün erdemler bulunduğu savında olan kimselere, kentin kapılarının açılmasına asla izin vermemem gerekirdi. Kıza babasını anadan doğma göstererek, adamı utançtan kıvrandırdılar. (Yazıhanemde hesaplarla uğraştığım bir günde). Babasının gözleri önünde kızına saldırdılar; engel olamadı onlara. O olaydan sonra kız bir daha kendine gelemedi. Tam anlamıyla insan sayılmazdı artık, zavallı kız, zavallı bacımız. Kimi duyguları köreldi; yüreği coşkusunu yitirdi, belirli tepkileri göstermez oldu. Ben de, yalnız baba kızın değil, lamba aydınlığında bile gözlerinden siyah yuvarlakları çıkarmayan adamın ve mangaldaki ateşin geçmemesini sağlamakla görevli yardımcısının hayaletleriyle bu hücrede daha uzun süre kalırsam, aynı sayrılığa yakalanarak, hiçbir şeye inanmayan bir yaratığa dönüşeceğim.

Böylece kızın belleğimden silinmeyen görüntüsünün çevresinde dönenip duruyor, sürekli yorumda bulunuyorum. Değneklerine abanmış, donuk gözlerle yukarı bakıyor. Gördüğü nedir acaba? Koruyucu kanatlarını açmış güvenilir bir albatros mu, yoksa kurbanı can vermeden saldırmaktan korkan ödlek bir karganın kara gölgesi mi?

Nöbetçilere benimle konuşmamaları için kesin buyruk verilmiş olmasına karşın, avluya çıktığımda duyduğum kopuk kopuk sözleri bir araya getirerek tutarlı bir sonuç çıkarmam hiç de zor olmuyor. Son zamanlarda tüm söylenenler ırmak boyundaki yangına ilişkin. Beş gün önce kuzeybatının olağan pusundan azıcık daha koyu bir leke görünümündeydi. O günden beri zaman zaman sönmeye yüz tutarak, ama hep yeniden yalımlanarak, ırmak kıyısına vardı. Kentten bakıldığında ırmağın göle kavuştuğu deltayı kara bir örtü gibi kapladığı artık açık seçik görülüyor.

Ne olduğunu kestirebiliyorum. Birisi kalkıp, ırmak kıyılarının barbarların gizlenmesine çok elverişli olduğunu, kıyılar temizlenirse savunmanın kolaylaşacağını söylemiş olmalı. Bunun üzerine fundalıklar ateşe verildi. Kuzeyden esen rüzgâr da yangının tüm koyağı sarmasına yol açtı. Çok gördüm böyle kudurmuş yangınları... Yalımlar otların arasında yarışır, kavaklar meşale gibi ansızın parlar. Hızlı koşabilen karacalar, tavşanlar, kediler kaçışır, kuş sürüleri korkuyla havalanır, geride kalan her şey yok olur gider. Ne var ki kıyıda yer alan çorak alanlar yangının yayılmasını önler. Hâlâ sönmediğine göre birileri özellikle onu besliyor olmalı. Bitki örtüsü olmayınca, rüzgârın toprağı önüne katarak tarlaları kısa zamanda çöle dönüştüreceği umurlarında değil. Barbarlara karşı savaşan öncü güçler topraklarımızı çoraklaştırarak, atalarımızın mirasını har vurup harman savurarak eylemlerini başlatıyorlar.

***

Raflar boşaltılmış, tozları alınarak cilalanmış. Masa koyu bir ışıltıyla parlıyor. Üzerinde bir çanak dolusu renkli misketten başka bir şey yok. Oda bal döksen yalanacak gibi tertemiz. Köşedeki sehpada duran bir vazo dolusu amberden baygın bir koku yayılıyor. Yere yeni bir halı serilmiş. Çalışma odamı ilk kez böyle düzenli görüyorum.

Yolda giydiklerim hâlâ üzerimde. Çamaşırlarımı bir-

kaç kez yıkadıysam da, gocuğuma sinen is kokusu gitmedi daha. Omuz başımda gardiyanım dikilmiş duruyor. Pencereden güneş ışınlarının badem çiçekleriyle oynaşmasını izliyorum, durumumdan hoşnutum.

Aradan uzunca bir süre geçtikten sonra içeri giriyor. Masanın üzerine bir tomar kâğıt fırlatarak yerine geçip, oturuyor. Hiç konuşmadan gözlerini üzerime dikiyor. Beni etkilemek istediği belli ama rolünü fazlaca abartıyor. Toz ve karışıklık içindeki yazıhanenin boşaltılarak anlamsız bir düzene sokulması, kapıdan masaya kasıla kasıla yürüyüşü, hesaplı bir küstahlıkla beni süzüşü hep bir şey anlatmak amacını taşıyor: Sadece artık yetkinin kendisinde olduğunu değil, (tartışılacak yanı yok zaten bunun) bir devlet kuruluşunda nasıl davranılacağını, görevle güzelduyunun nasıl bağdaştırıldığını da göstermek istiyor. Bana böyle bir gösteride bulunmak sıkıntısına neden katlansın? Çünkü bir karış sakalım, leş gibi kokan giysilerimle bu kuş uçmaz, kervan geçmez yerde çürümeye mahkûm olsam da köklü bir aileden gelmekteyim. Şubedeki şeflerinin odalarını dikkatle inceleyerek kopya ettiğinden kuşkum olmayan bu dekorun ardına sığınmakla, alay edilmekten kurtulacağını mı düşünüyor? Umurumda olmadığını söyleyecek olsam inanmaz bana. Gülmemeye özen göstermeliyim.

Gırtlağını temizleyerek, «Hakkınızdaki suçlamaların ağırlığını kavramanız için aldığımız ifadelerden birkaçını okuyacağım size, Yargıç Bey,» diyor. Başıyla gardiyanı savıyor.

«İşte bir tanesi: 'Görev anlayışı konusunda söylenecek çok şey var. Keyfince kararlar alırdı, ona başvuranlar duruşmaya çıkmak için kimi zaman aylarca beklemek zorunda kalırdı. Topladığı vergilerin hesapları düzensizdi.'» Kâğıdı masaya bırakırken ekliyor: «Hesaplarınızın denetimi sonucu yolsuzluklar saptandığını belirteyim.» Okumayı sürdürüyor: «'Yörenin en ileri gelen kamu görevlisi olmasına karşın, tüm zamanını ve enerjisini bir sokak kadını ile kurduğu ilişkiye veriyor, bu yüzden işlerini savsaklıyordu. Bu ilişkinin İmparatorluk yönetiminin saygınlığını sarstığın-

dan kuşku yok. Çünkü sözü edilen kadının asıl müşterileri sıradan erler. Açık saçık öyküleri herkesin ağzında dolaşıyor.' Bu öyküleri burada yineleyecek değilim.»

«Bir başkasını okuyayım: 'Mart'ın birinde, keşif kolunun kente gelmesinden iki hafta önce, benimle birlikte üç kişiye, uzun bir geziye çıkmak üzere gerekli hazırlığı yapmamız için buyruk verdi. (Adamların adları belirtiliyor). Nereye gideceğimizi açıklamadı. Barbar kızının da bizimle birlikte geleceğini öğrenince çok şaşırdık ama hiçbir şey sormadık. Hazırlıkların ivecenlikle yapılması da tuhafımıza gitmişti, buzların çözülmesini bile bekleyememişti. Ancak geri döndükten sonra amacının ne olduğunu keşfettik: Barbarlara saldırının başlayacağını haber vermek... Anımsayabildiğim kadarıyla 18 Mart'ta barbarlarla ilişki kurdu. Onlarla tek başına uzun görüşmeler yaptı. Bu görüşmelere hiçbirimizi çağırmadı. Karşılıklı armağanlar verildi. Bu sırada, bize barbarların yanında kalmamızı buyurursa ne yapacağımızı aramızda tartıştık. Böyle bir şeyi kabul etmeyerek, ne olursa olsun geri dönmeye karar verdik... Gözü kızdan başka bir şey görmüyordu. Kızın ise onu önemsediği yoktu. Sonunda barbarlarla gitmeyi yeğledi.'»

«Eveet...» Kâğıtları özenle masaya bırakarak köşelerini üst üste getiriyor. Suskunluğumu sürdürüyorum. «Durumu biraz olsun kavramanız için sadece kısa bölümler okudum. Yerel bir yönetimin işlerini düzeltmek zorunda kalmak hoş değil. Bizim işimiz değil ki bu.»

«Kendimi duruşmada savunacağım.»

«Demek öyle?»

Yaptıkları beni şaşırtmıyor. Üstü kapalı sözlerin ve değişik ses tonlarının ağırlığının nasıl duyumsatıldığını ya da verilmesi istenen yanıtların soruların içinde nasıl dikte edildiğini çok iyi bilirim. Yasaları, kendi yararlarına olduğu sürece, bana karşı kullanacaklar, sonra başka yöntemlere başvuracaklar. Şube'nin işleyişi böyledir. Yasalara karşı çıkanlara yasal uygulamalar, pek çok yöntem arasında sayılabilecek bir tanesidir ancak.

«Bunları benim yüzüme karşı söylemeyi kimse göze ala-

maz,» diyorum. «Soruşturmayı kim yürütüyor?»

Eliyle belirsiz bir işarette bulunarak iskemlesinde kaykılıyor. «Önemi yok. Nasılsa savunma hakkınızı kullanacaksınız.»

Sabah sessizliğinde karşılıklı bakışarak birbirimizi tartıyoruz, sonra götürülmem için ellerini çırparak gardiyanı çağırıyor.

Hücremde bir başıma kaldığımda kendimi onun yerine koyarak, bana duyduğu düşmanlığı anlamaya çalışıyorum. Çalışma odamı düzenlemekte gösterdiği titizliği düşünüyorum. Dosyalarımı bir köşeye fırlatıp, çizmelerini masama uzatmakla kalmayarak bana nasıl bir güzelduyu anlayışına sahip olduğunu göstermeye kalktı. Peki ama neden? Şube'nin leylak rengindeki özel üniformasının içinde bir delikanlı inceliğindeki beline karşın, kolları bir sokak kabadayısının pazularını anımsatıyor. Kendini beğenmiş ama gene de beğenilme kaygısı içinde. Doymak bilmez, doyum vermez bir kadın düşkünü. Piramidin tepesine ancak cesetlere basarak tırmanılacağına inandırılmış. Birkaç güne kalmadan başımı ayaklarının altına alacağını düşlüyor olmalı. Ya ben? Ondan nefret etmekte güçlük çekiyorum. Parasız, dayısız, doğru dürüst eğitim görmemiş gençler için doruğa tırmanmak kolay değil. Nasıl İmparatorluğun hizmetine girmişlerse, farkına varmadan yeraltı dünyasının karanlıklarına da atılabilirler. (Ne ki, Şube'den daha üstün bir yer bulunur mu onlar için?)

Her şeye karşın, tutukluyken özüme saygımı yitirmemeye çalışıyorum. Ne zaman yatağımda otursam gözüm duvardaki üç kara beneğe takılıyor. Belki bininci kez aynı sorular geçiyor zihnimden: «Neden yan yana sıralanmışlar? Kim yapmış onları? Bir anlam taşıyorlar mı?» Hücremde volta atarken bir - iki - üç- dört - beş - altı - bir - iki - üç diye saydığımı fark ediyorum. Ellerimle yüzümü gözümü ovuşturuyor, dünyamı bu denli ufaltmalarına nasıl razı olduğuma şaşıyor, her geçen gün biraz daha insanlıktan çıktığımı, hep aynı ezgiyi yineleyen ilkel bir çocuk oyuncağından farkım kalmadığını düşünüyorum. Bunun üzeri-

ne delice bir korkuya kapılarak kollarımı sağa sola savuruyor, sakalımı çekiştiriyor, tepinerek tekdüzelikten her ne pahasına olursa olsun kurtulmaya, bu hücrenin dışında değişik ve varsıl bir dünyanın bulunduğunu kendi kendime anımsatmaya çabalıyorum.

Onur kırıcı başka uygulamaları da var. Temiz çamaşır isteğime karşılık verilmiyor. Yanımda getirdiklerimden başka giyeceğim yok. Havalandırılmaya çıkarıldığım günler, nöbetçinin gözetimi altında teker teker olmak üzere kül ve soğuk suyla bir gün bir fanila, bir başka gün bir don yıkayarak hücremde kurutuyorum. (İlk kez çamaşır yıkadıktan iki gün sonra avluya çıktığımda kurumaya bıraktığım gömleğin yerinde yeller esiyordu.) Burnumdan güneş görmemiş, ıslak çamaşır kokusu gitmiyor.

Daha beteri, hiç aksamayan çorba, lapa ve çay rejiminin bağırsaklarımı çalışmaz duruma getirmiş olması. Günlerce peklik çektikten ve gaz sancılarıyla kıvrandıktan sonra ister istemez kovaya çömeliyor, boşalmayla birlikte yarılıp kanayan dokuların dayanılmaz acısına katlanıyorum.

Beni döven, aç bırakan ya da yüzüme tüküren yok. Çektiklerim bu denli önemsizken kendimi işkence kurbanı sayabilir miyim? Ne var ki önemsiz olmaları daha da küçültücü bence. Kapının üzerime ilk kez kapandığı ve anahtarın kilitte döndüğü an gülümsediğimi anımsıyorum. Günbegün yaşanan yalnızlıktan, bir hücrenin yalnızlığına geçerken, düşüncelerimi ve anılarımı benden koparamayacaklarına göre bunun pek de çekilmez bir ceza olmayacağını düşünmüştüm. Ama artık özgürlüğün başlıca gereksinme olduğunu anlamış bulunuyorum. Özgür seçeneklerim neler? Yemek yemekte ya da aç kalmakta, susup oturmakta ya da kendi kendime homurdanmakta, kapıyı yumruklamakta ya da bağırıp çağırmakta özgürüm. Ne denli önemsiz sayılsa, bir haksızlığa uğrayarak kapatıldığım bu delikte mutsuz bir kemik, kan ve et kütlesinden başka bir şey değilim artık.

Akşam yemeklerimi aşçı kadının küçük torunu getiriyor. İhtiyar yargıcın tek başına bu karanlık odaya kapa-

tılmış olmasına akıl erdiremediğinden kuşkum yok. Ama hiçbir şey sormuyor. Gardiyanın araladığı kapıdan çocukça bir gururla taşıdığı tepsiyle dimdik yürüyerek giriyor. «Teşekkür ederim. Geldiğine çok sevindim. Karnım zil çalıyor,» diyorum. Ağırbaşlılığını hiç bozmadan yemeği tatmamı beklerken, usulca elimi omzuna koyarak aramızdaki uzaklığı sözlerle kapatmaya çalışıyorum. «Anneannen nasıl? İyi mi?»

«İyi efendim.»

«Ya köpeğin? Hâlâ geri dönmedi mi?» (Avlunun öbür ucundan anneannesinin seslendiği duyuluyor.)

«Hayır, efendim.»

«İlkyazdayız, şimdi çiftleşme zamanı, biliyorsun. Köpekler gezintiye çıkar, günlerce geri gelmezler, sonra da döndüklerinde nerelere gittiklerini anlatmazlar. Üzülme, nasılsa geri gelir.»

«İnşallah efendim.»

Onu hoşnut etmek için çorbanın tadına bakıyor, ağzımı şapırdatıyorum. «Anneannene yemeği çok beğendiğimi söyle, pek lezzetli olmuş.»

«Peki efendim.» Aşçı kadın yeniden sesleniyor. Çocuk sabah bıraktığı maşrapayla tabağı alarak gitmeye hazırlanıyor.

«Haberin var mı, askerler döndü mü?» diye soruyorum bir solukta.

«Hayır, efendim.»

Çocuk elindeki tepsiyle avluyu geçerken bir an için kapının aralığından menekşe moru gökkubbenin altındaki ağaçlarda cıvıldaşan kuşların sesine kulak veriyorum. Ona armağan edecek bir düğme bile yok üzerimde. Eklemlerimi çatlatacak ya da kulağını çekince dilinin nasıl dışarı uğradığını öğretecek zaman bile olmuyor.

Kızı unutur gibiyim. Tam uykuya dalarken, bütün bir gün onu bir kez olsun düşünmediğimi anımsıyorum. Daha kötüsü neye benzediğini gözümün önüne getiremiyorum. Bomboş gözlerinden sanki onu sarmalayarak belirsizleştiren bir duman yayılırdı hep. Gözlerimi karanlığa dikerek

bir görüntünün biçimlenmesini bekliyorum, ne var ki belleğimde ayak bileklerini, dizlerini, kalçalarını okşayan yağlı ellerimden başka hiçbir anı yok. Aramızdaki özel yakınlığı çağrıştıracak bir şeyler anımsamaya çalışıyorum, oysa bir ömür boyu kollarında doyuma ulaştığım onca sıcak bedenin anılarından ayrı düşünemiyorum onu. Kızı unutuyorum, hem de bu işi bile bile yaptığımın bilincindeyim. Onu kışla kapısının önünden alıp getirdiğim günden beri isteklerimin kökeninde ne olduğunu bir türlü açıklayamadım kendi kendime. Şimdi artık her geçen gün belleğimden biraz daha siliniyor. Elin sıcak olmazsa yüreğin buz bağlar, demişler. Avuçlarımı yanaklarıma değdiriyor, içimi çekiyorum.

Düşümde duvarın gölgesine çömelmiş biri var. Alan ıssız. Rüzgâr tozları önüne katmış, savuruyor. Kızın paltosunun yakası kalkık, şapkayı yüzünü örtsün diye iyice kafasına geçirmiş. Yanına yaklaşıyor, «Neren acıyor?» diye soruyorum. Ağzımda oluşan sözcüklerin sanki başkasına aitmiş gibi cılız bir sesle çıktığını duyuyorum.

Bacaklarını güçlükle öne uzatıyor ve bileklerine dokunuyor. Öyle ufak tefek ki, giydiği erkek paltosunun içinde yok gibi. Diz çökerek kalın yün çorapları çıkarıyor, sargıları çözüyorum. Ayaklar sokağın tozu içinde bedenden kopuk, karaya vurmuş bir çift iğrenç balık, yamru yumru iki patates sanki.

Birini kucağıma alarak hafif hafif ovalıyorum. Gözlerinde biriken yaşlar yanaklarından aşağı süzülüyor. «Acıyor,» diye inliyor güçsüz bir sesle. «Sesini çıkarma,» diyorum. «Isıtacağım, seni.» Öbür ayağı da alarak ikisine birden sarılıyorum. Rüzgâr toz yağdırıyor üzerimize, dişlerimin arasında gıcırdadığını duyuyorum. Dişetlerim sızlayarak uyanıyorum; ağzım kan içinde. Gece durgun, ay bulutların ardında. Bir süre gözlerim karanlığa dikili yattıktan sonra, yeniden düşlere dalıyorum.

Kışlanın kapısından girer girmez çöl benzeri uçsuz bucaksız bir avluyla karşılaşıyorum. Öte yakaya geçme umudu yok. Gene de kafası ikide bir omzuma düşen, cansız ba-

cakları yana sarkan kızla yol almaya çabalıyorum. Labirentin gizinin çözülmesi ona bağlı.

«Kız» diye adlandırdığım nesnenin biçim, cinsiyet ve boy değiştirdiği başka düşler de var. Birinde ödümü kopartan koskoca iki hortlak, biçimsiz iki kütle uyku alanımı sürgit işgal ederek büyüdükçe büyüyorlar. Boğazım tıkanıyor, soluğum kesiliyor, kendi çığlığımla uyanıyorum.

Günler tuzsuz yumurta gibi tatsız. Hiç böylesine tekdüze bir yaşam sürmemiştim. Dış dünyada olup bitenler, başıma gelen felaketin (felaket diye adlandırılabilirse eğer) ahlaksal boyutları, hatta duruşmada kendimi savunma beklentisi bile açlık ve bedensel gereksinmeleri giderme ve saati saatine yaşama zorunluğu karşısında önemini ve çekiciliğini yitirdi. Nezle mi oldum! Tüm benliğimle aksırıp tıksırıyor, sayrılıktan rahatı kaçan bedenimi en kısa zamanda iyileştirmekten başka bir şey düşünemiyorum.

***

Bir öğle üzeri duvarcı malalarının uzaktan uzağa duyulan sesi birden kesiliyor. Yatağımda doğrularak kulağım kirişte bekliyorum. Havada derinden derine bir uğultu, ikindi sessizliğinde belli belirsiz bir elektriklenme var. Somut bir ses yakalamak olası değil ama, kaygılı ve tedirginim. Fırtına mı kopacak? Bir anlam veremiyorum. Kışlanın avlusu bomboş.

Bir süre sonra malalar şak şuklarına yeniden başlıyor.

Akşama doğru kapı açılıyor ve küçük dostum yemeğimi getiriyor. Bana bir şey söylemek için can attığı belli. Ne var ki gardiyan da onunla birlikte içeri dalıyor, eliyle çocuğun omzunu tutarak aramıza giriyor. Oğlanın heyecandan pırıl pırıl yanan gözleri konuşuyor benimle. 'Askerler geldi' dediklerine kellemi keserim. Öyleyse neden borazanlar ötmüyor, alkışlar duyulmuyor? Neden büyük avluda atlar tırısa kalkmıyor? Şölen hazırlıklarının telaşı duyulmuyor? Neden gardiyan oğlanın tıraşlı kafasına bir

öpücük bile kondurmama fırsat vermeden omzundan tuttuğu gibi onu dışarı atıyor? Görünen o ki, askerler geri geldi ama utkusuz bir geri geliş bu. Öyleyse tetikte olmalıyım.

Nerdeyse öğlen oldu ama daha kahvaltım bile getirilmedi. Volta atarken aç bir öküz gibi guruldyor karnım. Tuzlu lapa ve çay aklıma geldikçe ağzımın sulanmasına engel olamıyorum.

Havalandırma günü olmasına karşın, avluya çıkarılacağıma ilişkin bir belirti de yok. Duvarcılar çalışıyor. Avludan bildik sesler duyuluyor. Aşçı kadının torununu çağırdığını bile işitebiliyorum. Kapıyı yumrukluyorum ama aldıran yok.

Derken ikindi üzeri anahtar kilitte dönüyor ve kapı açılıyor. Gardiyanım, «Ne istiyorsun?» diyor. «Ne diye kapıyı yumruklayıp duruyorsun?» Benden kim bilir nasıl nefret ediyordur... Günlerini kapalı bir kapıyı gözleyerek ve bir yabancının en ilkel gereksinmelerini yerine getirerek tüketmek... O da özgürlüğü çalınmış biri. Özgürlüğünü çalanın ise ben olduğum düşüncesinde.

«Beni avluya çıkarmayacak mısın? Yemek de gelmedi bugün.»

«Bu muydu derdin?... Tasalanma yemeğin gelir. Sabretmeyi öğren biraz. Küp gibisin zaten.»

«Dur bekle, kovayı boşaltayım. Leş gibi kokuyor burası, yeri silmek, giysilerimi yıkamak istiyorum. Bu kokmuş giysilerle Albay'ın karşısına nasıl çıkarım? Sana da laf gelir sonra. Sıcak su, sabun ve bir de bez getir bana. Kovayı kendim çabucak boşaltır, sıcak suyu da mutfaktan alırım.»

Albay için yürüttüğüm varsayım doğru olmalı ki, bana karşı çıkmıyor. Kapıyı açarak kenara çekiliyor. «Haydi çabuk ol,» diyor. Mutfakta bulaşıkçı kızdan başka kimse yok. İkimiz birden içeri dalınca neye uğradığını şaşırıyor. Kaçmaya yelteniyor. Kim bilir benim için neler dolduruldu ku-

lağına?

Gardiyan, «Ona biraz sıcak su ver,» diye buyuruyor. Kız ocaktan hiç eksik olmayan kazandan su almak için eğiliyor.

«Bir dakika,» diyorum gardiyana, «bir kova getireyim.» Birkaç adımda mutfağı geçerek un, tuz, öğütülmüş darı, kuru fasulye ve bezelye çuvallarının, süpürge ve kovaların durduğu loş aralığa giriyorum. Bir adam boyu yükseklikteki bir çivide koyun etlerinin bulunduğu kilerin anahtarı asılı. Kaşla göz arasında anahtarı cebime indiriyorum. Elimde tahta kovayla mutfağa girerek doldurması için kıza uzatırken hatırını soruyorum. Eli öyle bir titriyor ki maşrapayı ondan almak zorunda kalıyorum. «Ufak bir sabunla bir de bez parçası verebilir misin bana?»

Hücremde soyunarak ılık suyun verdiği keyifle yıkanıyorum. Çürük soğan kokan tek yedek donumu yıkayıp sıktıktan sonra kapının arkasındaki çiviye asıyor, kovadaki suyu yere döküyorum. Artık sırtüstü yatıp havanın kararmasını beklemekten başka işim kalmadı.

⁂

Anahtar kilidin içinde rahatlıkla dönüyor. Kilerin anahtarının hücremin kapısıyla kışladaki büyük dolabı açtığını, mutfağın üzerindeki odanın anahtarıyla cephaneliğin anahtarının bir olduğunu, kuzeybatı kulesinin merdivenleri ile kuzeydoğu kulesinin merdivenlerinin kapılarını, holdeki küçük dolabı ve avludaki su deposunu aynı anahtarın açtığını benden başka kaç kişi biliyor? Bu küçük kentte oturup otuz yıl boyunca böyle ıvır zıvır ayrıntıyla uğraşmış olmak boşuna değil elbette.

Kapkara, durgun gökyüzünde yıldızlar ışıl ışıl. Avlunun demir parmaklıklarından alanda yanan ateşin kızıllığı görülüyor. Çok dikkatli bakınca kapının dibindeki karaltıyı seçebiliyorum. Bu duvara dayanmış ya da yerde kıvrılıp uyuya kalmış biri. Hücrenin kapısında dikildiğimi görüyor mu

acaba? Dakikalarca tetikte bekliyorum; kımıldadığı yok. Duvar boyunca kıyı kıyı ilerliyorum. Çıplak ayaklarımın taşlar üzerinde çıkardığı ses bile duyuluyor.

Köşeyi dönerek mutfak kapısını geçiyorum. İkinci kapı eski evimin girişi ama kilitli. Üçüncü ve son kapı açık duruyor. Kimi zaman revir, kimi zaman konuk odası olarak kullanılan küçük bir oda bu. Dizlerimin üstünde sürünerek, soluklarıyla odayı dolduran insanlara çarpmaktan korktuğum için ellerimle yoklaya yoklaya demir parmaklıklı pencerenin donuk mavi karesine doğru ilerliyorum.

İçlerinden birinin soluğu ötekilerden değişik. Tam önümdeki adam kısa aralıklarla inliyor. Düş mü görüyor yoksa? Duraklıyorum. İki karış ötemde tıpkı bir makine gibi uflayıp pufluyor. Usulca uzaklaşıyorum ordan.

Öbek öbek yanan kamp ateşlerini, yan yana bağlı atları, istiflenmiş silahları, dizi dizi çadırları göreceğimi sanarak pencereden alana bakıyorum. Ne var ki geçmekte olan ateşin korlarından ve çok uzaklarda ağaçların altındaki iki çadırın yansıyan beyazlığından başka görünürde bir şey yok. Demek ki keşif kolu daha dönmedi! Yoksa şu zavallılardan başka geri dönen olmadı mı? Yüreğimi nerdeyse durduracak bu düşünce. Ama olacak şey değil! Bu adamlar savaşmış olamaz, en fazla yukarı ırmak yöresini talan etmiş, silahsız çobanları kovalamış, kadınların ırzına geçmiş, evlerini yağmalamış, sürülerini dağıtmış olabilirler. Belki kimseyle karşılaşmadılar bile. Üçüncü Şube'nin bizleri saldırılarına karşı korumayı üstlendiği barbar kabilelerin gazabına uğramadıkları kesin.

Kelebek kanadı değercesine belli belirsiz dokunuluyor ayak bileğime. Yere çömeliyorum. «Biraz su,» diye yalvarıyor ses. Kesik kesik soluyan adam bu. Demek ki uyanıkmış.

Fısıldayarak, «Dur, oğlum,» diyorum. Karanlıkta gözlerinin akları parlıyor. Elimi alnına koyuyorum. Ateşler içinde. Eli elime uzanıyor. «İçim yanıyor, su,» diye yakarıyor yeniden.

«Bekle de getireyim. Ama ses çıkarmayacağına söz ver.

Bak başka hastalar da var. Uyanmasınlar.»

Kapının önündeki gölge kımıldanıyor. Belki de kimse yok orada, bir çuval, ya da bir odun yığını olabilir. Çakıllı yoldan ayaklarımın ucuna basa basa askerlerin yıkandığı yalağa yaklaşıyorum. Su pis ama musluğu açmayı göze alamıyorum. Yalağın kenarında yamuk yumuk bir maşrapa duruyor. Ağzına dek doldurarak odaya götürüyorum.

Delikanlı doğrulmaya çabalıyor ama gücü yok. Suyunu içerken ona yardımcı oluyorum.

«Nen var?» diye fısıldıyorum, «yaralı mısın, hasta mı?»

«Yanıyorum,» diye inliyor. Battaniyesini üzerinden atmasına engel oluyorum. «Terlersen ateşin düşer,» diyorum usulca. Ağır ağır başını sallıyor. Yeniden uykuya dalıncaya dek elini tutuyorum.

Pencere çerçevesine çaprazlama üç tahta çakılmış. Kışlanın alt katındaki tüm pencerelere parmaklık takılmış. Ayağımı çerçeveye dayayarak ortadaki tahtayı iki elimle kanırtmaya çalışıyorum. Zorlanıyorum, sırtıma ağrılar saplanıyor, kan ter içinde kalıyorum ama bir türlü yerinden oynatamıyorum. Derken birdenbire çerçeve çatırdıyor, sırtüstü düşmemek için kenarına yapışmak zorunda kalıyorum. Delikanlı yeniden inlemeye başlıyor. Uyuyanlardan biri gırtlağını temizliyor. Ağırlığımı sağ ayağıma verince nerdeyse haykıracak gibi oluyorum.

Pencerenin camı açık. Tahtaları güç bela aralayarak önce başımla omuzlarımı sokuyor, arkasından gövdemi çekerek, kışlanın kuzey duvarı boyunca uzanan budanmış çalılığın berisindeki toprağa yuvarlanıyorum. Acıdan başka bir şey düşünemiyorum. Kimseler dokunmasa bana, yan dönüp dizlerimi karnıma çekerek yatabildiğim kadar yatsam. Paçayı kurtarmak için acele etmem gerekirken nerdeyse bir saat açık pencereden gelen horultuları ve sayıklayan delikanlının sesini dinleyerek olduğum yerde kalıyorum. Alandaki ateşin son korları da kararıyor. Kurt kuş uykuda. Birazdan tan atacak. Gecenin en soğuk saati. Ayazın kemiklerime işlediğini duyuyorum. Burada biraz daha kalırsam donarım. Sabaha elarabasına koyup hüc-

reme taşırlar beni. Ezilmiş bir sümüklüböcek gibi duvar dibinden sürüne sürüne alana açılan ilk sokağın karanlık ağzına dalıyorum.

Hanın arkasındaki küçük bahçenin kapısı rezelerinden çıkmış, bir kenarda duruyor. Ortalığı çöp kokusu sarmış. Yemiş kabukları, kemikler, yemek artıkları çukura atılmak üzere bekliyor. Toprak doymuş çöpe. Gün boyu sinek vızıltısı eksik olmuyor. Akşam olunca da hamamböcekleriyle bokböcekleri sökün ediyor.

Balkona ve hizmetçilerin yattığı bölüme çıkan ahşap merdivenin altında, odunların depo edildiği ve yağışlı havalarda kedilerin sığındığı bir aralık var. Orda bulduğum yırtık pırtık bir çuvalın üzerine kıvrılıyorum. Pire yuvası olduğundan kuşkum yok. Keskin bir amonyak kokusu genzimi yakıyor. Öyle üşüyorum ki, dişlerim takırdıyor. Ama şu anda sırtımın ağrısının azalmasından başka bir dileğim yok.

Merdivenden gelen ayak patırtılarıyla uyanıyorum. Beynim uyuşmuş, sersem gibiyim. İnimde büzülüyorum. Birinin mutfak kapısını açmasıyla bir alay tavuk dışarı uğruyor. Keşfedilmem an meselesi.

Cesaretimi toplamaya çalışarak korkudan titreye titreye merdivenleri tırmanıyorum. Soluk gömleğim, buruşuk pantolonum, çıplak ayaklarım, çalı gibi sakalımla kim bilir neye benziyorum? Görenler kafayı bulmuş bir uşak ya da seyis sansalar beni diye dua ediyorum.

Koridorda kimseler yok. Kızın kapısı açık. Oda her zamanki gibi derli toplu. Yatağın önündeki koyun postu, pencereyi örten kırmızı kareli perde, giysilerinin durduğu dolap eskisi gibi yerli yerinde. Yüzümü giysilerine gömerek kokusunu içime çekerken, yemeğimi getiren küçük oğlanın omzuna elimi koyduğum zamanlar, insan doğasına aykırı zorunlu yalnızlıktan kaskatı kesilmiş gövdemin, bu doku-

nuşun büyüsüyle nasıl yeniden dirime kavuştuğunu düşünüyorum. Çarşafların arasından elim belli belirsiz kızın sıcaklığını duyuyor sanki. Bu yatakta kıvrılıp yatmaktan, başımı yastığına gömmekten, masaldaki küçük kız gibi her şeyi unutmaktan başka bir şey istemezdim.

Sabahın yumuşacık ılıklığını, mis gibi kokusunu tüm varlığımla duyumsuyorum. İç geçirerek dizlerimin üzerine çöküyor, gövdemi yatağın altına girmeye zorluyorum. Yüzükoyun yatarak döşemeyle somyanın yayları arasında, kendime bir günlüğüne sığınacak bir yer ayarlamaya çalışıyorum.

Uyuyor, uyanıyor, bir karabasandan öbürüne sürükleniyorum. Öğlen zamanı sıcak artıyor; uyunmuyor sıcakta. Daracık, tozlu sığınağımda terden bunalarak yatmakta direniyorum. Erteleye erteleye öylesine sıkıştım ki, nerdeyse tutamayacağım artık. Ikına sıkına yatağın altından çıkıyor, lazımlığa çömeliyorum. Acıyla inliyorum. Etimden et koparılıyor sanki. Orda bulup silindiğim beyaz bir mendil kana bulanıyor. Odaya berbat bir koku yayılıyor. Haftalardır hücremin bir köşesinde duran dışkı kovasıyla bir arada yaşamaya alışmış olmama karşın, dayanamıyorum kokuya. Kapıyı açarak balkona çıkıyorum. Balkondan dizi dizi damlar, onların ötesinde güney surları ve mavi bir sonsuzluğa uzanan çöl görünüyor. Yandaki dar sokakta kapısının önünü süpüren bir kadından başka kimsecikler yok. Eteğinin dibinde, tozların içinde bir çocuk emekliyor. Bulunduğum yerden yuvarlacık kıçı görünüyor. Kadın arkasını döner dönmez sığındığım gölgelikten çıkarak lazımlığın içindekileri aşağıdaki çöplüğe boca ediyorum. Gören olmuyor.

Şimdiden kentin üzerine bir uyuşukluk çökmeye başladı. İnsanlar sıcağın artacağı düşüncesiyle öğlen paydosundan sonra korunaklı avlularına ya da odalarının serin kuytuluğuna çekiliyorlar. Kanallardan akan suyun çağıltısı kesiliyor. Nalbantın tak taklarından, üveyiklerin şakımasından, çok uzaklardan gelen bir bebek ağlamasından başka ses duyulmuyor.

İçimi çekerek kendimi yatağa, bildik çiçek kokularının uyandırdığı tatlı anılara bırakıyorum. Kent halkıyla birlikte ikindi şekerlemesi yapmak nasıl da çekici geliyor. Şimdiden ısınan şu ilkyaz günlerinin gevşekliğine kapılmak işten değil, Dünya yörüngesinde olağan devinimini dinginlikle sürdürürken, yaşamımın bir yıkıma sürüklendiğini nasıl kabul edebilirim?

Gölgeler uzamaya başlar, ikindi yelinin ilk üfürükleri yaprakları hışırdatırken, esneyerek uyanacağıma, eş dostla merhabalaşarak alanı geçip yazıhaneme gideceğime, bir iki saat masamda birikenleri gözden geçirdikten sonra çekmecelerimi kilitleyeceğime, şimdiye dek her şey nasıl yürümüşse, gene öyle yürüyeceğine inanmak hiç de zor değil. Bu yatakta yatarken aranmakta olduğuma, askerlerin görevleri gereği bulunduğum yeri basarak apar topar beni götüreceklerine, yeniden kilit altına koyarak öbür canlılardan ve gökyüzünden koparacaklarına kendimi inandırmak için silkinip gözlerimi ovuşturmam gerekiyor. Yüzümü yastığa gömerek «Neden?» diye inliyorum. «Neden ben?» Bu *dünyanın işlerine akıl erdiremiyorum.* Saf bir bebek gibiyim. Ne ki isterlerse beni deliğe tıkarak çürümeye bırakacaklarından, bedenime en iğrenç saldırılarda bulunacaklarından, günün birinde yürürlükteki sıkıyönetimin verdiği yetkiyle, önceden uyarmaya gerek görmeden, yaka paça boş bir duruşma salonuna götüreceklerinden, davaya yasal bir görünüm vermek için iki kıdemsiz subayın ve kendini beğenmiş, bücür bir albayın başkanlığında, iki soysuzun okuyacağı bir iddianameyle — özellikle de durum kötüye gitmiş ve barbarların önünde rezil olmuşlarsa — vatana ihanet suçundan mahkûm edeceklerinden kuşku duyabilir miyim? Suçsuzlara asla kötülük gelmeyeceğine olan inancımı son ana dek yitirmeden, dünyaya yeni gelmiş bir bebeğin şaşkınlığıyla tepinip ağlayarak, duruşma salonundan infaz odasına sürükleyecekler beni. Kendi kendime «Düş görüyorsun!» diyorum. Sözcükleri yüksek sesle söylüyor, sanki onları gözle görüyor, anlamlarını kavramaya çabalıyorum. «Uyan artık!» Özellikle tanıdığım suçsuz insanların

görüntülerini gözümün önüne getiriyorum: Fenerin ışığında çırılçıplak, elleriyle kasıklarını örterek yatan çocuğu, tozun toprağın içinde, gözlerini ışıktan sakınmaya çalışan, yere çömelik, başlarına geleceği bekleyen barbar tutsakları... Onları çiğneyen canavar, neden beni de ezip geçmesin! Ölümden korkmadığıma içtenlikle inanıyorum. Sanırım böylesine budalaca ölmenin utancı beni ürküten.

Aşağıdaki avludan telaşlı sesler geliyor. Gizlendiğim yere girmeye çalışırken, merdivenleri tırmanan ayak seslerini duyuyorum. Balkonun ucuna dek gittikten sonra her kapıda dura dura, ağır ağır geri geliyorlar. Hizmetçilerin yattığı ve kışladaki askerlerin arasıra bir geceliğine, özel yaşam özlemiyle kiraladıkları üst kattaki odacıklar kâğıt kaplı incecik latalarla birbirinden ayrılıyor. Bulunduğum yerden avcımın kapıları teker teker ardına dek açışını duyuyorum. İyice duvara yapışıyorum. Umarım kokumu almaz.

Ayak sesleri köşeyi dönerek koridora giriyor. Kapım açılıyor, birkaç saniye açık tutulduktan sonra yeniden örtülüyor. Sınavlardan birini geçtim sayılır.

Bu kez daha hafif ve hızlı ayak sesleri duyuluyor: Biri koridoru koşarak geçiyor ve odaya giriyor. Başım duvara dönük olduğu için ayaklarını göremiyorum ama kızın geldiğini biliyorum. Ortaya çıkarak akşama dek beni saklaması için yalvarmanın tam sırası; sonrası kolay, nasılsa kentten çıkar çıkmaz göl kıyısını izleyerek yolumu bulabilirim. Ama nasıl yapmalı? Yatağın çıkaracağı gıcırtı dinip de ayağa kalktığım anda, kız yardım istemek için çığlık çığlığa dışarı atacak kendini. Üstelik geçimini sağlamak için ilişki kurduğu, bu odaya girip çıkmış bir sürü erkekten biri, gözden düşmüş bir adam, bir kaçak için böyle bir şeyi göze alacağına kim güvenebilir? Beni bu halimle tanıyacağı bile kuşkulu. Ayakları ivecenlikle bir oraya bir buraya gidip geliyor. Devinimlerinde bir düzen yok. Usul usul soluk alarak kıpırdamadan yatıyorum; sırtımdan ter damlıyor. Sonra bir anda gidiveriyor odadan. Ardından sessizlik.

O gidince içim birden esenliğe kavuşuyor. Bu kaçma ve

gizlenmenin ne denli aptalca olduğunu; bu sıcak yaz gününde bir yatağın altında, göl kıyısındaki kamışların arasına sığınmak için fırsat kollamanın; kuş yumurtası yiyerek ve ellerimle balık avlayarak bir çukurda tarihin bu döneminin kapanarak sınır boyunun eski dinginliğine kavuşacağı günleri beklemenin saçmalığını görüyorum. Doğrusunu söylemek gerekirse kendimde değildim pek. Çocuk hücreme geldiğinde gardiyanın onu omuzlarından tutup da, benimle konuşmaması için uyardığı andan beri, dışarda her ne olmuşsa, hesabının benden sorulacağını sezdiğim için paniğe kapıldım. O hücreye adımımı attığımda aklı başında bir adamdım. Davanın özünü kendi kendime açıklamakta güçlük çekmeme karşın, haklılığından kuşkum yoktu. Ne var ki hamamböceklerinin arasında, dört duvardan ve anlamsız is lekelerinden başka bakacak, bedenimden çıkan kötü kokulardan başka koklayacak, düşlerimdeki ağzı mühürlü hayaletten başka konuşacak kimse olmayınca, insan kendi kendine güvenini yitiriyor. Bir insana dokunmak ve dokunulmak isteği öyle güçlü bir özlem ki, acıyla kıvrandırıyor beni. Çocuğun kısa süre için uğradığı akşam ve sabah saatlerini nasıl iple çektiğimi bir ben bilirim. Rahat bir yatakta bir kadının kollarında uyumak, güzel yemekler yemek, güneşin altında yürümek... Tüm bunlar, dostumla düşmanımı polisin belirlemesine karşı koyma hakkımda direnmekten, çok daha önemli geliyor bana. Halk arasında barbar kızla olan serüvenimi hoşgörecek, ya da kentin gençleri savunduğum barbarlar tarafından öldürülecek olsalar, bana düşman kesilmeyecek bir kul yokken, haklılığımdan söz edilebilir mi? Üstelik kendi kendime tam güven duymadıkça mavi üniformalıların zulmüne katlanmanın anlamı var mı? İşkencecilerime doğruyu söylesem, barbarlarla ne konuştuysam olduğu gibi anlatsam, onlar da bana inanacak olsalar bile, en büyük doğrunun en dayanılmaz işkence sonucu elde edildiği inancını taşıdıkları için, gaddarlıklarından vazgeçmezler. Acıdan ve ölümden kaçıyorum. Kafamda hiçbir tasarı yok. Kamışların arasına gizlenirsem bir haftada ya açlıktan ölür ya

da dumandan boğulurum. Doğrusunu söylemek gerekirse işin kolayına kaçıyor, bana kucağını açacağına ve yatağını vereceğine güvendiğim tek insana sığınmak istiyorum.

Gene ayak sesleri. Kızın hafif adımlarını tanıyorum. Bu kez yanında biri var. Odaya giriyorlar. Sesinden adamın çok genç olduğu anlaşılıyor. Ateşli ateşli, «Sana böyle davranmalarına razı olmamalısın. Kölesi misin onların?» diyor.

«Anlamıyorsun,» diye yanıtlıyor kız. «Hem bundan söz etmek istemiyorum şimdi.» Ardından bir sessizlik ve çok özel sesler...

Ateş basıyor yüzüme. İçinde bulunduğum durum dayanılacak gibi değil. Ne var ki boynuzlu bir koca gibi utanç batağına gitgide daha çok gömülüyorum.

İkisinden biri yatağın kenarına ilişiyor. Çizmeler fırlatılıyor, giysiler hışırdıyor. Bir parmak üstümde boylu boyunca yan yana yatıyorlar. Bel veren yatak sırtıma batıyor. Birbirlerine söyledikleri sözleri duymamak için kulaklarımı tıkıyorum ama kızın hâlâ kulağımdan gitmeyen o çok iyi bildiğim doyum anının çırpınışlarını ve iniltilerini duymazlık edemiyorum. Yaylar biraz daha eziyor sırtımı. Olabildiğince yapışıyorum yere. Yatak gıcırdıyor. Kan ter içinde, istemeden boşalmış olmanın verdiği sıkıntıyla bir inilti fırlıyor ağzımdan. Gırtlağımdan gelen uzun, pes inilti iki gencin kesik solumaları arasında ayrımına varılmaksızın yitip gidiyor.

Sonra her şey bitiyor. Titreşimler ve devinimler yavaşlıyor. İç geçirişler diniyor. Ben mutsuz, gergin, uykusuz, kaçmak için fırsat kollarken, onlar yan yana dingin bir uykuya dalıyorlar. Tavukların bile ortalıkta dolaşmadığı bu saatte tek egemen güç güneş. Düz damlı bu ufacık odada sıcak gitgide daha boğucu oluyor. Sabahtanberi ağzıma bir lokma koymadım.

Ayaklarımı duvara dayayarak usulca gövdemi kaydırıyor, binbir dikkatle oturuyorum. Sırtıma saplanan kocamışlık ağrısı uyarıyor beni. «Bağışla n'olur,» diye fısıldıyorum. Çıplak gövdeleri boncuk boncuk ter kaplı, elleri bir-

birine kenetlenmiş, yüzleri rahat ve kaygısız bir kızla bir oğlan, çocuklar gibi mışıl mışıl uyuyorlar. Eskisinden iki kat güçlü bir utançla sarsılıyorum. Kızın güzelliği hiçbir istek uyandırmıyor içimde. Tersine bu kokuşmuş (kokuyu nasıl duymamış olabilirler?) hantal gövdenin onu bir zamanlar kollarına almış olmasını her zamankinden daha tiksindirici buluyorum. Bu dokunmaya kıyamayacağım çiçek gibi nazlı çocukları — sade kızı değil, oğlanı da — nerdeyse eziyordum. Oysa layık olduğum çürümüş ortamda, koltukaltları ekşi ekşi kokan, huysuz şişko karıların ve kart orospuların arasında kalmalıydım. Ayaklarımın ucuna basa basa kapıdan çıkıyor, kör edici güneşin altında topallaya topallaya merdivenlerden iniyorum.

Mutfak kapısının bir kanadı açık. Kambur, dişsiz, ihtiyar bir kadın eğilmiş, tencereden bir şeyler atıştırıyor. Göz göze geliyoruz. Kaşık havada, ağzı açık kalakalıyor. Tanıdı beni. El sallayarak gülümsüyorum. Kolayca gülümsemiş olmama kendim de şaşıyorum. Kaşık ağza giriyor, dudaklar kapanıyor, bakışlar başka yana çevriliyor. Yürüyüp gidiyorum.

Kuzey kapısı kapalı. Demir çubuklarla iyice sağlamlaştırılmış. Duvarın köşesinden gözetleme kulesinin merdivenlerine tırmanıyor, özlemle güzelim ovaya, ırmak boyunca uzanan yer yer kararmış nefti şeride, yeni sürgünlerin boy verdiği bataklığın zümrüt yeşiline, gölün göz kamaştıran yaldızlı yüzeyine bakıyorum.

Ne var ki bir tuhaflık seziyorum baktıkça. Kaç ay uzak tutuldum dünyadan? İki ay mı, yoksa on yıl mı? Surların dibindeki tarlalarda buğday başakları diz boyunu bulmuş olmalıydı çoktan. Oysa batıda sulama yapılan yörede yeni sürgünler bodur, hastalıklı sarı bir renk almış. Göl kıyısında geniş, çıplak alanlar görülüyor. Sulama kanalları boyunca ise bir dizi boz başak demeti sıralanmış.

Kendi haline bırakılmış tarlalar, güneş altındaki alan, bomboş sokaklar uğursuz kaygılar uyandırıyor. Terk edilmiş bu kent! Başka nasıl yorumlanabilir? İki gece önce duyduğum gürültüler dönüşün değil, ayrılışın gürültüle-

riydi demek! Bu düşünceyle yüreğim oynuyor, (korkuyla mı, yoksa sevinçle mi?) Ne var ki yanılmış olabilirim. Alana daha dikkatle bakınca dut ağaçlarının altında misket oynayan iki çocuk görüyorum. Handa ise yaşamın eskisi gibi sürdüğüne tanık olmadım mı?

Güneybatı kuledeki nöbetçi yüksek iskemlesinden boş gözlerle çöle bakıyor. Aramızda bir adım kalıncaya dek sokuluyorum yanına, ancak o zaman beni görüp irkiliyor.

«İn aşağı,» diyor duygusuz bir sesle. «Yasak buraya çıkmak.» Önceden görmüşlüğüm yok onu. Hücremden çıktığımdan beri eski birlikten kimseye rastlamadığımı düşünüyorum. Neden yabancılardan başka kimse yok ortalarda?

«Beni tanımadın mı?» diye soruyorum.

«İn aşağı.»

«Dur, ineceğim ama, daha önce sormak istediğim önemli bir şey var. Senden başka soracak kimse yok. Herkes ya uykuda ya da bir yerlere gitmiş. Öğrenmek istediğim şu: Kimsin sen? Eski tanıdıklarım nerede? Tarlalara ne oldu? Sanki her yeri sel basmış gibi. Ama durup dururken neden sel bassın?» Ben gevezeliği sürdürdükçe gözleri yavaş yavaş kısılıyor. «Bu aptalca soruları sorduğum için kusura bakma. Ama ateşli bir humma ile günlerdir yataktaydım.» — Tutmak istediğim tümce ağzımdan dökülüyor — Bugün ilk kez sokağa çıkmama izin verildi de, onun için...»

«Öğlen güneşinden sakın kendini baba,» diyor. Kafasına büyük gelen kasketinden kulakları dışarı fırlamış. «Günün bu saatinde evinde otursan iyi edersin.»

«Haklısın. Birazcık su verebilir misin bana?» Matrasını uzatıyor. Susuzluktan yandığımı belli etmemeye çalışarak ılık sıvıyı yudumluyorum. «Anlat bakalım şimdi neler olduğunu.»

«Barbarların işi. Setin bir bölümünü yıkınca tarlaları su basmış. Nasıl geldiklerini gören olmamış gece vakti. Sabah bir de ne görelim, bir yerine iki göl olmamış mı?» Çubuğunu doldurarak bana uzatıyor. Kibarca geri çeviriyorum. (Öksürtür beni, bu da hoş olmaz.) «Çiftçinin ağzını bıçak açmıyor. Ürün araya gitti. Yeniden ekim için ise ar-

tık çok geç.»

«Bu kötü işte. Bizi çetin bir kış bekliyor demektir. Kemerleri sıkmak gerekecek.»

«Öyle... Doğrusu yerinizde olmak istemezdim. Barbarlar canları ne zaman isterse gelip buraları gene su altında bırakabilirler.»

Barbarların alçaklıklarından söz ediyoruz. Hiçbir zaman yüz yüze mertçe dövüşmezler, diyor. Arkadan sokularak sırtından bıçaklarlar insanı. «Nedir istedikleri bizden? Kendi toprakları yok mu?» Konuyu, sınırda her şeyin derli toplu olduğu eski günlere getiriyorum. Bana «baba» deyişi köylülerin yaşlılara olan saygısından ötürü. Gün boyu boşluğa bakmaktan, kaçık bir ihtiyarın saçmalarını dinlemek yeğdir, diye düşünüyor olmalı.

«İki gün önce at sesleri duydum. Keşif kolu döndü sandım. Geldiler mi geri?»

«Yok canım,» diye gülüyor. «Sadece birkaç kişiyi geri gönderdiler. Büyük at arabalarından birine bindirmişler tümünü. Onun sesidir duyduğun. İçtikleri su dokunmuş diyorlar. Zaten içilir şey değilmiş. Sayrılananları geri göndermişler o yüzden.»

«Bak hele, ben de ne olduğunu anlayamamıştım. Peki, asıl birlik ne zaman dönüyor?»

«Yakında sanırım. Bugün yarın gelirler. Yaban yemişleriyle sürgit karın doyurulur mu?»

Basamakları iniyorum... Bu konuşma yüreklendirdi beni. Yırtık pırtık giyimli, şişman bir ihtiyarın aranmakta olduğundan nöbetçinin haberi yok anlaşılan. Belki de dün geceden beri kimseyle konuşmadan tünemiş duruyor orada. Böylesine rahat yalan söyleyebileceğim kimin aklına gelir? Güneş tam tepede; gölgem ayaklarımın dibinde bir mürekkep lekesi gibi yayılıyor. Bu duvarların arasında benden başka devinim içinde canlı yok gibi. Öyle keyifliyim ki canım türkü söylemek istiyor. Sırtımın ağrısı bile umurumda değil.

Küçük yan kapıyı açarak surların dışına çıkıyorum. Gözetleme kulesindeki dostum yukardan bana bakıyor.

«Şapkasız dolaşmasan iyi edersin,» diyor. Dazlak kafama dokunarak omuz silkiyor, gülümsüyorum ona. Güneş olanca yakıcılığı ile kavuruyor ortalığı.

İlkyaz buğdayı gerçekten mahvolmuş. Ilık, killi toprak yapış yapış ayak parmaklarıma sıvışıyor. Hâlâ öbek öbek su birikintilerine rastlanıyor. Taze fidanları sel suları söküp götürmüş. Yaprakların yeşili sarıya dönmüş. Göle yakın olan tarlalar en çok zarar görenler. Dikili hiçbir şey kalmamış. Çiftçiler kuruyan ağaçları yakmak için istif ediyorlar. Biraz daha yüksekteki tarlaların durumu oldukça iyi. Belki ürünün dörtte biri kurtarılabilir.

Göl yükseldiği zaman taşkını önleyen, yaklaşık iki mil uzunluğundaki toprak seti onarmışlar. Ama tarlalara su götüren karmaşık kanallar ve kapaklar şebekesi işe yaramaz durumda. Göl kıyısındaki baraja ve su değirmenine bir şey olmamış. Ne var ki değirmeni çeviren beygir görünürlerde yok. Haftalarca sürecek zorlu bir çalışma bekliyor çiftçileri. Emeklerinin bir anda küreklerle silahlı birkaç kişi tarafından yok edilme olasılığı hep gündemde artık. Böyle bir savaş nasıl kazanılır? Kendi yurdunda durup dururken ölümcül yaralar aldıktan sonra, kitaplardaki askeri harekâtların, düşman topraklarına yıldırım baskınlarının ve saldırılarının anlamı ne?

Batı duvarının arkasından dolanan eski yola giriyorum; bu yol kum örtüsü altındaki ören yere giden patikaya kavuşacak birazdan. Çocuklar gene oralarda oynuyor mudur kim bilir? Belki de ana babaları kuytularda pusu kuran barbarların öyküleriyle onları korkutarak evlerinden çıkmalarına izin vermiyordur artık. Başımı kaldırarak yukarı bakıyorum. Nöbetçi kulesindeki dostum uyumuş anlaşılan.

Geçen yılki kazı çalışmalarımız kumlar altında kalmış. Bir zamanlar insanların yaşadığından kuşku olmayan bu ıssız yerde sadece temel direkleri ayakta duruyor. Kumda kendime yer açarak biraz dinlenmek için oturuyorum. Beni buralarda aramayı akıl edeceklerini sanmıyorum. Güneşten kavrulsam, rüzgârdan kurusam ve nihayet soğuktan donsam bile, gelecek bir barış çağında vahanın çocukları

oynamak için gene buralara gelip de rüzgârın açığa çıkaracağı kadim çöl adamının paçavralar içindeki iskeletini buluncaya değin, sırtım solgun yunusbalıkları ve dalgalarla bezeli bu yaşlı direğe dayalı, kimselerin gözüne çarpmadan bekleyebilirim.

Ürpererek uyanıyorum. Kıpkızıl, koskoca bir güneş var ufukta. Rüzgârın hızı artıyor. Uçuşan kum tanecikleri şimdiden bir tepecik oluşturmuş yanı başımda. Çok da susadım. Tasarılarım gerçekleşebilecek gibi değil. Geceyi burada hayaletler arasında, soğuktan titreyerek, bildik surların ve ağaç tepelerinin yeniden seçilebileceği saatleri bekleyerek geçirmek olanaksız. Bu duvarların dibinde açlıktan ölmekten başka seçenek yok. Sıçan gibi bir delikten ötekine kaçmakla suçsuzluğuma gölge düşürüyorum. Düşmanlarımın işini kolaylaştıran neden ben olayım? Kanıma susadılarsa, en azından bunun suçunu taşımalılar. Önceki günün umutsuz kaygıları gücünü yitiriyor. Ne denli zayıf olsa da bir öfkeyi diriltebilirsem, bu serüvene boşuna atılmadım demektir.

Kışla avlusunun kapısını sarsıyorum. «Bil bakalım kimim ben? Dinlencem bitti. Aç kapıyı da gireyim artık.»

Koşa koşa biri geliyor. Alacakaranlıkta parmaklıkların arasından birbirimizi seçmeye çalışıyoruz. Benim gardiyan bu. Dişlerinin arasından ıslık gibi bir sesle, «Sesini çıkartma,» diyerek kol demirini kaldırıyor. Hemencecik birileri toplanıyor, her kafadan bir ses çıkıyor. Gardiyan kolumdan sımsıkı tutarak avludan geçiriyor beni. Biri, «Kimmiş gelen?» diye soruyor. Dilimin ucundaki yanıtı yutuyor, anahtarı cebimden çıkararak oradakilere göstermenin küstahlık sayılacağını düşünerek cayıyorum. Eski hücremin önüne gelince gardiyanımın kapıyı açmasını bekliyorum. Beni içeri itmesiyle kendi de girerek kapıyı kilitliyor. Karanlığın içinden gelen sesi öfkeden titriyor. «Eğer burdan

kaçtığını birine çıtlatacak olursan canına okurum, anladın mı? Anandan emdiğin süt burnundan gelir. Ağzını açmayacaksın. Bu akşam ne yaptığını soran olursa, havalandırmaya çıkardığımı söylersin o kadar, tamam mı?»

Kolumu tutan parmaklarını elimle uzaklaştırarak yana çekiliyorum. «Kaçıp da barbarlara sığınmanın benim için işten bile olmadığını sen de gördün,» diye mırıldanıyorum. «Neden geri geldim, dersin? Sıradan bir askersin. Buyruklara uymaktan başka bir şey gelmez elinden, ama gene de bir düşün.» Bileğime yapışıyor. Parmaklarını çözüyorum gene. «Neden geri gelmiş olabileceğimi, dönmeseydim sana neye patlayacağını düşün bir kez. Mavi üniformalılardan hayır gelmeyeceğini anlamışsındır umarım. Gene kaçarsam başına gelecekleri sen kestir artık.» Bu kez ben yakalıyorum elini, «Ama üzme canını, konuşmam ben, istediğini uydur, arka çıkarım sana. Korkmanın ne demek olduğunu bilirim.» Kuşkulu bir sessizlik çöküyor aramıza. «Şimdi en çok ne istiyorum biliyor musun?» diyorum. «Yiyecek ve içecek bir şeyler. Sabahtan beri ağzıma bir lokma koymadım. Açlıktan ölüyorum.»

Her şey eskiden nasılsa gene öyle. Bu garip tutsaklık sürüp gidiyor. Bir günden öbürüne, tepeden vuran ışık demetinin parlayışını ve soluşunu izleyerek sırtüstü yatıyorum. Duvarcının malasının, marangozun çekicinin derinden gelen seslerine kulak veriyorum. Yiyor, içiyor ve herkes gibi bekliyorum.

Önce bir mantar tabancasının sesine benzer kurusıkı silah sesleri, az sonra çok yakından, surlardan açılan yaylım ateşinin yanıtı duyuluyor. Kışlanın avlusunda ivecen ayaklar oradan oraya koşuşuyor. Biri, «barbarlar,» diye haykırıyor.

Diz üstü, kapıdaki çatlağa kulağımı yapıştırarak olup biteni anlamaya çalışıyorum.

Alandan gelen gürültü hiçbir sesin seçilemediği sürekli bir uğultuya dönüşüyor. Tüm kent halkı olanca coşkusuyla askerlere hoş geldin demek için yollara dökülmüş olmalı. Silahların tarakası dinmek bilmiyor. Bir süre sonra alandan gelen uğultunun niteliği değişiyor, arada tiz çığlıklar duyuluyor. Giderek borazanların kulakları tırmalayan sesi tümünü bastırıyor.

Şeytan dürtüyor beni. Yitirecek nem var ki? Kapının kilidini açıyorum. Dışarı adımımı atar atmaz gözlerimi kamaştıran gün ışığından sakınmak için ellerimle yüzümü örtmek zorunda kalıyorum. Avludan geçerek kapıdan çıkıyor, kalabalığın arasına karışıyorum. Yanına düştüğüm yaşlı kadın ayaklarının ucunda yükselmek için koluma asılıyor. «Sen bir şey görüyor musun?» diye soruyor. «Evet, süvarileri görüyorum,» diyorum ama beni dinlediği yok.

Dalgalanan sancaklar altında çok sayıda asker kapıdan geçerek alanın ortasına doğru ilerliyor, sonra atlarından iniyorlar. Tozdan göz gözü görmüyor ama güldükleri ve sevinçli oldukları anlaşılıyor. İçlerinden biri utkunun esrikliğiyle ellerini havaya açmış; bir başkası bir demet çiçek sallıyor. Ağır ağır ilerliyorlar. Dans eden, el çırpan, çiçek atan, bir kez olsun dokunmak isteyen insan kalabalığı iyiden iyiye sıkıştırıyor. Çocuklar koşarak yanımdan geçiyor, kahramanlarını daha yakından görmek için büyüklerin bacakları arasından kendilerine yol bulmaya çalışıyorlar. Bağırıp çağıran, alkış tutan bir alay insanın tırmandığı surlardan aralıklı top sesleri geliyor.

Süvarilerin bir bölüğü hâlâ at sırtında. Taburun sırmalı yeşil sancağını taşıyan sert bakışlı genç bir onbaşının öncülüğünde, insan duvarını yararak alanın öbür ucuna dek ilerliyor, sonra bir çevirme devinimiyle birleşiyorlar. Yeni bir oluşumun ayrımına varan kalabalık dalgalanıyor, kulaktan kulağa, «barbarlar» sözcüğü ateş sararcasına bir anda yayılıveriyor.

Önden giden bir asker kalın sopasını sağa sola savurarak sancak taşıyan onbaşıya yol açıyor. Onbaşının ardından gelen süvari elinde tuttuğu halatı çeke çeke ilerliyor.

Halatın öbür ucunda boyunlarından birbirine bağlı, anadan doğma çıplak adamlar var. Barbarlar bunlar. Ne garip, sanki tümü de diş ağrısı çekiyormuş gibi elleriyle yüzlerini örtmüşler. Bir an için duruşlarını, önde gideni izlerken ayak uçlarına basarak yürümekte gösterdikleri olağanüstü özeni yadırgıyorum. Ne var ki gözüme çarpan bir maden pırıltısı durumu aydınlatıyor. Tutsakların ellerini ve yanaklarını delerek geçirilmiş tel bir ilmek bu. Daha önce bu türden bir uygulamaya tanık olmuş bir askerin, «Kuzu gibi uysallaşırlar,» dediğini anımsıyorum. «Kımıldamadan nasıl duracaklarını düşünmekten başka bir şey yapamazlar.» Yüreğim parçalanıyor. Hücremden hiç çıkmamam gerekirdi diye geçiyor aklımdan.

İlk utkusunu kazanmış olarak atlı emir erlerinin eşliğinde bölüğün ardından gelen genç yüzbaşı ile, aylarca süren sefer sonucu eskisinden daha kara kuru görünen Polis Albayı Joll'a sırtımı dönerek, gözlerine çarpmadan yok olmanın bir yolunu bulmalıyım.

Çember kapandı. Barbarların gerçekten var olduğunu çocuklara kanıtlamak için bu on iki umarsız tutsağı kim isterse görebilir şimdi. Gönülsüzce içine karıştığım dalga büyük kapıyı tutan askerlere çarpıyor, arkadan gelen baskıyla sıkışarak devinimsiz kalıyor.

Yanımdakine, «Neler oluyor?» diye soruyorum.

«Bilmiyorum, yardım et de çocuğu kaldırayım,» diyor. Kucağındaki çocuğu omzuna almasına yardım ediyorum. «Bir şey görüyor musun?» diye soruyor çocuğa.

«Evet.»

«Ne yapıyorlar?»

«Barbarlara diz çöktürüyorlar. Ne yapacaklar onlara?»

«Bilmiyorum. Dur bakalım...»

Ağır ağır, üstün bir çabayla gövdemi zorlayarak kalabalıktan sıyrılmaya çalışıyorum. «Özür dilerim, lütfen yol verin, sıcak dokundu galiba, izin verin de geçeyim.» İlk kez başların üzerime çevrildiğine, parmakların bana doğrulduğuna tanık oluyorum.

Hücreme dönmem gerek. Bu davranışın bir etki uyan-

dıracağını sanmıyorum. Farkına varan da olmuyor zaten. Ama kendim için, sadece özsaygımı yitirmemek için, hücremin karanlık ve serin kuytuluğuna sığınmalı, anahtarı eğip bozmalı, kulaklarımı kana susamış ırkçı çığlıklara tıkamalı, ağzımı mühürleyerek bir daha hiç açmamalıyım. Kim bilir belki de hemşerilerime haksızlık ediyorum. Belki de şu sırada, yükselen çığlıkları bastırmak için kunduracı kendi kendine bir türkü mırıldanarak çekicini sallıyor; analar mutfaklarında bezelye ayıklarken, tedirgin yavrularını avutmak için onlara masallar anlatıyor; çiftçiler yıkılan kanallarını onarmaya uğraşıyordur. Gerçekten böyle insanlar varsa, onları zamanında tanımamış olmam ne acı. Kalabalıktan sıyrılmaya çabalarken, şu anda benim için en önemli olan şey, bu canavarlığa bulaşmamak ve suçu işleyenlerin kör nefretiyle zehirlenmemek. Tutsakları kurtaramayacağıma göre hiç değilse kendimi kurtarayım. Çok uzak bir gelecekte bu günlerden söz açılır da, birileri nasıl yaşadığımızı merak edecek olursa, en azından İmparatorluğun bu sınır karakolunda yüreğinde barbarlık taşımayan bir kişinin yaşadığı söylensin.

Kışla kapısından hapishanenin avlusuna giriyorum. Orda bulduğum bir kovayı avlunun ortasındaki çeşmeden dolduruyorum. Kovadaki suyu döke saça kalabalığa yaklaşıyorum yeniden. «Lütfen yol verin,» diyerek önümdekileri itiyorum. İnsanlar söverek yol açıyor, kovadan sular saçılıyor, az sonra kendimi kalabalığın en önünde, ibret dersi için boşaltılan alana halkın girmesini sopalarla önlemeye çalışan askerlerin tam arkasında buluyorum.

Tutsakların dördü yere diz çökmüş, hâlâ iple birbirine bağlı duran sekizi ise elleriyle yanaklarını tutarak duvarın gölgesinde çömelmiş bakıyorlar.

Diz çöken tutsaklar yan yana kalın bir kalasın üzerine doğru eğilmiş durumdalar. Birinci adamın ağzındaki ilmeğe bağlı bir ip kalasın altından dolanarak ikinci adamın ağzındaki ilmeğe, gene kalasın altına ve üçüncü ilmeğe, kalasın altına ve dördüncü ilmeğe bağlı. Dikkatle bakınca bir askerin ipi gerdiğini ve tutsakların biraz daha öne eğil-

diğini, iyice gerilince de yüzlerinin kalasa yapışıp kaldığını görüyorum. İçlerinden biri kıvranarak omuzlarını oynatıyor, acıyla inlediği duyuluyor. Ötekiler suskun. Düşünceleri tümüyle iple uyum içinde kımıldayarak yanaklarının parçalanmasını önlemeye yönelik.

Albay Joll elinin belli belirsiz devinimleriyle askeri yönlendiriyor. Binlerce kişiden biri olmama, gözlerinin her zamanki gibi kara perdelerin ardında gizlenmesine karşın, sorgulayan bakışlarımı öyle ısrarla dikiyorum ki üzerine, beni anında gördüğünden kuşkum kalmıyor.

Arkamdan açık seçik «Yargıç» sözcüğünün fısıldandığını duyuyorum. Yanı başımdakilerin benden usul usul uzaklaştığı bir gerçek mi, yoksa benim kuruntum mu?

Albay öne çıkarak tutsakların sırtına ince bir toz serptikten sonra elindeki kömür parçasıyla bir şey yazıyor. Bulunduğum yerden harfleri baş aşağı okuyorum: DÜŞMAN... DÜŞMAN... DÜŞMAN... DÜŞMAN... Geriye çekilerek kollarını kavuşturuyor. Yirmi adımı bulmayan bir uzaklıktan birbirimizi tartıyoruz.

Derken dayak başlıyor. Askerlerin yeşil kamıştan kunt sopaları tutsakların sırtında ve kaba etlerinde patlıyor. Çamaşır tokmağından çıkan sese benzer seslerle kızıl izler bırakıyor. Az önce inildeyen, şimdi de her vuruşta demirci körüğü gibi soluyan adamın dışındakiler sakına sakına bacaklarını uzatmaya yelteniyorlar; ne ki bacağını uzatan karınüstü yere yapışıyor.

Boz rengi tozun üzerindeki kara yazılar kana ve tere bulanıyor. Amacın, tutsakların sırtlarını kanla yıkayarak kömür ve toz topraktan arındırmak olduğu anlaşılıyor.

Kalabalığın en önünde anasının eteğine yapışmış duran küçük bir kızın yüzünü inceliyorum. Gözleri yuvalarından uğramış, parmağını emerken bu koskoca adamların dayak yiyişini korkuyla, merakla, gık çıkarmadan izleyerek belleğine geçiriyor. Çevremdeki yüzlerin tümünde, hatta gülenlerde bile, aynı anlatımı yakalıyorum: Ne kin, ne kana susamışlık, ancak derin bir merak... Öyleki canları bedenlerinden çekilmiş de, sadece gözleri yaşıyor sanki. Bilinme-

dik, azgın bir isteği yansıtan organlar şimdi gözler.

Dayak atan askerlerde derman kalmadı. İçlerinden biri eli beline dayalı, soluk soluğa sırıtırken, marifetini kalabalığa gösteriyor. Albayın uyarısıyla dördü de sopalarını izleyicilere veriyorlar.

Kıkır kıkır gülen ve yüzünü saklamaya çalışan bir kızı arkadaşları öne itiyor. «Hadi, hadi, korkacak ne var,» diye yüreklendiriyorlar. Askerlerden biri eline bir sopa tutuşturarak alana doğru götürüyor. Kız bir eliyle hâlâ yüzünü örterek, utangaç ve ne yapacağını bilmez, kalıyor orta yerde. Bağrışmalar, açık saçık şakalar, ağza alınmayacak öneriler gırla gidiyor. Elindeki sopayı havaya kaldıran kız önündeki tutsağın kaba etine ustaca indiriyor, sonra yere fırlattığı gibi alkışlar arasında koşarak eski yerini alıyor.

Sopa kapmak için bir itiş kakıştır gidiyor. Askerler düzeni sağlamakta güçlük çekiyorlar. Vurmak için sopa kapmaya ya da sadece izlemek için öne geçmeye çalışan kalabalık yüzünden tutsakları gözden yitiriyorum. Ayaklarımın dibindeki kovamla unuttular beni.

Dayak faslı bitince askerler yeniden görevlerini anımsıyor, kalabalığı düzene sokarak, alanı — biraz daralmakla birlikte — eski durumuna getiriyorlar.

Albay Joll, çadır kamalarını çakmak için kullanılan ağır bir tokmağı havaya kaldırmış, oradakilere gösteriyor. Bir kez daha göz göze geliyoruz. Sesler diniyor.

İlk kez boğazımdan kısık, paslı bir sözcük fırlıyor: «Hayır!» Sonra yeniden, bu kez çıngırak gibi çınlayan bir «Hayır!» yırtıyor göğsümü. Yolumu kesen asker sendeleyerek yana çekiliyor; kendimi alanın ortasında buluyorum. Ellerimi uzatarak kalabalığı yatıştırmaya çalışıyorum. «Hayır! Hayır! Hayır!»

Arkama dönünce beş adım ötemde kollarını kavuşturmuş duran Albay Joll'la yüz yüze geliyorum. Parmağımla onu suçlayarak bağırıyorum: «Sen.» Ne söylenecekse söylenmeli artık. Öfkemi ona kusmalıyım. «Sensin bu insanları yoldan çıkaran!»

Kılı depremiyor, yanıt vermiyor.

Kolum silah gibi üzerine doğruluyor, «Sen...» Sesim alanda çın çın ötüyor. Mutlak bir sessizlik var. Ya da esriklikten hiçbir şey duymuyorum.

Arkadan gelen bir şey sırtımda çatırdıyor. Yere yuvarlanıyorum. Soluğum kesiliyor, tozun içinde debeleniyor, sırtımda yeniden o bildik ağrıyı duyuyorum. Savrulan bir sopadan sakınmaya çabalarken şiddetle elime vuruluyor.

Duyduğum acıya karşın kalkmak için davranıyorum. Ayakta durabilmek önemli şimdi. Bana vuranın kim olduğunu görmek için doğruluyorum. Deminki dayak faslına gönüllü katılan, omzu çavuş işaretli, tıknaz biri bu. Yere diz çökmüş, burun delikleri hırsla açılıp kapanarak, sopalı eli havada vuruşa hazır, bekliyor. İncinen elimi kaldırarak, «Dur,» diyorum, soluk soluğa. «Sanırım kırdın elimi.» Olanca gücüyle saldırıyor. Bu kez koluma iniyor sopa.

Kolumu kollayarak başımı öne eğiyor, el yordamıyla adamı yakalamaya çalışıyorum. Başıma ve omuzlarıma sopalar yağıyor. Önemi yok bütün bunların. Değil mi ki bir kez başladım söze, bitirmeliyim. Onun için de birkaç dakika gerekli bana. Adamın ceketine yapışarak kendime doğru çekiyorum. Benimle boğuşurken sopasını kullanamıyor. Omzumun üzerinden Albay'a bağırıyorum, «Sakın vurayım deme onunla.» Tokmak kavuşturduğu kollarının arasında duruyor. «Hayvanlara bile vurulmaz tokmakla, anladın mı, hayvanlara bile...» Korkunç bir öfke nöbetiyle silkinerek çavuşu üzerimden atıyorum. Tanrısal bir gücüm var şu anda. Bakarsın az sonra tükenir. Sahip olduğum sürece iyi değerlendirmeliyim. «Bakın,» diye bağırıyorum. Dudakları kalasa yapışmış, elleriyle maymun gibi yüzlerini tutarak yerde kuzu kuzu yatan adamları gösteriyorum. Tokmağın varlığından, arkalarında olup bitenlerden habersiz, suçlayıcı yazıların dayakla sırtlarından silinmesiyle cezanın sona ereceğinden umutlu, bekleşiyorlar. «Bakın,» diyorum yeniden. «Bizler evrenin en büyük tansığıyız. Ama uğradığı saldırı yüzünden bu eşi bulunmaz tansık bir daha eski yetkinliğine kavuşamayacak. Nasıl...» Sözcükler tıkanıyor boğazıma. «Bakın şu adamlara!» diye yeniden başlıyorum.

Boyunlarını uzatarak hâlâ tutsaklara bakabilenlere, şimdiden kanlı yaralara üşüşmeye başlayan sineklere sesleniyorum nerdeyse, «Ey, adem oğulları...»

Saldırının geldiğini sezerek karşı koymak için dönüyorum. Amansız sopa suratımın tam orta yerine iniyor. Bir anda kopkoyu bir karanlığa gömülüyorum. «Kör oldum,» diye düşünüyorum. Yutkunurken kan tadıyorum. Yüzümde ılık kabartısı harlı bir acıya dönüşen bir gonca açılıyor. Ellerimle yüzümü örterek bağırmamak, yere yıkılmamak için olduğum yerde dönüp duruyorum.

Ne söylemek istediğimi anımsayamıyorum bir türlü. Evrenin tansığı... Geliştirmeye çalıştığım düşünce bir duman gibi uçup gidiyor. Kendi türlerinde evrenin tansığı olan hamamböceklerini, solucanları, çekirgeleri, karıncaları da ezmiyor muyuz ayaklarımızın altında, diye geçiriyorum aklımdan.

Parmaklarımı gözlerimden çekince gözyaşları içinde yüzen boz bir dünya beliriyor. Gönlüm öylesine ferahlıyor ki, çektiğim acıyı duymaz oluyorum. Kalabalığın uğultusu arasında dirseklerimden tutarak ite kaka hücreme götürülürken üstelik gülümsediğimi fark ediyorum.

Bu gülümseyiş, bu sevinç sağanağı, ardında tedirgin edici bir duygu bırakıyor. Yasal yargılamanın sonucunu beklemeden beni hırpalamakla hata ettikleri açık. Ben konuşmacı değilim ki... Bıraksalardı ne söyleyecektim? Birinin ayaklarını falakayla paramparça etmek, göğüs göğüse vuruşarak öldürmekten daha kötüdür mü diyecektim; yoksa bir kızın bir erkeğe dayak atmasına izin verilmesinin utancını hepimizin taşıyacağını; böylesi bir gaddarlığın sergilenmesinin masum insanların yüreğini taşlaştırmaktan başka bir işe yaramayacağını mı söyleyecektim? Söyleyeceklerimin hiçbiri önem verilecek, ortalığı karıştıracak, tepki uyandıracak şeyler değildi. Ben düşman tutsaklara karşı, modası geçmiş centilmenlik ilkelerinin temsilcisi olmaktan öte, neyin savunusunu yapıyorum? İnsanları öldürmeden önce diz üstü çöktürerek kendi gözlerinde küçük düşürtüp utandıran onur kırıcı yeni yöntemlere karşı tepki duymak-

tan başka neye karşı koyuyorum? Kıçlarını örtmeyi bile beceremeyen, herkesin maskarası bu barbar tutsaklara adalet istemek için kalabalığın karşısına çıkma yürekliliğini gösterebilir miyim? «Adalet!» Bir kez bu sözcük söylenmeye görsün, ardından ne çıkacağı hiç belli olmaz. «Hayır,» demek kolay. Dayak yiyerek kahraman olmak da kolay. Kellemi satıra teslim etmek bile, barbarların haklılığını savunmaktan daha zor gelmiyor. Bir zamanlar topraklarından sürdüğümüz insanlara kentin kapılarını açarak, silahlarımızı teslim etmekten başka nereye götürür bizi bu tartışma? Hem kurulu düzenin savunucusu, hem kendince devlete düşman, saldırıya uğramış ve tutsak edilmiş, canı pahasına erdemini korumaya çalışan ihtiyar yargıcın da kuşkuları yok değil.

Burnum kırıldı, biliyorum. Sopanın yardığı yanağımın elmacık kemiği de kırılmıştır belki. Sol gözüm şişerek kapanıyor.

Yüzümdeki uyuşukluk azaldıkça bir iki dakikalık aralarla öyle keskin bir acı duyuyorum ki, yerimde duramıyorum. Nöbetin doruğunda başım iki elimin arasında, bir köpek gibi uluyarak odada volta atıyor, sancının dindiği kısa aralıklarda derin soluklar alıyor, rezil olmamak için çığlıklarımı tutmaya çalışıyorum. Alandaki kalabalığın uğultusu yükselip alçalıyormuş gibi geliyor ama kulaklarımın bir oyunu da olabilir bu.

Her zamanki gibi akşam yemeğim geliyor. Ama yiyemiyorum. Bir türlü rahat duramıyorum. Avazım çıktığı kadar haykırmamak, göğsümü bağrımı paralayıp tırmalamamak, dayanma gücünün son kırıntılarını da harcayan insanların durumuna düşmemek için, durmadan volta atmam ya da olduğum yerde öne arkaya sallanmam gerekiyor. Gözlerimden yaşlar süzülüyor; göz yaşları açık yarayı yakıyor. Eski bir türkü tutturuyorum. Üst üste yinelemekten dizeler anlamını yitirse de umarsızca sarılıyorum türkünün belleğimde kalan sözlerine. Bir, iki, üç, dört diye saymaya başlıyorum. Sabaha çıkarsam, şanlı bir utku kazanmış olacağım.

Tan ağarırken artık bitkinlikten ayakta sallanıyorum. Sonunda daha fazla karşı koyamayarak bir köşeye büzülüp, çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlıyorum. Gözyaşları iplik gibi yanaklarımdan iniyor. Sancı olağan şiddetiyle gidip geliyor. Nasıl uyuyakaldığımı anlamadan çöktüğüm yerde dalıvermişim. Uyanıp da kendime geldiğimde içeri süzülen gün ışığı şaşırtıcı geliyor. Zamanın nasıl geçtiğini anlayamıyorum. Sancı yerli yerinde, ancak kımıldamadan durursam, dayanabiliyorum. Artık yabancı bir nesne olmaktan çıktı. Çok geçmeden belki de soluk almak gibi doğal gelecek.

Acıyan elimi rahat etsin diye koltuğumun altına sokarak sesimi çıkarmadan duvar dibinde yatıyor, yeniden uykuya dalarken üzerime yaprak gibi dökülen sayısız hayalin arasından özellikle bir tanesini, kızın görüntüsünü, yakalamaya çalışıyorum. Bana sırtı dönük, çamurdan mı kardan mı yapıldığı belli olmayan bir kalenin üzerine eğilmiş, duruyor. Lacivert bir giysi var üzerinde. Yaklaşınca kalenin içini oymaya uğraştığını görüyorum.

Varlığımı sezerek dönüyor. Yanılmışım. Kilden bir fırınmış yaptığı. Kubbesindeki delikten duman tütüyor. Ellerini öne uzatmış, bir şey sunuyor bana. Görmemi engelleyen sis perdesinin ardından isteksizce bakıyorum. Biçimsiz bir yumru bu. Görmek için kafamı uzatsam da görüntü netleşmiyor.

Sırmalı bir başlık var başında. «Niye böyle süslendin?» diye sormak istiyorum. «Seni hiç bu denli güzel görmemiştim.» Gülümsüyor bana: Dişleri ne düzgün! Gözleri nasıl da pırıl pırıl, kömür gibi kapkara! Bana eliyle uzattığı şeyi ancak şimdi seçebiliyorum. Dumanı üstünde, çıtır çıtır bir somun bu. İçim minnetle doluyor. «Senin gibi bir çocuk çöl ortasında nasıl öğrenmiş böyle güzel ekmek yapmayı?» diye sormak istiyorum. Onu kucaklamak için kollarımı açarken, gözyaşlarımın yanağımdaki yarayı yakmasıyla uyanıyorum. Yeniden uyku tüneline dalsam da, aynı düşü kaldığım yerden bir daha sürdüremiyor, ağzımı sulandıran ekmeğin tadını alamıyorum.

Albay Joll yazıhanemdeki masanın arkasına geçmiş, oturuyor. Ne bir kitap, ne de bir dosya, hiçbir şey yok görünürde. Bir vazo dolusu taze çiçekten başka ne varsa kaldırılmış.

Adını bilmediğim yakışıklı emir subayı sedir sandığı yerden kaldırarak masanın üzerine koyuyor ve bir adım geri çekiliyor.

Bilgi edinmek için önündeki kâğıtlara göz atan Albay söze başlıyor: «Evinizde düzenlediğimiz tutanaktaki eşyaların arasında bu tahta sandık da bulunuyor. Şimdi söyleyeceklerimi dikkatle dinlemenizi istiyorum. Sandığın içindekiler öyle her yerde görülen şeylerden değil. Her biri beşe yirmi santimetre büyüklüğünde, akkavaktan, kimi ince bir iple birbirine bağlı yaklaşık üç yüz tablet var burada. Tahtalar kuru ve gevrek. İplerin kimi eski, kimi ise yeni.

«İpleri çözünce tabletler ortadan açılıyor. Düzgün olan iç yüzlerinde yabancı bir yazı var.

«Şimdiye dek söylediklerime bir diyeceğiniz olmadığını sanıyorum.»

Gözlerimi kara merceklere dikiyorum. O sürdürüyor konuşmayı:

«Akla yakın gelen bir olasılık, tahta tabletlerin sizinle karşı taraf arasında, ne zaman gerçekleştiği bizce bilinmeyen, haberleşmeyi içerdiği. Bu konuda açıklamada bulunmak ve karşı tarafta kimler olduğunu söylemek size düşüyor.»

Kutudan aldığı bir tableti bir fiskeyle cilalı masada kaydırarak bana gönderiyor.

Bu dünyadan çoktan göçmüş biri tarafından oyulmuş harflere bakıyorum. Sağdan sola mı, yoksa soldan sağa mı okunacağını bile bildiğim yok. Koleksiyonumla uğraşarak geçirdiğim uzun gecelerde dört yüz, belki de dört yüz elli kadar değişik harf saptamıştım. Neyin karşılığı olduklarını bilmiyorum. Her biri bir nesnenin yerine mi geçiyor? Daire güneş, üçgen kadın, dalga göl mü; yoksa daire «daire», üçgen «üçgen», dalga «dalga» mı? Her simge akıl almaz zenginlikteki ölü bir dilin dil, dudak, gırtlak ve ciğer

yollu söylenişinin çeşitli evrelerini mi gösteriyor? Ya da benim dört yüz harfim, figürlerinin ilkelliğini budalalığımdan seçemediğim, topu topu yirmi otuz sözcüklü bir listenin anlamsız çizgilerle bezenmesinden oluşmuş olmasın!

«Kızına selam söylüyor,» diyorum. Kalın, genizden gelen kendi sesimi duymak şaşırtıyor beni. Parmaklarım sağdan sola harflerin üzerinde geziniyor. «Onu ne zamandır görmediğini, mutlu ve sağlıklı olduğunu umduğunu, kuzulama mevsiminin iyi geçmesini dilediğini yazıyor. Bir armağanı varmış ama kavuştuğunda verecekmiş. Sevgilerini gönderiyor. İmzayı okumak pek kolay değil. Sadece, 'Baban' da olabilir, başka bir şey de; herhangi bir ad örneğin.»

Sandığa uzanarak bir başka tablet alıyorum. Joll'un arkasında, dizindeki küçük not defterine her an bir şeyler yazmak için hazır bekleyen emir subayı dik dik bakıyor bana.

«Bunda da şöyle diyor: 'Ne yazık ki sana kötü bir haberim var. Askerler gelerek ağabeyini götürdüler. Onu ellerinden kurtarabilmek için her gün kaleye taşındım. Güneş altında, baş açık, tozun toprağın içinde bekledim. Dün ilk kez askerlerden biri yanıma gelerek ağabeyinin artık burada olmadığını, başka bir yere gönderildiğini söyledi. Nereye, diye sorduysam da yanıt alamadım. Dua et de başına bir felaket gelmiş olmasın.'»

«Bakalım bunda neler yazılı?» Kalem tutan el hâlâ havada, bir şey yazmadan, kıpırdamadan öylece duruyor. «Dün ağabeyini almaya gittik. Bizi götürdükleri odada boylu boyunca bir masaya uzatılmış, her yanı dikili bir çarşafa sarılı yatıyordu.» Joll iskemlesinde hafifçe kaykılıyor. Not defterini kapatan emir subayı doğruluyor, ne ki Joll eliyle kalkmasını önlüyor. «Öylece alıp götürmemi istediler ama ben önce açıp bakmakta direndim. 'Ya bana başkasının cesedini vermişseniz ne olacak?' dedim. Burada öyle çok ölü var ki. Yiğit genç adamların ölüsü tümü de. Çarşafı açtım. Oydu gerçekten. Göz kapaklarında dikişler vardı. 'Neden yaptınız bunu?' dedim. 'Âdet böyle' dediler. Çarşafı iyice açtım, bir de ne göreyim, gövdesinin her yanı çürük içinde,

ayakları şiş, üstelik her ikisi de kırık. 'Nasıl oldu bunlar?' diye sordum. 'Haberim yok,' dedi adam. 'Kâğıtlarında bir şey yazmıyor. İstersen çavuşa sor. Ama onun da işi çok!' Ağabeyini hemen oracığa, onların surlarının dibine gömmek zorunda kaldık, nerdeyse kokacaktı çünkü. Anana artık söyle. Avutmak için elinden ne gelirse yap.»

«Eveeet, bu ne diyor bakalım. Görüldüğü gibi tek bir harf var üzerinde. Barbarların 'savaş' simgesi, ama başka anlamlara da yorulabilir. 'İntikam' okunduğu gibi, baş aşağı çevrilirse 'adalet' anlamına da gelir. Burada ne anlamda kullanıldığını keşfetmek kolay değil. Barbarların kaypaklığının kanıtı işte!»

«Öbür tabletler de öyle.» Sağlam elimi sandığa daldırarak içindekileri karıştırıyorum. «Tümü de simgesel bunların. Dizilişlerine göre çeşit çeşit okunabiliyorlar. Ayrıca her tablet kendi başına farklı yorumlara açık. Bir araya getirildiğinde ya yerel bir gazete ya da bir savaş planı olabilirken, yan çevrilerek İmparatorluğun son yıllarının tarihçesi olarak da okunabiliyor, — sözü edilen eski imparatorluk elbette —. Barbarların atalarına ait bu yazıların nasıl yorumlanacağı bilim adamları arasında hâlâ tartışma konusu. Bu türden simgeler taşıyan tablet kalıntıları çölün her yanında bulunuyor. Ben bunları buradan yaklaşık üç mil ötede, eski bir kamu binasının yıkıntıları arasında buldum. Gömütlüklerden de çıkıyor, ama barbarların gömütlüklerinin nerde olduğunu bilmek kolay değil. Aklınıza esen yeri kazarak kimi kalıntılara, çömlek parçalarına, ölülere ait birtakım andaçlara rastlamak olasılığı var. Şimdi şurayı kazsak mutlaka bir şeyler buluruz. Havayı da unutmayalım! Hava iniltiler ve hıçkırıklarla dolu. Hiç yitmek bilmeyen, atmosferde sürgit yankılanan bu sesleri duyarlı bir kulağa sahipseniz her zaman işitebilirsiniz. Özellikle geceleri daha da iyi duyulur. Uyku tutmadığı zamanlar bilin ki ölülerin çığlıkları kulaklarınızda titreştiği içindir. Yazılar gibi bu sesler de her türlü yoruma açıktır.

«Çevireceklerim bitti. Teşekkür ederim.»

Bunları anlatırken gözüm hep Albay Joll'daydı. İmpa-

ratorluğa değindiğim sırada yerinden fırlayarak bana vurmaya yeltenen astının kolunu tutmaktan başka hiçbir devinimde bulunmadı.

Yanıma yaklaşacak olursa, tüm gücümle saldıracağım. Yakasına yapışmadan gitmek yok bu dünyadan.

Albay söze başlıyor, «Ne sıkıcı olduğunun bilincinde değilsin gibi geliyor. Sınır boyunda bize bugüne dek kayıtsız koşulsuz desteğini vermeyen tek görevli sensin. Bu tahta parçalarına da özel bir önem vermediğimi belirteyim.» Elinin tersiyle tabletleri dağıtıyor. «Büyük bir olasılıkla kumar oynamaya yarıyordur bunlar. Sınırdaki aşiretlerde bunlara benzeyen çubuklarla kumar oynandığını görmüştüm.

«Seni burada nasıl bir geleceğin beklediğini ciddi olarak düşünmeni istiyorum. Görevde kalmana izin verilmeyecektir. Kent halkına rezil oldun. İlerde yargılanmasan bile...»

«Beni yargılamanızı bekliyorum,» diye bağırıyorum. «Daha ne duruyorsunuz? Ne zaman beni duruşmaya çıkaracaksınız? Ne zaman kendimi savunma olanağı bulacağım?» Öfkeden kuduruyorum. Kalabalığın önündeki tutukluğum yok artık. Şu anda bu heriflerle halkın önünde dürüst bir duruşmada yüz yüze gelsem, onları yerin dibine batıracak sözcükleri bulmakta güçlük çekmeyeceğim. Bir sağlık ve güç sorunu bu. Yakıcı sözlerin göğsümü zorladığını duyuyorum. Ne var ki kendilerine karşı koyacak sağlıkta ve güçte olan birini asla duruşmaya getirmezler. Kapatacakları karanlık odada abuk sabuk bir budalaya, özüne yabancılaşmış bir hayalete dönüşmem için yeterince beklettikten sonra, bir gün apar topar götürecekleri kapalı bir duruşmada, sıkıcı yasal yöntemlere başvurmaksızın, beş dakikada yargılayacaklar beni.

Albay, «Bildiğin gibi olağanüstü durumun sürmesinden dolayı, yargı yetkisi sivil mahkemelerden alınarak, Şube'ye devredilmiş bulunuyor,» diyor. Derin bir iç geçirişten sonra, «Yargıç Bey, bu kentte çok tanınmış olmandan dolayı seni yargılamaktan çekineceğimizi sanıyorsun galiba.

Görevlerini savsaklayarak, dostlarından uzak durarak, aşağı tabakadan insanlarla ilişki kurarak saygınlığını ne denli sarstığının farkında mısın bilmem? Görüştüğüm insanlar içinde onlara karşı tutumundan ötürü, şu ya da bu biçimde aşağılandığı duygusuna kapılmamış kimse yok.»

«Özel yaşamım kimseyi ilgilendirmez.»

«Öyle de olsa, seni görevden uzaklaştırma kararımız askeri çevrelerce çok olumlu karşılandı. Sana kişisel bir düşmanlığım olduğunu sanma. Birkaç gün önce buraya geri geldiğimde, yalın bir soruya verilecek kesin bir yanıttan başka bir talepte bulunmamaya kararlıydım. Eğer beklediğim gibi davranmış olsaydın, özgür bir insan olarak şimdi kapatmalarının yanına gidebilirdin.»

Birden, bu hakaretin nedensiz olmayacağını, ayrı nedenlerden her iki adamın da öfkeye kapılırsam sevineceklerini düşünüyorum. Kızgınlıktan kudurarak, tüm kaslarım kiriş gibi gergin, inatla suskunluğumu sürdürüyorum.

«Şimdi de yeni bir tutku peşindesin sanırım. Kendince, ilkeleri uğruna özgürlüğünü yitirmekten korkmayan adam, Tek Dürüst İnsan ününe ermek istiyorsun. O zaman akla bir soru geliyor: Alandaki, maskaralıktan sonra, halkın seni adam yerine koyacağını düşünebiliyor musun? İnan bana bu kentin insanlarının gözünde sen Tek Dürüst İnsan ne demek, bir soytarıdan, bir deliden başka bir şey değilsin.»

«Üstün başın leş gibi, iğrenç kokun bir mil öteden duyuluyor. Moruk bir dilenciden, çöpleri eşeleyen bir serseriden farkın yok. Artık hiçbir yerde dikiş tutturamazsın. Burada sana gelecek kalmadı.

«Niyetin tarihe kahraman olarak geçmek anlaşılan. Ama kim yazacak senin adını tarih kitaplarına? Bu sınır olayları önemsiz şeyler. Nasılsa biter yakında. Ondan sonra bir yirmi yıl daha miskin miskin yaşar gider insanlar. Zaten olmuş bitmiş şeylere kim ilgi duyar?»

«Siz gelmeden sınır anlaşmazlığı diye bir şey bilmiyorduk.»

«Saçmalama. Gerçeklerden haberin yok. Bu dünyada değil, geçmişte yaşıyorsun. Barışçı göçer aşiretlere saldırdı-

ğımızı sanıyorsun, oysa örgütlü bir orduyla karşı karşıyayız. Keşif koluna katılmış olsan gözlerinle görürdün.»

«Buraya getirdiğiniz zavallılar mı bu dehşet salan düşmanlar? Bunu mu söylemek istiyorsunuz? Gerçek düşman sizsiniz sayın Albay!» Artık kendimi tutamıyorum. Masayı yumruklayarak, «Sensin düşman, sen başlattın savaşı. Onlara gerektiğinden çok kahramanı sen sağladın. Hem de bundan bir yıl önce, acımasızca işkenceden geçirdiğin ilk kurbanlarla. Tarih tanığımdır!»

«Saçmalama. Ne tarihi? Önemsenecek bir olay yok ortada.» Umursamaz görünüyor ama sözlerimin onu sarstığından kuşkum yok.

«Yüzsüz bir işkenceciden başka bir şey değilsin. İpe çekmek gerek seni.»

«Yargıç beyin sözleri bunlar,» diye söyleniyor kendi kendine, «Tek Dürüst Adam'ın.» Ayağa kalkarak odadan çıkıyor. Emir subayı ile karşı karşıya kalıyorum.

Yanağımdaki yara hiçbir temizlik ve bakım görmediğinden şişerek azdı. Tombul bir tırtıla benzer bir kabuk bağladı üzeri. Sol gözüm iyice kapandı. Burnum zonklayan biçimsiz bir yumru. Soluk almak için ağzımı açıp kapıyorum.

Kusmukların içinde yatarken su içmekten başka bir şey düşünemiyorum. İki gündür bir yudum olsun su girmedi ağzıma.

Çektiklerimin yüceltici bir yanı yok. Çektiklerim derken, bunun ancak pek azı can acısı. Bedenimin en temel gereksinimlerini karşılamak, su içmek, barsaklarımı boşaltmak, canımın en az yanacağı biçimde yatmak başlıca sorunlar. Emir subayı Mandel'le yardımcısı beni buraya yeniden getirerek lambayı yakıp, kapıyı örttüklerinde, benim gibi rahatına düşkün şişko bir ihtiyarın, İmparatorluğun nasıl yönetilmesi gerektiği konusundaki alışılmadık düşün-

celerini savunmak uğruna, acıya ne denli direnç gösterebileceğini doğrusu merak ediyordum. Ama işkencecilerim bana derece derece eziyet etmek niyetinde değillerdi. Sadece insanın gövdesine bütünüyle sahip olarak yaşamasının ne anlama geldiğini göstermek istiyorlardı. Öyle bir gövde ki, adalet düşüncesini ancak bütünlük taşıdığı ve sağlıklı olduğu sürece besleyebilir; kafası kıskaca alınıp da gırtlağına bir boru sokularak litrelerce tuzlu su akıtıldığında, öksürüp öğürür, çırpınıp kendinden geçerken unutur gider. Beni sıkıştırarak barbarlara ne söylediğimi, barbarların da bana neler anlattığını öğrenmek değildi amaçları. Bu yüzden suratlarına yapıştırmaya hazırlandığım büyük laflar kursağımda kaldı. Hücreme insanlığın ne olduğunu göstermeye geldiler. Bir saat içinde de bunu fazlasıyla başardılar.

***

Bu, kimin daha uzun süre dayanacağı sorunu da değil. Kendi kendime, «Yandaki odada oturmuş, durumumu tartışıyorlardır. Birbirlerine, 'Ne zaman çözülecek bakalım? Bir saat sonra gider bir bakarız,'» dediklerini kuruyordum.

Ama işin aslı öyle değil işte. Ayrıntılı ve geliştirilmiş bir işkence ve yoksun bırakma yöntemleri yok. İki gün ne yiyecek, ne de içecek bir şey vermedikten sonra üçüncü gün bir de bakıyorsun yemek geliyor. Yemeği getiren görevli, «Kusura bakma,» diyor. «Unutmuşuz seni.» Unutmuş olmaları kinden, garazdan değil. İşkencecilerimin de kendi dünyaları var. Ben onların yaşamlarının odak noktası değilim ki. Mandel'in astı şu sırada sıcaktan yakınarak ambardaki çuvalları sayıyordur belki. Mandel'in kendisi ise, şeritleriyle düğmelerini parlatmaya bana harcadığından çok daha fazla zaman ayırıyordur kuşkusuz. Aklına estikçe de hücreme gelip bana insanlık dersi veriyor. Bu başıbozuk saldırılara daha ne kadar dayanabilirim? Ya gü-

nün birinde boyun eğer de ağlayıp sızlamama, yalvarıp yakarmama karşın saldırılar gene sürerse?

Beni avluya çağırıyorlar. Aşırı eziyetten bitkin düşerek uysallaşan ihtiyar bir ayı gibi acıyan elimi sakınarak ve çıplaklığımı örtmeye çalışarak karşılarında duruyorum. «Koş,» diyor Mandel. Kızgın güneşin altında koşar adım avluyu dolanıyorum. Yavaşladıkça kaba etlerime indirdiği değnekle yeniden hızlanıyorum. Askerler ikindi uykusunun mahmurluğundan sıyrılmaya çalışarak oturdukları gölgelikten bizi izliyorlar. Bulaşıkçı kızlar mutfak kapısının önüne çıkmışlar, çocuklar kapının demirlerine yapışmış bakıyorlar. «Yapamayacağım,» diye soluyorum, «Yüreğim!» Başım yana düşmüş, elim böğrümde duruyorum. Herkes sabırla yeniden kendimi toplamamı bekliyor. Ve sopa inince yürüyüşten farkı olmayan bir hızla ayaklarımı sürümeye başlıyorum.

Kimi zaman da marifetlerimi gösteriyorum onlara. Diz yüksekliğinde bir ip geriyorlar. Zıplayarak bir o yana bir bu yana durmadan üzerinden atlıyorum. Aşçının küçük torununu çağırarak ipin bir ucunu eline veriyorlar. «Sıkı tut,» diyorlar, «takılıp düşmesin.» Çocuk yaptığı işin önemini kavrayarak iki eliyle ipi sımsıkı tutuyor, atlamamı bekliyor. Olduğum yerde duruyorum. Değneğin ucu kaba etlerimin arasına girerek dürtüklüyor. «Atla,» diyor Mandel dişlerinin arasından. Koşarak zıplamamla ipe dolanıp kalıyorum. Bok kokuyorum artık. Yıkanmama izin yok. Sinekler peşimi bırakmıyor. İştahlarını kabartan yanağımdaki yaranın üzerinde daireler çiziyor, kıpırdamadan durduğum an üzerine yapışıyorlar. Onları yüzümden kovmak için, öküzün kuyruk sallayışı gibi, elim kendiliğinden devinime geçiyor. Mandel çocuğa, «Söyle ona daha çok çaba göstersin,» diyor. Çocuk gülümseyerek gözlerini kaçırıyor; tozların içine çökmüş, bir sonraki numarayı bekliyorum.

«Sen ip atlamayı bilir misin?» diye soruyor çocuğa. «İpi ver de göstersin sana nasıl atlanacağını.» İp atlıyorum.

İlk kez inimden çıkartılıp, çırılçıplak bu serseri takımının keyfi için bedenimi kıvırıp bükmek zorunda bırakıldığımda, utançtan yerin dibine geçmiştim. Artık utanç eşiğini aşmış bulunuyorum. Dizlerimin bitkinlikten çözülmesi ya da yüreğimin sıkışması yüzünden durmak zorunda kalacağım anın dehşetinden başka bir şey düşünemiyorum. Ne var ki kısa bir dinlenmeden ve can yakıcı bir uyarıdan sonra yeniden zıplayıp sıçrama, sürünme ya da koşma gücünü bulabildiğimi şaşkınlıkla keşfediyorum. Boylu boyunca yere uzanıp, «Böyle yaşamaktansa ölmek bin kez daha iyi, öldürün beni,» diyeceğim bir noktaya gelecek miyim acaba? Kimi zaman o noktaya yaklaştığımı sanıyorum ama hep yanılıyorum.

Avutucu bir onur da duymuyorum. Geceleri inleyerek uyanmam düşlerimde de aynı aşağılanmayı yaşamaktan. Görünen o ki, it gibi bir duvar dibinde gebermekten başka seçenek yok bana.

Günlerden bir gün apansız açılan kapıdan adımımı atar atmaz her zamanki gibi iki kişiyle değil, hazırol durumunda bir manga askerle karşılaşıyorum. Mandel, «Al,» diyerek bana bakmadan bir kadın entarisi uzatıyor. «Giy bunu.»

«Neden?»

«Çıplak gezmek istiyorsan senin bileceğin iş.»

Entariyi başımdan geçiriyorum. Kıçımın üzerinde kalıyor. Göz ucuyla, kıkırdamalarını tutamayan bulaşıkçı kızların mutfağa sıvıştığını görüyorum.

Bileklerim arkadan bağlanıyor. Mandel kulağıma, «Günün geldi yargıç efendi,» diye fısıldıyor. «Bari ölümün adam gibi olsun.» Soluğunun içki koktuğuna kalıbımı basarım.

Avludan geçiriyorlar beni. Dut ağaçlarının altında, dökülmüş dutların eflatunlaştırdığı yerde bir avuç insan bi-

rikmiş. Çocuklar dalların tepesinde. Ben yaklaşınca sesler kesiliyor.

Askerlerden biri elindeki urganın ucunu ağaca fırlatıyor. Urganı yakalayan çocuk bulunduğu dala dolayarak düğüm attıktan sonra aşağı sallandırıyor.

Bunun bir aldatmaca, hep aynı tür işkenceden gına getiren adamlara hoşça vakit geçirtmek için yeni bir oyun olduğunu biliyorum. Gene de barsaklarımın boşalmasını engelleyemiyorum. «Albay nerede?» diye fısıldıyorum. Kimse oralı olmuyor.

«Söylemek istediğin bir şey varsa söyle,» diyor Mandel. «İşte sana fırsat, dilediğini söyle.»

Duru mavi gözlerinin içine bakıyorum. Sanki göz yuvalarına billur mercekler yerleştirilmiş gibi saydam. O da bana bakıyor. Gözlerimden ne okuduğu belli değil. Mandel'i düşündükçe «işkence», «işkenceci» sözlerini yineleyip durdum. Amma da tuhaf sözcükler bunlar! Çok söylendikçe büsbütün tuhaflaşarak ağzımda taş gibi ağırlaşıyorlar. Belki de bu adam, yanından ayırmadığı yardımcısı ve üstleri olan Albay birer işkence uzmanıdır. Şube'deki kimlik dosyalarında bu uzmanlıkları belirtilmiştir. Ama güvenlik görevlisi olarak tanımlanmış olmaları daha akla yakın geliyor. Oysa ona ne zaman baksam, duru mavi gözlerini, yumuşaklıktan pay almamış yakışıklı yüzünü, dişetleri çekilmiş ağzındaki iri dişlerini görüyorum sadece. Benim ruhumu inceliyor o: Her gün etimi bir kenara ayırarak ruhumu ışığa tutuyor. Çalışma yaşamı boyunca kuşkusuz pek çok araştırma yapmıştır ruhlar üzerinde. Ama ruhlara karşı ilgisi bir kalp uzmanının kalplere ilişkin duyduğu ilgi gibi, hiçbir iz bırakmamışa benziyor kendisinde.

«Bana karşı ne duyduğunuzu anlayabilmek için çok kafa yordum,» diyorum sözcükleri geveleyerek. Sesim titriyor, korkuyorum, şıpır şıpır ter döküyorum. «Hiç tanımadığım bu insanlara bir şey söyleyecek yerde, sizin bana kimi konularda açıklamada bulunmanızı yeğlerdim. Kendinizi neden bu türden bir işe adadığınızı öğrenirdim belki böylece. Bunca eziyetten sonra şimdi de öldürmeye niyetli gö-

ründüğünüz bir insana karşı duygularınızı kendi ağzınızdan duymuş olurdum.»

Böyle usturuplu laflar etmeme kendim de şaşıyorum. Bu türden bir kışkırtmaya kalkacak denli aklımı yitirdim mi?

«Bu eli görüyor musun?» diye soruyor. Eli yüzümden iki santim uzakta. Parmaklarını oynatıyor. İşaretparmağını yaklaştırarak, «Gençliğimde bu parmakla bir bal kabağını delebilirdim,» diyor. Parmak ucunu alnıma dokundurarak bastırıyor. Bir adım geri çekiliyorum.

Kukuleta getirmeyi bile düşünmüşler benim için. Bir tuz çuvalını kafama geçirerek boynumdan sicimle bağlıyorlar. Getirdikleri merdiveni ağaca dayadıklarını çuvalın seyrek dokusunun aralıklarında görebiliyorum. Merdivenin yanına götürülerek ayağım en alt basamağa yerleştiriliyor, ilmik boğazımdan geçiriliyor. «Çık şimdi yukarı,» diyor Mandel.

Kafamı çevirince ipin ucuna yapışmış iki kişi görüyorum belli belirsiz. «Ellerim bağlıyken tırmanamam,» diyorum. Yüreğim küt küt atıyor. Mandel kolumu tutarak denge sağladıktan sonra, «Çık,» diyor. İp geriliyor. «Gevşetmeyin,» diye buyuruyor aşağıdakilere.

Tırmanıyorum. Beni yönlendirmek için arkamdan o da çıkıyor. On basamak sayıyorum. Yapraklar yüzüme değiyor. Duruyorum. Kolumu sıkıyor. «Oyun mu oynuyoruz sanıyorsun?» diyor. Sıkılmış dişleri arasından anlam veremediğim bir öfkeyle konuşuyor. «Dediğimi yapmayacağımı mı düşünüyorsun?»

Çuvalın içinde gözlerim terden yanıyor. «Hayır,» diyorum. «Oyun oynadığınızı düşünmüyorum.» Urgan gergin durduğu sürece oyun olduğu kesin, ne ki gevşediği anda düşecek ve öleceğim.

«Ya ne söylemek istiyorsun bana?»

«Askeri konularla ilgili barbarlarla aramda hiçbir şey geçmedi. Gidişim özel bir iş içindi. Kızı ailesine geri götürmek istiyordum, hepsi bu.»

«Bu kadarcık mı bana söyleyeceklerin?»

«Kimsenin ölümü hak ettiği söylenemez.» Komik giysim ve kukuletamla, korkudan tir tir titreyerek, «Yaşamak istiyorum,» diyorum. «Herkes nasıl yaşamak için özlem duyarsa, öyle. Yaşamak, yaşamak, her ne pahasına olursa olsun yaşamak.»

«Bu yeterli değil,» diyor. Kolumu bırakıyor. Onuncu basamakta sallanıyorum, ip dengemi sağlıyor. «Anlaşıldı mı?» dedikten sonra beni olduğum yerde bırakarak aşağı iniyor.

Bu kez akan ter değil, gözyaşı.

Yanı başımda yapraklar hışırdıyor. Bir çocuk sesi, «Amca görebiliyor musun?» diye soruyor.

«Hayır.»

«Hadi bakalım maymunlar, inin aşağı,» diyor biri. Gerilen ipin titreşimlerinden çocukların dallardaki devinimlerini duyumsuyorum.

Tabanlarımın altındaki tahtanın verdiği güvenle basamakta dengede durmaya ve kımıldamamaya çalışıyor, ipi olabildiğince aynı gerginlikte tutmaya özen göstererek uzun bir süre aynı yerde duruyorum.

Bu aylaklar güruhu merdivenin tepesindeki adamı izlemekten usanmadan daha ne kadar bekleyebilir? Oysa ben fırtınalar, dolular, taşkınlar etimi kemiğimden ayırıncaya değin, yaşamak uğruna burada kalabilirim.

Ama işte ip geriliyor. Ağacın kabuğuna sürtünüşünü duyuyorum. Beni boğmasını önlemem için gövdemi yay gibi germem gerek.

Demek ki bu bir direnç yarışması değil. İzleyiciler ilgilerini yitirirse kurallar değiştirilebilir. Ama izleyicileri suçlamakta ne yarar var? Bir şamar oğlanı bulundu, şenlik ilan edildi, yasalar askıya alındı. Böyle eğlenceyi kim kaçırır? Yeni düzenimizin sergilediği bu alçakça işkence ve öldürme olaylarına karşı koymam ahlak anlayışımla bağdaşmadığından dolayı mı sadece? Ya benim yönetimim? Yirmi yıl önce namus adına kerhaneleri pazar yerinden kentin dışına atmaktan başka somut bir eylemle anımsanacak mı? Korkuyla fısıldanmış bir sözcük, bir çığlık anımsıyor gibiyim hayal meyal, ama ip artık beni boğacak ner-

deyse; sesim çıkmaz oldu. Nabzım şakaklarımda güm güm atıyor. Ayaklarım bastığım yerden kesiliyor. İkide bir merdivene değerek usul usul havada sallanıyorum. Kulaklarımdaki gümbürtü bir azalıp bir çoğalarak tüm sesleri bastırıyor sonunda.

İhtiyar adamın karşısında, gözlerimi güneşten kırpıştırarak, konuşmasını bekliyorum. O, eski çiftesi atının kulaklarının arasına yerleşmiş duruyor gene, ama namlusu bana çevrik değil. Sınır tanımayan gökyüzü ve uçsuz bucaksız uzanan çölle kuşatılmışız.

Gözlerim dudaklarında. Her an söze başlayabilir: Bir hecesini bile kaçırmamalıyım söyleyeceklerinin. Sonradan kendi kendime konuşulanları yinelediğim, sözcüklerin üzerinde yeniden düşündüğümde, şu anda belleğimden kuş gibi uçan sorunun yanıtını bulabilmeliyim.

Atın yelesindeki her bir kılı, ihtiyarın yüzündeki kırışıkları, yamaçtaki kayaları, kovukları bir bir görebiliyorum.

Kara saçları barbar töresince örülerek omuzlarından salınan kız at sırtında, ihtiyarın arkasında duruyor. Başı öne eğik, adamın ağzından çıkacak sözü bekliyor.

İç geçiriyor, «Ne yazık,» diyorum kendi kendime, «artık iş işten geçti.»

Boşlukta sallanıyorum. İnce bir yel entarimi havalandırarak bedenimi okşuyor. Üzerimdekinin bir kadın giysisi olduğunu dert etmeyerek boşlukta yüzüyorum.

Yere değen ayaklarım olmalı. Oysa duyarlıklarını tümden yitirdiklerini sanıyordum. Kendimi sakınmaya çalışarak yapraksı bir hafiflikle boylu boyunca yere uzanıyorum. Kafamı sıkan kıskaç gevşiyor. Yabancı bir ses boşalıyor içimden. Soluk alıyorum. İşler yolunda...

Kukuletayı çekip alıyorlar başımdan. Güneş gözlerimi kamaştırıyor. Ayaklarımın üzerine dikiyorlar beni, her şey yüzüyor çevremde. Kendimden geçiyorum.

Bilinçsiz bir dalgınlığın kıyısında, «uçuş» diye fısıldandığını duyuyorum. Doğru, uçuyordum ben.

Mandel'in mavi gözlerine bakıyorum. Dudakları kıpır-

dıyor ama söylediklerini işitemiyorum. Kafamı sallıyorum. Ne var ki bir kez sallamaya başladıktan sonra bir daha durduramıyorum.

«Diyordum ki, birazdan sana daha değişik bir uçuş numarası göstereceğiz.»

Biri, «Duymaz sizi,» diye uyarıyor. «Duyar, duyar,» diyor Mandel. Boynumdaki ilmeği çıkararak bileğimdeki ipe düğümlüyor. «Çek bakalım yukarı,» diye buyuruyor yanındakine.

Kollarımı gerer de, cambazlığımı göstererek bir ayağımı ellerimi bağlayan ipe takabilirsem, baş aşağı sarkarak kendimi koruyabilirim. Beni yukarı çekmeye başlamalarından hemen önce aklımdan bunlar geçiyor. Ne ki bir bebek gibi güçsüzüm. Ellerim arkadan yukarı çekilir, ayaklarım yerden kesilirken omuzlarımda, sanki kaslarım dilim dilim kesiliyormuşçasına, korkunç bir acı duyuyorum. Gırtlağımdan ilk kez boğuk ve umarsız bir böğürtü çıkıyor. İki küçük çocuk ağaçtan kayarak artlarına bakmadan el ele kaçıp gidiyorlar. Üst üste böğürüyorum. Susmak elimde değil. Onarılamayacak denli hırpalanmış bir bedenin dehşetini dile getirişi bu belki de. Kentteki çocukların tümünün duyacağını bilsem de susmak elimden gelmiyor. Dua edelim de büyüklerinin oyunlarına özenmesinler, yoksa yarına kalmaz ağaçlardan minicik bedenlerin sallanışına tanık oluruz. Biri dürtüyor; yerden bir karış yükseklikte, kanatları yapışık dev bir pervane gibi bir ileri bir geri bağıra çağıra sallanıp duruyorum. «Barbar dostlarına sesleniyor,» diyor biri. «Barbarca konuşuyor.» Gülüştüklerini duyuyorum.

V

Barbarlar geceleri geliyor. Hava kararmadan keçiler ağıllarına kapatılmalı, kapılar sürgülenmeli, gözetleme kulelerine nöbetçiler dikilmeli. Gece olunca barbarların sinsi sinsi yağma ve cinayet peşinde dolaştıkları söyleniyor. Çocuklar düşlerinde pencerelerin aralandığını, korkunç suratlı barbarlar tarafından gözetlendiklerini görüyor, «Barbarlar geldi,» diye çığlık çığlığa uyanıyorlar. Onları avutmak kolay olmuyor. Ne denli kilit altında tutulsa, iplerden çamaşırlar, kilerlerden yiyecekler yok oluyor. Kulaktan kulağa, barbarların surların altından bir tünel kazdıkları, ne zaman isterlerse girip çıkarak canlarının çektiğini aldıkları, kimsenin artık güven içinde olmadığı söylentileri dolaşıyor. Çiftçiler eskisi gibi topraklarını ekip biçiyorlarsa da kimse tek başına evinden çıkmaya cesaret edemiyor. Birkaç kişi bir arada gidip geliyor. Çalışma keyfi kalmadı kimsede. Hele başaklar olgunlaşsın, yeniden su altında bırakırlar ürünü, diyorlar.

Ordu neden barbarlara engel olmuyor, diye yakınıyor halk. Sınır boyunda yaşam çekilmez oldu. Herkes doğduğu yerlere dönmek özleminde, ne var ki barbarlar yüzünden yollar tekin değil artık. Bakkallar mallarını istifledikleri için şekerle çay raflardan kalktı. Varsıllar komşularının

hasetine uğramaktan çekindiklerinden, örtülü kapılar altında yer içer oldular.

Üç hafta önce küçük bir kızın ırzına geçildi. Sulama kanallarında oynayan arkadaşları korkudan sesi soluğu kesilmiş, kanaya kanaya yanlarına gelinceye dek aralarında olmadığının farkına varamamışlar. Sonra günlerce anasının evinde gözleri tavana dikili yatmış hep. Ağzından tek sözcük alamamışlar. Işıklar söner sönmez çırpınmaya başlıyormuş. Arkadaşları saldırganın bir barbar olduğunda ısrar ediyorlarmış. Sazlığa doğru kaçtığını görmüşler. Çirkinliğinden ötürü barbar olduğundan kuşkuları yokmuş. Artık çocuklara kentin kapılarının dışında oynamak yasak. Çiftçiler de tarlalara muştalar ve mızraklarla gidiyorlar.

Barbarlara karşı kin yoğunlaştıkça köşemde daha çok büzülüyor, unutulmayı diliyorum.

Koyağı barbarlardan temizleyecek ve onlara çocuklarının ve çocuklarının çocuklarımn asla unutamayacağı bir ders verecek olan ikinci askeri kıtanın sancakları, borazanları, parıl parıl yanan zırhları ve şaha kalkan atlarıyla sefere çıkmasından bu yana bir hayli zaman geçti. O gün bu gün onlardan ne bir haber alındı ne de bir bağlantı kurulabildi. Bir zamanlar hemen her gün yapılan geçit törenleri, binicilik gösterileri, atış yarışmaları çoktan tarihe karıştı. Kimilerine göre çatışmalar sınır boyunda bin mil boyunca sürüyor; kuzeydeki barbarlarla batıdaki barbarlar güçlerini birleştirmişler, İmparatorluk ordusu sınırdaki bu yayılma yüzünden zayıf durumda kalmış, çok yakında bizimki gibi ileri karakolların savunmasından caymayarak tüm gücünü anavatanın savunmasına kullanacakmış. Kimilerine göre ise askerlerimiz düşman topraklarının içlerine dek ilerlediği ve gözleri barbarları yenmekten başka bir şey görmediği için haber iletmeye bile zaman bulamıyorlar. Onlara kalırsa, bizimkiler çok geçmeden, hiç beklemediğimiz bir anda yorgun argın fakat kazandıkları utkunun onuruyla geri dönecekler; ondan sonra artık hep barış içinde yaşayacağız.

Geride kalan küçük birliğin askerleri kendilerini iyi-

den iyiye içkiye verdiler. Kent halkına karşı inanılmaz bir küstahlık içindeler. Dükkânlara girip istediklerini aldıktan sonra hiçbir şey vermeden çıkıp gittikleri söyleniyor. Hırsızla bekçi aynı adamsa, esnaf kime derdini yansın? Dükkân sahipleri Joll seferdeyken olağanüstü yetkiye sahip olan Mandel'e başvuruyorlar. Mandel söz verip duruyor ama hiçbir önlemde bulunmuyor. Önlem almasında ne yarar var? Onun için önemli olan adamlarının gözünden düşmemek. Surlardaki gövde gösterilerine ve barbar avı için (bugüne dek bir kişi bile yakalanamadı) her hafta göl kıyısına düzenlenen seferlere karşın, disiplin berbat.

Bana gelince; kadın entarisiyle ağaçta sallandırıldığı gün merhamet dileyerek son saygı kırıntısını da yitiren, ellerini kullanamadığı için yiyeceğini bir hafta boyunca köpek gibi kaldırım taşlarından yalamak zorunda bırakılan pis yaratık, artık kilit altında değil. Avlunun bir köşesinde pinekliyor, üzerimdeki leş gibi giysilerle usul usul geziniyor, bir yumruk kalksa siniveriyorum. Arka kapıya yanaşmış aç bir hayvan gibi sürünüyor, belki de hâlâ barbarlara gizlice yakınlık duyanlara ders olsun diye yaşatılıyorum. Can güvenliğim yok. Zaman zaman üzerimde nefret dolu bakışların ağırlığını duyuyorum, gözlerimi kaldırmıyorum yerden. Kimilerinin, avluyu varlığımdan temizlemek için, üst kat pencerelerinden birinden kafama bir kurşun sıkmak için can attığını biliyorum.

Bir süre önce kente bir göçmen akını oldu. Gölün kuzey kıyısına ve ırmak boyuna serpili yerleşim alanlarından sırtlarında denkleri, artlarında sıska köpekleri ve çelimsiz çocuklarıyla, kimsenin anlamadığı bir dil konuşan balıkçı aileleri sökün etti. İlk geldiklerinde kent halkı, suratlarına korkunç anlatımlar verip, kollarını ok atıyormuşçasına gererek, «Barbarlar mı kovaladı sizi?» diye sordu onlara. Hiç kimse İmparatorluk ordusuna ya da ateşe verilen yerleşim alanlarına ilişkin bir şey sormadı.

Önceleri bu yabanıl yaratıklara herkes yakınlık gösterdi. Yiyecek giyecek verdi. Ancak zamanla alandaki ceviz ağaçlarının altına derme çatma kulübelerini kurmaları,

çocuklarının yüz bularak mutfaklardan öteberi aşırmaya başlamaları, köpeklerinin sürülerin içine dalarak bir düzine kadar kuzuyu boğazlaması tepkilere yol açtı. Askerler eyleme geçerek başıboş dolaşan köpekleri vurdular, balıkçıların göl kıyısında bulunmalarından yararlanarak bir sabah tüm barınakları yerle bir ettiler. Balıkçılar çoluk çocuk günlerce sazlıkların arasında gizlendiler. Sonra birer ikişer, bu kez kentin dışında, kuzey surlarının dibinde kulübeler yeniden bitmeye başladı. Orada kalmalarına ses çıkarılmadıysa da, bir daha kente adım atmalarına izin verilmedi. Şimdilerde disiplin gevşek, sabahları ipe geçirdikleri balıkları satmak için kapı kapı dolaştıkları görülüyor. Paradan anlamadıkları için olmadık düzenbazlıkların kurbanı oluyorlar. Bir yüksük dolusu içki için vermeyecekleri yok.

Kemikli, güvercin gibi fırlak göğüslü insanlar bunlar. Kadınları hep gebe sanki. Çocukları kavruk. Kimi genç kızlarda nazlı, el değmemiş bir güzelliğin esintisi var. Ama geri kalanlar cahil, üç kâğıtçı ve akılsız. Ya onlar benim için ne düşünürler kim bilir? Gözlerine iliştim mi bugüne dek? Parmaklıklar ardından onları gözleyen yabanıl yaratık, geçici bir sığınağa kavuştukları bu güzelim vahanın kirli iç yüzü.

Günün birinde pinekledğim köşeye bir gölge düşüyor, bir ayak dürtüklüyor beni. Başımı kaldırınca Mandel'in mavi gözleriyle karşılaşıyorum.

«İyi bakmış mıyız bakalım sana?» diye soruyor. «Semirmeye başladın mı gene?»

Ayaklarının dibinde büzülmüş, başımla evetliyorum.

«Seni ömür boyu besleyecek değiliz burada.»

Uzunca bir süre birbirimizi tartıyoruz.

«Geçimini sağlamak için ne zaman çalışmaya başlayacaksın?»

«Ben yargılanmayı bekleyen bir tutukluyum. Duruşma için bekleyen sanıklar geçimlerini sağlamak zorunda değildir. Yasa böyle. Hazine sağlar onların geçimini.»

«Ama sen tutuklu değilsin ki, istediğin gibi dolaşmak-

ta özgürsün.» Oltanın ucundaki kocaman yemi kapmamı bekliyor. Bir şey demiyorum, o sürdürüyor konuşmayı: «Seninle ilgili hiçbir kayıt yokken elimizde, nasıl tutuklu sayılabilirsin? Dosyalarımız olmasına var, ama senin dosyan yok. Demek ki özgür bir insansın.»

Yerimde doğrularak peşi sıra avluyu geçiyor, kapının önüne geliyorum. Nöbetçinin uzattığı anahtarla kapıyı açıyor. «Görüyorsun işte, kapı açık.»

Çıkmazdan önce duraksıyorum. Öğrenmek istediğim bir şey var. Mandel'in yüzüne, ruhunun pencereleri duru gözlerine, günün birinde son soluğunun çıkacağı ağzına bakıyorum. «Bana bir dakikanı ayırabilir misin?» diyorum. Kapıda, işitmeme numarası yapan nöbetçinin önünde duruyoruz. «Genç değilim artık,» diye başlıyorum söze. Elimle alanı, sıcak yaz yelinin önüne katıp götürdüğü salgın ve yıkım nedeni toz bulutunu gösteriyorum. «Burada bir geleceğim vardı belki, ama o da mahvoldu. Ağaçta sallandırılırken bir kez ölümü tattım, ancak siz beni yaşatmaya kararlıydınız. Bundan dolayı gitmeden öğrenmek istediğim bir şey var. Barbarların kapımıza dayandığı şu günlerde zaman yitirmiyorsak tabii!» Engelleyemediğim belli belirsiz, alaycı bir gülücüğün dudaklarıma takıldığını duyumsuyorum. Kafamı kaldırarak uçsuz bucaksız gökyüzüne bakarken, «Bu merakım saygısızlık gibi gelirse bağışla, ama sormak istediğim... Sonra nasıl yemek yiyebiliyorsunuz? Yani ... insanlarla işiniz bittikten sonra? Cellat ve benzeri kimselerle ilgili olarak, hep kafamı kurcalar durur. Gitme! Bir dakikacık, dinle, içtenliğime inanmanı isterim. Söylememe gerek yok sanırım, kendin de biliyorsun, çok korkuyorum senden. Çok ağır ödedim vereceğin yanıtın bedelini. İş bittikten sonra lokmalar kolay geçiyor mu boğazından? İnsan ellerini yıkamak ister diye aklımdan geçirmişimdir hep. Ama öyle yalapşap bir temizlik yetmez, bir papaz titizliği, törensel bir arınma gerek, öyle değil mi? Ruhun da arıtılması yani, başka türlüsünü düşünemiyorum. Yoksa gündelik yaşama nasıl uyum sağlanır? Sofra başında çoluk çocuğunla nasıl yemek yer, eşin dostunla ek-

meğini nasıl bölüşürsün?»

Gitmek için davranıyor. Ama pençe atarcasına usulca elimle kolundan yakalıyor, «Yok öyle şey, dinle beni,» diyorum. «Yanlış anlama sakın. Seni ne suçluyor, ne de olanlardan sorumlu tutuyorum. O evreyi aşalı çok oldu. Unutma ki benim de yaşamım hukuka adanmıştı, yöntemlerini iyi bilirim; adaletin işleyişi kimi zaman çok çapraşıklaşır. Sadece anlamaya çalışıyorum. Hangi katmanda yaşadığını öğrenmek, her gün nasıl yiyip içtiğini, nasıl soluk aldığını gözümde canlandırabilmek istiyorum. Ama bir türlü beceremiyorum. Canımı sıkan da bu. Onun yerinde olsaydım, diyorum kendi kendime, ellerimin kiri boğardı beni mutlaka.»

Silkinerek elimden kurtulmasıyla göğsüme öyle ağır bir yumruk indiriyor ki soluğum kesilerek kendimi yerde buluyorum. «Anasını s......,» diye bağırıyor. «Moruk pezevenk, defol. Gözüm görmesin seni, git nerde geberirsen geber.»

«Duruşmaya ne zaman çıkaracaksınız beni?» diye bağırıyorum arkasından. Yanıtlamıyor.

Gizlenecek hiçbir yer yok. Ayrıca neden gizleneyim? Gün doğumundan batımına dek alandaki dükkânların çevresinde dolanıyor ya da ağaçların gölgesinde dinleniyorum. İhtiyar yargıcın çilesini çektikten sonra salıverildiğini duyanlar yavaş yavaş suskunluğu bırakıp, yanımdan geçerken sırtlarını dönmekten vazgeçiyorlar. Büsbütün yalnız olmadığımı, özellikle hikâyeyi bir de benden dinlemeye can atan kadınların arasında pek çok dostum bulunduğunu keşfediyorum. Gene sokakları arşınladığım bir gün, vardiya çavuşunun evinin önünden geçerken çamaşır asan tombul karısıyla karşılaşıyorum. Selamlaşıyoruz. «Nasılsınız, Yargıç Bey?» diyor. «Neler çektiğinizi duyduk.» Gözleri çekingen bir merakla yanıyor. «Buyrun bir fincan çayımızı

için.» Mutfak masasında karşı karşıya oturuyoruz. Çocukları oynasın diye sokağa gönderiyor. Ben eliyle yaptığı enfes yulaf kurabiyelerini atıştırır ve çayımı yudumlarken, o soru yanıt oyununun ilk hamlelerine girişiyor. «Pek uzun sürdü yokluğunuz, kuşkuya düşmüştük döneceğinizden nerdeyse. Ya başınıza gelenler! Nasıl da değişti her şey! Siz görevdeyken böyle kargaşa yoktu. Başkentten gelen yabancılar her şeyi altüst etti.» İç çekiyor, sözü hemen kaparak, «Haklısınız, taşrada işlerin nasıl yürütüleceğini bilmez onlar. Bir kız yüzünden bunca şamata...» Bir kurabiye daha atıyorum ağzıma. Sevdalı bir budalayla dalga geçilir ama sonunda mutlaka bağışlanır. «Benim için onu ailesine geri götürmekten uygun çözüm yoktu, ama gel de bunu onlara anlat.» Konuşmayı sürdürüyorum. Bu yarı doğruları kafasıyla onaylayarak, gözlerini atmaca gibi üzerimden ayırmadan dinliyor. Her ikimiz de, ağaçtan sallandırıldığında can derdiyle, ölüleri gömütlerinden dışarı uğratacak denli haykırarak yalvaran adamın sesiyle, şimdi duyulan ses aynı kimseye ait değilmiş gibi davranıyoruz. «Olan oldu. Umalım ki son olsun!» Elimi omzuma değdirerek, «Ağrılarım geçmedi. İnsan yaşlandıkça iyileşmesi de güç oluyor,» diye yakınıyorum.

Yaşamımı sürdürebilmek için işte böyle şakıyıp duruyorum. Akşam olduğunda karnım hâlâ doymamışsa, kışlanın kapısına sokularak son düdükten sonra usulca mutfağa giriyor, bulaşıkçı kızlara yüzümü kızartıyor, askerlerden arta kalan soğumuş bir tas kuru fasulyeyi, çorba tenceresinin dibini, ya da yarım ekmeği mideye indiriyorum.

Kimi sabahlar hana doğru uzanıp, mutfak kapısının kanadına abanarak, iştah açıcı tüm kokuları içime çekiyorum: Maya, yeni doğranmış taze soğan, dumanı üstünde koyun kızartması, fesleğen... Aşçı kadın Mai pasta kalıplarını yağlıyor. Becerikli parmaklarının domuz yağı tenceresinden kalkıp kalıbın içinde hızla üç kez dönüşünü izliyorum. Yaptığı kurabiyeleri, ıspanaklı, peynirli, pastırmalı börekleri anımsamak ağzımın suyunu akıtıyor.

Elini hamura atarken, «Öyle çok giden oldu ki,» diyor,

«saymakla bitmez. İki üç gün önce büyük bir kafile ayrıldı. Burdaki kızlardan biri, düz saçlı, çıtı pıtı olanı, bilirsin! O da gitti bir adamla birlikte.» Haberi bana donuk bir sesle iletiyor; bu inceliğinden ötürü ona minnet duyuyorum Sözü sürdürüyor, «Gidilecekse tam zamanı şimdi. Hem uzun, hem de tehlikeli bir yolculuk. Geceler de gitgide daha soğuk oluyor.» Burdan üç yüz adım ötedeki hücremde mühürlenerek sanki sıcaktan ve soğuktan, nemden ve kuraklıktan yalıtılmışım gibi, havadan sudan, geçen yazın olaylarından, kışın yaklaştığından söz ediyor. Anlaşılan onun için bir süre yok olduktan sonra yeniden ortaya çıktım; aradaki zaman parçasında bu dünyada değildim.

O konuşurken dinliyor, kafamı sallıyor ve düşlere dalıyorum. «İnanır mısın,» diyorum. «Hapisteyken — kışlada yani, yeni tutukevinde değil — beni kapattıkları hücrede öyle açlık çektim ki kadınları düşünecek halim yoktu. Varsa yoksa yiyecekti düşlediğim. Bir yemekten öbürüne yaşıyordum. Verdikleri hiçbir zaman yetmiyordu. Köpek gibi önüme ne konursa silip süpürüyor, dahasını istiyordum. Ağrılar, sızılar da hiç peşimi bırakmıyordu. Bakarsın ellerim, bakarsın kolum, onlar yetmiyormuş gibi bir de bu! — Elimi, herkesi tuhaf bir biçimde büyülediğini fark ettiğim şiş burnuma, gözümün altındaki çirkin yaraya götürüyorum. — Bir kadını düşlediğim zaman ise ondan beklediğim gece gelip ağrılarımı dindirmesiydi sadece. Çocukça bir düş benimkisi. Özlemin insanın iliğine işleyerek günün birinde uyarısız taşıvereceğini nasıl bilebilirdim? Örneğin az önce anlattıkların... Gösterdiğin anlayıştan ötürü minnet duyuyorum sana. O kıza çok düşkündüm, biliyorsun. Doğrusu gittiğini söylediğinde yüreğime bir bıçak saplanmış gibi oldu.»

Elleri ustalıklı devinimlerle yufkadan, bir kâsenin kenarıyla yuvarlaklar kesiyor, artan hamur parçalarını topluyor, onları yeniden yuvarlayarak açıyor. Göz göze gelmemeye özen gösteriyor.

«Dün gece odasına çıktım. Kapı kilitliydi. 'Boş ver,' dedim kendi kendime. Dostu çoktu, bir ayrıcalık taşıdığımı

düşünmemiştim hiç... Ne bekliyordum ondan? Yatacak bir yer elbette, ama sadece o kadar mı? Senden neden saklayayım! Yaşlanan erkeklerin genç bir kadının kollarında delikanlılıklarını yeniden yaşamayı düşlediğini bilmeyen var mı?» Hamuru yumruklarıyla ezip top yapıyor. Hoşgörüsüz bir ananın yanında yaşamak zorunda olan çocuklu genç bir kadın kendisi de. Acıdan, yalnızlıktan dem vurarak ne gibi bir uyarıda bulunuyorum ona? Sürdürdüğüm konuşmaya kendim de şaşarak sözlerime kulak kabartıyorum. «İşkencecilerimle ilk kez karşı karşıya geldiğimde, 'Söylenecek ne varsa, söylenmeli' demiştim içimden. 'Aptalca ağzını yummanın ne yararı var! Gizlenecek bir şeyin yok ki. Kanınla, canınla oynadıklarını anlasınlar. Korktuğunu saklama. Canın acıyınca bağır. Herkesin iç dünyasının eninde sonunda sökülen bir kilit olduğuna inandıkları için asıl inatçı suskunluk işine gelir onların. Olduğun gibi davran. Yüreğini aç.' Ben de bağırdım, çağırdım, aklıma geleni söyledim.» Seni sinsi herif, seni! Dilim çözülür çözülmez bir dilencinin ustalıklı sızlanmasından başka bir ses duyamıyorum. «Dün gece nerde uyudum, haberin var mı?» diyor kendi sesim: «Tahıl ambarının arkasındaki küçük sundurma var ya...»

Ama benim asıl derdim boğaz. Yiyeceğe olan tutkum her geçen gün biraz daha artıyor. Eskisi gibi şişkolaşmak niyetindeyim. Gece gündüz açlık çekiyorum. Midem kazınarak uyanıyor, günlük gezintime başlamadan kışla kapısına yanaşarak kaynayan yulaf lapasının otsu kokusunu ciğerlerime çekiyor, tencerenin dibini kazımak için sabırla bekliyorum. Çocuklar dut silkelesin diye dil döküyor, bahçelerden birkaç şeftali aşırıyor, kapı kapı dolaşarak, artık küllenmiş çılgın bir sevdanın kurbanı bahtsız âşık rolünde, her sunulanı hafif bir gülümsemeyle kabul ediyorum... Bir dilim reçelli ekmek, bir bardak çay, gün ortasında bir kâse çorba ya da bir tabak fasulye pilakisi, sonra bol bol yemiş, kayısılar, şeftaliler, narlar, bereketli bir yazın ürünleri. Bir dilenci gibi yiyor, önüme her ne konursa olağanüstü bir iştahla gövdeye indiriyor, tabağımdakileri öyle bir

silip süpürüyorum ki izleyicilerim pek hoşnut kalıyor bu sonuçtan. Hemşerilerimin gözünde giderek daha saygın bir yer tutmama şaşmamak gerek.

Övgüde ve yaltaklanmada üstüme yok. Arada bir özel yemekler bile yapıldığı oluyor bana: Sarmısak ve biber salçalı koyun külbastısı ya da tulum peynirinin yanı sıra domatesli, jambonlu bir sandviç. Su ya da odun taşıyarak karşılıkta bulunmak beni mutlu ediyor ama, eski gücüm yok ne zamandır. Kentteki kaynaklarımı kurutmamak, velinimetlerimi usandırmamak için balıkçıların kampına dek uzanarak balıkların temizlenmesine yardım edebilirim. Öğrendiğim birkaç sözcükle çat pat anlaşabiliyorum onlarla, benden kuşku duymuyorlar. Dilenciliğin ne demek olduğunu bildiklerinden yiyeceklerini paylaşıyorlar benimle.

Semirerek eskisinden daha şişman olmak istiyorum. Ellerimi üzerinde kavuşturduğum göbeğim hoşnutlukla guruldasın, çenem gerdanımın katmerlerine gömülsün, yürüdükçe memelerim hoplasın istiyorum.

Gideli nerdeyse üç ay olmasına karşın askeri birlikten hiçbir haber yok. Aksine son zamanlarda halk arasında çok tatsız dedikodular dolaşıyor. Birliğin şaşırtılarak çöle sürüklendiği ve orada temizlendiği; sınır boylarındaki halkın barbarların saldırılarına karşı korunmasız bırakıldığı, askerlerin anavatanı savunmak için görevlendirildiği yolunda söylentiler yaygın. Hemen her hafta on, on iki ailelik bir kafile, 'huzur gelince geri dönmek üzere,' yakın akrabalarını ziyaret amacıyla, doğuya doğru yola çıkıyorlar. Sırtlarındaki ve elarabalarındaki yüklere ek olarak çocuklarını da hayvan gibi yükledikten sonra terk ediyorlar kenti. Öyleki, dört tekerlekli upuzun bir arabaya koyunların koşulduğuna bile rastladım. Yük hayvanı bulunmuyor artık. Ayrılanlar hesabını bilen insanlar, gece yataklarında gözlerini kırpmadan kayıplarını tartan, durmadan planlar yapan

karı kocalar. Rahat yuvalarını geride bırakırken kapısına, «dönmek üzere kilit» vurup, anahtarlarını anı olarak saklamak için yanlarına alacaklar. Onlar gider gitmez askerler kapıları kıracak, evi talan edecek, eşyayı parçalayacak, yerleri pisleyecekler. Gitmek için hazırlananlara karşı tepki artıyor. Bu gibiler açıktan açığa hakarete ve saldırıya uğruyor, çekincesizce soyuluyorlar. Artık aileler nöbetçilere rüşvet vererek karanlık bastıktan sonra gizlice kapıları açtırıyor, doğuya doğru yol alarak, mola verilebilecek ilk yerde, güvenlik içinde yolculuk edebilmek için yeni kafilelerin kendilerine katılmasını bekliyorlar.

Askerler kentte terör estiriyor. Alanda, meşalelerin aydınlığında «Korkakları ve Vatan Hainlerini Kınama ve İmparatorluğa Sadakat Mitingi» düzenlendi. «Kalacağız!» sloganı İmparatorluğa bağlılık yemini olarak duvarları baştan başa kapladı. O gece karanlıkta, muazzam kalabalığın arasında (kimse evinde kalacak denli yiğit çıkmadı) bu sloganın binlerce hançereden tehdit yollu haykırılışını duydum. Soğuk bir ter boşandı sırtımdan. Mitingden sonra askerler sokaklarda bir gövde gösterisi yaptılar. Kapılar tekmelendi, camlar kırıldı, bir ev ateşe verildi. İçki ve cümbüş gecenin geç saatlerine dek sürdü. Bakındım ama Mandel'i göremedim. Kışlanın denetimini elinden kaçırmış olabilir; gerçekten de askerler bir polisten buyruk almaktan hoşlanmazlar hiçbir zaman.

İmparatorluğun dört bir yanından devşirilmiş, törelerimizden, alışkanlıklarımızdan habersiz bu askerler, kente ilk geldiklerinde halk tarafından pek soğuk karşılanmışlardı. «İşi ne bunların burda,» deniyordu. «Gitsin, barbarlarla vuruşsunlar.» Dükkân sahipleri onlara veresiye mal vermiyor, analar kızlarını kilit altında tutuyorlardı. Ne var ki barbarlar kapımızın önüne dek gelince herkesin tutumu değişti. Artık, yok olmamızı önleyecek başlıca güç olarak bu yabancı askerler, kaygıyla karışık bir saygı görüyorlar. Vatandaşlar arasından seçilmiş bir kurul her hafta onlar için bir şölen düzenlemekle görevli; kuzular çevriliyor, fıçılarla rom içiliyor. Kentin kızları bir işa-

retlerine bakıyor. Burada kaldıkları ve koruyuculuğumuzu üstlendikleri sürece diledikleri ne varsa yapabilirler. El üstünde tutuldukça kibirleri artıyor. Onlara güvenilemeyeceğini biliyoruz. Şölenler sona erdiği anda, tahıl ambarı nerdeyse boşalmış, başlıca askeri güç eriyip gitmişken, onları artık ne tutabilir? Tek umudumuz kışın yolculuğu göze alamayarak gitmeyi ertelemeleri.

Kışın eli kulağında. Sabahın ilk saatlerinde kuzeyden gelen buz gibi bir esintiyle kepenkler gıcırdıyor, uyuyanlar birbirine sokuluyor, nöbetçiler pelerinlerine sarılarak rüzgâra sırtlarını veriyorlar. Kimi geceler çuvaldan döşeğimde ürpererek uyanıyorum. Sonra bir daha uyku tutmuyor. Güneş sanki her gün biraz daha uzaklaşıyor. Toprak gün batmadan buz kesiliyor.

Çoğu ömründe görmediği bir vatana doğru, el arabalarını iterek, atlarını dürterek, kucaklarında bebeleri, azıklarını korumaya çalışarak, canlarını bile kurtarabileceklerinden kuşkuya düşünceye değin, her gün yol kıyısına araç gereç, mutfak eşyası, aile portreleri, saatler, oyuncaklar, mülklerinin yıkımından kurtarabileceklerini sandıkları ne varsa azar azar serpe serpe, yüzlerce mil boyunca ilerleyen küçük göç kafileleri hiç aklımdan çıkmıyor.

Bir iki haftaya kalmaz hava iyiden iyiye bozar, o zaman ancak çok gözüpek olanlar böyle bir yolculuğa çıkmaya cesaret edebilir. Kuzey rüzgârı önüne bir toz bulutu katarak ortalığı kasar kavurur, geçtiği yerlerde ne varsa kurutur. Dolunun ve karın habercisidir. Elimde sopam, omzumda azık torbam, sırtımdaki paçavralar ve ayağımdaki partallarla böyle bir yolculuğu esenlikle sonuçlandırabileceğimi hiç sanmıyorum. Ayrıca gönlüm razı değil hurdan ayrılmaya. Bu vahadan başka bir yerde nasıl yaşarım ben? Güneş battıktan sonra başkentin kenar mahallelerinden birindeki kiralık odasına yatmaya giden meteliksiz bir muhasebecinin acıklı yaşamı... Birer birer dökülen dişlerim... Kapıda tazı gibi bekleyen ev sahibesi... Bu göç kervanına ben de katılacak olsam, günü gelince usulca yürüyüş kolundan ayrılarak, bir kayanın kovuğuna sığınıp, ömrünün son

londurucu ayazının ağır ağır kemiklerine işlemesinden başka işi kalmamış ihtiyarlardan biri olurum.

Geniş yoldan göl kıyısına doğru iniyorum. Ufuk şimdiden suyun griliğine karışan boz bir renge büründü. Batan güneşin nar çiçeği yalımları gökyüzünü yaldızlıyor. Su arklarından mevsimin ilk cırcırböceklerinin şamatası geliyor. Bildiğim, sevdiğim, ayrılmak istemediğim bir dünya bu. Delikanlılığımdan beri bu yolları aşındırdım, başıma hiçbir şey gelmedi. Barbarların ürkünç gölgeleri yüzünden gecelerin tekinsiz olduğuna nasıl inanayım? Eğer yabancılar olsaydı hemen kokusunu alırdım. Barbarlar sürüleriyle birlikte dağ koyaklarının derinliklerine çekilmiş, askerlerin kendilerini izlemekten yorgun düşerek usanıp gitmesini bekliyorlardır. Sonra mutlaka yurtlarına döner, koyunlarını yayar, işlerine bakarlar. Biz de tarlalarımızı eker biçer, onların işlerine burnumuzu sokmazsak, birkaç yıla kalmaz sınır boyu yeniden eski dinginliğine kavuşur.

Taşkından mahvolduktan sonra yeniden temizlenip sürülen tarlaları, sulama kanallarını ve kıyıyı kuşatan surları geçiyorum. Ayağımın altındaki toprak giderek yumuşuyor. Menekşe moru alacakaranlıkta, diz boyu suların içinde kendime kamışların arasından yol açmaya çalışıyorum. Ordan burdan kurbağalar sıçrıyor. Bir bataklık kuşu havalanmak için kanat çırpıyor.

Kamışları ellerimle aralıyor, balçığın serinliğini ayak parmaklarımda duyumsuyorum. Güneşin sıcaklığını havadan daha uzun süre saklayan su, her adım atışta önce direniyor, sonra kendini koyveriyor. Ağır ağır içerlere doğru ilerliyorum. Balıkçılar sabahın ilk saatlerinde teknelerini bu kıpırtısız sularda sırıklarla yüzdürerek ağlarını salarlar. Ne kaygısız bir geçim yolu! Dilenciliği bırakarak surların dışında kendime onlarınki gibi balçıktan ve sazdan bir kulübe yapsam, güzel kızlarından birini alarak aralarına

katılsam! Balık çıktıkça tıka basa karnımı doyurur, çıkmadığı zaman kemerimi sıkarım.

Diz boyu serinletici suların içinde kendimi böyle özlemlere bırakıyorum. Bu türden düşlerin insanı nereye sürükleyeceğini bilmiyor değilim: Düşünmeyi unutarak yabanlaşma, günün birinde başkente giden ıssız yola düşme, çöldeki örenlikte körü körüne bir şeyler aranma, dönüp dolaşıp hücremin dört duvarı arasına kapanma, barbarlara sığınarak kayıtsız koşulsuz isteklerini yerine getirme... Bir tükenişin düşleri tümü de. Nasıl yaşanacağının değil, nasıl ölüneceğinin düşleri. (Kent kapılarının örtüldüğünü duyuran zayıf bir borazan sesi geliyor kulağıma.) Şu sırada karanlığa gömülmekte olan surlarla kuşatılmış kentte yaşayan kim varsa, benzer düşler gördüğünden kuşkum yok. Çocuklardan başka herkesin! Çocuklar gölgesinde oynadıkları ulu ağaçların sonsuza dek aynı yerde kalacağını, günü gelince babaları gibi güçlü ya da anaları gibi doğurgan olacaklarını, doğdukları topraklarda varsıllaşarak çoluğa çocuğa karışacaklarını ve kocayacaklarını sanırlar. Sudaki balıklar gibi, gökyüzündeki kuşlar gibi, çocuklar gibi yaşamamızı olanaksız kılan nedir? Suç İmparatorlukta mı? İmparatorluk, zamanı kendi tarihine uydurdu. Mevsimlerin değişimine uygun doğal akışını sürdürecek yerde tırmanışlar ve düşüşler, başlangıçlar ve bitişler, yıkımlar belirledi varlığını. İmparatorluk tarih içinde yaşamaya ve tarihe karşı koymaya yazgılı. Sulanmış beynini zorlayan bir tek sorun var sadece: Yıkım nasıl önlenir? Ölüme umar var mı? Bu saltanatı uzatmanın yolları... Gündüzleri acımasızca, bin türlü hile ile düşmanlarının peşine düşüyor, hafiyeler kol geziyor her yerde. Yağmalanan kentler, ırzına geçilen insanlar, kemiklerden oluşan piramitler, ıssız topraklar gecelerin sömürü malzemesini oluşturuyor. Çılgın ve kötücül bir dizi görüntü zihnime çörekleniyor: Ben bataklıkta nasıl pervasızca ilerliyorsam, vefakâr Albay Joll da uçsuz bucaksız çölde yalın kılıç, İmparatorluğun düşmanı barbarların üzerine korkusuzca yürüyerek kellelerini uçuruyor. En sonunda, Yazlık Saray'ın bronz kapısına tır-

manarak, sonsuz egemenliğin simgesi olan dünyayı, kükreyen kaplanın pençelerinden kurtarmaya yazgılı barbarın (belki de oğlunun ya da henüz dünyaya gelmemiş torununun yazgısıydı bu) kafasını koparınca, aşağıda bekleyen silah arkadaşları coşkuyla naralar atarak havaya ateş ediyorlar.

Aysız bir gece. Karanlıkta yürüye yürüye, el yordamıyla kuru bir çayıra varıyorum. Paltoma sarınarak oracıkta uyuyuveriyorum. Karmakarışık bir alay düş yüzünden ürpererek açıyorum gözlerimi. Gökyüzündeki kızıl yıldız yerinden kımıldamamış bile. Balıkçıların barınaklarına doğru ilerlerken bir köpek havlıyor, birkaç dakika geçmeden bir başkası katılıyor ona. Derken gecenin içinde sürekli bir havlama, çığlık ve telaş tarakası kopuyor. Tüm gücümle umutsuzca haykırıyorum, «Korkmayın, bir şey yok!» Ama duyulmuyor sesim. Yolun ortasında kalakalıyorum. Biri koşa koşa yanımdan geçip göle doğru gidiyor. Bir başkası bilmeden, soluk soluğa kollarıma atılıyor, bir kadın bu, ne ki aynı anda kendini kurtarıp karanlıkta yitiyor. Köpekler hırlayarak çevremde dolanıyor. Biri bacağıma dişlerini geçiriyor, kurtulmak için çabalarken bağırmaktan kendimi alamıyorum. Bacağımın derisi dişlerinde kalıyor. Havlama delicesine sürüyor. Surların ardından kentin köpekleri yanıt veriyor. Gelecek saldırıdan dolayı gerginlik içinde yere çömeliyorum. Borazanların madensi tınısı geliyor kulağıma. Köpeklerin uluması artıyor. Ayaklarımı sürüye sürüye balıkçı kulübelerine doğru ilerliyorum. Giderek bir tanesi belirginleşiyor karanlıkta. Kapıyı örten bezi aralayarak az önce bu odada uyumakta olan insanların ekşimsi ılıklığına bırakıyorum kendimi.

Dışardaki patırtı diniyor ama kimse dönmüyor geri. Hava kokuşmuş, ağır. Uyumak istiyorum, ne ki az önce etime değen yumuşacık nesnenin uyandırdığı titreşimlerden dolayı tedirginim. Etim tıpkı bir çürük izi gibi birkaç saniyecik değip geçen bedenin damgasını taşıyor. Huyumu bildiğimden kendimden korkuyorum: Yarın, hâlâ olayın etkisiyle ortaya çıkıp, çocuk mu kadın mı olduğunu bile bil-

mediğim bir kimse ile ilgili gülünç bir aşk serüveni icat etmek uğruna, bana kimin çarptığını öğrenmek için her önüme geleni soru yağmuruna tutabilirim. Ben yaştaki erkeklerin yedikleri herzelerin hesabı yok. Ancak elimizden geçen kızlarda hiçbir iz bırakmayışımızdan ötürü hoşgörülebiliriz belki. Saçma sapan isteklerimiz, törensel sevişmelerimiz, beklenmedik coşkularımız çarçabuk unutulur. Çocuklarının babası olacak genç, güçlü ve kararlı erkeklerin kollarına ok gibi atılırken, bizlerin beceriksiz aşk oyunlarını unutuverirler. Aşklarımız belirti bırakmaksızın yok olur.

Ya öbürü, o kör kız hangimizi anımsayacak acaba? İpek sabahlığım, yarı karartılmış odam, parfümlerim, kremlerim ve acayip zevklerimle beni mi, yoksa çektirdiği özel ıstırabın titreşimlerine uygun buyruklar veren gözleri maskeli taştan herifi mi?

Bu dünyada açık seçik algılayabildiği en son yüz kızgın demir çubuğun ardındaki yüz müydü? Şu anda anımsadıkça utancıyla ezildiğim halde, başım bacaklarına gömülü, kırık bileklerini okşarken, içimden, onda bu kırıklar denli derin bir iz bırakamamış olmanın pişmanlığını duyup duymadığımı sormalıyım. Kızcağızı aile ocağında hoş tutsalar da, başka kızlar gibi beğenilme ve koca bulma şansı yok. Ömür boyu bir yabancının malı olarak bilinecek. İyilik etmek isteyenler, bende tanık olduğu ve tepki gösterdiği, kösnül acıma duygusuyla yaklaşacaklar en fazla. Boyuna uyumasına, sebze soymayı yatağıma girmeye yeğlemesine şaşmamalı. Kışla kapısında otururken, adımlarımın beni önüne getirdiği andan başlayarak, arzu kisvesi altında bir kıskançlık, merhamet ve zulüm ağına düştüğünü sezinlemiş olmalı. Sevişirken ise doğal davranmak şöyle dursun, bile bile doğal olana karşı koyma çabası! Donuk gülümseyişi şu anda bile gözümün önüne geliyor. Ta başından beri benim sahte bir âşık olduğumu anlamış olmalı. Bir bana bir de yüreğine kulak verdikten sonra yüreğinin sözünü tuttu. Keşke bana da anlatmanın bir yolunu bulabilseydi! Beni engelleyerek, «O iş öyle yapılmaz,» demeliydi. «Nasıl

yapıldığını öğrenmek istiyorsan kara gözlüklü arkadaşına sor!» Sonra da büsbütün umudumu kırmamak için, «Ama beni gerçekten sevmeyi istiyorsan, ona sırtını dönüp, dersini başkasından öğrenmen gerek,» demeliydi. O zaman bunları söylemiş olsaydı, onu anlayabilseydim, onu anlayacak durumda olsaydım, bir yıl boyunca karmaşık ve yersiz bir suçluluk duygusunun altında ezilmezdim.

Çünkü aslında hunhar, katı Albayın, öyle görünmek hevesinde olsam da, hoşgörülü, keyfine düşkün karşıtı değilim. Ben İmparatorluğun dingin günlerinin aldatmacası, o ise fırtınalı dönemlerinin gerçeği. İmparatorluğun iki yüzü, başkaca bir şey değil. Düşünüyorum da, fazla ağırdan aldım işi. Tozlu yolları, tepeleme kayısı yüklü arabaları, uzun ikindi uykuları, sünepe askerleri, gölün ayna gibi durgun yüzünden yıllar yılı havalanıp duran göçmen kuşlarıyla bu unutulmuş sınır kentine bakıp, kendi kendime, «Sabırlı ol, günün birinde bu herif nasılsa çekip gidecek, dinginlik geri gelecek: İkindi şekerlemelerimiz daha uzun sürecek, kılıçlarımız durdukları yerde pas tutacak, kaledeki nöbetçi geceleri ikide bir sıvışarak karısının koynuna girecek, tuğlaları tutan harç ufalanarak kertenkeleler oyuklarında yuva yapacak, çan kulesinde baykuşlar uçuşacak ve haritalarda İmparatorluğun sınırlarını belirten çizgi silikleşerek yok olurken, biz de kendimizi mutlu bir unutulmuşluğa bırakacağız,» dedim. Böylece kendimi aldatarak doğru olduğunu sandığım bir yolda ilerlerken, beni labirentin çıkmazına sokacak olan bir sürü yanlış dönemeçten birine daha sapmış oldum.

Düşümde kar örtülü alanı geçerek ona ulaşmaya çabalıyorum. Önce yürüyebiliyorum. Rüzgâr güçlendikçe döne döne kalkan bir kar bulutunun içinde kollarım iki yana açık, paltom yelken gibi şişerek ileri doğru itilmeye başlıyorum. Hız kazandıkça ayaklarım yerden kesiliyor. Alanın ortasında tek başına duran kızın üzerine düşeceğim nerdeyse. Beni zamanında göremeyecek diye kaygılanıyorum. Uyarmak için ağzımı açıyorum. Rüzgârda bir kâğıt parçası gibi yitip giden hafif bir inilti geliyor kulağıma. Nerdeyse

düşeceğim üzerine. Toslamamak için kendimi kasıyorum. Tam o sırada gözü bana ilişiyor. Çarpışmadan önce bir saniyecik yüzünü görebiliyorum; aydınlık, sağlıklı, tasasızca gülümseyen bir çocuk yüzü. Göbek üstü başına inmemle rüzgâr beni önüne katarak hızla uzaklaştırıyor oradan. Darbenin etkisi bir kelebek değmişçesine hafif. İçime su serpiliyor, «Dert etmemeliymişim boşu boşuna,» diye düşünüyorum. Başımı çevirip bakmak istiyorum ama her şey karın beyazlığı içinde gözden yitiyor.

Ağzım ıslak öpücüklere boğuluyor. Tükürüyor, başımı iki yana sallıyorum. Gözlerimi açıyorum. Suratımı yalamakta olan köpek kuyruk sallayarak geri geri gidiyor. Kulübenin kapısının aralığından içeri ışık süzülüyor. Sürünerek doğan güneşi karşılamaya çıkıyorum. Gökle göl aynı pembeliğe bürünmüş. Her sabah suda görmeye alışkın olduğum kıçı küt balıkçı tekneleri ortalıkta yok. Kamp yerinde de kimsecikler kalmamış.

Paltoma sıkı sıkı sarınarak kapalı olan ana kapıyı geçiyor, kuzeybatıdaki gözetleme kulesine doğru yürüyorum. Nöbetçi görünürlerde yok.

Sonra tarlaların içinden geçerek toprak duvarı aşıyor, göl kıyısına iniyorum.

Ayaklarımın dibinden fırlayan bir tavşan zikzaklar çizerek kaçıyor. Uzaklarda, olgun başakların arasında yitene dek izliyorum onu.

Benden yaklaşık elli metre ötede ufak bir çocuk, patikanın orta yerinde durmuş işiyor. Çişinin havada çizdiği yayı gözlerken, göz ucuyla da bana bakıyor. Kalan sidiğini olabildiğince uzağa fışkırtmak için sırtını dönüyor. Bıraktığı altın iz daha havada dururken, uzanan esmer bir el tarafından sazların arasına çekilerek bir anda gözden yitiveriyor.

Oğlanın az önce durduğu yerdeyim. Dalgalandıkça, kızgın güneşten yansıyan ışınların oynaştığı sazlardan başka hiçbir şey yok görünürde.

Sesimi fazla yükseltmeden, «Çıkın artık, korkacak bir şey yok,» diyorum. İspinozların sazlığın bu bölümüne kon-

mamaları dikkatimi çekiyor. Şu anda otuz çift kulağın beni dinlediğinden kuşkum yok.

Ordan ayrılarak kente doğru yürüyorum. Kapılar açılmış. Ağır silahlar kuşanmış askerler balıkçı kulübelerinde arama yapıyorlar. Beni uyandıran köpek onlarla birlikte dil dışarda, kuyruk havada, kulaklar dikili bir kulübeden ötekine girip çıkıyor.

Askerlerden biri temizlenerek tuzlanmış balıkların asılı durduğu direklere saldırarak çatırtıyla çökertiyor.

Yetişmeye çalışıyor, «Durun, yapmayın,» diye haykırıyorum. Adamların kimi kışla avlusundaki uzun işkence günlerinden anımsıyor beni. «Yapmayın,» diyorum. «Onların kusuru yok.»

Aynı asker küstahlığı elden bırakmadan kulübelerden en büyüğüne yaklaşıyor; olanca gücüyle çatıyı tutan payandalara yüklenerek saman damı indirmeye uğraşıyor. Çok zorlamasına karşın beceremiyor. Bu dokunsan yıkılacakmış gibi duran kulübeleri yapılırken izlemiştim. Hiçbir kuşun havalanamadığı en şiddetli fırtınalara karşı duracak dayanıklılıkta olduklarını biliyorum. Çatının iskeleti kama biçimindeki dişlerden geçirilen sırımlarla dikey direklere bağlanır. Sırımları kesmeden kimse çatıyı yerinden oynatamaz.

Adama yalvarıyorum, «Dün gece ne olduğunu anlatayım sana. Karanlıkta yürürken birden köpekler havlamaya başladı. Burdakiler de sesleri duyunca korkuya kapıldı. Akılları başlarından gitti. Bilirsin ne ödlek olduklarını. Kim bilir belki de barbarlar geldi sandılar. Gölden aşağı doğru kaçtılar. Sazlıklarda gizleniyorlar; az önce gördüm. Böyle saçma bir olay yüzünden cezalandıramazsın onları.»

Beni dinlemiyor bile. Bir başka asker daha tırmanmasına yardım ediyor. İki payandanın üzerine basarak dengesini bulduktan sonra, postalının ökçesi ile çatıda oyuklar açmaya başlıyor. Ökçe sesleri içerden duyuluyor, saman ve kilden sıva parçaları kopup düşüyor durmadan.

«Dur,» diye bağırıyorum. Nabzım şakaklarımda atıyor. «Ne zararı dokundu bu gariplerin sana?» Ayak bileğini ya-

kalamak istiyorum ama benden çok yüksekte. Bu öfkeyle boynunu koparabilirim.

Biri araya giriyor. Çatıya çıkmasına yardım eden asker bu. «S...... git burdan,» diyor. «S...... git, durma. Hâlâ cehennem olup geberemedin.»

Kil ve saman örtüsünün altından payandaların çatırdadığını duyuyorum. Aynı anda çatıdaki adam neye uğradığını anlamadan, açılan yarıktan kollarını açmış düşerken yoğun bir toz bulutunun içinde gözden yitiyor.

Çok geçmeden kapıyı örten bez aralanıyor, adam bir eliyle ötekini sıkı sıkı tutmuş, tepeden tırnağa toz toprak içinde, sendeleyerek dışarı çıkıyor. «Allah belasını versin,» diyor. «Canı cehenneme, orospu çocuğu.» Arkadaşı gülmekten yerler yatıyor. «Ne gülüyorsun ulan, elimiz kırıldı, görmüyor musun?» Elini acıdan bacaklarının arasına sıkıştırıyor. «Ulan vay canına, nasıl da canım yanıyor, be!» Var gücüyle duvara bir tekme yapıştırıyor. İçerden sıvaların döküldüğünü duyuyorum. «Körolasıca barbarlar,» diyor. «Duvara dizip hesaplarını görmeliydik çoktan. Onların da, yardakçılarının da.»

Başımın üzerinden uzaklara dikiyor gözlerini. Bakıp da görmeden çalımla uzaklaşıyor. Son kulübenin önünden geçerken kapıyı örten bezi çekip koparıyor. Üzerinde işli boncuklar, kavun çekirdekleri, kırmızı ve siyah çitlenbikler dört bir yana saçılıp gidiyor. Yolda durarak içimde kabaran öfkenin yatışmasını bekliyorum. Askeri Birliğin hukuk işlerinden sorumlu olduğum bir dönemde bana getirilen bir köylü gencini anımsıyorum. Uzak bir kentin yargıcı tarafından tavuk çaldığı için üç yıl zorunlu askerlik cezası verilmiş, burda bir ay kaldıktan sonra kaçmaya kalkmış, yakalanarak karşıma çıkarılmıştı.

Anasıyla kardeşini özlediğini söylüyordu. «Her aklımıza eseni yapamayız,» diye öğüt verdim ona. «Hepimiz bizden üstün yasaların kuluyuz. Seni buraya gönderen yargıç, ben, sen, hepimiz yasalara boyun eğmek zorundayız.» Onu getiren güçlü kuvvetli iki askerin arasında, elleri arkadan kelepçeli, vereceğim cezayı beklerken, donuk göz-

lerle bana bakıyordu. «Sana haksızlık edildiğini, anasını özleyen bir oğulun cezalandırılmaması gerektiğini düşündüğünü biliyorum. Neyin haklı, neyin haksız olduğunu bildiğini sanıyorsun. Anlıyorum. Hepimiz öyle sanırız.» Benim o zamanlar erkek olsun, kadın, çocuk, hatta değirmeni döndüren zavallı yaşlı beygir olsun, yaşamımızın her anında, adaletin ne demek olduğunu bildiğimizden kuşkum yoktu. Tüm yaratıklar, adalet kavramını belleklerinde taşıyarak dünyaya gelirlerdi. «Ne ki biz yasalar dünyasında yaşıyoruz,» diye açıklıyorum zavallı tutsağıma. «Kötünün iyisine razı olunan bir dünyada! Bizim elimizden ne gelir? Günahkâr yaratıklarıyız evrenin. Yapabileceğimiz tek şey yasalara uyarken, adaletin belleklerden büsbütün silinmesine göz yummamaktır.» Bu konferansın sonunda yargımı açıkladım. Cezayı gözünü kırpmadan dinledikten sonra iki nöbetçi tarafından götürüldü. Bu türden olaylardan sonra duyduğum utancın sıkıntısını şimdi bile anımsıyorum. Duruşma salonundan çıkar çıkmaz evime gider, sallanan koltuğumda, ağzıma bir şey koymadan, yatana dek karanlıkta otururdum. Haksız yere çile çekenlere tanıklık etmek zorunda kalanların yazgısı, haksızlığın utancını duymaktır, diye düşünürdüm. Ne ki böylesine aldatıcı bir avuntu ile yetinilmiyor. İstifa etmek, kamu görevlerinden çekilmek, bir sebze bostanı satın almak gibi düşünceler sık sık aklımı çeldi. Ama bir başkasının aynı göreve atanarak bu utancı yükleneceği ve hiçbir şeyin değişmiş olmayacağını düşündüm. Ve olaylar beni aşana dek bu böylece sürüp gitti.

Çıplak tarlalara girmek üzere olan iki atlı, surlara varmalarına nerdeyse bir mil kala farkediliyor. Duvarlardan yükselen sesleri duyarak coşkuyla hoşgeldine çıkan kalabalığın arasındayım. Sırmayı yeşil tabur sancağını tanımayan yok içimizde. Koşup hoplayan çocukların arasından

geçerek yeni sürülmüş tarlalara doğru yürüyorum. Soldaki süvari arkadaşı ile omuz omuza giderken ayrılarak atını göl kıyısı yönünde tırısa kaldırıyor.

Diğeri eğerin üzerinde dimdik, kolları bizi kucaklamaya ya da uçmaya hazırlanıyormuş gibi iki yana açık, rahvan ilerliyor.

Yüreğimin çarpıntısına, ayaklarımın tökezlemesine aldırmadan, olanca hızımla bir koşu tutturuyorum.

Yüz metre geriden toz kopararak gelen tepeden tırnağa silahlı üç atlı, dört nala sazlığa girerek birinci süvarinin gittiği yönde gözden yitiyorlar.

Adamın çevresini alan insanların arasına ben de karışıyorum. (Görünüşündeki değişikliğe karşın tanımakta güçlük çekmiyorum onu.) Alay sancağı başında meydan okurcasına dalgalanırken o boş gözlerle kente bakıyor. Eğerden düşmemesi için sağlam bir arkalığa sıkı sıkıya bağlanmış. Omurgasının dik durmasını ve kollarının iki yana açılmasını sağlamak için ayrıca haç biçiminde bir sırığa bağlı. Yüzüne sinekler konup kalkıyor. Çenesi sarılı, yüzü şiş, mide bulandırıcı bir koku saçıyor çevreye. Öleli birkaç gün olmuş anlaşılan.

Çocuklardan biri kolumu çekiştirerek, «Barbar mı bu, amca?» diye fısıldıyor. «Hayır,» diyorum ben de fısıltıyla. Yanındaki arkadaşına dönerek, «Demedim mi sana?» diyor.

Böyle bir olaya kimse hazır olmadığı için, yerde sürünen dizginleri toplayarak barbarlardan gelen bu mesajı ana kapıdan geçirip, sessiz izleyicilerin önünden kışla avlusuna götürmek, iplerini keserek gömülmesi için boylu boyunca yere uzatmak bana düşüyor.

Yalnız süvarinin ardından sazlık yönüne gitmiş olan üç atlı çok geçmeden geri dönüyor. Eşkin yürüyüşle alanı geçerek Mandel'in saltanat sürdüğü adalet konağına giriyorlar. Bir süre sonra hiçbir açıklamada bulunmadan çıkıp gidiyorlar.

Felaketin yaklaşmakta olduğuna ilişkin tüm önseziler doğrulandı. İlk kez kentte gerçek bir korku ve telaş yaşanıyor. Dükkânlardaki mallar yiyecek depolamak isteyenler-

ce açık arttırmaya çıktı. Kimi aileler kümes hayvanları ve domuzlarıyla birlikte evlerine çekilerek çevrelerine barikatlar kurdular. Okul kapatıldı. Sokaktan sokağa barbarların birkaç mil ötede, daha önce ateşe verilen ırmak boyunda, kamp kurdukları, kente her an saldırabilecekleri söylentisi dolaşıyor. Akla gelmeyen başa geldi: Üç ay önce sevinç naraları arasında yola çıkan ordu bir daha geri dönmeyecek!

Ana kapılar örtüldü ve demirlendi. Nöbetçi çavuşa, balıkçı ailelerini dışarda bırakmaması için yalvarıyorum. «Can derdine düştüler,» diyorum. Yanıt vermeden arkasını dönüp uzaklaşıyor. Yok olup gitmemizi önleyecek olan askerler, topu topu kırk adam, surların üzerinden gölü ve çölü dikizliyor.

Karanlık basınca, geceden geceye yatmak için kullandığım tahıl ambarının yanındaki sundurmaya giderken, yolun tıkalı olduğunu farkediyorum. Levazıma ait ikişer atlı bir dizi araba dar sokaktan ilerliyor. Başı çeken, tahıl ambarındaki tohumluk buğday çuvalları ile yüklü, diğerleri boş. Onların ardından kışla ahırlarında eğerienmiş, battaniye örtülü atlar geliyor. Bunlar da son haftalarda çalınan ya da el konan atlar olmalı. Gürültüyü duyan halk evlerden çıkmış, çok önceden planlanmış olduğu anlaşılan bu çekilme operasyonunu ses çıkarmadan izliyor.

Mandel'le görüşmek istiyorum. Ama adalet konağındaki görevli de tüm ötekiler gibi odundan sanki.

Aslında Mandel'in adalet konağında olmadığı anlaşılıyor. Alanda, İmparatorluk Yönetimi adına, halka okumakta olduğu bildirinin sonuna yetişiyorum. Çekilmenin «geçici bir önlem» olduğunu söylüyor. Arkada «bir nöbetçi kıtası»nın bırakılacağını, kış boyunca sınırdaki operasyonlara ara verileceğini açıklıyor. Kendisi ilkyazda, ordunun yeni saldırıya hazırlanacağı sırada geri gelmeyi umuyormuş. Gösterilen «unutulmayacak konukseverlik»ten ötürü herkese teker teker teşekkür etmek istiyormuş.

O, boş arabalardan birinin üzerine çıkmış, askerlerin tuttuğu meşalelerin ışığında konuşadursun, adamları da

çapulculuklarının meyveleriyle dönüyorlar. İçlerinden ikisi terk edilmiş evlerden birinden yürütülmüş güzel dökme demir bir sobayı arabaya yüklemeye çalışıyor. Bir başkası bir tavukla, altın yaldızlı, şahane bir kara horoz ele geçirmiş olmanın utkusuyla mutlu. Hayvanların ayakları bağlı, keskin kuş gözleriyle bakıyorlar. Adam her ikisini birden kapağı açık duran bir fırına tıkıyor. Araba bir dükkândan yağmalanan eşyalarla tepeleme yüklenmiş. Malların arasında küçük bir masayla bir iskemle bile var. Kırmızı, ağır bir halıyla yükün üzerini sarıyor, sımsıkı bağlıyorlar. Bu önceden düşünülmüş ihanet eylemine halk hiçbir tepki göstermeksizin seyirci kalıyor, bense umarsız bir öfkenin içimde dalga dalga kabardığını duyuyorum.

Son araba da yüklendi. Kapılar açıldı, askerler atlara bindi. Ön taraflarda birinin Mandel'le tartıştığını işitiyorum. «En fazla bir saat,» diyor, «bir saate kalmaz, yetişirler.» «Böyle bir şey söz konusu olamaz,» diyor Mandel, sözlerinin gerisini rüzgâr savuruyor. Askerin biri beni iterek ağır bohçalar taşıyan üç kadını zor bela arabaya yerleştiriyor. Üçü de peçelerinin açılmaması için ellerini yüzlerinden indirmiyorlar. İçlerinden biri yanındaki küçük kızı denklerin tepesine oturtuyor. Kamçılar şaklıyor, atlar kasılıyor, tekerlekler gıcırdıyor, kervan yola çıkıyor. Sekiz on koyunu sopalarıyla güderekten, iki adam takılıyor en arkaya. Koyunları gören kalabalıktan homurtular yükseliyor. Öne atılan bir genç ellerini kollarını sallayarak, bağıra çağıra bir şeyler söylüyor. Koyunlar karanlıkta oraya buraya kaçışıyor. Öfkeye kapılan halk bir anda yolcuların üzerine çullanırken ilk silahlar patlıyor. Çığlık çığlığa kaçanlarla birlikte koşarken, bu yararsız saldırıdan bir tek görüntü kazınıyor belleğime: En arkadaki arabada oturan kadınlardan biriyle boğuşan bir adam, adamın kadının giysilerini paralayışı, denklerin üzerine oturtulmuş, parmağını emen küçük kızın dehşetten yuvalarından uğramış gözlerle olayı izleyişi... Derken son araba da kapıdan geçiyor, alan her zamanki karanlık ve terk edilmiş görünümünü alıyor. Birlik kentten ayrılıyor.

Kapılar o gece hiç kapanmıyor. Genellikle yaya yola çıkan ailelerden oluşan küçük gruplar, ağır yüklerine karşın askerlere yetişmekte acele ediyorlar. Gün doğmadan balıkçı tayfası çelimsiz çocukları, derme çatma eşyaları, oltaları ve kamışlarıyla, hiçbir direnmeyle karşılaşmadan içeri süzülerek ev yapma uğraşına yeni baştan girişiyorlar.

***

Eski evimin kapısı açık. İçersi küf kokuyor. Ne zamandır hiçbir şeyin tozu alınmamış. Çöldeki örenlikten topladığım taşların, yumurtaların, el oyması değerli ufak tefek eşyanın durduğu sandıklar yerinde yok. Ön odadaki eşyalar duvar kenarına itilmiş, halı kaldırılmış. Küçük oturma odasına pek dokunulmamış ama perdelere toz ve küf kokusu sinmiş.

Yatak odam nasıl bıraktımsa öyle duruyor. Sanki kendim yatıp kalkmışım gibi dağınık, ama hiç su görmemiş çarşafların kokusu yabancı.

Yatağın altındaki lazımlık yarı yarıya dolu. Giysi dolabında yakasında esmer bir çizgi, koltuk altlarında sarı lekeler taşıyan bir gömlek asılı. Giysilerimin yerinde yeller esiyor.

Kendine özgü kokuları ve savrukluğu ile bir yabancının hayaletinin hâlâ dolaşmakta olduğu bu odada tedirginlik duyacağımı düşünüyor, çarşafları sıyırıp atarak kendimi şilteye bırakıyorum. Beklediğim olmuyor. Oda kendi bildik odam. Kolumun biriyle yüzümü örtmüş yatarken, ağır ağır uyku bastırıyor. Dünyanın içinde bulunduğu durumun bir aldatmaca ya da bir gecelik korkulu düş olmadığı doğru galiba. Nasıl elimizde olmadan dünyaya gelmişsek, onu yok saymak da, boş vermek de olası değil. Ama sonumuzun yakın olduğuna kolay kolay inanamıyorum. Şu anda barbarlar kenti bassalar, yatağımda bir bebek gibi masum ve bir şeyden habersiz ölüp gideceğim. Bodrumdaki kilerde, bir elimde kaşık, rafta unutulmuş bir kavanozdan aşır-

dığım incir şekerlemesiyle ağzım dolu yakalanmam belki de doğal olur. Kafamı koparıp alandaki kesik başlar yığınının üzerine fırlattıklarında yüzümde, vahadaki duragan yaşamın tarihindeki bu kesintinin yarattığı azıcık buruk, azıcık suçlu şaşkınlığın izlerini görür gibiyim. Ne ekersen onu biçersin. Kimi, mahzenlerin kuytuluklarında gözlerini kırpıştıra kırpıştıra değerli eşyalarını koyunlarına sokarken yakayı ele verecek. Kimi, yılın ilk tipisine yakalanıp soğuktan donarak ölecek. Kimiyse yabalarla kendini savunurken can verecek. Ortalık yatıştıktan sonra barbarlar resmî evraklarla kıçlarını silecekler. Sonuçta gene hiçbir ders almamış olacağız. Hepimizin içinde, ta derinlerde bir yerde, kaya gibi sert, öğrenmeye karşı direnen bir şey var sanki. Sokaklardaki paniğe karşın kimse çocukluğumuzun dingin, güvenli günlerinin sona ermek üzere olduğuna inanmak istemiyor. Hiç kimse koskoca bir İmparatorluk ordusunun çadırda yatıp kalkan, okuması yazması olmayan, yıkanmayı bile bilmeyen birtakım adamların ok, yay ve paslı tüfekleriyle yok edildiğini kabul etmeye yanaşmıyor. Ben kim oluyorum da insanları yaşama bağlayan yanılsamalarla dalga geçiyorum? Kalan günlerimizde, kılıcı ile düşmanı dağıtacak, bizim adımıza başkaları tarafından işlenmiş hataları bağışlayacak ve dünya cennetini yeni baştan kurmamız için son bir fırsat tanıyacak olan büyük kurtarıcıyı düşlemekten başka ne yapabiliriz? Çarşafsız şiltenin üzerinde yatarken kendimi düzenli, uzun soluklu kulaçlarla zaman içinde, sudan daha kıpırtısız, dalgasız, engin, renksiz, kokusuz, kâğıt gibi kupkuru bir ortamda, yüzen bir yüzücü olarak canlandırmaya çalışıyorum.

VI

Kimi sabahlar tarlalarda taze ayak izlerine rastlanıyor. Nöbetçi sürülmüş toprakların uzak sınırını belirleyen çalılıklarda bir gün önce görmediğine, bir gün sonra ise yok olduğuna yemin ettiği karaltılar gördüğü savında. Balıkçılar gün ağarmadan kentten çıkmayı göze alamıyorlar. Tuttukları balıklar zar zor karınlarını doyurmaya yetiyor.

Silahlarımızı yanımıza alarak imece ile taşkına uğrayan en uzaktaki tarlaların ürününü de kaldırdık. Aile başına günde dört ölçek buğday bile düşmedi. Hiç yoktan iyi gene de.

Göl kıyısındaki kör at hâlâ su deposunu dolduran değirmenin çevresinde dolanmayı sürdürüyor ama biz ana borunun günün birinde kesileceğini bildiğimizden, önlem olarak surların dibinde yeni kuyular açıyoruz.

Hemşerilerimi evlerinin arka bahçelerinde, kışın soğuğuna dayanacak türden kök sebzeler yetiştirmeye özendiriyorum. «Ne yapıp yapmalı, bu kışı atlatmalıyız,» diyorum. «İlkyaz gelince mutlaka yardım göndereceklerdir. Buzlar çözülür çözülmez darı eker, hemen ürün alırız.»

Okul kapalı. Çocuklar kepçelerle gölün tuzlu güney kıyısını tarayarak sığ sularda kümelenen minicik, kırmızı kabuklu böcekleri avlamakla görevli. Bunları tütsüleyerek

yarım kiloluk paketlere dolduruyoruz. Yıvışık, berbat bir tatları var. Olağan zamanlarda balıkçılardan başka kimsenin ağzına koymadığı bir nesne ama kış çıkmadan sıçanlarla hamamböceklerini bile mideye indirmek zorunda kalacağımızdan korkuyorum.

Kuzey surları boyunca bir dizi miğferle mızrak sıraladık. Çocuklardan biri her yarım saatte bir oradan geçerek onları hafifçe kımıldatmakla görevli. Böylelikle barbarların keskin gözlerini yanıltacağımızı umuyoruz.

Mandel'in bize bıraktığı birlik üç askerden oluşuyor. Kapısına kilit vurulmuş olan adalet konağının önünde nöbet tutuyorlar. Kimsenin onlara aldırdığı yok, onlar da kimsenin işine karışmıyor.

Ayakta kalabilmemiz için alınacak tüm önlemleri ben saptıyorum. Kimse karşı koymuyor. Sakalım bakımlı, giysilerim tertemiz. Bir yıl önce siyasi polisin gelmesiyle kesintiye uğrayan yasal yöneticilik görevlerimi yeniden üstlendim.

Odun keserek depolamamız gerek ama, ırmak kıyısındaki yanık koruya gidecek yürek yok kimsede. Balıkçılar orada barbarların kaldığını kanıtlayacak izler gördüklerine yemin ediyorlar.

Evimin kapısının yumruklanmasıyla uyanıyorum. Elinde fener, kendine çok büyük gelen bir kaputa sarınmış, sıska, yanık yüzlü, tıknefes bir adam bu gelen. Şaşkın gözlerle bana bakıyor.

«Kimsin?» diye soruyorum.

«Emir subayı nerde?» diyor soruma karşılık. Soluk soluğa omzumun üzerinden bakarak gözlerini kaçırmaya çalışıyor.

Saat sabahın ikisi. Kapılar Albay Joll'un arabasının girmesi için açıldı. Şu sırada alanın ortasında oku yere indirilmiş bekliyor. Gelenlerden birkaçı keskin rüzgârdan

korunmak için arabanın duldasına sığınmış. Nöbette olanlar surların üzerinden alanı gözlüyorlar.

Konuğum, «Bize yiyecek, at ve yem gerekli,» diyor. Önümden yürüyerek arabanın kapısını açıyor. «Emir subayı yok, Albayım, gitmiş burdan.» Ay ışığında, pencereden bir an için Joll'u görüyorum. O da beni görüyor. Kapı hızla kapanıyor, içerden sürgünün sürüldüğü duyuluyor. Camdan, loşlukta kalan köşede yüzünü çevirmeden dimdik oturduğunu seçebiliyorum. Cama vuruyorum ama oralı olmuyor. Astları beni ordan uzaklaştırıyor.

Karanlığın içinden arabanın tepesine bir taş iniyor.

Joll'un maiyetindekilerden bir başkası koşa koşa geliyor. «Hiçbir şey kalmamış,» diyor soluk soluğa. «Ahırlar bomboş, bir tek at bile yok.» Terli atların koşumlarını çıkaran adam sövüyor. İkinci bir taş hedefini şaşırarak nerdeyse bana çarpıyor. Duvarlardan taş yağıyor.

«Dinleyin beni,» diyorum. «Üşümüşsünüz, yorgunsunuz. Atları ahıra alalım, siz de içeri gelin, bir şeyler yiyin, başınızdan geçenleri anlatın. Gittiniz gideli hiçbir haber alamadık. Bu kaçık herif arabadan çıkmak istemezse, bırakın otursun oturduğu yerde bütün gece.»

Beni dinledikleri yok. Kendi aralarında fısıldaşıyorlar. Bu aç ve canlarından bezmiş adamlar, barbarların elinden bir polisi kurtarmak için görevlerini aşan bir özveri ile çalıştıktan sonra, şimdi yeniden yorgun atlarını arabaya koşmaya hazırlanıyorlar.

Pencerenin camından, karanlıkta oturan Albay Joll'un bulanık karaltısına dikiyorum gözlerimi. Rüzgâr paltomu havalandırıyor. Soğuktan çok, bastırmaya çalıştığım öfkeden elim ayağım buz gibi. Camı indirmek, kolumu içeri daldırarak adamı kırık pencereden, gövdesinin paralanmasına ve kanamasına aldırmadan zorla çekip çıkarmak, yere yıkarak cılkı çıkana dek tekmelemek geliyor içimden.

Bu canice düşünceleri fark etmiş gibi istemeye istemeye yüzünü benden yana çeviriyor. Sonra olduğu yerde yan dönüyor, böylece tam anlamıyla yüz yüze geliyoruz. Belki yorgunluktan, belki de ay ışığının maviliğinden olacak, yü-

zü yapmacıksız, sanki az önce yıkanmış gibi. Solgun, çıkık elmacık kemiklerine dalıyor gözlerim. Anasının pamuk memelerinin anısı da, ilk uçurtmasının ipi gerilirken avcunda bıraktığı duygunun anısı da, ondan nefret etmeme yol açan özel işkencelerin anısı ile aynı kovanda barınıyor.

O da bana bakıyor. Gözleri yüzümde bir şeyler arıyor. Kara mercekler yok artık. Dışarı atılıp beni paralamamak, cam kırıklarıyla gözlerimi oymamak için o da kendini tutmakta güçlük çekiyor mu acaba?

Ne zamandır tasarladığım bir ders vermek niyetindeyim. Sözcükler ağzımdan çıkarken dudaklarımı okuyuşunu izliyorum. «İçimizde çöreklenmiş olan suçtan dolayı sadece kendi kendimizi cezalandırmalıyız,» diyorum. «Başkasını değil.» Uyarının yerine ulaşması için başımla onaylıyorum durmadan. Bir kendi göğsüme, bir onunkine işaretle sözlerimi yineliyorum. Dudaklarımı izliyor. İnce dudakları oynuyor. Taklit mi, alay mı çıkaramıyorum. Bu kez daha ağır bir taş, belki de bir tuğla, korkunç bir çatırtıyla arabanın üzerine düşüyor. Joll yerinden sıçrıyor, atlar ürküyor.

Koşa koşa gelen biri, «Haydi,» diye bağırıyor. Beni itip geçerek, arabanın kapısına vuruyor. Kolları ekmek dolu. «Hemen gitmeliyiz,» diyor. Albay Joll sürgüyü açıyor, adam ekmekleri içeri atıyor. Kapı hızla kapanıyor. «Çabuk!» Araba yayları gıcırdayarak devinime geçiyor.

Adamın koluna yapışıyorum. «Dur!» diye bağırıyorum. «Ne olduğunu öğrenmeden seni bir yere bırakmam.»

Benden kurtulmaya çabalayarak, «Görmüyor musun?» diyor. Ellerim hâlâ çok güçsüz, kaçırmamak için ona sıkı sıkı sarılmam gerekiyor. «Ancak anlatırsan gidebilirsin,» diyorum kesik kesik soluyarak.

Araba kapıya yaklaşıyor. En öndeki iki atlı kapıdan geçti bile. Öteki adamlar koşarak onlara yetişmeye çalışıyor. Karanlıkta arabaya vuran taşların takırtısı duyuluyor. Sövgü ve hakaretin bini bir para.

Adam boşuna çabalayarak, «Nedir öğrenmek istediğin?» diyor.

«Gidenlere ne oldu?»

«Dağıldılar, yok oldular. Ne bileyim nerdeler? Herkes kendi başının derdine düştü. Bir arada kalmak olanaksızdı.» Arkadaşları karanlıkta uzaklaşırken var gücüyle kurtulmaya çabalıyor. «Bırak gideyim,» diye hıçkırıyor. Bir çocuk gibi güçsüz.

«Bir dakika daha dur. Nasıl oldu da barbarlar böyle bir başarı kazandılar?»

«Dağlarda donduk, çölde açlıktan geberdik. Neden kimse uyarmadı bizi yola çıkmadan? Aslında yenilmedik. Bizi çöle çektikten sonra toz oldular. Bir daha kodunsa bul.»

«Kim çekti sizi çöle?»

«Kim olacak, barbarlar! Oyalayıp durdular bizi. Bir türlü ele geçiremiyorduk onları. Yolunu şaşıranları bulup yakalıyor, geceleri atlarımızın yularlarını kesiyorlardı. Hiçbir zaman karşımıza çıkmadılar aslına bakarsan.»

«Siz de pes edip geri döndünüz!»

«Öyle oldu.»

«Bu mavallara inanacağımı mı sanıyorsun?»

Umutsuzca yüzüme bakıyor. «Sana ne diye yalan söyleyeyim,» diye bağırıyor. «Geride kalmak istemiyorum, o kadar!» Kendini kurtarıyor. Elleriyle kafasını korumaya çalışarak hızla kapıdan çıkıp karanlığa karışıyor.

***

Üçüncü kuyu kazılırken işi yarıda bırakmışlar. Kazıda çalışanların kimi evine gitmiş, kimi ise beni beklemiş.

«Ne oldu? Ne var?» diyorum.

Yeni kazılmış toprağın üzerindeki kemik yığınını gösteriyorlar. Çocuk kemikleri bunlar.

«Burda bir gömüt varmış demek. Niye böyle bir yere gömmüşler acaba?» Kışlanın arkasında, kışla ile güney surları arasındaki boş alandayız. Kemikler eski; dura dura kızıl kilin rengini almışlar. «Ne yapalım dersiniz? İsterseniz duvara daha yakın bir yeri deneyebiliriz.»

Çukura inmeme yardım ediyorlar. Göğsüme dek girdi-

ğim çukurun duvarında gözüme ilişen bir çene kemiğini örten çamuru temizliyorum. «Bir kuru kafa buldum,» diyorum. Onlar da bana daha önce buldukları bir başka kafayı gösteriyorlar.

Çavuş, «Ayaklarının dibine bak,» diyor. Görmek için çok karanlık ama kazmanın ucu sert bir cisme dokunuyor. Parmaklarımı değdirince kemik olduğundan kuşkum kalmıyor.

«Doğru dürüst gömülmemişler bile,» diyor çavuş. Çukurun başına çömeliyor. «Birbiri üstüne yığılı tümü.»

«Evet, burası kazılmaz artık değil mi?»

«Hayır.»

«Bari dolduralım da duvarın dibinde yeni bir yer arayalım.»

Adam sesini çıkarmıyor, elini uzatarak çukurdan çıkmama yardım ediyor. Kimsenin ağzını bıçak açmıyor. Ben kemikleri yeniden çukura doldurup da bir kürek toprak atmadan hiçbiri küreklere davranmıyor.

Düşümde çukurun dibindeyim gene. Toprak ıslak, kirli bir su sızıyor içeri. Ayaklarım çamura saplanmış, yerinden kımıldatmakta güçlük çekiyorum.

Elimi suyun içinde gezdirerek kemik arıyorum. Kararmış, pis bir çuval parçası takılıyor parmaklarıma. Çürümüşlükten eriyip gidiyor hemencecik. Yeniden çamura daldırıyorum elimi: Eğrilmiş, paslı bir çatal, bir kuş ölüsü... Bir papağan bu; kuyruğundan tutarak başaşağı sarkıtıyorum, tüylerinden çamurlar sızıyor, kanatları yapış yapış, göz yuvaları oyuk. Elimden koyverince hiç şıpırtı çıkarmadan batağa gömülüyor. «Bu su zehirli,» diye düşünüyorum. «Unutup da içmemeliyim. Sağ elimi de ağzıma değdirmeyeyim boş bulunup.»

Çölden döndüm döneli bir kadınla sevişmedim. Hiç sırası değilken cinsel dürtüler yeniden depreşmeye başladı. Uykularım berbat, sabahları uyanınca kasıklarımın arasında başına buyruk dikelen bir uzantı buluyorum. İstek duymakla ilgisi yok bunun. Darmadağınık yatakta boşu boşuna kendiliğinden sönmesini bekliyorum. Gecelerce koynumda uyuyan kızın çeşitli hallerini gözümün önüne getirmeye çalışıyorum. Bacakları çıplak, üzerinde bir tek entari ile yıkanmayı beklerken görüyorum. Bir ayağı leğenin içinde, eliyle omzumdan destek alıyor. Kalın baldırlarını sabunluyor, sonra sabunu kenara bırakıp kalçalarına sarılıyor, yüzümü karnına gömüyorum. Sabunun kokusunu alıyor, suyun ılıklığını, ellerinin omzumdaki ağırlığını duyumsuyorum. Anıların derinliklerinden organıma uzanıyorum. Hiç tepki vermiyor. Sanki bileğimi tutuyormuşum gibi: gövdemin bir parçası; ama kaskatı, duygusuz, cansız bir uzantı. Boşalması için uğraşıyorum ama nafile. Çünkü duyarsız. «Yorgunum,» diyorum kendi kendime.

Nerdeyse bir saat bu kan tulumunun kendiliğinden küçülmesi için oturup bekliyorum. Yavaş yavaş ufalıyor. Sonra giyinerek dışarı çıkıyorum.

Gece olunca gene zuhur ediyor. Gövdemden çıkan hedefsiz bir ok. Her zamanki gibi hayallerle avutmaya çalışıyorum onu. Ama sonuç alamıyorum.

«Ekmek küfü ile sütleğen dene,» diyor şifalı ot satıcısı. «İyi geleceğini umarım. Eğer yararını görmezsen gene uğra. Unutma, ekmek küfü ile sütleğeni bir parça sıcak suyla karıştırıp macun yapacaksın. Yemeklerden sonra iki kaşık alırsın. Tadı çok ötüdür, acı gelir ama zararı yoktur.»

Gümüş bir lira veriyorum karşılığında. Çocuklardan başka kimse bakır paraya yüz vermiyor artık.

Adam kendini tutamayarak, «Sorması ayıp ama, senin gibi sağlığı yerinde bir erkek neden isteklerine gem vurmak istesin, anlamıyorum,» diyor.

«İstekle ilgisi yok bunun, babacığım. Sinir bozucu bir şey sadece, durup dururken oluşan bir sertlik. Romatizmadan farkı yok.»

Gülümsüyor. Ben de gülümseyerek karşılıkta bulunuyorum.

«Yağmalanmamış tek dükkân seninki galiba,» diyorum. Dükkâna benzer bir yanı yok aslında. Bir sürü toz tutmuş kavanozun dizili durduğu raflardan oluşan, üzeri tenteli bir girinti bu. Duvarlarından, halka elli yıldır ilaç diye yutturduğu kök ve yaprak demetleri sarkıyor.

«Haklısın, bana dokunan olmadı. Kendi iyiliğim için buradan gitmemi salık verdiler. Barbarlar taşaklarını kebap edip yerler, dediler. Gözüm çıksın onların sözü, ben uydurmuyorum. 'Nerde doğmuşsam orda ölürüm, şuradan şuraya gidecek değilim,' dedim. Çok şükür çekip gittiler de biz de kurtulduk.»

«Öyle.»

«Sen bu macunu hele bir dene, yararını görmezsen gene gel.»

Acı macunu emiyorum. İktidarsızlığa iyi geldiği söylendiği için bol bol marul yiyorum. Ne ki bütün bunları, uyarıları bile bile yanlış yorumladığımın farkında olduğumdan, gönülsüz yapıyorum.

Mai'e uğruyorum bir gün. Handa pek az müşteri olduğundan kışlaya annesine yardıma geliyor çoğu zaman. Mutfaktaki ocağın yanında bebesini uyutmaya çalışırken buluyorum onu. «Bu kocaman ocağa bayılıyorum,» diyor. «Isısını saatlerce koruyabiliyor. Tatlı bir sıcaklık veriyor ortalığa.» Çayı demliyor, kapağın aralıklarından kızıl korları izliyoruz. «Keşke sana sunacak güzel bir şey olsaydı. Ama askerler ne varsa silip süpürmüşler, hemen hiçbir şey kalmamış.»

«Yukarı gelsene benimle; çocuğu bırakabilir misin burda?»

Eski dostuz biz. Yıllar önce, daha ikinci kez evlenmeden, öğle üstleri uğrardı bana.

«Yalnız kalmasın. Uyanırsa korkar.» Çocuğu sarıp sarmalamasını bekliyor, peşi sıra basamakları tırmanıyorum. Hantal gövdesi ve geniş kalçalarına karşın genç bir kadın sayılır hâlâ. Eskiden nasıl seviştiğimizi anımsamaya çalı-

şıyorum ama beceremiyorum. O zamanlar hoşlanmadığım kadın yoktu.

Çocuğu köşedeki mindere yatırıp yeniden uyuması için pışpışlıyor.

«Birkaç geceliğine sadece,» diyorum. «Her şey sona eriyor. Yaşamaya bakalım.» Donunu indirerek kısrak gibi eşiniyor üzerinde. İç gömleğiyle yanıma geliyor. Lambayı üfleyip söndürüyorum.

İçine girerken bir inilti kopuyor ağzından. Yanağımı yanağına sürtüyorum. Elim memelerini buluyor. Eliyle parmaklarımı tutarak okşattıktan sonra yana iterek, «Acıyor,» diyor. «Emzirmekten.»

Söylemek istediğim sözleri toparlamaya çalışırken çok uzaklardan belli belirsiz, sanki dünyanın bir başka yerindeki sarsıntıyı duyarcasına doruğa ulaştığımı seziyorum.

«Bu dördüncü çocuğun değil mi?» Yan yana yorganın altında yatıyoruz.

«Evet, dördüncüsü. Biri öldü.»

«Ya babası? Yardım ediyor mu bari?»

«Azıcık para bıraktı giderken. Askerdi.»

«Üzülme gelir geri.»

Bedeninin dinginlik uyandıran ağırlığını duyuyorum üzerimde. «Büyük oğlunu pek sevdim,» diyorum. «Tutukluyken o getirirdi yemeklerimi.» Bir süre hiç konuşmadan yatıyoruz. Sonra başım dönmeye başlıyor. Dalmışım. Gırtlağımdan çıkan hırıltıyla gözlerimi açıyorum; moruk horultusu benimki.

Kadın yatakta doğruluyor. «Gitsem iyi olacak,» diyor. «Böyle çıplak odalarda uyku tutmaz beni, bütün gece çıtırtılar duyarım.» Giyinirken ve çocuğunu kaldırırken odada devinen karaltısını izliyorum. «Lambayı yakabilir miyim?» diye soruyor. «Merdivenden düşmekten çok korkarım. Sen uyu. Yulaf çorbasına razıysan, sabah kahvaltı getiririm.»

«Çok severdim onu. Sevmeyen yoktu ki,» diyor. «Hiçbir şeyden yakınmazdı. Kim ne istese yapardı. Oysa ayaklarının çok acı verdiğini biliyordum. Çok iyi bir arkadaştı. O olduğu zaman mutlaka gülünecek bir şey bulurduk.»

Gene odun gibi duyarsızım. Beni uyandırmak için uğraşıyor: Güçlü elleriyle sırtımı ovuyor, kıçımı mıncıklıyor. Doyuma ulaşıyorum: Uzak denizlerde bir çakımlık ışık gibi.

Bebek mızırdanıyor. Kadın yanımdan sıyrılarak kalkıyor. Odaya düşen ay ışığında iri, çıplak cüssesiyle omzundaki bebeği okşayıp severek bir ileri, bir geri gidip geliyor. «Bir dakkaya kalmaz uyur,» diye fısıldıyor. Yanıma gelip de serin tenini tenimde, dudaklarını omzumda duyumsadığımda nerdeyse dalmak üzereyim.

«Barbarları düşünmek bile istemiyorum,» diyor. «Kısacık ömrümüzü gelecek kaygısıyla tüketmeye yazık.»

Yanıtlayacak söz bulamıyorum.

«Seni mutlu edemediğimin farkındayım,» diyor. «Benimle sevişmekten tat almadığını biliyorum. Hep başka yerlerdesin.»

Sözlerinin nereye varacağını bekliyorum.

«O da öyle söylerdi. 'Hep bir başka yerde sanki,' derdi. Kendisinden ne istediğini bilemediğinden, seni anlayamadığından yakınırdı.»

«Böyle sıkı fıkı olduğunuzdan haberim yoktu.»

«Ben çok sık gelir giderdim. Birbirimizle dertleşirdik. Kimi zaman öyle ağlardı ki göz yaşları dinmek bilmezdi. Onu çok mutsuz ettin, bilmem farkında mıydın?»

Araladığı kapıdan süzülen onulmaz yalnızlıkla sarsılıyorum.

Kısık bir sesle, «Anlamıyorsun,» diyorum. Omuz silkiyor. «Bu öykünün hiç bilmediğin bir başka yanı var. Sana açıklayamazdı, çünkü kendi de bilincinde değildi. Ben de anlatmak istemiyorum şimdi.»

«Orası beni ilgilendirmez.»

Suskunluk çöküyor üzerimize. Her ikimiz de, şu anda çok uzaklarda, yıldızların altında uyuyan kızı düşünüyoruz.

«Günün birinde atlı barbarlar gelecek olursa, belki o da gelir onlarla.» Kentin kapısından bir bölük atlıya öncülük ederek girişini canlandırıyorum gözümde. Eğerin üzerinde dimdik oturuyor. Gözleri ışıl ışıl. Bir öncü, bir rehber o. Bir zamanlar yaşamış olduğu bu yabancı kenti tanıtıyor yeni gelenlere. «O zaman her şey yepyeni bir konuma girer.»

Karanlıkta düşüncelerimizle başbaşayız.

«Korkuyorum,» diyor. «Ne olacağımızdan korkuyorum. Umutsuzluğa kapılmak istemiyor, günü gününe yaşıyorum. Ama başımıza neler gelebileceğini düşündükçe, yüreğim çatlayacak gibi oluyor. Ne yapacağımı şaşırıyorum. Çocuklardan başka tasam yok. Çocuklar ne olacak?» Yatakta doğruluyor. «Çocuklara ne yaparlar?» diye soruyor telaşlı bir kaygıyla.

«Çocuklara dokunmaz onlar,» diyorum. «Kimseye zararları olmaz.» Başını okşuyor, kollarıma alıyor, yatıştırmaya çalışıyorum. Bebesini yeniden emzirinceye dek kollarımdan bırakmıyorum.

Aşağıda, mutfakta daha rahat uyuduğunu söylüyor. Uyandıkça ocaktaki korların kızıllığını görmek güven veriyormuş kendine. Çocuğunu da koynuna almaktan hoşlanıyor. Üstelik anasının geceleri nerde geçirdiğini öğrenmesinin hiç de iyi olmayacağını düşünüyor.

Ben de bu ilişkinin bir yanılgı olduğu kanısıyla bir daha gitmiyorum onu görmeye. Yatağımda tek başıma yatarken, parmaklarına sinmiş soğan ve kekik kokusunu özlüyorum. Birkaç gecelik gelgeç bir kedere kapılıyorum. Sonra yavaş yavaş unutmaya başlıyorum.

Açıklık bir yerden yaklaşan kasırgayı gözlüyorum. Gökyüzü iyiden iyiye soluklaşarak, kuzeyde pembelerin uçuştuğu kemiksi beyaz bir renk aldı. Aşı boyası kiremitler pırıl pırıl, hava aydınlık, kent gölgesiz bir ışıltı içinde; fırtına öncesi birkaç saniyelik gizemli bir güzelliğe bürünmüş.

Surlara çıkıyorum. Halk silahlarla donatılmış korkulukların arasından, ufukta şimdiden yükselmeye başlayan devasa bir kum ve toz bulutunu izliyor. Kimsenin çıtı çıkmıyor.

Güneş bakıra çalıyor. Tüm tekneler gölü terk etti. Kuşların cıvıltısı kesildi. Mutlak bir sessizlik hüküm sürüyor. Ve çok geçmeden rüzgâr saldırıya geçiyor.

Pencerleri sımsıkı örtülü, kapıları sürgülü evlerimize sığınmış olmamıza karşın ince, gri toz zerreleri çatıların ve damların çatlaklarından süzülerek üstü kapalı olmayan her yere girer, içme suyumuzu bulandırır, dişlerimizin arasında gıcırdarken, böyle zamanlarda başlarını sokacak bir dam bulamadıkları için, sırtlarını rüzgâra verip bu derde katlanmaktan başka seçeneği bulunmayan hemcinslerimiz için ah vah ederiz.

Akşamları payıma düşen odunlar kül olup da yatağa girmek zorunda kalmazdan önce bir iki saat ocak başında eski uğraşlarıma dalıyorum. Kışlanın bahçesinde bir köşeye atılarak dağılıp parçalanmış taşları elimden geldiğince eski durumlarına getirmeye çalışıyor, kavak tabletlerin üzerindeki arkaik yazıyı sökmeye çabalıyorum.

Yerleşim tarihimizle ilgili belgeleri gelecek kuşaklara bırakmak üzere surların dibine gömersek, bir zamanlar çöldeki örenliğin sahiplerine karşı yerinde bir davranışta bulunmuş oluruz gibi geliyor. Böyle bir tarihçeyi yazmak için ise eski yargıcımızdan daha yetkili bir kimse düşünülemez. Ne ki yanı başımda bir yığın sararmış belgeyle yazı masa-

mın başına geçip, kocaman ayı postuna sarınmış, solgun yağ kandilinin (donyağı bile karneye bağlandı artık) ışığında yazdıklarım, İmparatorluğun bu uzak sınır kentinin tarihi değil. Ne de burda yaşayanların şu son bir yılda barbarları beklerken ruhlarını nasıl kurtarmaya çalıştıklarının öyküsü...

«Bu *bereketli* topraklara kim ayak bassa, büyüsüne kapılmaktan kendini alamazdı. Yaşam mevsim değişimlerine, hasat zamanına, su kuşlarının göçlerine göre ayarlanmıştı bu diyarda. Yıldızlarla aramızda hiçbir çatışma yoktu... Burada daha uzun süre yaşayabilmek için ne yapmak gerektiğini bilebilseydik, hiçbir ödünden kaçınmazdık. Yeryüzündeki cennetti bu ülke.»

Yazdığım yakarıyı gözden geçiriyorum. Çözebilmek için o denli uğraştığım tahta tabletler de, böyle saçma sapan, soyut ve sitemli bir mesaj iletiyorsa ne büyük düş kırıklığı olur.

Kışın sonuna doğru yiyecekler tükenir, açlıktan kırılır ve soğuktan donarken, barbarlar kapımıza gerçekten dayanırsa, belki o zaman edebiyat heveslisi bir devlet memuru gibi davranacak yerde, gerçekleri yazmaya koyulurum.

Düşünüyorum da, «Ben tarihin dışında kalmak istemiştim. *İmparatorluğun uyruklarına*, hatta yoldan çıkmış olanlarına bile, zorla benimsetmeye çalıştığı tarihe bulaşmamaktı dileğim. Barbarların İmparatorluk tarihinin güdümüne girmelerine hiçbir zaman gönlüm razı olmadı. Bu tutumumun bir yüz karası olduğunu nasıl kabul edebilirim.»

Düşünüyorum da, «Olaylı bir yıl yaşamış olmama karşın olup bitenlere hâlâ akıl erdiremiyorum. Bir bebek gibi toy buluyorum kendimi. Halk arasında bu anıları yazacak benden daha uygunsuz biri yoktur sanırım. Öfkesi ve sövgüsüyle demirci bu işi çok daha iyi kıvırır.»

Düşünüyorum da, «Barbarlar bir kez taze somunun, sıcak somun arasında reçelin, marmeladın tadını alırlarsa, çok geçmeden bizler gibi yaşamaya özenirler. Aşılanmış buğdayı yetiştirenlerin becerilerini edinemez, olgun yemişlere çeşni katan kadınların hünerlerini kapamazlarsa, ya-

şayamazlar artık.»

Düşünüyorum da, «Gün gelir örenlikte gene birileri kazı yaparsa, çölde bulacakları kalıntılar, bizim bırakacaklarımızdan çok daha ilginç gelebilir onlara. Haksız da sayılmazlar bu konuda.» (Bu nedenle bütün bir geceyi tabletleri teker teker teker bezirleyerek muşambaya sarmakla geçiriyorum. Kendi kendime rüzgâr dinince onları bulduğum yere götürüp gömmeye söz veriyorum.)

Düşünüyorum da, «Karşıma dikilip 'beni gör' diyen şeyi bir türlü görememiş olmama şaşıyorum.»

Rüzgâr kesildi. Kar taneleri uçuşarak damlara konuyor. Yılın ilk karı kiremitleri ak beneklerle örtüyor. Sabah boyunca penceremin önünden ayrılmadım. Kışlanın avlusu bir karış kar, şeytansı bir hafiflikle yere değen ayaklarım bastıkça gıcırtılar çıkarıyor.

Çocuklar oyuna dalmışlar. Alanın orta yerinde bir kardan adam yapıyorlar. Anlaşılmaz bir sevinçle, onları ürkütmekten kaçınarak yanlarına yaklaşıyorum. Kendilerini öyle kaptırmışlar ki başlarını çevirip bakmıyorlar bile. Tostoparlak gövdeyi tamamlamışlar, şimdi de kafa için kardan büyük bir top yuvarlıyorlar.

Oyunu yöneten çocuk, «Biriniz ağız, burun, göz için bir şeyler bulsun,» diyor.

Kardan adamın kolları da olmalı diye geçiyor aklımdan ama karışmak istemiyorum.

Başı omuzları üzerine yerleştirdikten sonra gözlerin, burnun ve ağzın yerine çakıltaşlarını oturtuyorlar. İçlerinden biri kafasına kendi şapkasını takıyor.

Hiç de fena olmadı kardan adam.

Ne ki düşlediğim görüntü değil bu. Son zamanlarda şaşkınlıktan ne yaptığımı pek bilmiyorum. Çoktan yolunu yitirmiş olmasına karşın çıkışı olmayan bir yolda ilerlemekte direnen biri gibi oradan uzaklaşıyorum.

Yayımlayan: Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Dizgi: Cıvan Matbaacılık
Kapak Baskı: Mas Matbaacılık Ltd. Şti.
İç Baskı: Murat Ofset

J.M. COETZEE

BARBARLARI BEKLERKEN

roman

"Gerçek bir edebiyat olayı"
— The New York Times Book Review

"Çarpıcı ve özgün bir kitap"
— Graham Greene

Barbarları Beklerken Güney Afrikalı yazar J.M. Coetzee'nin üçüncü romanı. Coetzee 1940'ta Kap'ta doğdu. Güney Afrika'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitim gördü. İlk romanı **Dusklands** 1974'te yayımlandı. 1977'de **In the Heart of the Country** ve 1980'de **Barbarları Beklerken** adlı romanlarıyla Güney Afrika'nın en önemli edebiyat ödülü olan CNA'yı iki kez kazandı. **Barbarları Beklerken** ayrıca İngiltere'de Geoffrey Faber ve James Tait Black ödüllerini aldı.

adam 241

ADAM